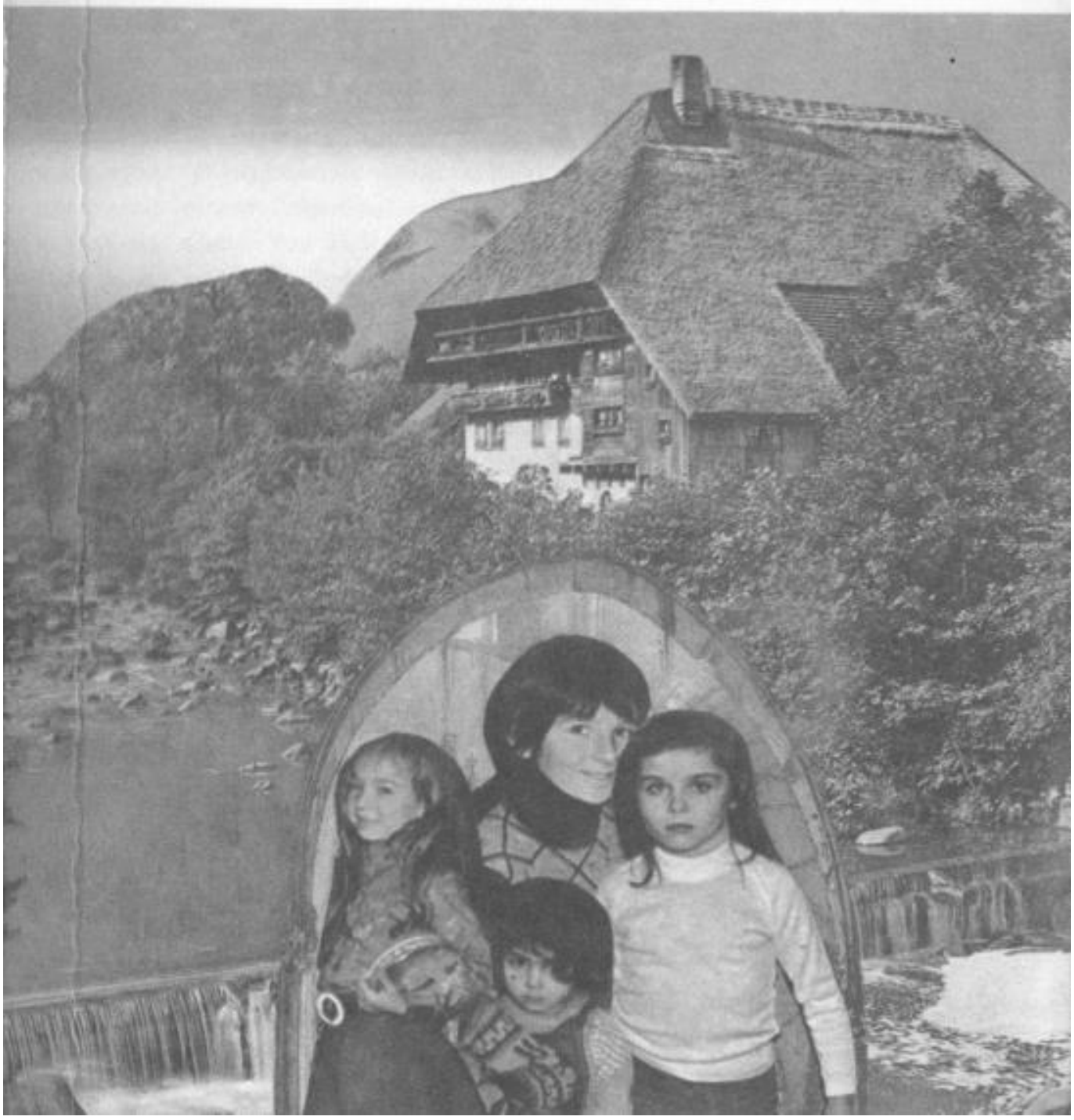
MARIE-ANNE DESMAREST

TORENTE

* * * * *

roman

Marie-Anne Desmarest

TORENTE

Volumul 5

Traducere: Teodora Popa-Mazilu

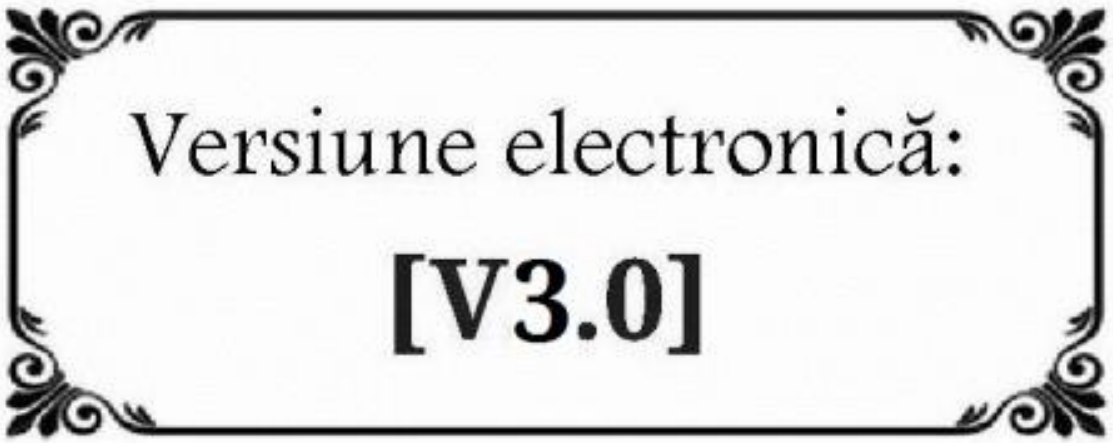
Editura Porus
Bucureşti, 1992

Titlul original:

Marie-Anne Desmarest
Le cycle TORRENTS,

La maison de tante Brita
et
Le chant du Trollhättan

Éditions Denoël,
Paris, 1962 et 1963

Corectură [V3.0]: septembrie 2016

CASA MĂTUŞII BRITA

Motto:

„Wer weiss, wie nahe mir mein Ende!
Hin geht Zeit, her kommt der Tod;
Ach wie geschwinde und behende
Kannkommen meine Todesnot.”[1]

Contesa de SCHWARZBURG-RUDOLFSTADT
(1637—1707)

---

[1] Cine ştie cât mi-e de-aproape sfârşitul!
Timpul se duce şi Moartea soseşte;
Cât de furişă şi cât de promptă
Mâna ei să mă-nşface se pregăteşte. (germ.)

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I

Jan împinse încetişor uşa şi intră în odaie. Aruncă o privire rapidă, de jur-împrejur, ca să se asigure că nu se schimbase nimic. Doar grinzile din tavan şi lambriurile ce îmbrăcau pereții se mai închiseseră la culoare. Mobilierul însă rămăsese acelaşi, din ziua când locuise în acea cameră, împreună cu Ide, prima lui soție... Masa, frumoasă şi masivă, cu picioare groase şi rotunde, datând din secolul al XV-lea, secreterul din marchetărie, scaunele adânci şi confortabile, acoperite cu o stofă în culori plăcute, şi patul lat, de

abanos sculptat, din fața căruia fuseseră trase în lături aceleaşi draperii de damasc galben. Vechile dagherotipuri înrămate în bagà. Bibelourile depăşite, dar înduioşătoare: vase romantice, cu toarte încrustate cu pietricele aurite, lămpi de porțelan roz şi bleu, oale de apă pântecoase, pe care erau pictate animale domestice şi peisaje campestre, opaline gingaşe, oglinzi înconjurate de naiade şi scoici sidefii, sfeşnice din faianță înfloratã, toate – martorele mute şi neînsuflețite, ale generațiilor trecute. Neînsuflețite? Nu, căci toate acele obiecte modeste aveau în ele ceva de o naivitate tulburătoare, care dădea viață decorului vetust, dar încântător. Pentru Jan, fiecare evoca un fapt, un chip, o sărbătoare de familie. Prin diverse asociații de idei, până şi cel mai neînsemnat bibelou poate face o inimă să tresară. Şi nu sunt deloc

rare cazurile când o afecțiune cu totul deosebită ne poate lega de un obiect foarte modest, numai pentru că a aparținut unei ființe dragi sau pentru că ne-a fost oferit de acea ființă. După cum la teatru, fiecare act sau fiecare scenă are câte un decor al ei, la fel şi viața omului nu se desfăşoară în vid, ci într-un cadru strict personal; însă, contrar actorului care – odată piesa terminată – nu mai aruncă decât o scurtă privire distratră decorurilor ridicate de maşinişti, omul rămâne întotdeauna ataşat de mediul în care a copilărit, şi-a trăit tinerețea şi maturitatea. Există oare cineva care să nu se fi apropiat cu emoție, de casa natală? Există oare cineva care să nu fi simțit cum îi bate inima mai tare, împingând portița ce dă spre grădinița înverzită din copilăria sa?

Jan se aşează pe marginea patului şi

închise ochii, lăsându-se în voia amintirilor. La câtăva vreme după moartea lui Nils, fusese invitat la un congres de medicină ce avusese loc în Europa, la Viena. Hotărâse s-o ia cu el şi pe Ide, ca s-o smulgă din dureroasa toropeală în care se cufundase după tragica moarte a băieţaşului lor cu plete blonde. Vaporul îi lăsase la Rotterdam, unde îi aşteptau mama Idei şi cele patru surori ale sale. Bucuria Idei – când păşise din nou în vechea locuinţă olandeză unde văzuse lumina zilei – fusese fără margini. Treptele uzate, dar lustruite oglindă, dintr-un exces de zel specific olandez, odăile pardosite cu cărămidă roşie, numeroasele coridoare, paliere şi unghere întunecate, dar simpatice, îi făcuseră o nespusă bucurie. În grădină recunoscuse cu greu tufele de fragi şi de aluni, atât crescuseră de mari!

O memorie prea bună poate deveni la

un moment dat o povară greu de suportat. Cu o precizie aproape fotografică, Jan îşi aminti de tristeţea Idei când trebui să o părăsească şi să se ducă la congres. Şi el avea inima strânsă.

— Am să număr ceasurile până la întoarcerea ta! strigase Ide, pe peronul gării din Rotterdam.

Ajunseseră târziu la gară. Jan abia apucase să se urce în tren că uşile se şi închiseseră. Sprijinit de fereastra compartimentului, Jan o privea pe Ide care abia îşi ţinea lacrimile, luptând cu curaj împotriva imensei tristeţi care se abătuse asupră-i. Ca şi cum instinctul ei sigur, de femeie, ar fi avertizat-o încă din acea zi că se apropia clipa în care bărbatul ei avea să-i fie luat de alta! Da, poate că Ide îşi presimţea, în mod inconştient, soarta funestă şi sfârşitul pretimpuriu! Aproape de capătul drumului, o aştepta capcana criminală a

lui Sigrid, apoi o efemeră reîntoarcere la viață, o foarte scurtă perioadă trăită alături de bărbatul ei. Bănuia cumva, încă de pe atunci, calvarul care-o aştepta?

După reîntoarcerea lui Jan în Olanda, primiseră o invitație de la mătuşa Brita. Ide auzea atunci pentru prima oară de numele lui Sigrid... Trenul îi duse mai întâi, prin nordul Germaniei, la Hälsingborg, prima stație suedeză. Peisajul şi începuse a deveni mai luminos: câmpii împestrițate de bănuței, armate de mesteceni coborând până spre apele palide ale unui lac înconjurat de brazi; din când în când, câte un pâlc de căsuțe roşii; râuri şi canale pe care coborau şlepuri încărcate cu lemne. Case mici în mijlocul unor grădini îngrijite, pline de păducei, de bobițel şi de căline. Apoi merseseră de-a lungul unor păduri ce păreau albastre, de-a

lungul unor canale cu ape limpezi ca oglinda, a unor lacuri nemişcate şi a unor stânci împodobite cu pini. Încântată, Ide descoperea Suedia...

La Tjorpa, mătuşa Brita îi aştepta în pragul porții; o femeie înaltă şi zdravănă, cu ochii de un albastru ca de faianță, cu obrajii plini şi rumeni; cu părul cărunt, răsucit la ceafă într-un coc mare, mătuşa Brita – care purta o rochie amplă, cu numeroase garnituri de dantelă – se sprijinea într-un baston gros cât trunchiul unui pomişor. După saluturile de rigoare, poftise tânăra pereche în odaia unde Jan se lăsase acum pradă unor amintiri atât de amare...

Imaginea Idei o aduse după sine şi pe cea a lui Nils. Ultimele seri, dureroase, groaznice, petrecute la căpătâiul copilului ce trăgea să moară! Tot atât de alb ca şi perna pe care se odihnea, Nils se stingea cu fiecare ceas care trecea.

Sfârşitul fu cumplit, sfâşietor:

— Mami, aprinde lumina... murmurase micuțul.

După ce Ide dăduse la o parte perdelele, soarele ce apunea învălui odaia în razele sale purpurii. Chipul copilului, slăbit de boală, se destinse într-un surâs, în timp ce mâinile lui străvezii încercau să pipăie lumina:

— Crăciun... murmură el. Crăciun alb...

Sub cearşaful ud de transpirație, trupuşorul copilului tresări, apoi încremeni. Încă o dată, moartea învinsese viața.

Cât de crudă poate fi memoria! Jan se ridică şi-şi lipi fruntea de fereastră. Venise toamna, toamna cu culorile sale evanescente, cu tentele sale arămii. Vremea frunzelor moarte, vremea regretelor... Ide nu-şi părăsise copilul decât după ce Jan îl aşezase în sicriu. Da,

contemplase până la ultima secundă, printre lacrimile ce-i şiroiau pe obraz, chipul mic şi înduioşător al lui Nils. Pe buzele copilului, rămăsese întipărită urma unui surâs.

Nils... Dacă ar fi trăit, ar fi fost mai mare ca Erling. Acum ar fi fost în puterea vârstei, un om matur. De ce a trebuit să moară? De ce oare cerul îl smulsese atât de curând din brațele unei mame iubitoare? Lovit în propria sa carne, Jan nu dezarmase niciodată în fața bolii care-i ucisese fiul, urmărind ani în şir această misterioasă maladie. Târziu de tot, după ce-o trimisese pe Flavie în Africa de Sud, îşi luase, în sfârşit, revanşa asupra acestei boli. Maladia lui Nils fusese învinsă şi această victorie avea să scutească sute de mame de calvarul prin care trecuse Ide.

Oare cu cine ar fi semănat Nils? Cu mama, cu tatăl său sau poate cu

amândoi? Ar fi ales şi el aceeaşi profesie ca şi Jan? Ar fi devenit medic, poate un chirurg renumit? Sau şi-ar fi ales un cu totul alt drum? Rememorându-şi trăsăturile şi caracterul băieţaşului, Jan încercă să alcătuiască – din aproape în aproape – portretul adultului care ar fi devenit. Dar abandonă repede această tentativă zadarnică. Fiindcă orice viaţă omenească are în ea o parte tainică şi se sprijină adesea pe imprevizibil. Familia, clasa socială şi chiar mediul ambiant, deşi foarte bine cunoscute, nu-ţi îngăduie totuşi să poţi prezice viitorul unui copil. Căci – deşi creată după chipul Domnului, cum zic vechile Scripturi – fiinţa umană, prin libertatea de care se bucură, îşi depăşeşte cu mult condiţia. Elementele fizice, biologice şi sociale nu pot determina niciodată integritatea unei persoane. Când îngropi în pământ sămânţa unei plan-

te, nu te aştepți la nicio surpriză. Din boabele de grâu vor creşte spice, iar din bulbul de crin va ieşi la lumină grațioasa corolă albă. Poți să-ți sapi straturile şi să ştii, cu certitudine, ce culoare şi ce înălțime vor avea florile şi arbuştii pe care i-ai răsădit. Înfiptă în pământ, prizoniera propriilor sale rădăcini, planta este sclava legilor naturii. Pe când cu omul, povestea stă cu totul altfel. Libertatea lui creatoare îi îngăduie în orice clipă să se elibereze de constrângerile naturale, să scape de influența mediului. Deşi fiul unui doctor, s-ar fi putut ca Nils să manifeste o vocație artistică. În loc să studieze medicina, poate că s-ar fi aplecat asupra unor texte vechi sau, mai ştii? ar fi studiat teologia. Sau poate că sătul de nişte texte prea anevoioase pentru el, ar fi ales calea afacerilor, ar fi devenit agent de bursă, agent de schimb, bancher... Se-

dus de tehnică şi de minunile ei zilnice, poate că ar fi devenit inginer. „Ar fi devenit, s-ar fi făcut, poate...” Când e vorba de un om, orice e cu putință. Nimeni nu poate prevedea traiectoria unei vieți, nu-i poate schița curba, dinainte. Un copil înseamnă o sumă de virtualități, o sursă de posibilități nelimitate. Viața lui de mâine va fi aidoma unei ape ce țâşneşte din adâncuri spre lumină. Din această pricină, orice ființă umană îşi are prețul ei, este unică şi de neînlocuit. „Nu ştiu ce fel de om ar fi devenit Nils, îşi spuse Jan, dar copiii pe care i-am avut cu Thérèse nu l-au putut înlocui, iar moartea lui a lăsat în viața mea un gol care nu va mai fi niciodată umplut!”

Absorbit de aceste gânduri, Jan nu auzi uşa deschizându-se în spatele lui. Când se întoarse, fu surprins s-o vadă în prag – timidă şi şovăitoare – pe

Selma, menajera angajată de curând de Thérèse:

— *Vad önskar ni?*[2] întrebă el cu acea blândețe care-i era obişnuită ori de câte ori se adresa slugilor sau subalternilor.

— Sunteți chemat la telefon, domnule.

— Mulțumesc, Selma, vin imediat...

Jan coborî încet scara largă de piatră, apoi, ajuns în odaia cea mare, luă receptorul din mâna Selmei.

— Alo, la aparat doctorul Yvarsen... spuse el în suedeză.

Răspunsul fu dat în franceză şi Jan recunoscu imediat vocea lui Norbert.

Capitolul II

— Aş dori să ne întâlnim cât mai repede cu putință, spuse Norbert cu o nervozitate vădită.

---

[2] Ce vrei? (suedeză).

— Unde eşti în momentul ăsta? întrebă Jan.

— La Göteborg. Am tras la hotelul *Eggers*.

Jan rămase câteva secunde pe gânduri, apoi întrebă:

— De ce-ai venit în Suedia?

— Nu pot să-ți spun la telefon! Asemenea lucruri nu pot fi discutate decât între patru ochi.

— Ce lucruri?

— Sunt la curent cu tot, strigă Norbert. V-ați dus la Paris – dumneata şi soția dumitale – şi i-ați luat pe Ide şi pe fiul meu cu voi, în Suedia!

— Nu uita că James e şi copilul Idei, răspunse Jan foarte liniştit, fără să se lase impresionat de agresivitatea pictorului.

— Sigur, dar asta nu-ți dă dreptul să-i sechestrezi!

— Să nu cădem în exagerări neghioa-

be, replică puțin cam dur Jan. Ştii perfect de bine că această situație s-a creat din vina ta. Aşa că ar fi cazul să nu ridici tonul.

— De ce te-ai amestecat în treburile mele? Ide şi cu mine suntem destul de mari ca să ne rezolvăm singuri problemele care ne privesc.

— Mai eram încă la Cap-Ferrat când am primit scrisoarea disperată a Idei. O părăsiseşi, o lăsaseşi singură cu James...

— Aveam intenția să mă întorc şi să discut cu Ide ce urma să facem cu copilul.

— Când am ajuns la Paris, Ide era abătută, deprimată, cufundată într-o jalnică stare de apatie. Fireşte că n-am mai ezitat nicio secundă: trebuia să vină cu noi şi ea şi copilul!

— Fără să-ți treacă bineînțeles, prin minte, să iei legătura şi cu mine!

Jan rosti sec:

— Din punct de vedere juridic, s-ar putea să ai unele drepturi, dar din punct de vedere moral, nu mai ai niciunul. Purtarea ta față de Ide te condamnă fără drept de apel.

— Din moment ce nu cunoşti întregul adevăr, nu mă poți condamna! strigă Norbert furios.

— Nu era vorba să te judec pe tine, ci să vin în ajutorul Idei, s-o ajut în ceasuri grele. Cea mai bună soluție era s-o iau cu mine în Suedia, s-o duc cât mai departe de tristele amintiri din Montparnasse.

— N-aveai dreptul să-mi iei copilul!

— Când ai părăsit domiciliul conjugal, ți-ai părăsit şi copilul!

— Mă rog, asta-i versiunea Idei! Realitatea e mult mai complexă.

Jan se simți cuprins de o iritare crescândă, aşa că replică pe un ton tăios:

— Când mi-am văzut fata în starea în care ai lăsat-o, singură, disperată şi cu un copil de gât, cred că-ți dai seama că n-am mai simțit dorința să mă pierd în nuanțe şi subtilități, să studiez, pe îndelete, complexitatea situației! Se pare că ai uitat că atunci când am ajuns la Paris, ne pierdusem toate bunurile în focul care ne-a mistuit casa. Eram noi înşine distruşi şi cu nervii la pământ!

— Ştiu, spuse Norbert cu voce schimbată şi... sunt sincer mâhnit de cumplita nenorocire care v-a lovit. Crede-mă că toate astea m-au întristat profund şi că...

Jan nu se putu abține să nu surâdă. Orice s-ar fi întâmplat, Norbert rămăsese totuşi un Verneuil, fratele politicos al Flaviei. Pasiunea lui mistuitoare pentru femeia aceea îi luase mințile, îl orbise. Jan ştia mai bine ca oricine la ce lucruri nesăbuite, uneori chiar crimi-

nale, poate recurge o pasiune nefastă. Fără să vrea, îi veni în minte numele lui Sigrid: nu-i insuflase dorința gânduri ucigaşe, n-o împinsese până la tentativa de asasinat? Norbert părea şi el subjugat de forța demonică ce-i transformă adesea pe bărbați în nişte simple marionete. Patima e duşmana rațiunii, a măsurii. Când nu e temperată de afecțiune, de tandrețe, când nu e decât pur carnală, poate deveni o nebunie primejdioasă.

— La urma urmelor, ce vrei, Norbert? întrebă Jan.

— Vreau să te văd şi să discutăm despre James!

— Dacă înțeleg bine, vrei să i-l iei mamei sale... De prisos să-ți mai spun că te vei lovi de mine!

— Eu... Ți-am mai spus că astfel de lucruri nu pot fi discutate la telefon. Ele sunt totuşi foarte importante, dacă

nu chiar vitale pentru noi!

— Mă rog! Şi ce propui?

Norbert păru să ezite, apoi răspunse:

— Cred că ar fi mai bine să nu vin la Tjorpa...

Replica fu necruțătoare:

— Să spunem mai curând că e absolut exclus!

— În acest caz...

— Vrei să vin eu la Göteborg? propuse Jan.

— Poate că ăsta ar fi cel mai bun lucru...

— De acord. Aşteaptă-mă mâine după-amiază la hotelul *Eggers*.

— Încă ceva, spuse Norbert. Ce face James?

— Cât se poate de bine, nu te nelinişti. De când ne-am mutat la Tjorpa, Ide n-a încetat o secundă să vadă de el. În clipa de față, se joacă în grădină cu un cerc pe care mama sa i l-a cumpă-

rat de la Stockholm...

— E bine, sănătos?

— Cum nu se poate mai bine! Am impresia că clima de aici îi prieşte de minune; se joacă, plin de zburdălnicie, cât e ziua de mare.

Cu o voce brusc răguşită, Norbert întrebă:

— Nu v-a întrebat nimic despre mine? Nu se miră, nu-l nelinişteşte absența mea îndelungată?

— Ide i-a spus că ai plecat într-o călătorie foarte lungă.

— Mda... O călătorie foarte lungă...

— Ştii şi tu că la vârsta asta copiii se adaptează foarte uşor cu noile situații.

— Vrei să insinuezi că în curând mă va uita, nu-i aşa?

— Nu, dar cadrul nou în care l-a aruncat viața îi creează alte preocupări, aşa că n-are vreme să-şi mai frământe mintea în legătură cu tine. La copii,

prezentul are întotdeauna ascendent asupra trecutului.

— James mă iubea mult...

— Cred. Doar nu-ți închipui că-l instigăm împotriva ta. Până acum, am făcut tot ce ne-a stat în putință ca să-l ținem cât mai departe de povestea asta penibilă, să nu afle nimic de necazurile şi durerile mamei sale.

— Nu l-a cerut pe Ulise?

Răbdător şi fără animozitate, Jan continuă să răspundă la întrebările pictorului. Resentimentul şi ura fuseseră întotdeauna străine de el. Sigur, deplângea din inimă tot ceea ce se întâmplase, şi, deşi îl condamna pe Norbert, nu-i putea adresa invective, nu putea nici măcar să manifeste față de el o atitudine ostilă sau distantă. Când convorbirea se sfârşi, Jan, cu un aer preocupat şi gânditor, închise telefonul. Apoi îşi luă pipa pe care o pusese pe consola

căminului. Privirea îi rămăsese o clipă fixată pe o fotografie, încadrată într-o ramă de piele. Mătuşa Brita! I se păru că o vede aievea cu o împletitură pe genunchi, aşezată în faţa butucilor ce ardeau în cămin. Căci în acea odaie imensă, nu se schimbase nimic. Pe pian, se afla aceeaşi veche lampă chinezească şi aceleaşi fotolii largi stăteau şi acum aşezate în cerc în faţa căminului. Mobilierul părea tot atât de imuabil ca şi peisajul ce se zărea pe fereastră: impozantul bufet sculptat, cufărul greu de stejar, măsuţele de mozaic aşezate ici şi colo, cele trei vitrine înalte în care străluceau diverse obiecte de argint şi de cristal, de cositor şi de aur. Jan recunoscu un cocoş mare de cositor, pe care-l admirase pe vremuri, când ochii săi nu ajungeau decât până în dreptul primului raft al vitrinei. Tot acolo se mai afla şi un ceainic cizelat de aur, ca-

re aparținuse mamei sale.

— Mama ta era foarte mândră de acest ceainic, îi spusese adesea mătuşa Brita; ori de câte ori avea musafiri, îl punea să strălucească în mijlocul mesei!

Cedând unei pioase tentații, Jan scoase din vitrină elegantul şi grațiosul obiect de artă. Probabil că mama sa contemplase adesea, cu multă plăcere, frumosul ceainic, admirându-i încântată, strălucirea. Mama sa... Imaginea acelei ființe fragile şi bolnăvicioase iscă în el un val de regrete dureroase. Naşterea lui o costase viața! Nu şi-o mai putea aminti altfel decât ca pe o ființă extrem de sensibilă, ce trebuia tratată cu multă grijă şi cu multe menajamente. Murise foarte tânără, mult prea tânără! Jan resimțea adesea, în decursul existenței sale, nevoia prezenței materne. De câte ori nu dorise să-şi sprijine

fruntea de umărul mamei sale, să-şi simtă pletele netezite de mâna celei care-i dăduse viață! Da, e adevărat, mătuşa Brita avusese mare grijă de el, îl crescuse ca pe propriul ei fiu, dar o mamă nu poate fi niciodată înlocuită. Încet, cu multă grijă, puse ceainicul la locul lui.

Tot acolo, se mai afla şi un pahar gros, din argint, pe care Jan îl luă în mână şi care purta inițialele tatălui său. O altă operă de artă, cu o lucrătură de o finețe remarcabilă: datând din secolul al XIII-lea, paharul avea – în afară de valoarea lui artistică – şi una istorică. Mătuşa Brita – căreia îi plăcea să vorbească despre comorile din vitrinele sale – spunea adesea arătând paharul:

— Taică-tău ținea tot atât de mult la acest pahar, cât ținea şi mama ta la ceainicul ei! Bea întotdeauna din el şi

nu exista masă la care paharul să nu fie pus lângă farfuria lui. Îi spunea *„hanapul”* lui.

Toate acele obiecte erau pentru Jan nişte relicve sacre, venerate. Ce noroc că le lăsase la Tjorpa, că nu le luase cu sine să-i împodobească locuinţele prin care se perindase.

La *„Journey’s End”* ar fi pierit odată cu toate celelalte bunuri ale lor. Odinioară, Jan refuzase categoric să golească vitrinele de la Tjorpa. Purtarea să-i fi fost oare dictată de pietate filială sau poate mai curând de cine ştie ce presimţire tainică a nenorocirii de la Cap-Ferrat? Principalul era că toate acele amintiri dragi şi preţioase scăpaseră din dezastrul de la *„Journey’s End”*...

Jan se îndepărtă nostalgic de vitrină. Aruncând o privire spre scară şi spre odăile de alături, se asigură că nimeni nu auzise discuţia lui telefonică.

Thérèse şi Ide aveau treabă în partea cealaltă a casei. Tocmai sosise de la Paris cufărul cu rochiile Idei, aşa că, ocupate cu călcatul şi cu aranjatul în dulapuri, a toaletelor, mama şi fiica, mult prea absorbite de ceea ce făceau, nu dăduseră nicio atenție telefonului. Şi apoi Jan era atât de des solicitat la telefon de când se reîntorsese în patrie, încât apelul primit nu li se păru câtuşi de puțin suspect.

„E bine ca Ide să nu afle încă nimic; nici că bărbatul ei e la Göteborg, îşi spuse Jan. Sigur că mai devreme sau mai târziu, tot va afla! Dar s-o lăsăm să se bucure cât mai mult cu putință de liniştea de la Tjorpa. Deocamdată are nevoie de destindere, are nevoie să-şi regăsească echilibrul psihic. Trebuie să fim foarte atenți şi să evităm scenele penibile şi sfâşietoare. O, Ide, biata mea fetiță...”

Jan ieşi în grădină. James alerga vesel pe alei, împreună cu cercul lui, pe care-l împingea cu un beţişor. Încântătoarea nepăsare a copilăriei! Chiar când adulţii care-i înconjoară trec prin cele mai cumplite drame sufleteşti, copiii continuă să-şi păstreze surâsurile şi privirile lor pline de candoare. Nu sunt ei oare mesagerii involuntari ai Providenţei, trimişi să ne aducă aminte în ceasurile în care aveam impresia că am depăşit puterea de a îndura suferinţa, sau în ceasurile în care orgoliul nostru dă pe dinafară, că zilele ne sunt numărate? În bunătatea lui infinită, Cerul – ca să ne asigure de victoria binelui asupra răului, a bucuriei asupra amărăciunii – a ales surâsul nevinovat al unui copil...

Capitolul III

Jan coborî pe aleea ce dădea spre intrarea principală a casei. Dalele de piatră, prin interstițiile cărora iarba creştea în voie, duceau la cele două coloane de marmoră legate între ele printr-un lanț gros de aramă. Jan îşi aminti cum odinioară, când era mic, îi plăcea ca, împreună cu Sigrid, să frece şi să lustruiască lanțul până ce-l făceau să strălucească la fel ca aurul. Şi asta, pentru că străinul sau călătorul necunoscut ce trecea pe acolo să-şi dea seama că în acea casă domnea o curățenie desăvârşită! Ajuns la doi paşi de uşă, Jan mângâie cu privirea casa veche, al cărei acoperiş de olane părea să se sprijine de copacii atât de familiari. Dar zgomotul unor roți în spatele lui îl smulse din contemplare. O căruță trasă de un cal frumos se opri în fața lanțului de aramă. Jan se îndreptă spre omul care cobora din ea, un țăran cam

necioplit, dar cu o înfățișare cinstită şi deschisă.

— *God dag!* strigă Jan, însoțindu-şi cuvintele de un gest amical.

— *God dag, doktor!* V-am adus merele pe care *fru* Yvarsen a binevoit să ni le comande.

Prevăzătoarea Thérèse! Şi începuse să se gândească la aprovizionarea de iarnă a casei, cumpărând fructe de la țăranii de prin împrejurimi! În mintea lui Jan, merele se asociau cu impresiile de neuitat din tinerețe. Îşi aduse aminte de mansarda înmiresmată unde mătuşa Brita avea obiceiul să-şi țină rezerva de fructe. Pe lesele de nuiele, acoperite cu paie, se aliniau merele şi perele împrăştiind o mireasmă îmbietoare. Tot acolo se mai aflau nucile şi stafidele. Cât de mult îi plăcea parfumul acelei odăi! Sigrid, care nu se dădea înapoi din fața niciunei cutezanțe, reuşea uneori să

dibuie cheia de la mansardă, într-unul din numeroasele buzunare ale şorțurilor largi ale mătuşii Brita şi atunci se strecurau amândoi, pe furiş, şi-şi alegeau merele cele mai frumoase, perele cele mai zemoase. Fructele astfel subtilizate erau de două ori mai gustoase. Mult mai dulci decât cele care li se serveau la desert! Cu buzunarele pline de nuci, de pere şi de mere, coborau pe furiş scara, apoi se ascundeau în vreun colț al grădinii unde făceau, mândri, inventarul prăzii. Dându-şi pletele ciufulite pe spate, Sigrid, cu un aer de profund dispreț muşca satisfăcută, cu dinții ei albi ca zăpada, din cel mai frumos măr.

Sedus de accentul local al țăranului, Jan intră în vorba cu el. Aidoma tuturor țăranilor de pretutindeni, omul începu a se plânge de „*daligt väder*”, adică de vremea proastă; apoi, răsucindu-

şi cu stângăcie pălăria în mână, spuse cu candoare:

— Ei, uneori mai afli şi câte o veste bună. Aşa, de pildă, când am auzit că v-aţi întors, *doktor*, am fost cu toţii cum nu se poate mai mulţumiţi, *ack ja*, foarte mulţumiţi.

— Şi eu sunt fericit că mă aflu printre voi.

— Vă duceţi des la Stockholm, *doktor?*

— O, nu! Ne-am stabilit la Tjorpa pentru totdeauna, aşa că nu prea mai părăsim casa!

— Cu atât mai bine! Vă veţi simţi mult mai bine aici decât la oraş, credeţi-mă!

— Ştiu, spuse Jan surâzând. Cunosc foarte bine ţinutul.

Ţăranul se aplecă uşor înainte, cu un licăr de curiozitate în ochi.

— E adevărat ce se spune, că locuinţa

din străinătate a ars?

Jan îşi ridică fruntea.

— Da, am pierdut tot ce-am avut acolo...

— Cel mai bine e să rămâi acolo unde te-ai născut, acolo unde cunoşti oamenii din jurul tău!

Apoi, scărpinându-se după ureche, spuse, cu un aer de mare cunoscător:

— Ehei, în străin să n-ai încredere niciodată! Apoi adăugă gânditor: Vedeți dumneavoastră, există unii copaci de la noi cărora orice le-ai face, nu cresc în altă parte! Au nevoie de pământul bun al Suediei! Da, *doktor*, pe meleaguri străine pier, îşi pierd frunzele. Apoi, eu socot că tot aşa e şi cu oamenii. Cei care s-au născut aici, care-şi au rădăcinile aici, nu se pot simți bine, vreme îndelungată, în altă parte, ăsta e lucru ştiut! *Nej, nej, doktor*, nu te simți bine decât în țara ta!

— Totuşi, am trăit vreme îndelungată departe de casă şi am dus-o destul de bine, ba am fost chiar fericit!

— Fericit?

Clătinând sceptic din cap, omul adăugă:

— Poate, *doktor*, poate. În orice caz văd că v-aţi întors totuşi acasă!

Jan mângâie uşor coama calului.

— Ai un bidiviu deosebit de frumos, aprecie el.

Ţăranul îşi îndreptă spatele, cu mândrie.

— Da, s-a născut la mine în grajd...

— Cum îl cheamă?

— *Söndag!*[3]

— De ce acest nume? întrebă doctorul râzând.

— Fiindcă maică-sa – una dintre cele mai frumoase iepe din ţinut – l-a fătat

---

[3] Duminică. (suedeză).

într-o duminică. Noi ăştia, de la țară, nu ne prea pricepem la nume, ca orăşenii, aşa că...

— *Söndag* al dumitale are o privire mândră, ştie că-i frumos...

— Mândră, da, şi e întotdeauna gata de treabă. Lui nu-i nevoie să-i dai ghes, ci dimpotrivă, să-l struneşti.

— Ceea ce mă bucură, e că în pofida tractoarelor şi a camionetelor voastre, ați păstrat, aproape toți, dragostea față de caii pe care-i folosiți pentru treburile zilnice.

— *Ack ja!* aprobă țăranul. O maşină nu poate înlocui niciodată un bidiviu ca ăsta!

— Totuşi, în multe țări, grajdurile au fost desființate...

— Fleacuri! Oameni proşti, *doktor!* Şi mângâind spinarea calului, țăranul adăugă gânditor: Un cal, cum să spun eu, e ca un camarad, ca un prieten.

Poate că o să râdeți de mine, *doktor*, dar mi se întâmplă de multe ori să vorbesc cu el ca şi cu un om. Când e vremea rea, lui îi împărtăşesc grijile, temerile; şi zău că mă înțelege!

Jan asculta vorbele țăranului, cu o plăcere pe care nici măcar nu încerca să şi-o ascundă. Prin acest om dintr-o bucată, luă contact direct cu însuşi sunetul țării sale. Înțelese că interlocutorul său avusese pe deplin dreptate când îi asemuise pe oameni cu copacii care piereau, departe de climatul lor natal. Înțelese că în ultimii ani îl chinuise cumplit dorul de patrie, că se simțea legat de țara sa prin toate fibrele.

Înainte de a se despărți, Jan îl rugă pe țăran să-i arate merele pe care venise să i le vândă. Îşi alese unul auriu şi-l strânse, aproape cu dragoste, în căuşul palmelor.

— Sunt fructe bune, *doktor*, puteți

avea toată încrederea!

Jan tăie mărul cu briceagul şi-l gustă. Încântat, simți pe limbă acea savoare dulce şi totodată uşor acrişoară specifică merelor din regiune, care-i plăcuseră atât de mult pe vremea când era copil.

— E foarte gustos, spuse el ca un bun cunoscător; soția mea a avut dreptate să apeleze la dumneata.

Apoi, întorcându-se spre Selma care venise să aranjeze treaba cu țăranul, îi spuse pe un ton de bună dispoziție:

— Să nu uiți să-l tratezi pe amicul nostru cu un pahar mare de *brännvin!*[4]

Jan se hotărâse să plece pe jos până la Troelle ca să-i facă o vizită bătrânului pastor Lindström, unicul supraviețuitor, unicul martor al vremurilor îndepărtate din tinerețea sa. Dar în loc s-

---

[4] Brandy. (suedeză).

o apuce spre Troelle, o porni pe poteca sinuoasă ce străbătea colina împădurită, aflată în spatele Tjorpei. Natura îşi pusese podoabele cele mai de preţ. Soarele de toamnă scălda trunchiurile albe ale mestecenilor – coloane zvelte, înălţate pe un covor verde de muşchi. Sus pe cer, lebedele sălbatice zburau spre sud, alcătuind un triunghi de o albeaţă strălucitoare. Într-un tufiş de aluni, Jan zări o veveriţă cafenie care-l privea atentă şi totodată temătoare. Jan surâse şi-i strigă un „*God dag*”; speriată de salutul cordial, simpatica vietate pieri în desiş.

Din când în când, Jan se oprea să-şi tragă sufletul; atunci îşi lăsa privirea să rătăcească peste valea veselă de la picioarele sale. Cu acoperişul ei roşu de olane şi cu aleile sale pline de flori, Tjorpa era însăşi imaginea vieţii rustice. Ţăranul mânase calul până la uşa

din spate a casei unde începuse să-şi descarce merele, în timp ce Selma îşi făcea de lucru în jurul lui. Mai departe, mărginit de castani, şerpuia drumul spre Troelle, printre câmpiile pe care secerătorii le despuiaseră fără milă de aurul grânelor coapte. Odinioară, el şi Sigrid culegeau de pe acele câmpii maci, albăstrele şi margarete; dar căutau mai ales păpădii în care suflau, râzând cu hohote!

Bătrânul țăran nu minţise. Jan se simţea foarte fericit să calce din nou pe pământul suedez! Cu un soi de lăcomie nesăţioasă, trăgea în piept aerul proaspăt şi dătător de viaţă pe care pinii îl îmbălsămau cu mirosul lor de răşină. Totuşi, în ciuda înflăcărării şi voioşiei pe care i le iscaseră contactul cu locurile natale, Jan nu putea scăpa cu niciun chip de unele gânduri triste şi deprimante care-l chinuiau.

Focul de la „*Journey's End*”, pus de o mână criminală, fusese pentru Jan şi Thérèse un adevărat dezastru. Odată cu casa de la Cap-Ferrat, îşi pierduseră mobilele, obiectele de artă, majoritatea lucrurilor personale, hârtii şi documente de neînlocuit, unele amintiri de familie. Sigur, casa mătuşii Brita, care din fericire rămăsese intactă în ceea ce privea mobila, putea să le servească de adăpost, totuşi gestul criminal al lui Cornelius Bloom le dăduse o lovitură cumplită. Obsedat să-i căşuneze un rău lui Jan, nebunul îşi atinsese, ba chiar îşi depăşise scopul.

La notar, Jan avu neplăcuta surpriză să afle că, în ciuda îndemnizațiilor pe care compania de asigurări le vărsase în contul lui, averea îi fusese simțitor micşorată în urma sinistrului. Distrugerea unor pânze de mare valoare, aparținând unor mari maeştri, consti-

tuia ea singură o pierdere considerabilă. Şi apoi, în timpul vieţii sale, Jan fusese generos şi darnic, detestase întotdeauna avariţia şi meschinăria, cheltuise fără să se uite! Notarul îi aminti că făcuse mereu donaţii, că plătea şi acum rente unor oameni faţă de care nu avea nicio obligaţie.

— Uitaţi-vă, de pildă, când aţi stat în Grecia, la Mikonos, înainte de a vă construi casa de la Cap-Ferrat, aţi hotărât să suportaţi cheltuielile de studii ale lui Oreste Atanasiadis, pe care l-aţi şi ajutat să intre la şcoală.

— Ştiu, da... Băieţaşul acela manifesta o vocaţie rar întâlnită, pentru medicină; nu puteam face altceva decât să îndepărtez singurul obstacol ce-i stătea în cale şi anume sărăcia părinţilor săi.

— Până îşi va isprăvi studiile vă va afecta serios fondurile, domnule doctor!

— Ştii, domnule notar, că n-am obice-

iul să revin asupra hotărârilor pe care le-am luat, spuse Jan bine dispus.

— În plus, domnule doctor, se dezlănțuise atunci omul de legi, au fost războaie, crize economice, care au făcut să scadă valoarea banilor, să micşoreze multe din acțiunile căutate odinioară tocmai pentru stabilitatea lor.

— Ți-am lăsat mână liberă să-mi investeşti cât mai judicios fondurile.

— Aşa e, dar ce poate fi azi mai dificil decât un plasament judicios? Când în cele patru colțuri ale pământului vezi înmulțindu-se răzmerițele şi crizele economice? După care, notarul încheie cu un surâs amar: Multe acțiuni şi obligații care odinioară ți se smulgeau din mână nu mai au astăzi decât o valoare nominală. Vremurile s-au schimbat, dragă domnule doctor!

Un lucru era clar: de acum încolo, trebuia să socotească bine fiecare bă-

nuț şi să-şi restrângă cheltuielile, ceea ce în ochii săi era o perspectivă dintre cele mai neplăcute. Tocmai el să ajungă în situația asta, el căruia îi fusese întotdeauna silă de zgârcenie!

Nu fără amărăciune, Jan trebui să abandoneze cele două proiecte la care se gândise după ce-i arsese casa: să construiască în locul fostei vile o clinică pentru copiii bolnavi de poliomielită şi să amenajeze, în parc, un colț pentru animale. Cu durere în suflet, cedând la insistențele notarului său, Jan se resemnase să vândă terenul unui petrolist milionar. Cât despre iaht, îl vânduse foarte avantajos unui armator grec. Deci o pagină din viața sa fusese întoarsă. Mai rămânea nenorocirea fiicei sale...

Apropiindu-se de un fag, Jan se opri, cu ochii strălucitori, gâfâind uşor. Cu o precizie aproape uluitoare, revăzu o

scenă din trecut. Odinioară, în cursul unei plimbări cu prima lui soție, poposiseră exact în acest colț al pădurii, unde fagii luaseră locul mestecenilor şi unde domnea întotdeauna o lumină verzuie. Trunchiurile copacilor se înălțau către cer, coloane maiestuoase ale unei catedrale clădite de natură, unde prin vitraliile mişcătoare ale frunzişului se strecurau razele strălucitoare ale soarelui. Pe scoarța celui mai tânăr fag, Ide şi el îşi gravaseră atunci numele, în amintirea căsătoriei lor. Căsătorie atât de periculos amenințată de patima lui Sigrid. Fascinat, Jan contemplă cele două nume ce se mai vedeau încă pe scoarța copacului: *„Ide-Jan”*, urmate de o dată foarte îndepărtată. În tăcerea aproape mistică a acelui loc, amintirea deveni nespus de emoționantă. Înainte de a muri încă tânără, în îndepărtata Africă, Ide fusese fericită aici, cutezând

chiar să se lase în voia celor mai înflăcărate speranțe. Tocmai ea, care crezuse cu ardoare, până în ultima clipă a vieții sale, în bunătatea şi generozitatea inimii omeneşti, tocmai ea fusese doborâtă de ura şi de gelozia lui Sigrid! Urâțenia acestei lumi părea să-i fi secătuit cu desăvârşire forțele: se stinsese fără să murmure, fără să se plângă de nimeni şi de nimic. Ca şi fiul ei, murise în amurg, când soarele, de un roşu strălucitor, împurpura cu lumina lui întregul cer al Africii. Înainte de a muri, mai apucase totuşi să şoptească: „Iubitul meu...” Apoi frumoşii ei ochi castanii, plini de dragoste şi de blândețe, îmbrățişară pentru ultima oară chipul bărbatului căruia îi dăruise totul: dragostea, fidelitatea, viața.

Doborât de această amintire, Jan nu mai putu rezista emoției intense care-l cuprinsese: din gâtlejul bătrânului care

devenise între timp, izbucni un hohot de plâns.

Capitolul IV

Peste tot pe unde se uita, priveliştile rămăseseră aceleaşi. La capătul unei alei lungi, de mesteceni, Jan zări clădirea joasă şi solidă a prezbiteriului, iar alături, biserica albă, cu acoperişul ei negru şi ţuguiat. Numai pastorul Lindström se schimbase, căci nu mai era omul tânăr şi plin de energie, tutorele de odinioară al lui Jan. În vârstă de nouăzeci şi cinci de ani, devenise decanul de vârstă al tuturor preoţilor din Suedia. Deşi fusese înlocuit de un pastor mult mai tânăr, Lindström, continua să locuiască la prezbiteriu, înconjurat de respectul tuturor enoriaşilor. Dacă faţa i se scofâlcise şi căpătase o tentă gălbuie, ca de ceară, ochii –

adânc înfundați în orbite şi străjuiți de nişte sprâncene stufoase – îşi păstrase-ră intactă strălucirea vie, din tinerețe, dovedind o deplină luciditate. În concluzie, pastorul Lindström îi uimise pe toți cu vitalitatea lui. La optzeci de ani încă îi mai plăceau petrecerile şi enoriaşii lui cârteau că punea cam prea mare preț pe *brännvin* şi pe țigări. Cu chipul lui rasat, cu plete lungi şi drepte, îmbrăcat într-o redingotă cu guler înalt, cu margine albă, avusese întotdeauna un aer foarte demn; nimeni nu bănuise însă că pe la şaizeci de ani, se apucase să scrie o lucrare monumentală despre Noul Testament, în care se dovedi a fi un om extrem de instruit, cu o inteligență deosebit de pătrunzătoare. Se făcu brusc remarcat şi începu să întrețină o vastă corespondență cu diverse persoane de specialitate, cu care se angaja uneori în dispute cordiale. Pre-

dicile şi felul său de viaţă se schimbară şi ele odată cu notorietatea de care începuse să se bucure; rămăsese totuşi un om foarte simplu şi modest, putând fi abordat în orice clipă de enoriaşii săi. La optzeci şi patru de ani, îşi pierduse consoarta pe care Jan şi-o amintea cu multă precizie: era o femeie înaltă şi uscată, puţin cam ceremonioasă şi îmbrăcată, aproape invariabil, într-o severă rochie de lână. Începând de atunci, pastorul se închisese în sine şi acceptase să fie înlocuit. Totuşi de sărbători – de Crăciun, de Paşti, de Rusalii – el făcea slujba.

Prezbiteriul nu se modificase cu nimic nici pe dinafară, nici pe dinăuntru. Podelele goale erau la fel de bine ceruite şi lustruite ca odinioară; o mulţime de broderii acopereau mobilele: broaştele dulapurilor cu vase şi ale cuferelor străluceau ca aurul pe lemnul vechi şi

întunecat. O singură schimbare: *fru* Undset, soția noului pastor, care detesta vânătoarea şi căreia îi era groază de orice fel de cruzime, înlocuise vechea şi impozanta sobă de faianță, ale cărei plăci reprezentau scene de vânătoare, cu o maşină de gătit, nemțească.

De altfel, *fru* Undset fu cea care-l întâmpină pe Jan sub portalul pictat şi sculptat al prezbiteriului şi care-l pofti în odaia cea mare unde se afla pastorul Lindström. Surâzătoare şi amabilă, învârtindu-se discret pe lângă cei doi bărbați, ea îi servi cu bere şi *brännvin*, cu sandvişuri cu anşoa, cu anghilă afumată şi cu pateu de crab, după care se eclipsă lăsându-i singuri.

Aşezat într-un fotoliu adânc de catifea verde, cu mâna stângă sprijinită pe bastonul gros şi noduros, pastorul Lindström îşi privi fix musafirul.

— Ai îmbătrânit, Jan...

Un surâs cam amar pluti pe buzele chirurgului.

— Da, răspunse el resemnat, ştiu... Nenorocirea aceea cu focul a fost o încercare mult prea grea pentru noi...

— Bloom ăla, a fost totuşi o unealtă a Cerului...

Surprins, Jan îşi puse paharul pe masă.

— Da, continuă pastorul, fiindcă datorită lui te-ai întors acasă. Locul tău era aici, printre noi! Apoi, izbind cu bastonul în podele, strigă: Ce căutai tu acolo, printre milionarii ăia leneşi? Înconjurat de actori de cinema şi de oameni dornici de scandal?

— Ţi-ai făcut o imagine falsă despre Coasta de Azur... Să ştii că trăiesc şi acolo oameni simpli, cinstiţi şi muncitori, care duc o viaţă fără tapaj. Zău dacă văd vreo deosebire între pescarii francezi şi cei suedezi. Cât despre veci-

nii noştri cei mai apropiaţi, familia Stiffenacker, despre care ţi-am mai vorbit, şi Judith şi Hugo erau oameni de caracter!

— Mă rog, concedă bătrânul, eu totuşi ţi-o repet că locul tău e aici!

— Când m-am stabilit la Cap-Ferrat, am vrut să-i fac mai ales plăcere Thérèsei, care e franţuzoaică.

— Ei îi sunt dragi Suedia şi Tjorpa... Sunt sigur că nu va fi niciodată nefericită aici... Ridicându-şi capul, pastorul adăugă: Şi sunt chiar foarte mulţumit la gândul că am s-o şi văd din când în când. Înţelege atât de bine sufletul bărbaţilor! Apoi, cu o privire de reproş, îl întrebă pe Jan: Ce aştepţi de nu-ţi fumezi pipa?

— Mă temeam să nu te deranjez...

— Ei, bravo! Ştii doar că mirosul de tutun olandez îmi place grozav!

Sorbi o gură de vin din pahar şi înfu-

lecă o tartină cu anghilă.

— Spune-mi, nu simți lipsa țigărilor? se interesă Jan.

— Nu, răspunse scurt, pastorul. Apoi, regăsindu-şi pentru o clipă vigoarea de odinioară, bătu din nou cu bastonul în podea şi tună: Atâta mi-au scos pe nas țigările, ipocriții ăştia, încât mi-e şi silă! Pe urmă, aplecându-se spre Jan, spuse mai calm: Ştii de ce anume îl învinuiau fariseii pe Hristos? Că era prea mâncăcios şi că-i plăcea să tragă la măsea! Scoborându-şi şi mai mult glasul, de data asta spuse fără nicio animozitate: Din păcate, vor exista întotdeauna fariseii! Ăştia sunt cei care îşi închipuie că vor da buzna în rai, mâncând zilnic doar o scrumbie săratră şi bând apă chioară! Ca şi când pe Dumnezeu l-ar interesa ce bagă ei în burtă şi nu bunătatea, sinceritatea şi mila de care ar trebui să dea dovadă!

Epuizat de efortul făcut, bătrânul se înfundă în fotoliul lui. Doar ochii continuau să-i strălucească, trăgându-i gândurile pe care acum şi le păstra pentru sine. După ce tăcu astfel o bucată de vreme, începu să vorbească, pe neaşteptate, despre Sigrid.

— Cu toate năzbâtiile şi alura ei de băieţoi, să ştii că am ţinut mult la ea... Avea încă de pe atunci, un fel de frumuseţe interioară care-i înnobila gesturile... Totuşi câte renghiuri mi-a mai jucat!... Îmi aduc aminte de ziua când n-a vrut să mă lase să mă duc la Inge Goldström, care era pe moarte... Ştii, fetiţa aceea brunetă, ale cărei bucle mătăsoase îţi plăceau grozav şi din care pricină Sigrid era teribil de geloasă încă de pe atunci... „N-ai să te duci la Inge, mi-a strigat ca, n-ai să te duci, fiindcă astfel o să afle că e pe moarte! Nu te las să pleci, căci dacă o să te vadă, o să-şi

dea seama că i-a sosit ceasul şi ar fi inuman!” „Inumană eşti tu, pentru că vrei să laşi copila să moară, neîmpărtăşită!” am strigat, dând-o la o parte din uşă şi ieşind afară. Şi în timp ce mă urcam în sania ce mă aştepta, ea a strigat după mine: „Du-te, corb urât al nenorocirii”. Pastorul oftă resemnat. Apoi, cu un surâs maliţios, adăugă: Din păcate, Sigrid îmi cunoştea foarte bine slăbiciunile. A treia zi, după acest scandal, a venit în lipsa mea la prezbiteriu şi mi-a adus o sticlă cu un excelent *brännvin* şi o cutie mare cu ţigări de foi. Apoi, privind undeva, departe, încheie: Da, Sigrid stăpânea de minune arta de a se face iertată!

Jan îşi aminti că mai auzise această poveste şi din gura mătuşii Brita. Totuşi, din respect şi din politeţe, nu voise să-l întrerupă pe pastor. Dar nici nu voi să-i dea apă la moară acestuia, lău-

dând-o pe Sigrid.

— A fost o criminală, rosti el pe un ton categorie şi pot jura, cu mâna pe inimă, că prima mea soție a murit din pricina ei! Pe de altă parte, dacă n-aş fi intervenit la vreme – datorită unei inspirații de-a dreptul miraculoase – ar fi omorât-o şi pe Thérèse. Astfel de lucruri nu se pot uita!

Chipul bătrânului se adumbri:

— Ştiu că gelozia ei cumplită a împins-o la crimă! Ştiu că forțele răului puseseră stăpânire pe sufletul ei... Dar eu vorbesc şi judec ca un om. Numai Cel-de-Sus are căderea să judece viii şi morții şi poate să şi ierte ceea ce noi, oamenii, socotim că nu putem ierta...

Capitolul V

Jan nu venise în vizită la pastor ca să evoce trecutul, ci ca să-i ceară un sfat

care să-l ajute să înfrunte prezentul. Îl puse deci la curent, în amănunt cu drama conjugală a fiicei sale, i-o înfățișă sub toate aspectele şi la urmă îi relată convorbirea telefonică pe care o avusese cu Norbert. Bătrânul ascultă cu atenție, apoi tăcu o vreme. Când ieşi, în sfârşit, din mutismul lui, spuse, citind un pasaj din Evanghelie:

— „Cel care se consideră fără păcat, să arunce primul cu piatra!”

— Înțeleg, răspunse Jan, mă sfătuieşti să nu-l condamn pe Norbert, să nu arunc cu piatra în el!

Pastorul confirmă, făcând un semn cu capul.

— Nu mă gândeam la asta, ci la problema copilului. După câte mi-a dat de înțeles la telefon, am impresia că Norbert vrea să i se încredințeze băiatul.

Bătrânul bătu din nou în podea, cu bastonul lui noduros.

— Nu, strigă el categoric, copilul trebuie să rămână cu Ide. Că nimeni n-are dreptul să arunce cu piatra în el, e de la sine înțeles şi văd că şi tu eşti de aceeaşi părere, dar ca să ia el copilul, nici vorbă! De altfel mi se pare chiar foarte ciudat că-şi permite să formuleze o astfel de cerere! După ce-a făcut ce-a făcut, nu mai are niciun drept asupra copilului! Căci dacă Hristos a iertat-o pe femeia adulteră, asta nu înseamnă că a şi felicitat-o!

— Necazul – în toată povestea asta – constă în faptul că Norbert e frate cu Flavie. Sora lui fiind nevasta fiului meu, trebuie să mă port oarecum cu mănuşi.

— Ce zice Flavie de comportarea fratelui ei?

— Este foarte supărată şi se simte grozav de umilită.

Discuția fu întreruptă de *fru* Undset

care venise să vadă dacă cei doi bărbați nu mai aveau nevoie de ceva. Le mai aduse nişte bere proaspătă şi o a doua farfurie cu sandvişuri.

— *Bränvinul* îmi face arsuri la stomac, bombăni pastorul când rămase din nou singur cu Jan, iar berea mă turteşte... Dar, adăugă el cu chipul strălucind de veselie, bătrânețea îți aduce şi unele compensații de natură spirituală, care te fac să uiți de aceste privațiuni involuntare. Apoi, luând dintr-odată un aer preocupat şi gânditor, spuse: Flavie ținea mult la Norbert, nu-i aşa?

— Da, şi era foarte mândră de succesele lui, ca pictor.

— Sigur că-l iubeşte şi acum, la fel de mult...

— Fără îndoială! Indignarea ei se manifestă mai mult împotriva femeii care i-a sucit capul lui Norbert.

— Ar trebui să încerci să-l faci pe Norbert să-şi vină în fire.

Scuturând cenuşa din pipă într-o scrumieră de cristal pe care *fru* Undset i-o pusese la îndemână, Jan ridică din umeri.

— Să-şi vină în fire? Încercare zadarnică şi inutilă! Când un bărbat de vârsta lui e prins în ghearele unei astfel de patimi, nu mai ascultă de nimeni şi de nimic.

— Cât de uşor cedează bărbaţii în faţa ispitei!

— Norbert e artist şi deci extrem de sensibil la orice formă de frumuseţe.

Bătrânul clătină din cap, cu un gest de reprobare:

— Asta nu-i o scuză. În epoca noastră, prea mulţi artişti au tendinţa de a-şi ascunde lipsa de talent şi de sinceritate în spatele câte unui scandal. Ca să se vorbească despre ei, ca să le apară

poza în ziare, divorțează cu mult tămbălău sau şi mai bine, fug cu nevasta celui mai bun prieten al lor, adică, mai pe scurt, se dedau la cele mai urâte şi condamnabile extravaganțe.

Încet, cu mâna care-i tremura uşor, duse la gură cana cu bere, cană din faianță de Danemarca, decorată cu motive marine, pe care *fru* Undset tocmai i-o umpluse. După ce sorbi un gât, continuă:

— Şi apoi artiştii au devenit şi foarte pretențioşi! Dornici de glorie şi de celebritate! Odinioară, lucrau *ad majorem Dei gloriam*, adică spre marea slavă a Domnului şi se dădeau cu modestie deoparte din fața Celui care le dăruise geniul şi inspirația. Adesea se abțineau chiar să-şi şi semneze operele, să iasă în frunte, sau când o făceau, semnătura abia dacă era vizibilă. Acum e exact pe dos; domnii ăştia se etalează în fața

operelor lor cu o lipsă revoltătoare de ruşine şi de modestie. „Priviți ce geniu nemaipomenit sunt! strigă ei cu aroganță şi mărginire, priviți şi admirați-mă!” Nimic nu-i destul de bun pentru ei, vor să iasă întotdeauna ca păduchele în frunte, cerând să li se acorde maximum de atenție. În aceste condiții nu e deloc de mirare că noul cult al artei şi al artiştilor a devenit o adevărată idolatrie.

— Trebuie totuşi să mărturisesc că Norbert nu aparține acestei categorii detestabile de artişti plini de ifose, răspunse Jan. După care socoti util să-şi rectifice aprecierea: Sau cel puțin nu era un astfel de artist înainte de a o întâlni pe femeia aceea! Ce-o fi făcut din el? Ce idei i-o fi sădit în minte? L-o fi făcut vanitos? Se ştie ce putere are linguşeala, mai ales asupra bărbaților! Mâine, după ce mă voi întâlni cu el la

hotelul *Eggers*, poate că voi căpăta răspuns la toate întrebările astea!

— În ceea ce priveşte copilul, să nu admiți niciun compromis!

— N-avea teamă, voi fi ferm.

— Ar fi scandalos ca acest copil să-i fie luat Idei. Va trebui să-l faci pe Norbert să înțeleagă că James ar fi prima victimă a comportării lui vinovate. Oricum se va încheia această tristă şi lamentabilă poveste, copilul va suferi cel mai mult, o suferință care-şi va pune pecetea pe tot restul vieții sale.

— Când am plecat de la Tjorpa, se juca, lipsit de griji, în grădină. Socot de altfel că e mult prea mic ca să-şi dea seama ce se petrece în jurul lui. La vârsta asta, copiii trăiesc în propriul lor univers miraculos. Adesea, lumea celor mari li se pare îndepărtată şi de neînțeles.

— Nu sunt de acord cu tine, răspunse

pastorul. Lunga mea experiență de viață m-a învățat că nimic nu e mai gingaş ca sufletul unui copil. Cei mici ne înțeleg adesea mult mai bine decât ne închipuim noi. Cu un instinct foarte sigur şi cu o luciditate deconcertantă, li se întâmplă destul de des să priceapă cauzele unei situații tulburi, să descopere unele anomalii în relațiile dintre oameni. Şi când ne pun diverse întrebări, îi trimitem să se joace, pe un ton îmbufnat, fără să ne pese de chinuitoarea întrebare care-i frământă. Astfel, ne facem adesea vinovați față de ei, căci rănile unui suflet de copil sunt dintre cele care nu se mai vindecă niciodată...

Privirea lui Jan se opri pe broderia de pe unul dintre fotolii. O broderie fină, reprezentând un elefant. Când era copil, fusese fascinat, încântat de acel animal pe care nu te-ai fi gândit pentru nimic în lume să-l întâlneşti tocmai în

Suedia. Cu un aer jovial şi blajin, elefantul părea să-şi ridice trompa, într-un gest de salut, de primire călduroasă. De câte ori, el şi Sigrid nu ticluiseră poveşti fantastice în jurul acelui elefant, când mergeau împreună spre prezbiteriul din Troelle, unde le fuseseră predate primele lecții! Încă o dată trecutul îl luă pe Jan cu asalt. Lecțiile pastorului Lindström se numărau printre cele mai dragi şi mai vii amintiri. Parcă auzea şi acum vocea tutorelui său, debitând în suedeză: „...*pa sex dagar gjorde Herren himmelen och jorden och havet och allt vad i dem ar.*”[5]

Pe atunci, pastorul era tânăr şi glasul îi vibra. Avea obiceiul să arunce elevilor săi priviri severe şi scrutătoare, ca să

---

[5] În şase zile Domnul a creat cerul şi pământul şi marea şi tot ceea ce se află în ea. (suedeză).

vadă dacă era ascultat cu seriozitatea şi respectul ce i se cuveneau. Când o surprindea pe Sigrid pe cale de a se maimuțări sau de a face cine ştie ce boroboață, urma pedeapsa. Nu prea gravă, fiindcă nu trebuia decât să copieze de o sută de ori, sau uneori, de cinci sute de ori câte un paragraf din Biblie!

Jan ridică ochii spre pastor şi, timp de o clipă, fu uluit să-l vadă atât de bătrân. Apoi, cu o strângere de inimă, reveni la realitate: nu era vorba de o comedie. Pastorul Lindström nu-şi grimase chipul! În scândura mesei, strălucitoare ca oglinda, îşi vedea propriile sale plete, acum albe ca zăpada. Privirea trebuie să i se fi voalat, căci pastorul, ghicindu-i gândurile, îi spuse cu blândețe:

— Există momente, în care lumea ni se pare ireală, nu-i aşa?

— Da, mărturisi Jan, avem impresia că ne mişcăm printre nişte umbre care fug, unde inexorabila scurgere a timpului, care transformă şi distruge fiinţele, ne umple de o cumplită nelinişte.

Lindström se aplecă înainte şi spuse aproape şoptit:

— Multora dintre contemporanii mei le e greu să creadă în existenţa Cerului... Poate că au dreptate... Apoi adăugă şi mai încet: Ai dreptate, Jan... Tot ce ne înconjoară pare a fi refluxul unei ape care curge... Totul trece, totul este sortit pieirii... Nu mai rămâne din noi nimic... doar un pumn de ţărână... Sprijinindu-se apoi în baston şi ridicându-se din fotoliu, zise, punându-i lui Jan o mână pe umeri: Hai cu mine la biserică, fiule, să-mi cânţi ceva. Organistul pe care-l avem acum – Per Norstedt – e un om deştept şi devotat parohiei noastre. Dar, din păcate, cu-

noştinţele sale muzicale sunt destul de limitate. Cum se află în faţa unei partituri mai dificile, îşi pierde capul şi încurcă tot, confundând până şi notele. Dar, continuă el, să nu-l vorbim totuşi de rău! La urma urmei, e un băiat de treabă! De altfel, nu toată lumea poate să aibă harul tău muzical!

— Dacă înţeleg bine, spuse Jan ridicându-se la rându-i, ai vrea să mă aşez în faţa orgii...

— Da, şi ard de nerăbdare să te aud...

— E multă vreme de când n-am mai cântat la acest instrument. Mai mult ca sigur că mi-am pierdut elasticitatea degetelor...

— Hai, Jan, nu te lăsa prea mult rugat. Vino!

Resemnat, Jan îl urmă. Bătrânul mergea încet, cu paşi mici; pe chip i se citea o încântare fără margini.

Orga din Troelle, un admirabil in-

strument datând de la începutul secolului al XVIII-lea, îşi avea povestea ei. Poveste care începea cu o furtună pe mare...

În zorii zilei de 15 mai 1721, Lars Ericsson, un negustor bogat din Göteborg, dar născut în Troelle, aflase – plin de consternare – că cele trei vapoare ale sale, ce se întorceau din America cu o încărcătură ce costase bani grei erau pe cale de a se scufunda. Mai ales unul dintre ele, care îşi pierduse marele catarg se afla în cea mai mare primejdie. În aceeaşi dimineață, Ericsson se duse la unul din marii magistrați ai oraşului şi dădu în scris următoarea declarație:

„În cazul în care bunul Dumnezeu îmi va salva cele trei vapoare de la pieire şi le va ajuta să intre cu bine în port, mă leg să dau jumătate din banii ce-i voi

câştiga prin vânzarea mărfurilor, pastorului bisericii din Troelle, urmând ca aceşti bani să servească la întreținerea şi înfrumusețarea numitei biserici”.

În aceeaşi seară furtuna se potoli şi a doua zi cele trei vapoare intrară cu încărcătura lor în port. Ajutorul Providenței, simplu hazard? Ericsson nu-şi pierdu vremea cu întrebări zadarnice, ci îşi ținu, cu strictețe, făgăduiala. Astfel, spre marea sa stupefacție, pastorul din Troelle – care se numea Ivar Karfelt – se văzu dintr-odată în posesia unei sume considerabile pentru epoca aceea. După ce se sfătui cu enoriaşii săi, hotărî să repare clopotnița – care era mult mai veche decât corpul principal al bisericii, şi mai ales, să înzestreze lăcaşul cu o orgă demnă de el, fiindcă pe atunci nu dispuneau decât de două orgi mici, fără pedale, pentru cor.

În acest scop, pastorul Karfelt a apelat la neamțul Franz-Caspar Schnitger. Tatăl acestui Franz-Caspar – Arp Schnitger – era cunoscut în întreaga Germanie de Nord, în Țările-de-Jos şi în Scandinavia, fiindcă izbutise să construiască nişte orgi remarcabile prin muzicalitatea şi registrele lor. Despre fiu, se spunea că-şi depăşise cu mult tatăl prin cunoştințele şi prin ingeniozitatea sa tehnică.

La Troelle, Franz-Caspar nu dezminți reputația de care se bucura atât el cât şi familia sa, ci dimpotrivă. Construi în acel loc o orgă fără egal, cu trei rânduri de clape şi cu un pedalier automat cu treisprezece registre. Ziua inaugurării, sărbătorită în prezența lui Lars Ericsson şi a lui Franz-Caspar Schnitger, rămase o dată memorabilă în analele ținutului. Instrumentul, ale cărei țevi ajungeau până la douăzeci şi patru de

picioare înălțime, era demn de oricare catedrală. De atunci, a devenit pentru enoriaşii din Troelle, un obiect de legitimă mândrie.

...Aşezat în fața claviaturii orgii, sub bolțile venerabile ale bisericii din copilăria sa, Jan se simți mai întâi intimidat, apoi neputincios. De îndată ce pastorul deschisese uşa, Jan recunoscuse o mireasmă familiară, mirosul de stejar ceruit şi de camfor care-i plăcea atât de mult pe vremea când – încă băiețaş – repeta psalmii alături de alți copii de vârsta lui. Era mireasma, atât de tenace şi de specifică, a bisericii din Troelle...

Jan nu se îndura să rupă tăcerea solemnă, densă şi aproape palpabilă ce domina în lăcaşul măreț, în care el se simțea atât de slab şi de neînsemnat! Iar amintirile îl făceau să fie şi mai ti-

mid! Se revedea în pantaloni scurți, jenat şi impresionat, îndreptându-se, alături de tatăl său, către banca lor; apoi, când apărea pastorul, ridica spre el o privire plină de teamă.

În vremea asta, singur în penumbra naosului, bătrânul aştepta... Apoi, cu o bruschețe neaşteptată – ca să încerce instrumentul, dar mai ales ca să-şi alunge sfiala – Jan făcu primele acorduri. Se simți, dintr-odată, încântat: orga îşi păstrase aceeaşi sonoritate plină de prospețime şi luminozitate, din vremurile ei bune. Îl cuprinse un entuziasm fără seamăn, o înflăcărare fără pereche. Fără nicio pregătire, fără nicio tranziție, atacă una din compozițiile sale preferate, o operă în trei părți: *Toccata, Adagio* şi *Fuga* în do major, B.W.V. 564, de Johann Sebastian Bach. Jan se simți înălțat, purtat parcă de nişte aripi, de acea rostogolire de

sunete ce umpleau vechiul lăcaş, ţâşnind către bolta ce părea că se dăduse la o parte pentru ca sunetele să se poată înălța cât mai sus, ca mai apoi să recadă într-o pace majestuoasă...

După exuberanta *Tocată*, ale cărei pauze puneau şi mai bine în valoare minunata acustică a bisericii din Troelle, Jan cântă meditativul *Adagio* unde accentele nostalgice se împleteau cu o mare şi deplină seninătate. Sigur, interpretarea lui era departe de a fi perfectă, şi nici nu putea fi din moment ce nu mai pusese mâna de atâția ani pe clapele unei orgi! Dar ce importanță mai avea acest lucru! Jan nu mai auzea cele câteva note false ce se mai strecurau de sub degetele lui înțepenite, fiindcă asculta acea muzică divină, nu cu urechile, ci cu inima! Iar muzica aducea cu sine tot felul de imagini din trecut... Un bungalow în veldul din în-

depărtatul Transvaal... În bungalow, un pian mare, cu coadă, cumpărat de la Johannesburg. Surpriza Idei, neuitata lui soție, când văzuse pentru prima oară pianul!

— Nu mi-ai spus, Jan, murmurase ea, înconjurându-i gâtul cu brațele, nu mi-ai spus că ştii să cânți la pian!

După masa de seară, se duseseră în magazie unde, dintr-o ladă încă nedeschisă, scoseseră câteva pachete grele, pline de partituri pentru pian. Un nume revenea cel mai des pe acele partituri: Bach.

— Singurul compozitor care nu m-a dezamăgit niciodată, spusese Jan, cu ochii strălucind, cel în a cărui artă regăsesc toate stările mele sufleteşti. Vezi tu, Ide, între Bach şi mine există parcă un fel de înțelegere spirituală, aş cuteza chiar să spun, o armonie prestabilită. Pentru mine, fiecare dintre operele

sale e ca un fel de dialog cu Absolutul...

În seara aceea cântase mult şi fără întrerupere. Ide îşi luase ceva de împletit, dar rămăsese cu mâinile împreunate. Stătea uşor aplecată în față, având în privire o înduioşătoare expresie de uimire...

Ide... Ce mai rămăsese din ea? Un mormânt, undeva în Transvaal, cu o cruce înălțată spre cerul Africii... Numele ei, purtat de fata pe care i-o dăruise Thérèse. Amintiri... „Tot ce ne înconjoară pare a fi reflexul unei ape care curge...” Jan se simți cuprins de acel *längtan*, acea veche şi apăsătoare melancolie scandinavă. Cu o frenezie deznădăjduită, atacă şi ultima parte, triumfătoarea şi vesela *Fugă* cu care culminează această operă a lui Bach... „...Reflexul unei ape care curge... curge... curge...”

Capitolul VI

În anul 1621, regele Gustav-Adolf se decise să creeze un port pe coasta de vest a Suediei, pentru a facilita accesul țării sale la marea Nordului. Suedia voia să respire mai amplu aerul mării, să-şi trimită vapoarele în țări îndepărtate. Aşa a luat naştere, aproape pe locul unei vechi fortărețe şi a unei cetăți din veacul al XV-lea, oraşul Göteborg. El trebuia să devină simbolul optimismului şi al entuziasmului unei noi epoci. Ajutat de un negustor olandez, regele a construit noua cetate după modelul oraşelor neerlandeze, cu o mulțime de canale străjuite de case solide şi cochete. Datorită situației sale geografice privilegiate, Göteborg a devenit repede un important centru comercial. Numeroşi belgieni, olandezi şi scoțieni se stabiliră aici, ca să facă negoț. Primele şantiere

de construcții navale își făcură apariția la Göta Alv. Orașul fu înconjurat de șanțuri și de ziduri de apărare împotriva eventualelor atacuri daneze. Pe străduțele înguste, dar curate, în hanurile confortabile și spațioase, puteai întâlni postăvari englezi și bancheri italieni, manufacturieri nemți și negustori ruși de blănuri scumpe. Pentru rodnica sa activitate comercială și industrială, cât și pentru intensul său trafic maritim, orașul fu supranumit „mica Londră”. În timpul blocusului continental impus de Napoleon statelor europene. Göteborgul a devenit principalul depozitar al produselor britanice.

În zilele noastre, Göteborgul – cu cei aproape patru sute de mii de locuitori ai săi – este al doilea mare oraș al Suediei și portul cel mai important. Posedând o serie de parcuri superbe, presărat cu mici lacuri și având un stadion

de cincizeci de mii de locuri, care se numără printre cele mai moderne din lume, o foarte bună Universitate, o splendidă sală de concerte şi un foarte apreciat Teatru Municipal, acest oraş este însăşi imaginea ţării sale, care dacă a contribuit mai mult decât oricare alta la renaşterea educaţiei fizice – sub toate aspectele – apoi a dat lumii şi nişte oameni de talia lui Strindberg, Swedenborg sau marele poet Gustav Fröding.

Pentru Jan, Göteborg rămăsese „Oraşul”, prin excelenţă, deşi făcuse numeroase călătorii şi locuise în centre mult mai mari şi mai aglomerate. În timpul copilăriei sale, când îi auzea pe tatăl său sau pe mătuşa Brita spunând: „Mâine mergem la oraş!”, ştia că se duceau la Göteborg şi nu la Stockholm, care era prea departe de Tjorpa şi unde nu se mergea decât în rare şi memora-

bile ocazii.

Acum, îndreptându-se spre hotelul *Eggers*, Jan străbătea oraşul cu maşina, încetinind adesea pentru a-şi lăsa privirea să rătăcească asupra unor privelişti şi locuri ce-i trezeau o sumedenie de amintiri. Parcul de distracţii... De câte ori nu-l străbătuse odinioară, ţinut de mână de tatăl său... Băieţaş, îşi sâcâia întotdeauna părintele cu tot felul de întrebări năstruşnice, fiindcă îl credea mai savant decât toate enciclopediile din lume.

— Tată, de ce au lebedele gâtul atât de încovoiat?

— Ei, fiindcă aşa le-a făcut natura...

— Şi de ce le-a făcut aşa şi nu altfel?

— Păi... Fiindcă aşa sunt mai graţioase, mai elegante...

— Cum fac să alunece pe apă? Fiindcă uite, alunecă fără să obosească niciodată.

— Nu, Jan, ele nu alunecă, ci înoată.

— Aşa, fără să se mişte?

— Fiindcă nu le vezi labele, sub apă... Într-o zi când vom avea timp, vom merge să le privim mai de aproape. Atunci ai să vezi că au labe palmate...

— De ce lebedele au labe palmate, tată?

— Eşti plicticos, Jan! Încetează cu întrebările astea interminabile!

— Spune-mi, tată, labele palmate... După asta îmi dau cuvântul că nu te mai întreb nimic...

— Fie... Mă rog... Fiindcă lebedele fac parte dintr-o grupă de păsări numită grupa palmipedelor. Gâştele, rațele, pelicanii, cormoranii, şi încă multe altele, toate sunt palmipede.

— Da, tată, dar gâştele n-au gâtul încovoiat... Atunci de ce fac parte din aceeaşi grupă cu lebedele?

— Eşti pur şi simplu obositor cu po-

vestea asta a gâtului curbat! Află că păsările nu se clasează, în diverse grupe, după forma gâtului...

— Atunci după ce, tată?

— Ei, bine... Palmipedele, de pildă, se deosebesc de celelalte păsări prin nişte membrane pe care le au la labe...

— Şi de ce au membrane?

— Ca să înoate mai bine...

— Şi de ce înoată mai bine dacă au acea pieliță între degete?

— În felul ăsta, apa nu le intră printre degete, iar ele se mențin mai bine la suprafața ei. Vezi tu, palmipedele sunt păsări cu o conformație specială pentru înot. Penele lor sunt unse cu o substanță uleioasă, grasă, care le împiedică să se ude.

— Hm, ce amuzant!

— Natura e ce-a mai minunată carte cu poze, Jan.

— Deci lebedele trăiesc aproape tot

timpul pe apă, dar fără să se ude niciodată. Mi se pare nemaipomenit, tată!

— Natura s-a dovedit întotdeauna mai inteligentă şi mai dibace decât cei mai grozavi savanți.

— Tată, şi în rai sunt lebede?

— Nu ştiu, dar la şcoală vei afla în curând că pe cer există una.

— Nu înțeleg...

— E vorba de constelația Lebedei, un ansamblu de stele care amintesc de forma acestei păsări... Ca şi Ursa Mare pe care ți-am arătat-o...

— Şi de ce sunt stelele aşezate astfel, tată?

— Eşti exasperant, copile! Te rog să taci! Şi să nu-mi mai pui niciun fel de întrebare! Altfel, nu te mai iau niciodată la Göteborg!

...Cu un surâs amuzat, Jan îşi aminti de prefăcuta încruntare a tatălui său,

ori de câte ori îl hărțuia cu astfel de întrebări. Din buzunarul vestei își scotea ceasul greu, de argint și, cu un gest nervos, îi ridica brusc capacul.

— Ei, drăcie! striga el aruncând o privire inchizitorială spre cadranul cu cifre romane. M-ai făcut să pierd un timp prețios, băiete! Îmi place ca un copil să fie curios și să se intereseze de tot ce-l înconjoară, dar văd că la tine curiozitatea asta a devenit un cusur!

Apoi, după această mustrare, mângâia buclele blonde ale băiețașului și adăuga:

— Ei, totuși nu te cert, poate că într-o zi vei deveni om de știință sau cercetător. Oricum, prefer să mă chinui cu întrebările tale agasante, decât să te văd plimbându-te, cu un surâs prostesc și cu aer nătâng! Nu-mi plac copiii cu capu-n nori!

Pe urmă. sprinten, îl conducea pe Jan

spre uşa unei cofetării, pentru a-i cumpăra „zaharicalele împăcării”...

Iată şi căluşeii... Exact pe locul unde se aflau şi odinioară. Jan căută în zadar căluțul alb – de coama căruia se agățase de atâtea ori, pe vremuri, leul roşcat care-şi arăta dinții enormi, gălbui şi amenințători, măgarul cu urechi lungi de piele, de care trăgeau toți copiii, cămila trufaşă şi flegmatică, girafa cu veşnicul ei aer aferat, elefantul indian împodobit cu pietre prețioase, care de fapt fuseseră pictate pe pielea lui groasă. Nu mai văzu locomotiva de lemn, cu un clopoțel din care puteai să suni după plac în timp ce căluşeii se învârteau, nici vechea diligență la care erau înhămați doi cai negri, nici pachebotul în miniatură. Animalele familiare ca şi tradiționalele mijloace de locomoție făcuseră parte din alte vremuri; poezia şi farmecul lor desuet nu mai miş-

cau inimile copiilor de azi. În locul leului roşcovan, fusese montat un bolid ce se avânta în spațiu, în vreme ce simpatica şi tacticoasa locomotivă fusese înlocuită de un avion cu reacție, strălucind de atâta crom şi aluminiu. Sigur, copiii îşi creau propria lor lume miraculoasă, totuşi Jan nu se putu abține să nu se întrebe – cu o oarecare melancolie – dacă tehnica ce invadase totul nu distrusese pentru totdeauna ceea ce avusese copilăria mai pur şi mai feeric. Căci copiii care nu mai cred în zâne, în fabule şi în legende, copiii care nu mai strâng la piept un ursuleț de pluş sau o păpuşă, nu mai sunt copii.

Amintirile despre propria lui copilărie îl duseră cu gândul la micul James şi-i readuse în minte drama fiicei sale. Aşa că atunci când îşi opri maşina în fața hotelului *Eggers*, Jan avea un aer mâhnit şi preocupat.

Capitolul VII

De îndată ce păşi în holul hotelului, îl şi zări pe Norbert, care-l aştepta. Aşezat într-un fotoliu, pictorul frunzărea o revistă americană. Purta un costum bej, o cămaşă deschisă la gât şi un fular de mătase roşie. Toată atitudinea sa avea ceva forțat, artificial. Înfățişarea lui boemă era prea studiată, prea dichisită ca să pară naturală.

„Femeia aceea l-a făcut vanitos, îşi spuse Jan, probabil că-i repetă fără încetare că, în materie de pictură, e cel mai mare geniu al timpurilor noastre. Şi odinioară avusese un oarecare aer boem, dar era spontan. Acum îl simți pătruns de importanță, mult prea sigur pe talentul său. Linguşeala este cel mai cumplit duşman al artiştilor!”

Simțind prezența lui Jan, Norbert îşi

ridică privirea şi, văzându-l pe chirurg, se ridică imediat, şi-i ieşi în întâmpinare. Din punct de vedere fizic, rămăsese acelaşi uriaş blond, pe care Jan îl stimase şi-l preţuise în timpul şederii sale la Mikonos. Totuşi, slăbise, chipul îi era tras, chiar puţin crispat. Rămase nemişcat în faţa lui Jan, vizibil jenat, ba chiar intimidat. Neştiind dacă era sau nu cazul să-i întindă mâna, mişcările sale vădeau o imensă încurcătură. Ca să pună capăt unei situaţii ce începea să devină penibilă şi ca să evite orice preambul fastidios, orice ritual al saluturilor, Jan îi spuse:

— Presupun că te-ai gândit la un loc liniştit unde să putem discuta şi că în niciun caz nu vom rămâne aici!

Norbert făcu un gest cu mâna către ascensor:

— M-am gândit că cel mai bine ar fi să discutăm în odaia mea... răspunse

el pe un ton molatic şi şovăielnic.

Jan înclină uşor din cap:

— De acord.

— Vrei să comand ceva răcoritor?

— Pentru mine, nu!

— Totuşi s-a făcut foarte cald, nu ți se pare?

— Am venit la Göteborg ca să am o discuție serioasă cu tine şi nu să stau la taclale, răsturnat în fotoliu, în fața unui pahar de whisky and soda...

— Eşti aspru cu mine, zise Norbert aranjându-şi nervos fularul.

— Să spunem mai bine, că purtarea ta e de vină...

— Ne înțelegeam foarte bine înainte de această... afacere.

— Ide e fata mea, Norbert. Iar ceea ce numeşti tu „această afacere”, a făcut-o să sufere îngrozitor. De altfel...

Jan o luă înaintea pictorului şi se îndreptă spre ascensor:

— ...refuz să discut despre astfel de lucruri, în holul unui hotel!

Gânditor şi puțin cam reticent, Norbert îl urmă:

— Etajul al doilea, îi spuse el liftierului.

Odaia era mare, luminoasă şi bine aerisită. Lângă fereastra largă erau aşezate două fotolii de piele, iar în fața lor, o măsuță joasă. Fără o vorbă, cei doi bărbați se aşezară unul în fața celuilalt. Jan era grăbit să ajungă în miezul lucrurilor. Aşa că rupse primul tăcerea:

— De ce-ai venit în Suedia? Puteai sămi scrii...

Cu capul plecat, Norbert îşi tot răsucea degetele.

— Am vrut să fiu cât mai aproape de fiul meu, răspunse el cu glas abia şoptit.

— Mi se pare totuşi curios, spuse Jan, sec, acest interes subit pe care ai înce-

put să-l manifeşti faţă de el. Fiindcă atunci când ai părăsit-o pe Ide, nu ţi-a păsat nicio clipă de James.

— Eram... înnebunit!

— Presupun că din pricina acelei femei...

— Nu, nu, îmi pierdusem capul!

Jan ridică din umeri.

— Nu mai eşti un puştan, ştii că ai răspunderi, că intre tine şi Ide există o legătură indestructibilă: copilul.

— Ţin foarte mult la James!

— În acest caz, comportarea ta mi se pare cel puţin paradoxală.

— Dumneata, care ai o atât de mare experienţă de viaţă, ar trebui să fii primul care să mă înţelegi!

— Înţeleg că eşti jucăria pasiunii!

— Nu mi se pare nimic condamnabil! Şi alţi bărbaţi, înaintea mea, au fost îndrăgostiţi de câte o femeie!

— Da, numai că tu eşti însurat şi ai şi

un copil!

— Crede-mă că problema asta mă frământă destul!

— N-aveai decât să te gândeşti la ea înainte de a te arunca în această aventură!

— Toate astea nu s-ar fi întâmplat dacă Ide s-ar fi arătat mai înțelegătoare, mai puțin geloasă şi meschină.

— Adică să consimtă să ai o amantă?

Norbert îşi agită brațele, protestând.

— Nu, nu răstălmăci şi dumneata sensul cuvintelor! Nu era vorba despre aşa ceva!

Iritat şi cam repezit, Jan îl întrebă tăios:

— În acest caz, aş vrea să ştiu ce anume îi reproşezi şi dacă nu ți-e jenă să te plângi de o soție fidelă şi devotată, pe care ai părăsit-o în nişte condiții de-a dreptul revoltătoare! Căci, crede-mă, circumstanțele sunt împotriva ta, fiind

singurul vinovat de toate cele întâmplate!

— Aparențele sunt adesea înşelătoare.

— Aici e vorba de fapte! Ți-ai părăsit nevasta şi copilul ca să poți trăi nestingherit cu Rita dumitale!

— Aş dori ca numele acestei persoane să nu fie rostit!

— Consider că ai cam început să exagerezi, băiete dragă, spuse Jan, fără a-şi ascunde mânia, şi să exagerezi într-un mod de-a dreptul bizar. Să-ți intre bine în cap că n-am venit aici nici ca să-mi ții predici, nici să-mi interzici să-ți spun ce am de spus!

Vizibil surprins de această punere la punct, Norbert păru total descumpănit. Pentru a-şi veni în fire, scoase din buzunar un pachet de țigări şi-i întinse şi lui Jan una.

— Fumezi? întrebă el încercând să schițeze un surâs.

— Țigări nu, numai pipă.

— Ei bine, se hazardă Norbert, hai să fumăm împreună pipa păcii...

Jan schiță un gest evaziv.

— Mai bine spune-mi ce-i reproşezi Idei, fiindcă nu mi-ai răspuns la această întrebare.

— Nu, nu, să nu mai vorbim despre asta!

— Ba, dimpotrivă, să vorbim! Vreau să cunosc şi varianta ta.

— Ide a făcut din căminul nostru un infern, tot timpul mă hărțuia cu întrebări insidioase, mă jignea cu tot felul de subînțelesuri, mă scotea tot timpul din sărite cu bănuielile ei! Nu-mi lăsa o secundă de linişte, un minut de răgaz!

— Toate astea s-au întâmplat, firește, după vizita în Transvaal a Ritei sau, mă rog, dacă preferi, a... acelei persoane.

— Da, mărturisi Norbert, vizita ei a declanşat totul...

— Ide avea motive să fie geloasă atunci?

— Nu!

— Totuşi, Ide susține că deveniseşi distant şi distrat, şi asta încă înainte de a pleca din Transvaal. Îmi cunosc bine fata şi ştiu că nu minte niciodată! Poți să-mi explici ce s-a întâmplat?

— Sigur! E foarte simplu... Pictorul îşi aprinse nervos o altă țigară şi continuă: în timpul şederii ei la noi, Rita a vorbit adesea despre cafenelele din Montparnasse şi din Saint-Germain, mi-a vorbit despre Galeriile de artă de pe malul stâng al Senei. După ce-a plecat, am simțit o puternică nostalgie după Paris, după mediul în care trăisem înainte de a mă însura. Era ceva de blamat în asta?

Aplecându-se spre el, Jan îl întrebă calm:

— Vrei să-mi spui adevărul sau vrei

să te orbeşti până şi pe tine însuți?

Norbert se revoltă:

— Mă tratezi ca pe un puşti! strigă el.

— Ştii, spuse Jan cu un surâs dezamăgit şi fără să se lase câtuşi de puțin intimidat, când sunt cu gândul la o femeie, majoritatea bărbaților se comportă ca nişte copii. Aşa că n-ai de ce să te simți jignit!

— Când am hotărât să părăsesc Africa de Sud şi să mă mut la Paris am făcut-o numai din motive profesionale. Păreți să fi uitat cu toții că am o meserie şi încă una destul de pretențioasă!

— Nu te gândeai câtuşi de puțin la Rita Tătărăscu, la diabolica ei frumusețe?

Norbert întoarse capul.

— Întrebarea dumitale e foarte jenantă...

— Bine că nu-mi spui că e indiscretă.

— Nu... şi am să-ți răspund că nu ştiu dacă în subconştientul meu mai

existau şi alte motive decât cele despre care ți-am vorbit...

Lăsându-şi fraza în suspensie, pictorul fixă cu încăpățânare mocheta, trăgând cu lăcomie, în piept, fumul albăstrui al țigării englezeşti.

— De când Sigmund Freud a descoperit sau a inventat psihanaliza, spuse Jan umplându-şi cu tutun pipa din lemn de cireş, subconştientul, inconştientul şi libido-ul au servit cam prea mult drept pretexte pentru a justifica unele conduite care odinioară ar fi fost aspru condamnate.

— Eşti dur cu mine...

— Nu, lucid.

— Totuşi, ştii probabil mult mai bine decât mine care nu sunt nici marele medic care eşti dumneata, nici eminentul clinician care ai fost, că noi putem trăi foarte bine în deplină ignoranță, fără să cunoaştem tendințele afective ale

eului nostru, că unele dorințe obscure pot rămâne de-a pururi necunoscute de noi. Deci dumneata ar fi trebuit să mă înțelegi mai bine decât oricare altul.

— Ştiu că în şcolile contemporane de psihologie, sexualitatea ocupă un loc important, spuse Jan, dar atitudinea mea față de această orientare a fost întotdeauna rezervată. În ce mă priveşte, omul este, înainte de orice, o ființă înzestrată cu rațiune. Să plasezi instinctul şi dorința pe primul loc este totuna cu a deschide larg poarta tuturor necuviințelor şi a justifica astfel toate excesele... Dar să revenim la treburile noastre. Când ai ajuns la Paris, ai hotărât să te muți aproape de răspântia Vavin, adică la câțiva paşi de casa Ritei, care stătea pe strada Delambre.

— Dacă am plecat din Transvaal ca să mă mut în Franța, spune Norbert, n-am făcut-o totuşi nici ca să mă stabi-

lesc la periferie, dar nici în cel de al XVI-lea arondisment! Pentru mine, răspântia Vavin însemna Montparnasse, adică mediul care-mi convenea.

— Mă rog...

— Un artist are nevoie de o ambianță care să-i stimuleze munca sa creatoare şi nu de o atmosferă ştearsă, de conformism burghez.

— Mda... Numai că nici n-ai apucat bine să te instalezi că ai şi început să frecventezi cafenelele din cartier în compania acelei femei...

Norbert îşi zdrobi țigara în scrumieră.

— Fireşte, spuse el cu un râs sardonic, am un rol urât în toată povestea asta! Dar ştii că Rita trebuia să scrie textul unei cărți de artă pe care un editor francez voia să mi-o consacre? Ştii că eram obligați să ne întâlnim zilnic?

Jan îi replică sarcastic:

— Ăsta nu era totuşi un motiv ca să-ți

părăseşti nevasta şi copilul, ca să te duci să stai la... ziarista aia!

Cu un gest de neputință, Norbert mărturisi cu voce schimbată:

— Fusesem sedus de ea... Apoi adăugă visător: Acum, când mă gândesc la zilele acelea, îmi dau seama că tot ce s-a întâmplat a fost inevitabil şi fatal. Rita şi cu mine eram predestinați să ne întâlnim. Acolo, în Transvaal, Tom obişnuia să spună că fiecare om are un drum al lui de la care nu se poate abate. Întâlnind-o pe Rita, mergând alături de ea, n-am făcut decât să-mi urmez drumul care mi-era sortit...

Capitolul VIII

— Te-ai dus la Stockholm ca să-ți vezi sora? îl întrebă Jan, după o pauză.

— Nu, i-am dat un telefon de aici.

— Şi ea ce spune despre situația as-

ta?

— Sigur că nu va fi o noutate pentru dumneata să afli că e foarte pornită împotriva mea.

— Cred şi eu.

— Dar e şi mai pornită împotriva Ritei.

— Reacţia Flaviei mi se pare foarte firească.

— Din păcate, amândoi aveţi dreptate.

— Flavie ţine foarte mult la tine, aşa că e normal să fie mâhnită văzându-te prins în mrejele acelei femei.

— „Acelei femei!” strigă Norbert, cu ochii strălucind. Cum o mai detestaţi!

— Ar fi cam dificil să nutrim simpatie faţă de o persoană care a distrus bucuria şi fericirea unui cămin, care a despărţit o pereche atât de reuşită cum eraţi tu şi cu Ide.

— Te înşeli; să ştii că nu e nici intrigranta, nici aventuriera pe care o crezi.

— Pasiunea te-a orbit, Norbert. În ce mă priveşte, eu judec lucrurile după fapte!

Un surâs disprețuitor apăru pe buzele lui Norbert.

— Erik mă ține şi el de rău, spuse pe un ton amar, mă judecă şi mă condamnă înainte de a mă fi ascultat! A fost informat în amănunt de Flavie, şi mi-a trimis o scrisoare foarte neplăcută. Onoarea şi reputația familiei noastre, loialitatea, simplitatea, modestia, totul e amintit cu grijă! Toate frazele sforăitoare şi găunoase, grandilocvente şi zadarnice care sunt folosite, în mod obişnuit, ca să-i înspăimânte pe oamenii de treabă! Iată-mă devenit peste noapte oaia neagră a familiei! Se ridică şi începu să se plimbe de colo, colo. Ah, nimeni nu înțelege nimic! strigă el gesticulând. Ca şi cum ai putea plasa convențiile sociale înaintea pasiunii, iar

dacă îndrăzneşti s-o pui înaintea imbecilelor interdicţii burgheze, treaba asta îi scandalizează pe toţi!

— După câte ştiu, nimeni n-a aruncat cu piatra în tine! Familia ta o critică mai ales pe femeia aceea.

— Cine o atacă pe Rita, mă atacă pe mine! Apoi, privindu-l pe Jan drept în ochi, începu să strige cât îl ţinea gura: O iubesc! Mă simt legat de ea prin toate fibrele fiinţei mele! Ea e soarele, lumina vieţii mele! Pricepeţi odată că nimeni nu va izbuti să ne despartă! Dragostea noastră va fi îndeajuns de puternică încât să înlăture toate meschinăriile şi calculele sordide ale celor care ne duşmănesc! Rita şi cu mine suntem legaţi pe vecie!

Ridicându-se la rândul său, Jan – fără să rostească un cuvânt – se îndreptă spre uşă.

— Ce faci? întrebă Norbert cu o voce

mai calmă.

— Am să vin să te văd când ai să te hotărăşti să-mi vorbeşti pe un alt ton şi să isprăveşti cu urletele!

Pictorul îşi trecu nervos mâna prin părul ciufulit.

— Iartă-mă, murmură el, dar... În privire i se citi o undă de resentiment: ...scrisoarea lui Erik m-a scos din sărite!

— Mi se pare că taxezi cam prea repede drept meschinării sau ipocrite convenții burgheze orice prescripții morale care te-ar putea deranja în... patima dumitale, răspunse Jan, glacial.

Aprinzându-şi o nouă țigară, Norbert rămase cu ochii ațintiți la flacăra subțire şi zveltă a brichetei.

— Poeții au dreptate când compară dragostea cu un foc mistuitor, spuse el cu glas răguşit... Pasiunea e, într-adevăr, un incendiu care face ravagii şi

în trupul şi în sufletul unei fiinţe. Flăcările distrug tot ce întâlnesc în cale. Dar focul ne înnobilează, ne transfigurează, cu condiţia să... O clipă, păru descumpănit: ...cu condiţia să nu ne transforme în cenuşă! Apoi suflă în flacăra brichetei: Vezi, se retrage, dar nu se stinge... Mai suflă o dată: E tenace, feroce, nu cedează! Apoi, cu o mişcare bruscă, închise capacul: Din păcate, nu poţi pune capacul şi în viaţa reală. Căci dragostea e ca o fiară, ca o panteră... În colţurile gurii i se iviră câteva riduri de mâhnire şi de resemnare: Odată ce şi-a înfipt ghearele în trupul tău, devii prizonierul, prada ei şi nu mai ai scăpare! Norbert puse mâna pe braţul lui Jan şi-i spuse cu glas rugător: Numai dumneata poţi să mă înţelegi şi să nu mă condamni, mai ales dumneata care eşti medic...

Jan îl privi lung şi în tăcere, apoi spu-

se:

— Eu nu te condamn, Norbert, fiindcă cunosc ravagiile pe care le poate face patima în inima unui bărbat, ştiind cât poate să-ți schimbe, să-ți transforme personalitatea, dar vezi tu... Vocea îi deveni mai gravă... în acest moment, mă gândesc mai ales la micul James.

Umerii pictorului se prăbuşiră, păru brusc mai bătrân, mai matur sufleteşte:

— Vino, îl imploră, vino să stăm jos şi să vedem ce putem face pentru el!

— Vina ta cea mare, începu Jan după ce se aşezară din nou față în față, e că nu te gândeşti decât la tine.

— Artiştii sunt aproape întotdeauna egoişti.

— Nu sunt de acord! Dar, mă rog, nu mă aflu aici ca să definesc etica unui artist şi să ne pierdem vremea cu discuții abstracte, care pot fi foarte intere-

sante, sunt de acord, ci pentru a examina o situație bine determinată. Trebuia să faci un efort şi să treci peste acest egocentrism pe care nu ți-l cunoşteam mai înainte. Niciunul dintre noi nu e singur pe pământ, Norbert! Avem îndatoriri, răspunderi... Egoismul, băiete dragă, e un mare cusur.

— Un creator, un artist, n-are dreptul să ducă o viață aşa cum i-o cer existențele artei sale? Existența lui nu trebuie să se supună necesităților vocației sale? Nu trebuie să dea întotdeauna şi în mod inexorabil întâietate artei sale?

Jan făcu un semn negativ din cap.

— Artei sale, adică de fapt lui însuşi... spuse Jan fără cea mai mică urmă de agresivitate. Cu alte cuvinte, pentru tine egocentrismul a devenit un fel de religie.

— Religia artei, da, asta e sigura noastră credință.

— Te-ai gândit vreodată la Bach? Voi, artiştii ăştia moderni, ca să vă smulgeți din marasmul şi din mediocritatea în care v-ați înfundat, ar trebui să luați exemplu de la unul din cei mai mari muzicieni, de la unul din cei mai mari artişti ai tuturor timpurilor, de la cel care a ştiut să fie un soț devotat şi un excelent tată de familie, creând nişte opere cărora voi toți laolaltă n-ați fi în stare să le dați viață: nici măcar la a suta parte din ele!

— Bach... Te-ai urcat pe o culme pe care noi nu putem şi nici măcar nu nădăjduim s-o atingem vreodată! Bach, Grünewald, Dante, Leonardo da Vinci sunt nume dintr-o altă epocă... Fiecare epocă îşi are arta ei...

— Lasă, spuse Jan, iar am luat-o razna... Parcă vorbeam despre James...

— Da, despre James...

— Şi despre Ide, căci de când am pus

piciorul în odaia asta, abia dacă i-am rostit numele...

Norbert se plecă înainte.

— Cum o duce? întrebă el cu un glas din care lui Jan i se păru să răzbate o profundă durere, că percepe accentele unei crude remuşcări.

— Ai aruncat-o în cea mai cruntă deznădejde.

— N-am vrut asta...

— Te puteai, totuşi, aştepta la aşa ceva.

— Ce gânduri are în ceea ce priveşte viitorul?

— În momentul de faţă e foarte descumpănită. Totul s-a întâmplat mult prea repede, prea brusc. La Tjorpa, ca să-şi umple timpul şi să nu se mai gândească la nenorocirea ei, face tot felul de treburi dintre cele mai obişnuite şi mai anodine... Şi toate astea numai ca să nu-şi piardă echilibrul interior.

— Şi... când vorbeşti despre mine, ce spune?

— E foarte tăcută şi foarte gânditoare... Iar în ce ne priveşte, evităm pe cât putem să abordăm acest subiect penibil.

— Totuşi, se hazardă Norbert, nu se poate să nu ştii ce are de gând... Spune-mi, n-a rostit niciodată cuvântul „divorţ”?

Jan făcu un semn afirmativ din cap:

— Ba da, răspunse el, a pomenit de aşa ceva, dar numai ca să ne anunţe că va respinge în mod categorie până şi gândul despre un divorţ!

— Deci nu vrea să accepte acest lucru?

— Pentru nimic în lume!

Descumpănit, Norbert rămase pe gânduri. Jan se ridică şi se aşează lângă el:

— Încă nu e totul distrus, fiule, îi

spuse el cu un glas conciliant, nu ține decât de tine să faci primul pas spre împăcare. Voi face uz de toată influența mea asupra Idei ca s-o determin să te ierte, să accepte să reluați viața de la capăt, să duceți din nou o existență normală.

— Vrei să spui că...

— Da, că ar trebui s-o părăseşti pe Rita Tătărăscu!

— Nu-i cu putință, spuse el, îmi ceri un lucru imposibil...

— Gândeşte-te la familia ta!

Cu o voce neutră, aproape mohorâtă, pictorul explică:

— Gândul, reflecția, nu mai au nicio putere asupra mea! Femeia asta mi-a intrat în sânge! N-aş mai putea concepe să trăiesc fără ea, departe de ea...

— Tu, tu, şi iarăşi tu! Mai gândeşte-te un pic şi la ceilalți.

Norbert ridică din umeri:

— N-ai decât să mă socoți egoist, chiar monstru dacă vrei, să ştii că pentru mine nu mai are nicio importanță! Tot n-ai să schimbi cu nimic faptele!

— Tocmai despre faptele astea e vorba! Fiindcă ai rămas bărbatul Idei şi eşti tatăl lui James!

— Poate, dar viitorul meu e alături de Rita!

— Datoria te cheamă lângă Ide.

— Vorbe!

— Ce cauți tu lângă femeia asta dacă nu o plăcere trecătoare? Va veni şi ziua în care te vei trezi singur, cu mâinile goale, cu sufletul mort...

— Asta e treaba mea!

— Nu, nu e numai treaba ta, fiindcă nu eşti celibatar.

— Ce anume vrei de la mine?

— Să-ți vii în fire!

Norbert îşi zdrobi cu furie țigara în scrumiera de aramă în formă de peşte,

aşezată pe măsuța joasă.

— Oare să fii chiar atât de naiv? strigă el. Când un artist are şansa extraordinară, neaşteptată, să întâlnească o femeie ca Rita, să se îndrăgostească de ea şi să fie, la rându-i, iubit, nu mai ține seama de nimic! Trăsăturile i se crispară şi strigă cu un glas care aproape că tremura, până într-atât era de încărcat de emoție: îți repet, femeia asta mi-a intrat în sânge, în viscere, în toată ființa mea!

Tăcut, Jan se aşează din nou în fotoliu. Trăgând din pipă, privi, cu un aer detaşat şi absent, inelele de fum ce se înălțau spre tavan.

— Te-am jignit cumva? întrebă Norbert.

— Nu, m-ai dezamăgit.

— Ştiu, şi sunt sincer mâhnit.

Jan bătu cu palma în masă.

— Fără vorbe goale, te rog!

Plecându-şi capul, Norbert murmură:

— Am nutrit întotdeauna multă simpatie pentru dumneata. Sunt într-adevăr dezolat de întorsătura pe care au luat-o lucrurile...

— Spune-mi sincer, ce nădăjduiai de la mine chemându-mă aici?

— Păi, ți-am spus-o şi la telefon: să-mi iau băiatul lângă mine!

— Lângă tine şi lângă amanta ta? Bați câmpii, dragul meu!

Norbert îşi trecu din nou mâna prin păr.

— De fapt, încă nu mă gândisem la toate amănuntele acestui aranjament. Copilul îmi lipseşte teribil de mult, înțelegi? Poate că-mi pierdusem capul, poate că încă nu văzusem lucrurile mai limpede...

— Cu siguranță că nu le-ai văzut... Cunoscând-o pe Ide aşa cum o cunoşti, ar fi trebuit să ştii că nu-ți va îngădui

niciodată să pleci cu copilul ei.

— Totuşi sunt tatăl lui!

— Din nefericire pentru Ide...

În culmea agitației, Norbert începu din nou să-şi frământe degetele.

— Te gândeşti la o acțiune juridică? întrebă Jan.

— Nu mai ştiu nici eu...

Aplecându-se către pictor, Jan îi spuse apăsând pe fiecare cuvânt:

— Aş vrea ca un lucru să-ți fie foarte clar... De acum încolo, Ide şi James se află sub protecția mea, căci locuiesc sub acoperişul meu. Oricine s-ar agăța de ei sau ar îndrăzni să ia copilul de la mama lui, va avea de a face cu mine!

Capitolul IX

Cei doi bărbați fumau acum în tăcere. De când Jan îl pusese astfel în gardă, Norbert vizibil intimidat, se prăvăli în

fotoliu şi nu mai deschisese gura.

Jan se simți cuprins de o mare oboseală. Întrevederea începuse să-l plictisească. Era clar că nu va izbuti să-l determine pe Norbert să devină rațional, să pună datoria înaintea pasiunii şi a dorinței. Pictorul nu mai era un bărbat liber şi stăpân pe el, ci o marionetă în mâinile Ritei, care-l mânuia cum voia ea. Discuția cu el era deci zadarnică şi fără obiect.

— Ide ştie că sunt la Göteborg? întrebă brusc Norbert.

— Nu, am preferat să-i ascund venirea ta în Suedia.

— O să-i spui despre întâlnirea noastră?

— Încă nu ştiu.

Norbert se retrase din nou în mutismul lui.

Jan privi în jur... Pe patul lat şi confortabil, pictorul îşi aruncase neglijent

haina de casă neagră, cu fire argintii. Noptiera aproape că dispărea sub mormanul de ziare, reviste şi cărți de artă. Pe mai toate scaunele, aşezate ici şi colo, erau aruncate cravate elegante, fulare şi mănuşi. Pe un gheridon oval străluceau un aparat fotografic cromat şi un costisitor aparat de filmat. Jos, direct pe mochetă, zăcea un electrofon portativ, înconjurat de discuri microsillons, scrumiere şi pachete de țigări. Pe comoda din lemn de stejar, cartoanele cu desene şi carnetele de schițe zăceau de-a valma cu o mulțime de cutii cu creioane colorate şi cu un binoclu foarte scump. Aproape peste tot, în odaie, valize somptuoase de piele şi genți elegante de voiaj. În niciun caz nu părea a fi accesoriile unui pictor, ci mai curând te-ai fi putut crede în odaia unui băiat de bani gata. De altfel, toată etalarea obiectelor părea artificia-

lă, dădea impresia de ceva fals, aranjat dinainte. Norbert ținea, deci, să joace neapărat rolul unui tânăr artist, al pictorului celebru, răsfățat de saloanele franceze. Abia atunci se lămuri Jan, pe deplin, ce influență nefastă exercita Rita Tătărăscu asupra bărbatului Idei. Aşa că spuse cu glas tare:

— Erai un artist autentic, Norbert, şi eşti pe cale să devii un pictoraş oarecare, la modă!

Norbert îşi ridică stupefiat, capul.

— Eu nu... începu el ezitând.

— Da, continuă Jan foarte calm, te văd evoluând în Montparnasse, trecând prin fața teraselor cafenelelor cu aerul unui cuceritor, salutându-ți prietenii cu o privire complice, asistând la vernisaje, la dineuri, intrând în marile restaurante la modă, alături de femeia aceea.

— Şi ce e rău în asta?

— Acest mediu e găunos şi o să te facă în curând şi pe tine la fel, băiete dragă!

— Dimpotrivă, mă stimulează.

— Nu cred o iotă din ce spui.

— La sfatul Ritei, am devenit un pictor abstract. La Paris, lumea e foarte sensibilă la arta de avangardă.

— Acest lucru îmi confirmă părerile, spuse Jan, înălțându-şi fruntea; devii găunos şi superficial, ții pasul cu moda.

— Încă n-ai văzut nimic din producția mea actuală, obiectă Norbert, aşa că nu ştiu cum poți...

— Ştiu dinainte că astfel de lucrări nu fac doi bani!

— Criticii...

— Tămâiază mediocritatea şi flatează snobismul!

Norbert căzu pe gânduri. Din când în când, între două fumuri de țigară,

arunca spre Jan nişte priviri scurte, pline de admiraţie şi de respect. Până la urmă, aproape fără voia lui, admise cu glas slab, aproape murmurând:

— Poate că ai dreptate...

— În Transvaal, zise Jan privindu-l cu o oarecare bunăvoinţă, ai găsit terenul şi decorul natural care să te inspire; acolo ai creat cele mai originale şi mai valoroase opere ale tale. Acolo o apucaseşi pe drumul care ducea într-adevăr spre arta adevărată. Departe de sporovăială saloanelor, de flecăreala mondenă şi de disputele inutile de pe terasele cafenelelor din Montparnasse şi din Saint-Germain-des-Prés, te-ai descoperit pe tine însuţi în contact cu natura virgină şi exuberantă.

— E adevărat, spuse Norbert din ce în ce mai gânditor.

— Relativa ta singurătate te apăra să nu te contaminezi de teoriile exagerate

şi – mai mult sau mai puțin absurde – ale vremii noastre.

— De îndată ce-am sosit la Paris, mărturisi pictorul, m-am văzut prins în angrenajul modelor. Îmi dau perfect de bine seama că abstracționismul nu-i decât o etapă trecătoare şi că peste cincizeci de ani nu va mai avea nicio trecere. Apoi, pe un ton dezamăgit, continuă: Acum, vezi, nu mai pot da înapoi! Astăzi, ca să-ți spun drept, aprecierile criticilor şi ale saloanelor pariziene mă interesează mult mai mult decât părerea dumitale, deşi ea pare să fie cum nu se poate mai justă şi mai clară.

— Îmi plăceau grozav tablourile acelea cu lei pe care mi le-ai oferit atunci, la *„Journey's End"*...

Pictorul răspunse cu o mândrie nostalgică:

— Da, au fost poate cele mai bune

pânze ale mele: aş spune chiar că nu cred să fi făcut ceva mai bun ca acele lucrări.

— Din păcate, au pierit distruse de flăcări, împreună cu tot ce-am avut la Cap-Ferrat.

— Distrugere poate simbolică pentru noua orientare a carierei mele, concedă Norbert cu un surâs îndurerat.

— Femeia asta te va duce de râpă. Îți va distruge talentul şi-ți va terfeli onoarea!

— O iubesc.

— Te va duce la pieire!

— Poate...

— Vezi tu, Norbert, îmi faci impresia unui om care se îndreaptă cu toată viteza, către prăpastie.

— Să nu exagerăm...

— Şi care şi-a acoperit ochii cu mâinile, ca să nu mai vadă nimic.

— Ai prea multă imaginație.

— Când te vei afla pe marginea genunii, Rita îți va da brânci în ea.

— Chiar dacă ai avea dreptate în tot ce spui, chiar dacă aş fi înclinat să te cred, voi continua s-o iubesc cu aceeaşi înflăcărare...

Jan se simți dintr-odată detaşat, străin de omul de lângă el, atât de străin, încât se şi întrebă ce căuta el acolo, în acea cameră de hotel al cărei aspect pretențios începuse să-l deranjeze din ce în ce mai tare. În adâncul ființei sale auzea un fel de muzică lăuntrică, puțin trufaşă şi distantă, lipsită de orice fel de înfloriturі, foarte pură, aeriană, o muzică ce aducea cu o chemare, cu o invitație dincolo de hotarele lumii. Un fel de ecou al unui univers misterios, ininteligibil şi indefinisabil, unde orice contradicții se rezolvă transformându-se într-o armonie supremă, într-un ultim şi inefabil acord. Cât de zadarnice

păreau toate zbaterile şi agitaţiile acestea omeneşti, în lumina crudă, nemiloasă şi de o penetrantă luciditate a acestei ultime realităţi!

Ori de câte ori Jan auzea această muzică interioară, o imensă linişte se înstăpânea în inima lui. Un imn ameţitor, plin de dragoste, transfigura lumea, alungând ura şi resentimentele. Ieşind din contemplarea sa, se întoarse spre Norbert şi-i spuse:

— Astăzi, prefer în locul oricăror altor tablouri moderne din pictura universală, unul singur, de Rembrandt poate, pentru că el se potriveşte perfect cu starea mea sufletească de acum, acel *Stimmung*, pentru a mă folosi de acest intraductibil, dar atât de expresiv cuvânt german. Apoi, aprinzându-şi pipa, continuă: Mă refer la acea pânză extraordinară intitulată *Filozoful*, dar care ar putea tot atât de bine să se numească

Contemplativul sau *Bătrânul care meditează*. Într-o odaie întunecată, cu contururi vagi, stă într-un jilț un om foarte bătrân, care întoarce spatele întunericului, adică dorințelor pătimaşe, vanității şi orgoliului pământesc. Pentru el, lumea nu mai reprezintă decât o grămadă de umbre şi de apariții fugare. Masa de lucru, plină de cărți şi de manuscrise, e lăsată de pictor într-o semiobscuritate voită, care să arate că inteligența este ceva intermediar între ignoranța întunericului şi înțelepciunea luminii. Lumina... De fapt, ea e tema principală a tabloului. Ea îl învăluie pe bătrân, năvălind pe fereastra ce se află deasupra lui; iar filozoful, sau mai bine-zis unchiaşul, ridică ochii uimiți, o primeşte în toată ființa lui, se lasă pătruns de ea până în cele mai ascunse taine ale sufletului...

PARTEA A DOUA

Capitolul I

În ziua aceea, familia Yvarsen se adunase în plenul ei, la Tjorpa... De când Jan şi Thérèse se instalaseră în casa mătuşii Brita, era pentru prima oară când Erling şi Flavie, împreună cu fiul lor, veneau să petreacă alături de ei o frumoasă zi de toamnă. În vreme ce Thérèse, Ide şi Flavie se retrăseseră în odaia cea mare, micul Jan cu şi mai micul James se jucau în grădină.

Deşi mai crescuse, fiul lui Jan şi al Flaviei îşi păstrase intacte farmecul şi graţia serafică din primii ani. Poate că privirea îi era acum mai puţin naivă şi

oferea o gamă mai bogată de nuanțe expresive. Aparent, viața sa interioară se îmbogățea zilnic şi lumea din afară avea rezonanțe din ce în ce mai puternice în sufletul lui de copil. În ultima vreme, arătase o vie predilecție pentru fabule şi legende, străduindu-se să născocească el însuşi poveşti şi istorioare noi.

— Copilul ăsta are o înclinare deosebită către tot ce e poetic, spunea adesea mama lui, învăluindu-l pe Jan în privirile ei pline de dragoste.

Dar Erling – care visa să facă din el un savant – nu aprecia deloc asemenea înclinări.

— Te rog din suflet, îi răspundea soțul ei, să nu-i bagi ideile astea în cap! Niciun fel de admirații zgomotoase față de înclinările sale literare! Să nu-şi închipuie cumva că-i aprobăm, o astfel de tendință. De altfel, la vârsta asta,

laudele au întotdeauna un foarte prost efect.

— Eşti prea sever, dragul meu!

— Cu câteva luni în urmă se interesa asiduu de microscoape şi de toate instrumentele noastre de cercetare. Ştii cât se ruga să-l iau cu mine la Institut. Acum, abia dacă-mi mai pune din când în când câte o întrebare.

— Nu-i poți pretinde unui copil atât de crud să aibă o continuitate în idei, o statornică linie de conduită.

— Eu îți spun că s-a schimbat foarte mult.

— Cu atât mai bine dacă a evoluat!

— Evoluat spre ce? Spre reverii şi fantasmagorii? Noi n-avem nevoie de un poet, ci de un cercetător care să ne continue opera, care să meargă pe drumul pe care am mers şi noi.

— Să nu-i influențăm dezvoltarea spirituală. Să-l lăsăm să crească nestin-

gherit, să-şi urmeze vocațiile înnăscute, aidoma unei plante, unei flori.

— Dimpotrivă! Trebuie să ne străduim să-i dezvoltăm luciditatea şi inteligența deductivă şi nu fantezia şi imaginația neînfrânată.

— Îți repet, dragă, ceea ce ți-am mai spus de nu ştiu câte ori, că e încă prea devreme.

— Nu e...

— Jan al nostru e încă o plantă firavă şi vulnerabilă, pe care nu poți – oricât te-ai strădui – să altoieşti ideile unui adult.

— Imaginea e frumoasă, dar nu mă convinge!

— Cât poți fi de încăpățânat!

— Ştii că sarcina pe care ne-am asumat-o e zdrobitoare, draga mea. Mai târziu, vei fi mulțumită şi mândră să ai un fiu în stare să te ajute.

— În orice caz, nu-l voi sili niciodată

să studieze medicina sau biologia dacă acest lucru se va dovedi contrar vocației sale.

— Noroc că sunt şi eu aici, spuse Erling, ca să-l călăuzesc cu mână fermă.

— Ce ai cu poezia?

— Eu n-am nimic cu poezia, am ce am cu cancerul!

— La Hamburg, îi reproşai Hannei că-i istorisea lui Jan vechi poveşti germane, „că-i împuia mintea cu tot soiul de inepții”.

— Nu vreau ca fiul meu să fie îndreptat pe un drum greşit!

— Ce te face să crezi că acest drum poate fi greşit? Nu poți forța o ființă atât de sensibilă ca Jan, să urmeze o carieră care i-ar displăcea şi mai ales n-ai să poți lupta împotriva soartei sale.

— Soartă? Pentru un savant, acest

cuvânt n-are nicio semnificație!

— Dragul meu, eu cred că are! Căci cine ştie dacă Jan nu e sortit să devină un al doilea Strindberg, un Fröding sau un Lagerkvist?

De îndată ce observă că părinții vorbeau despre el şi despre viitorul său, micul Jan se îndepărtă şi-şi căută refugiul lângă jucăriile şi cărțile lui cu poze. De la cei mari, nu ştii niciodată la ce să te aştepți, căci au uneori nişte idei atât de ciudate şi de neliniştitoare în legătură cu persoana ta, încât e mai sănătos să stai cât mai departe de ei!

Grădina din Tjorpa, era pentru Jan cel mai minunat şi mai feeric univers. Îi plăcea să alerge pe alei şi pe poteci, să se strecoare pe sub pergole şi printre carpeni, să observe păsările şi veverițele care trăiau în copaci. Față de James, fiind mai mare, lua întotdeauna un aer protector. De altfel, cei doi băieți se

asemănau puțin, având amândoi părul blond şi ochii albaştri, cu reflexe argintii. Totuşi trăsăturile şi forma membrelor îi deosebeau radical. Jan avea un cap prelung şi fin, o frunte înaltă şi o gură delicată, cu buze subțiri; nasul îi era drept, cu nări nervoase; membrele le avea subțiri şi suple, iar mişcările vădeau o eleganță spontană şi o uşurință înnăscută, o ținută mândră – fără să fie înțepenită – pe care ai fi putut s-o califici drept aristocratică.

În schimb, minuscula, dar robusta statură a lui James îl anunța pe solidul pământean ce avea să devină într-o zi. Se deosebea de Jan prin nasul mai lat, gura mai mare şi bărbia pătrată. Fruntea lui era tot atât de înaltă, iar sprâncenele le avea mai apropiate una de alta. Deşi chipul era mai puțin armonios decât cel al vărului său, deşi trăsăturile îi erau mai puțin delicate, trezea to-

tuşi – prin candida franchețe a surâsului şi a privirii sale – o simpatie bruscă la oricine-l privea. Gesturile sale erau destul de repezite, uneori cam stângace, departe de uşurința şi de eleganța înnăscută a lui Jan. Totuşi, dădea dovadă de un spirit uimitor de lucid, înclinat în special către tot ce era practic şi material. În el, retrăiau strămoşii canadieni ai lui Norbert, muncitorii aceia aspri şi neciopliți care cuceriseră odinioară un nou continent.

— *En sadan dumbom!*[6] spuse Jan, care ținea morțiş să fie profesorul lui James. Apoi, apucând cercul din mâinile vărului său, adăugă:

— Nu aşa trebuie să-l ții! Uite cum!

Şi făcu o elegantă demonstrație a abilității sale.

— Vezi că aşa goneşte mai bine?

---

[6] Ce cap de catâr. (suedeză).

Şi cu un gest precis, făcu cercul să se rostogolească pe o alee.

— *Hade jog inte rätt?*[7] Cum, nu înțelegi ce spun?

— *Nej*,[8] răspunse James, şovăind.

James obosise tot alergând cu picioruşele lui mici prin grădina aceea mare, şi pe deasupra nu înțelegea nici jumătate din ceea ce-i spunea vărul său. Căci Norbert hotărâse odinioară ca franceza să fie limba de bază a fiului său, ca acesta să se exprime în idiomul în care se exprimaseră odinioară propriii săi părinți în Canada. În Transvaal, în bungalowul lor, Ide şi Norbert vorbiseră aproape numai franceza, aşa că în afară de această limbă James nu cunoştea decât câteva cuvinte în suedeză, pe care le învățase de la

---

[7] N-am avut dreptate? (suedeză).

[8] Nu. (suedeză).

mama sa, puțină engleză şi câteva fraze în limba negrilor din Africa de Sud. Tjorpa era pentru el o lume nouă şi străină.

Situația asta i se păru micului Jan atât de deconcertantă, încât rămase perplex. Nu izbutea cu niciun chip să se înțeleagă cu propriul său văr! Învățase şi el puțină franceză cu Flavie, dar i se părea ciudat ca James să nu vorbească limba părinților săi. Şi apoi dacă vărul său nu-l înțelegea, cum să-i istorisească acele poveşti atât de frumoase care-i plăceau atâta? Fără public, arta unui povestitor n-are niciun farmec...

— Ei bine, strigă el până la urmă, cu glas triumfător, am să te învăț eu suedeza!

După ce-l trase pe James în dosul unui arțar, unde nimeni nu-i putea deranja, Jan declară mărinimos:

— Ca să te scutesc de gramatică, am să încep prin a-ți istorisi o poveste foarte frumoasă şi foarte pasionantă.

Şi, sub privirea năucită a vărului său, el declamă cu un glas melodios, cu accentul muzical atât de caracteristic limbii suedeze:

— *Langt borta i skogen, där vägarna äro smala och, träden sta orörda sedan hundratals ar, ligger ett slott, som tillhör en förnäm fe*... (În adâncurile pădurii, acolo unde potecile sunt înguste şi abrupte şi unde copacii n-au fost mişcați din loc de sute de ani, acolo se afla un castel ce aparținea unei zâne bune...).

— Vleau Ulise! strigă pe neaşteptate James care nu se consolase niciodată că fusese despărțit de câinele său. Vleau Uliseee!

— În suedeză, câine se zice *hund*, spuse Jan furios că e întrerupt.

— Vleau *hund* Ulisee! strigă din nou

James, izbucnind în lacrimi.

Capitolul II

Jan şi Erling se retrăseseră în odaia de la primul etaj, pe care stăpânul casei o transformase în cabinet de lucru.

— Sunt bucuros că pot, în sfârşit, să discut cu tine problemele care mă frământă, zise Erling după ce se aşezară.

Jan îşi privi cu atenție fiul.

— Dă-mi voie să-ți spun, rosti Jan după un foarte scurt examen, că nu arăți deloc prea grozav...

— Cine vorbeşte? Medicul?

— Şi tatăl şi medicul. Tâmplele ți-au albit, băiete. Asemenea simptome de îmbătrânire sunt absolut anormale la vârsta ta. Gânditor, Jan adăugă: Ați slăbit şi tu şi Flavie. Sunteți traşi la față şi păreți doborâți de oboseală, istoviți.

— Nu-i de mirare, răspunse Erling pe un ton foarte calm şi fără să pară câtuşi de puțin afectat, ne petrecem mai tot timpul în laboratoarele şi birourile Institutului, adesea ore în şir, fără întrerupere, şi chiar fără să ne mai gândim la masă. Noroc c-o avem pe credincioasa şi destoinica Hanna, care se ocupă de copil.

Jan clătină din cap, cu o înfățişare reprobatoare.

— Ar trebui să vă menajați...

— Boala continuă să facă ravagii, nu ne lasă o clipă de răgaz, ştii mai bine decât mine asta, tată.

— Da.

— În ziua în care cancerul va fi înfrânt, vom putea să ne gândim şi noi la odihnă...

— Am impresia că-ți supraestimezi puterile.

— Mi se întâmplă să folosesc vitamine

şi întăritoare, ca să rezist...

— Ăsta nu-i decât un expedient.

— Poate, dar îmi îngăduie să-mi continui cercetările într-un ritm alert.

— Nu faci decât să întârzii efectele surmenajului asupra organismului. Într-o bună dimineață, trezindu-te, ai să te simți îmbătrânit înainte de vreme.

— N-am de ales, tată!

— De ce frenezia asta?

— Pentru că sarcina pe care ne-am asumat-o este mult mai grea decât ne-am gândit noi.

— V-ați propus un lucru mult prea ambițios...

— „...Îți dai seama, Erling, de munca uriaşă la care te înhami? Ştii câți medici patologi, câți biologi s-au ocupat până acum de cancer? Şi fără niciun succes? Rişti să te omori degeaba, băiete...”

Jan surâse:

— Îmi citezi propriile cuvinte, nu-i aşa?

— Da, tată, ne aflam atunci în avionul care ne ducea spre Africa de Sud.

— Unde trebuia să asistăm la înmormântarea bietului James Starner, da...

— Atunci ți-am vorbit pentru prima oară despre proiectele mele.

— Văd că nu ți-ai adus aminte chiar de toate cuvintele mele; de pildă, de această frază: „Iar dacă vei reuşi, te vei bucura de tot atâta glorie cât un Koch sau un Pasteur...”

Erling îl întrerupse:

— Să nu vorbim nici de merite, nici de glorie, fiindcă e zadarnic.

— Până atunci, ar trebui să-ți mai oferi din când în când, câteva zile de destindere.

— Imposibil!

— Arăți rău şi sunt convins că nu mai dai randamentul de odinioară. Peste

câțiva ani, vei fi şi mai nervos, mai crispat, mai slăbit. Şi atunci? Institutul tău va mai putea conta pe tine?

Cu ochii strălucind de o hotărâre neînduplecată, Erling strigă.

— Voi şti să rezist slăbiciunii şi epuizării.

— Nu, ai să te afunzi şi mai tare în munca ta de la laborator sau de la birou. Iată ce te aşteaptă dacă ai să continui să te epuizezi astfel. Cu un aer preocupat, Jan continuă: Şi Flavie? La sănătatea ei nu te gândeşti deloc?

Erling îşi trecu nervos mâna peste frunte şi răspunse oarecum distrat, trufaş:

— În ceea ce priveşte activitatea noastră de la Institut, Flavie şi cu mine gândim la fel.

— Poate că doar îți închipui acest lucru, ca să fii liniştit din punct de vedere moral.

Erling îşi privi tatăl cu o uimire nedisimulată.

— Crezi cumva că e... nefericită?

— Până acum, nu s-a plâns nimănui, dar mi se pare că eşti mult prea exigent în ceea ce-o priveşte.

— Împărțim totul, eforturile, dar şi nădejdile, bucuriile, gândurile noastre cele mai tainice.

— Flavie este o soție devotată, Erling.

— E nemaipomenită!

— Dar nu abuza de devotamentul ei.

— Trebuie să continuăm lupta tată, trebuie...

— Îi ceri prea multă abnegație...

Între timp, Erling îşi recăpătase siguranța:

— Ai descris situația în culori negre, tată; uiți că Flavie este şi ea cercetătoare.

— Cu atât mai bine dacă m-am înşelat.

— Atâta vreme cât boala nu va fi învinsă, Flavie nu-şi va acorda niciun răgaz!

— Nici nu doresc altceva decât să vă înțelegeți cât mai bine amândoi.

— Alcătuim împreună o singură ființă!

Jan clătină sceptic, din cap:

— Totuşi, acordă-i din când în când câteva zile de destindere, fie chiar şi numai la Tjorpa.

— Da, sigur tată, spuse Erling care se vedea cât de colo că se gândea la cu totul altceva, o să venim cât mai des.

— Acum, spune-mi şi mie unde ați ajuns cu cercetările, vorbeşte-mi despre stadiul lucrărilor voastre.

Erling răsuflă adânc:

— În sfârşit, lucruri serioase! Apoi continuă: Luptăm pe mai multe fronturi, tată, iar lupta e dură, crâncenă. Dacă par crispat şi surmenat, e din pricină că izbânda se îndepărtează pe

măsură ce mi se pare că mă apropii de ea!

— Adică, de îndată ce găsiți soluția unei probleme, acea soluție ridică alte zece probleme.

— Exact, ai sesizat perfect situația, tată. Dificultățile se înmulțesc în jurul nostru şi începem să ne dăm seama că boala de care ne ocupăm e mult mai vastă şi mai ramificată decât ne-am gândit la început.

— Trebuia să vă aşteptați la aşa ceva.

— Fără îndoială. Încrederea în noi e nezdruncinată, iar hotărârea de a continua lupta mai înverşunată ca niciodată!

— Maladia lui Nils, pe care Flavie a localizat-o şi a înfrânt-o, cred că vi se pare acum o bagatelă.

— Nici nu suportă comparație!

Jan se aplecă înainte:

— Îmi dai şi mie câteva exemple de-

spre problemele iscate în decursul cercetărilor voastre?

— Dar asta şi doresc, tată!

— Te ascult...

— Iată, începu Erling, tocmai am aflat, dintr-un raport care ne-a parvenit din Statele Unite, că toate cazurile mortale de cancer la plămâni sunt de cinci ori mai numeroase printre muncitorii din minele de uraniu, decât la restul populației. Cauza? Noi presupunem că ar fi de vină radioactivitatea foarte mare a acelui gaz extrem de dens, radonul, care e o emanație a uraniului. Astfel s-a calculat că uneori într-o mină se găsesc mai bine de trei sute de micromicrocurii de elemente radioactive la un metru cub de aer. În unele s-au găsit însă până la 47.000 de micromicrocurii la metrul cub de aer! Ceea ce ne frământă pe noi e să aflăm cum acționează boala.

— Aveți unele rezultate?

— Încă nu, mărturisi Erling.

— Le veți avea, spuse Jan ca să-l încurajeze, sunt cât se poate de sigur de asta!

— Dacă cercetările noastre sunt anevoioase şi lungi, asta se datorează faptului că suntem obligați să studiem mai multe probleme deodată. Alt exemplu: un patolog american a sugerat că dimetilbenzantracena, căreia noi îi spunem pe scurt D.M.B.A., ar putea fi foarte bine unul dintre principalii agenți ai bolii. D.M.B.A. este unul dintre numeroasele hidrocarbonate, extrem de complexe, ce pot fi produse când unele substanțe vegetale sau animale sunt supuse la temperaturi foarte ridicate. Patologul lăsa să se înțeleagă că unele fripturi la grătar ar conține D.M.B.A. Această presupunere pare a fi confirmată de un studiu pe

care l-am primit din Islanda şi în care se arată că această țară ocupă, în statisticile mondiale, unul dintre primele locuri în ceea ce priveşte frecvența cancerului la stomac. Or, în Islanda se mănâncă mult peşte afumat şi suntem aproape convinşi că depozitele de afumare conțin D.M.B.A. Dar cum acționează dimetilbenzantracena asupra celulelor? Asta-i problema!

Erling se exprima pe un ton aşezat, sobru, cu aerul chibzuit al desăvârşitului cercetător. Simțeai că era obişnuit să rupă orice problemă medicală de contextul ei uman şi emoțional, s-o reducă la o simplă ecuație alcătuită din formule biochimice, măsurători, calcule şi deducții riguroase. În timp ce examina cazurile cele mai complexe, în vreme ce-şi expunea obiectivele şi metodele de lucru, glasul nu-i trăda nici entuziasmul reuşitei, nici mâhnirea eşecului.

Simplu, lucid, analiza situația, comenta noile fapte, fără să-şi piardă nicio clipă calmul imperturbabil, siguranța aproape de neclintit. De altfel, aspectul său fizic contribuia şi el la completarea imaginii cercetătorului neobosit şi tenace. Era îmbrăcat într-un costum de un gri-antracit, cu o cămaşă albă cu guler tare şi cu o cravată de jerse de lână, tot gri închis. Îți dădeai seama că-i plăcea să aleagă – pentru costumele pe care le purta – stofele cele mai trainice, culorile cele mai neutre, mai puțin bătătoare la ochi, ca nu cumva persoana sa să iasă în relief, în detrimentul muncii.

Fruntea lui Erling, înaltă, palidă şi brăzdată de riduri mărunte şi numeroase, ca la orice intelectual – şi capul – care începuse a cheli în față, aveau ceva dur, încăpățânat, ceva din tăria unui mineral sau poate a granitului.

Nu, omul ăsta nu se va opri niciodată la jumătatea drumului.

Jan îşi contempla fiul cu un amestec de admiraţie şi mândrie paternă, dar şi cu o oarecare jenă, cu o anumită stinghereală. Sigur, nu putea decât să-l aprobe pe Erling că nu se lăsa descurajat de numeroasele şi grelele dificultăţi întâlnite în drumul anevoios şi periculos pe care şi-l alesese. Ar fi dorit însă ca Erling să fie totuşi mai uman, să aibă o sensibilitate mai accentuată, un sfârşit mai deschis şi mai eclectic, mai puţin exclusiv. Ca să devii un bun cercetător şi un şi mai bun medic, era oare necesar să te izolezi de orice alte manifestări ale vieţii, să te privezi, de bunăvoie, de multiplele şi nevinovatele plăceri ale existenţei zilnice, de bucuriile unui cămin fericit? Jan nu putea decât să regrete atitudinea severă şi intransigentă a fiului său, atitudine ne-

plăcută şi apăsătoare pentru toți cei din jurul său. „De ce – se întreba el – Erling a venit la Tjorpa îmbrăcat în acest costum sobru, un fel de uniformă de savant modern şi scrupulos?” Ar fi preferat să-l vadă venind într-un pulovăr cu gât înalt şi propunându-le, vesel, tuturor, o partidă de canotaj pe lacul Vänern...

— Nici cei de la Paris, spuse Erling pe acelaşi ton serios, n-au stat cu mâinile în sân. O echipă strălucită de cercetători de la Institutul Pasteur ne-a anunțat că boala canceroasă ar putea fi cauzată de un dezechilibru al acizilor nucleici dintr-o celulă, dezechilibru care ar putea fi provocat prin introducerea în celula acizilor nucleici a unui virus filtrant. Această problemă, care ține mai mult de biochimie decât de medicină, e acum studiată de Flavie. Ea te va putea lămuri mult mai bine decât

mine.

— Americanii n-au anunțat şi ei unele succese terapeutice remarcabile urmând un tratament pe bază de metotrexat? întrebă Jan.

Erling clătină din cap.

— Ştiu, spuse el, vestea asta a fost transmisă la Radio şi în presă în nişte termeni de-a dreptul senzaționali, lăsând să se întrevadă, într-un fel, izbânda deplină asupra bolii. Apoi, reluându-şi înfățişarea doctorală, explică: în realitate, tratamentul n-are virtuți curative decât dacă e aplicat într-o anumită formă de cancer pe care noi o numim coriocarcinoma. Ridicându-se, făcu câțiva paşi prin odaie. Ăsta-i adevărul, spuse el cu o voce caldă şi însuflețită; ceea ce noi numim cancer, este o simplificare exagerată!

Începuse a se înflăcăra în mod vizibil,

ieşind din înțepeneala lui de cercetător plin de scrupule. Jan simți cum i se topeşte senzația aceea ciudată de stinghereală. În pofida cusururilor sale, fiul lui era totuşi o forță şi dispunea de o energie extraordinară!

— Pentru un clinician, continuă Erling, există de fapt o varietate impresionantă de afecțiuni canceroase.

— Şi fiecare are nevoie de o terapeutică diferită...

— Exact.

— Cuvântul „cancer” n-ar fi deci decât un termen general desemnând şi înglobând diverse tipuri ale acestei boli.

— Ai sesizat mai bine decât mine, datele problemei, tată! În țările mari ale lumii, mai ales în America, în Franța, în Anglia, în R.F.G. şi aici la noi, în Suedia, sunt numeroase echipe de cercetători care şi-au asumat sarcina de a descoperi tratamentul medical sau chi-

rurgical eficace pentru fiecare tip de boală. Iată de ce toată lumea aşteaptă, cu sufletul la gură, ca într-o bună dimineață, să audă spunându-se la Radio, că, în sfârşit, s-a descoperit leacul împotriva bolii, lucru care – după părerea mea – nu se va întâmpla probabil, niciodată. Asta nu înseamnă însă că trebuie să fim pesimişti sau să ne descurajăm. Dimpotrivă! În fiece zi se constată noi progrese în terapeutica şi patologia diverselor forme ale cancerului. Avansăm încet, modest, dar avansăm totuşi! În ciuda eşecurilor, continuăm să ne păstrăm nădejdea în victoria deplină şi definitivă! Întorcându-se spre tatăl său, Erling strigă, cu ochii strălucind: Am încredere, tată! Poate că această victorie deplină şi totală este mult mai puțin îndepărtată decât socotim noi!

Capitolul III

Thérèse deschisese ferestrele care dădeau spre grădină.

— Îmi plac atât de mult miresmele toamnei, spuse ea Idei şi Flaviei, ale acestei toamne care, la Tjorpa, e mai curând un lung sfârşit de vară. Cu nările fremătând, adulmecă aerul. Dimineață a plouat, simțiți mirosul? Acum pământul respiră, împrăştie aceste miresme care-mi aduc aminte de copilăria petrecută în Alsacia: mirosul puțin uscat, dar puternic, al fânului, cel atât de îmbălsămat, al răşinii coniferelor; şi apoi, miresmele dulci şi totodată acrişoare ale muşchiului umed, ale ciupercilor ce încep să mucegăiască şi cele ale frunzelor uscate...

Apropiind trei fotolii tapițate, Thérèse şi cele două musafire ale ei amenajaseră un fel de salonaş într-unul din col-

țurile odăii celei mari, unul din acele colțuri intime şi confortabile pentru care soția lui Jan avusese întotdeauna o adevărată predilecție. Pe măsuțele aşezate în fața fotoliilor slujnica pusese o mulțime de farfurii cu prăjituri, cutii cu bomboane, dulcețuri şi lichioruri. Înainte de a ieşi să se joace în grădină, Jan şi James – sub privirile amuzate ale mamelor lor – făcuseră înconjurul măsuțelor încărcate cu bunătăți, luând de ici o prăjitură, de colo o bomboană: apoi ieşiseră în goană, unul rontăind o ciocolată, iar celălalt o tartă cu migdale.

— Nu mânca prea multe dulciuri, Jan! strigase Flavie. Ştii ce ți-a spus tatăl tău, aşa că fii atent să nu-ți strici dinții!

— Nu-l mai dădăci, protestase Thérèse, măcar la Tjorpa să se simtă şi el mai liber, să se distreze şi să se

zbenguie împreună cu James!

— Crezi că suntem prea severi cu el?

— Nu, răspunse Thérèse surâzând, dar Erling... Îl cunosc bine, nu cred că e un bărbat prea comod...

— Supraveghează foarte atent sănătatea copilului.

— Şi bine face! Numai că uneori ar trebui să mai dezbrace haina medicului şi să devină pur şi simplu tată.

— Ai dreptate, mamă, admise Flavie, dar să ştii că asta nu-l va împiedica să fie foarte supărat dacă ar descoperi vreun dinte cariat în gura fiului său!

— Ah, bărbaţii ăştia, protestă Thérèse, toţi sunt nişte tirani! Erling e însă un Yvarsen; să ştii că toţi cei din familia asta, sub brutalitatea lor aparentă, ascund adevărate comori de dragoste şi de afecţiune.

Flavie aprobă, făcând un semn din cap.

— Dacă ai şti, spuse ea, cu toată masca lui rigidă, cât îl iubeşte pe Jan...

De când se reîntorsese la Tjorpa, Thérèse îşi recăpătase culorile în obraji. La început, catastrofa de la *„Journey's End"* o descurajase şi o mâhnise cumplit. Îşi amintea de clipele halucinante când, susținută de fiul ei, fusese nevoită să asiste neputincioasă la nimicirea casei, la distrugerea tuturor obiectelor dintre care majoritatea constituiau pentru ea cele mai dragi amintiri. Şi totul se petrecuse într-un mod atât de neaşteptat şi de brutal! Începutul călătoriei lor în Italia fusese o adevărată încântare. Ventimiglia, Imperia, Oneglia... O succesiune de privelişti uimitoare şi de decoruri arhitecturale de o măreție fără seamăn. Apoi, brusc, aidoma unui fulger țâşnit din senin, strigătul de alarmă al lui Yannakos, în-

toarcerea precipitată. Apropiind-se de Cap-Ferrat, văzuseră cerul înroşindu-se şi norii groşi de fum învălătucindu-se pe deasupra casei lor. Spaima Thérèsei pentru păsările sale! Cununiță-de-Azur, Zefir, Ametist şi toate celelalte...

Focul distrusese tot. Din *„Journey's End"* nu mai rămăseseră decât nişte ruine fumegânde. Când Jan şi Thérèse plecaseră pentru totdeauna din Cap-Ferrat, îi lăsase păsările Judithei Stiffenacker, căci grațioasele înaripate n-ar fi suportat călătoria în Suedia şi mai ales schimbarea climei. Thérèse se despărțise de ele cu multă tristețe şi amărăciune.

— Astăzi mi se pare – îi spusese ea lui Jan – că viața nu-i făcută decât din plăceri, despărțiri şi necazuri. Privind pentru ultima oară barele metalice ale coliviei, adăugase: Ne-au adus multă

bucurie, clipe de deplină destindere şi de visare...

— Le vom îngriji cu aceeaşi dragoste şi devotament! o asigurase soția lui Hugo Stiffenacker.

— Ştiu, draga mea Judith, ştiu, dar eu n-am să le mai aud niciodată ciripitul...

Jan o luase uşurel de braț şi o condusese la maşină.

La Paris, unde se duseseră mai apoi să-i ia pe Ide şi pe James, nu făcuseră decât o scurtă escală. De altfel, acest oraş aglomerat şi tot timpul plin de o imensă şi zgomotoasă haită de maşini, ce lăsau în urma lor o dâră groasă de gaze nocive şi grețoase, nu-i mai plăcuse ca pe vremuri. Agitația de pe bulevarde şi de pe străzi i se păruse zadarnică şi enervantă. Jan îi arătase, cu stupoare, câteva din malurile Senei, pe unde se plimbaseră odinioară, trans-

formate acum în drumuri pentru mașini. Căutaseră zadarnic farmecul de altădată al Parisului. Abia la Tjorpa, fruntea Thérèsei se descreți, în sfârșit.

— E primul tău surâs după focul de la Cap-Ferrat, observase Jan, în timp ce revedeau împreună odăile vaste ale vechii locuințe.

— Mi-e dragă această casă, strigase Thérèse și simt că aici mi-e locul, că aici și numai aici îmi voi găsi liniștea.

Câte generații de oameni trăiseră, iubiseră, suferiseră sub tavanele înalte, înnegrite de fumul nenumăratelor lumânări! Ușile, lambriurile, podelele, până și treptele tocite ale scării erau dovada de netăgăduit a vieții. Mobilele din lemn de culoare închisă, cu broaște mari și strălucitoare, o încântară. Se apleca, fericită, peste cuferele vechi ca să vadă ce comori erau adăpostite acolo. Pe vremea când Ide și Erling erau

adolescenți, când Jan își construia și-și punea la punct clinica, atrăgându-și, prin activitatea sa, reputația de cel mai bun chirurg din Suedia, Thérèse și soțul ei trăiseră într-o casă închiriată, în împrejurimile Stockholmului, Tjorpa fiind mult prea departe de capitală; doar în unele weekenduri se puteau refugia în calmul proprietății lor. Așa că Thérèse lua acum în stăpânire, pentru prima dată, casa mătușii Brita.

— Știi, îi mărturisi ea soțului ei, am impresia că sunt un căpitan căruia i se încredințează un vas venerabil, care a trecut prin furtuni grele și păstrează niște miresme exotice amețitoare. E o senzație minunată!

— Devii poetică, draga mea, observase Jan, cu un surâs de ușurare și de satisfacție, asta înseamnă că începi să-ți revii, că ți-ai regăsit moralul.

— Fiindcă presimt că aici voi fi ferici-

tă, că Tjorpa va fi pentru mine o oază, un adăpost împotriva răutății şi urii care domneşte în lumea asta...

— Tot te mai gândeşti la Bloom?

— Putea să te omoare...

— Era un biet bolnav...

— Să nu ne mai gândim la el, dragă... Mai bine să ne bucurăm de liniştea noului nostru cămin.

Thérèse se simți în curând cum nu se poate mai bine la Tjorpa şi amintirea durerii prin care trecuse începu a se estompa. Deveni din ce în ce mai veselă, mai încrezătoare în viitorul alor săi.

Acum, Thérèse stătea în picioare, lângă fereastră, continuând să adulmece aerul încărcat de miresmele pădurii şi ale câmpiei.

— Da, spuse ea pe un ton visător, aceste arome îmi amintesc de excursiile vesele pe care le făceam pe vremuri în

Vosgi, de satele alsaciene adăpostite în adâncurile văilor, de râurile limpezi ce se vărsau în Rin.

Privirea i se opri asupra Idei, care părea preocupată şi cu gândul în altă parte:

— De când tatăl tău ţi-a spus că Norbert se află la Göteborg, ai căzut într-o stare de prostraţie... Vino-ţi în fire, fata mea!

— Mă întreb, răspunse Ide, dacă şi femeia aceea e cu el...

— Nu cred că a cutezat s-o aducă în Suedia! spuse Thérèse.

Sceptică, Flavie îi spuse foarte clar că Rita părea să posede arta de a se impune în orice împrejurare.

— Şi eu cred la fel, spuse Ide; sunt sigură că e cu el la Göteborg.

— Totuşi, eu nu cred că a cutezat s-o aducă!

— Mamă, cred că a ţinut cu tot dina-

dinsul să vină cu el. Ai auzit ce-a spus tata: „Norbert e o marionetă, o jucărie în mâinile acelei femei!”

— Oare ce urmăreşte de fapt Rita, întrebă Flavie. Credeți că îl iubeşte într-adevăr pe Norbert?

— S-ar putea... răspunse Thérèse.

— Eu nu cred! strigă Ide. E o cabotină şi o ipocrită!

— Atunci, mă întreb din nou: ce vrea?

— Vrea să se mărite cu un artist celebru, pentru ca o parte din gloria şi din faima lui să se reverse şi asupra ei; vrea să frecventeze toate saloanele selecte din Paris, în compania lui! Asta vrea!

— Cred că Ide are dreptate, zise Thérèse; femeia asta pare o ambițioasă; ține cu orice preț să parvină.

— Povesteşte-ne şi nouă, spuse Flavie întorcându-se spre Ide, cum s-a strecurat în viața voastră, acolo, în

Transvaal...

Cu capul sprijinit de spătarul fotoliului, cu ochii închişi, Ide începu a istorisi cu voce ştearsă.

— Într-o zi, am primit o scrisoare de la Aristide Birnbaum, agentul lui Norbert, cel care-i plasa pânzele şi-i organiza expoziţiile. Ne anunța vizita apropiată a unei ziariste, extrem de cunoscută şi de influentă în mediile artistice franceze şi americane...

— N-ai intrat imediat la idei? întrebă Flavie.

— Câtuşi de puțin!

— Deci n-aveai nici cea mai mică bănuială...

— Nu, pentru că încă n-o văzusem. Dimpotrivă, eram foarte mulțumită pentru Norbert. Tot ceea ce-l putea face şi mai cunoscut, tot ceea ce putea ajuta artei şi reputației sale mă umplea de bucurie şi satisfacție. Eram atât de na-

ivă încât o aşteptam pe Rita Tătărăscu cu o nerăbdare înfriguratră, făgăduindu-mi mie însămi s-o primesc cât mai bine şi s-o tratez cât mai amabil cu putință.

— Doamne, cât de naivă ai putut fi, fata mea! strigă Thérèse. Mi se pare dea dreptul ruşinos că femeia asta a putut profita astfel de puritatea şi de bunătatea sufletului tău!

— Trebuie să mărturisesc însă că, de îndată ce-am văzut-o, mi-a devenit antipatică!

— Poate pentru că presimțeai că-ți va distruge căminul.

— Ceea ce-mi displăcea mai ales la ea erau snobismul şi ifosele. Era de o vanitate care aproape că-ți producea greață! Făcea tot timpul pe sofisticata şi încerca să ne epateze cu interviurile şi cu reportajele pe care pretindea că le publicase în nu ştiu câte reviste de ar-

tă.

— Cam ce vârstă să aibă?

— Birnbaum spunea că douăzeci şi şase de ani.

— Dar e încă foarte tânără! La vârsta asta să aibă chiar atâtea relaţii şi atâta influenţă? Mi se pare de necrezut!

— Are prieteni foarte suspuşi, cunoaşte o mulţime de persoane foarte bine cotate în mediul artistic.

— Şi ca fizic? Cum arată?

— Trebuie să mărturisesc cinstit că e foarte frumoasă. Imaginaţi-vă o fată foarte brună, cu un ten alb şi catifelat, cu un păr negru superb, strălucitor ca mătasea, cu nişte ochi migdalaţi, mari şi verzi, înaltă, subţire, dar foarte bine făcută, care-şi studiază fiecare mişcare, fiecare atitudine, cu scopul precis de a suci capul bărbaţilor.

— Pe scurt, zise Flavie, e genul de femeie după care orice bărbat întoarce

capul...

— Şi care duce repede de râpă orice căsnicie! adăugă Thérèse.

— În orice caz, spuse Ide, n-am avut niciun pic de încredere în ea şi am detestat-o chiar din clipa în care a păşit la noi în bungalow.

— Şi Norbert?

— El? Cred că a fost epatat chiar din clipa în care a văzut-o. Sensibil atât la frumusețea cât şi la privirile ei ispititoare. De altfel, s-a străduit să-l seducă prin toate mijloacele: îl flata fără încetare, făcea tot timpul aluzie la genul lui. După ce Norbert a rugat-o să rămână câteva zile la noi, a devenit şi mai îndrăzneață.

— Şi toate astea în casa ta, sub ochii tăi? strigă Thérèse vexată.

— Da... Oh, femeia asta este lipsită complet de scrupule!

— Norbert e pictor, artist, zise Flavie

şi-mi dau seama că unele forme ale frumuseții fizice pot produce un anumit efect atât asupra lui cât şi asupra altor bărbați. Dar să plece după creatura aia, să trăiască în văzul lumii cu ea, să-şi lase nevasta şi copilul, asta mă revoltă şi mă face să-mi fie mie ruşine pentru el!

Ide o apucă pe Flavie de braț şi-i spuse cu blândețe:

— E fratele tău, Flavie, dar tu nu eşti răspunzătoare de faptele lui! Te rog nu te frământa din pricina asta, căci ai şi aşa destule griji!

— Da, e fratele meu şi, în ciuda actelor reprobabile, continui să-l iubesc, să țin la el...

— Asta îți face cinste, spuse Thérèse, şi n-ai de ce să te simți jenată. Nu ne-am adunat ca să-l judecăm şi să-l condamnăm pe Norbert, ci ca să încercăm s-o consolăm şi s-o susținem pe Ide în

aceste ceasuri grele.

Pălind dintr-odată şi mai tare, Ide întoarse încet capul spre mama sa, apoi spre Flavie, pe urmă rosti încet, cu voce ştearsă:

— Cred... cred că-l mai iubesc şi acum... Apoi se ridică, încurcată şi continuă – foarte nervoasă şi descumpănită: Mă duc la bucătărie... să văd ce-i cu masa...

Şi ieşi aproape alergând.

— Biata de ea! spuse Thérèse cu ochii în lacrimi, urmărind-o cu privirea, cât trebuie să sufere!

Capitolul IV

— În concluzie, zise Jan privindu-şi fix fiul, ce anume aştepți de la mine?

Erling veni lângă tatăl său, apoi răspunse:

— Să vii la Stockholm şi să te ocupi

de clinica Institutului. Avem mare nevoie de tine!

Jan clătină din cap şi nu rosti decât un singur cuvânt:

— Nu!

— Totuşi, cândva mi-ai făgăduit! strigă Erling.

— Da, cândva... Dar după dezastrul de la Cap-Ferrat...

— Şi ce legătură are una cu alta?

— Am îmbătrânit, băiete dragă...

— Nu, tată! Ai rămas la fel de lucid şi de întreprinzător ca şi odinioară. Asta se vede cât de colo!

— Nădăjduiesc că – chiar dacă ți-aş răspunde că acest lucru nu corespunde realității – vei da totuşi crezare doctorului din mine care ştie să aprecieze corect lucrurile.

— Nu pot crede!

— Înverşunarea lui Cornelius Bloom împotriva mea m-a afectat foarte mult.

— Da, din punct de vedere moral...

— Nu, şi fizic.

— Poate că dacă te-ai apuca iar de treabă... începu Erling.

Dar tatăl său nu-l lăsă să termine:

— Nu! M-am hotărât să rămân la Tjorpa!

— Pentru totdeauna?

— Sigur că din când în când vom mai veni şi la Stockholm, şi că de fiecare dată voi fi foarte bucuros să-ți vizitez Institutul şi să fiu la curent cu ultimele descoperiri pe care le veți face, dar nu-ți ascund că asta se va întâmpla destul de rar.

Stupefiat, Erling spuse cu dezamăgire în glas:

— Deci ne abandonezi?

— Aici, în casa asta care ne e dragă, Thérèse şi cu mine ne-am găsit liniştea: aici vrem să ne sfârşim viața, aici vrem să ne trăim, în pace, zilele care ne-au

mai rămas.

— Adică un fel de nou „*Journey's End*”...

— Da, un „*Journey's End*” suedez şi care ne convine de minune. De prisos să mai adaug că veți fi întotdeauna bineveniți la noi...

Cu umerii căzuți, cu fruntea întunecată, Erling rosti:

— Şi contasem atât de mult pe tine!...

Jan se aplecă înainte.

— Vreau să te rog să faci un efort de memorie, Erling... Flavie tocmai izbutise – cu prețul vieții sale – să învingă Boala lui Nils. Eram cu toții la Pretoria...

— Da, asta a fost înainte de a ne căsători.

— Îți mai aminteşti de propunerea pe care ți-am făcut-o atunci?

— Înainte ca tu să accepți conducerea spitalului din Pretoria, mi-ai oferit con-

ducerea clinicii tale din Stockholm...

— Şi tu ce mi-ai răspuns?

Jenat, Erling îşi lăsă capul în jos.

— Ştiu, zise el, că am refuzat din pricina unor motive despre care am vorbit într-o zi, la Nisa.

— Da, la hotelul *Ruhl*...

— Cât despre ce-am spus exact... Ridică mâinile în semn de neputinţă: Nu mai ştiu!

— Am să-ţi amintesc eu ce mi-ai răspuns, zise Jan: „Sincer vorbind, sunt foarte mişcat, foarte emoţionat... Dar refuz...”

— Ai memorie bună, trebui să admită Erling.

— Acum doar n-ai să-ţi închipui că-ţi plătesc cu aceeaşi monedă, dorinţa ta de independenţă şi trufia juvenilă! Dar vezi tu, băiete, ai vrut să zbori cu propriile tale aripi, aşa că nu e cazul să vii azi şi să-l rogi pe tatăl tău să dea fuga

şi să te ajute...

— Tot ceea ce-mi spui, tată, e drept şi adevărat!

— Ai vrut să te bucuri de libertate deplină, să nu te împiedici de mine în realizările tale, dar află că libertatea deplină merge mână în mână şi cu o răspundere echivalentă.

— Ştiu!

— Eşti directorul, adică cel care răspunde, sufletul institutului tău, al acelei izbutite realizări care nu-şi datorează existența decât ție şi Flaviei. Îți revine, deci, sarcina să continui lupta, să faci față tuturor dificultăților, să treci peste piedicile ivite în cale, într-un cuvânt, să fii singurul care conduce!

— Ajutorul tău m-ar fi...

— Nu! Adu-ți aminte că ți-a fost întotdeauna frică să nu rămâi doar „fiul lui Jan Yvarsen”, să nu fii acoperit de „umbra personalității mele zdrobitoa-

re”, cum au binevoit unii să aprecieze prosteşte, munca mea. Doreai ca numele de Erling Yvarsen să fie, într-o bună zi, mai plin de strălucire şi de semnificație, în lumea medicală, decât al meu.

— Conflictul iremediabil dintre două generații!

— Aşa e, şi în afară de o răceală inutilă şi de o oarecare agresivitate în privința mea, nu-ți condamn deloc purtarea de atunci. Probabil că şi eu aş fi procedat la fel dacă aş fi fost în locul tău.

Cu o mişcare plină de afecțiune, Jan îşi luă fiul de braț şi-l trase spre fereastră.

— Vezi pinii aceia viguroşi, de colo, de jos? spuse el întinzând brațul, şi arțarii aceia?

— Da.

— Ei bine, întreg acel pâlc de arbori a

fost plantat de mătuşa Brita, doar cu câțiva ani înainte de a muri. Multă vreme Tjorpa a fost lăsată în părăsire, în grija unui singur paznic, care nu se putea ocupa nici el de toată grădina. Aşa că, deşi lipsiți de orice îngrijire, în deplină singurătate, arțarii şi pinii au crescut totuşi...

— Totuşi! Frumoasă deviză pentru viața unui om!

Jan surâse:

— Văd că m-ai înțeles! Apoi, cu o voce convingătoare, adăugă: Dacă m-aş amesteca în conducerea institutului tău, ți-aş face un foarte prost serviciu, crede-mă!

Gânditor, Erling răspunse:

— Socoți că aş fi mai puțin liber, mai puțin independent, pentru a-mi soluționa problemele şi că până la urmă aş deveni mai puțin sigur pe mine. Asta e, nu-i aşa?

— Exact! Totuşi un sfat tot am să-ți dau, un sfat pe care va trebui să-l urmezi, ca să nu fii, în mod fatal, mai devreme sau mai târziu, copleşit de prea multe treburi.

— Te ascult, tată, spuse Erling, numai ochi şi urechi.

— Iată despre ce e vorba, spuse Jan, trăgând din pipă: va trebui să-ți duci toți bolnavii la vechea mea clinică, iar tu să nu te mai ocupi decât de cercetări.

— Intenția mea era dimpotrivă, să lupt pe două fronturi, să mă servesc de practică pentru cercetare şi invers.

— Teorie şi utopie! În realitate, vei sfârşi prin a-ți risipi forțele, nemaifiind nici medic bun, nici cercetător eficace. De altfel, ți-o spun cinstit, nu-mi place să văd bolnavi îngrijiți într-un institut ştiințific. Doar pentru asta există clinici şi spitale! Un bolnav, Erling, nu e un

cobai pe care să faci experienţe, ci o fiinţă umană, un suflet şi un trup, o persoană! Iar această persoană ar prefera să aibă la căpătâi un medic practician, pe care-l va simţi mult mai apropiat, decât un cercetător rece şi detaşat, un om de laborator obsedat de calculele şi cercetările sale şi pentru care el nu va fi decât ilustrarea vie a unei anumite boli, a unui anumit tip de leziune organică.

Erling ezita încă dacă să accepte sau nu, deşi în forul său interior îşi dădea seama că tatăl său avea dreptate, că pusese degetul pe rană.

— Totuşi, obiectă el, fără prea multă convingere, practica mi-ar furniza unele date concrete foarte preţioase.

— Dar ce te împiedică să lucrezi într-o foarte strânsă legătură cu vechea mea clinică? îi replică Jan. Apoi, îndreptându-se către masa de lucru,

continuă: Iată cum văd eu lucrurile...

Rămasă singură cu Flavie, Thérèse îşi privi cu atenție nora, apoi spuse:

— Văd, draga mea, că deşi n-ai necazurile Idei, nu arăți mai bine decât ea! Am impresia că ai slăbit, chipul ți s-a subțiat şi ai o paloare pe care nu ți-o cunoşteam!

Thérèse vorbea, totuşi, cu menajamente, adică nu spunea chiar ceea ce gândea. Odinioară, prin excepționala şi radioasa ei frumusețe, prin grija şi gustul cu care se îmbrăca, Flavie fusese asemuită cu Sigrid de către toți cei care o cunoscuseră pe eleganta verişoară a lui Jan. Acum, obrajii i se scofâlciseră, iar nasul ascuțit îi dădea în vileag starea de epuizare. Părul, de care Flavie era odinioară atât de mândră şi pe care-l avea tot timpul strălucitor şi mătăsos, trăda o anumită neglijență, o lipsă

vădită de timp pentru unele preocupări absolut indispensabile unei femei. Taiorul maron pe care-l purta avea umerii prea mari, nu mai era în pas cu moda şi făcea numai cute. Ochiului atent al Thérèsei nu-i scăpă nici faptul că bluza de dantelă, pe care Flavie o purta sub taior, şi care era splendidă, fusese călcată în mare grabă şi în ultima clipă. În pofida necazurilor sale, cu părul ei viguros şi suplu, cu pielea aurită de soarele Africii, Ide arăta mult mai bine decât Flavie...

— Avem atâta de lucru, mamă!... răspunse Flavie drept scuză.

— Mereu munca! N-ar trebui totuşi să te neglijezi astfel, să te laşi aşa...

— Pur şi simplu, n-am vreme să mă mai ocup şi de mine.

— Nădăjduiesc că măcar orele de masă le respectaţi!

— Of, oftă Flavie, suntem uneori atât

de ocupați și de acaparați de treburi de cum păşim pragul Institutului, încât adeseori ne mulțumim cu o bere şi un sandviş.

— Ăsta nu-i un regim de viață normal!

— Ştii, mamă, că de la o vreme Erling este obsedat de problemele pe care le avem de rezolvat. Nu se odihneşte mai deloc! Apoi gânditoare, cu o lumină nostalgică în priviri, Flavie adăugă: Acum doi sau trei ani, încă ne mai permiteam câte o excursie în munți, unde schiam sau participam la întrecerile cu sania. Sau ne plimbam cu barca pe lacul Vänern... Acum, nimic! Erling a devenit un fel de fanatic al ştiinței!

— Ar trebui să te opui!

— E cu neputință, mamă! Lucrăm mână în mână, unul lângă altul şi nu-l pot lăsa pe Erling în drum, nici nu-i pot cere să muncească mai puțin. Am încercat de multe ori să-mi rezerv şi eu

câteva ore pe zi, ca să mă ocup de copil, de casă, de rochiile mele... Mai ales că nu-mi plăcea să arăt neglijentă. Întotdeauna am fost îngrijită şi curată... Dar după câteva săptămâni, am capitulat. Acum, puțin îmi pasă de coafură şi de toalete, astea sunt nimicuri, nu fac două parale: de acum încolo nu mă mai preocupă decât activitatea mea de la Institut...

— Dar văd că şi tu eşti o fanatică...

— Nu, mamă, dar n-am timp să mă gândesc la fleacuri!

— Cum îți explici, totuşi, atitudinea asta ciudată, resemnarea, faptul că ai devenit roaba muncii tale?

— Foarte simplu, răspunse Flavie şi privirea îşi recapătă strălucirea de odinioară, pentru că-l iubesc pe Erling! De altfel, nu m-am resemnat deloc, ci dimpotrivă, sunt mult mai plină de entuziasm în ceea ce priveşte cercetările

noastre, decât e el. A vindeca, a uşura suferinţele, a încerca să învingi o boală de temut toate acestea merită mărunte sacrificii personale.

Apropiindu-se ora mesei, membrii familiei Yvarsen se strânseseră cu toţii în decorul familiar şi plăcut al odăii celei mari.

— Copii, strigă Thérèse bătând din palme, vă las singuri, ca să supraveghez platourile! Înainte de a ne aşeza la masă, relaxaţi-vă, beţi ceva, aşezaţi-vă unde vă place!

Apoi îl rugă pe Erling s-o urmeze. Voia să-l vadă mai destins, mai puţin sever, să-i înlăture într-un fel rigiditatea. Cunoscându-şi bine fiul, ştia cum să-l ia. Aşa că, după ce ieşiră din odaie, îi şopti la ureche:

— Vreau să-ţi fac surpriza de a afla primul ce vom mânca astă-seară! Apoi adăugă: Nădăjduiesc că astfel o să

schimbi regimul sandvişurilor!

Redevenind serioasă, rămase o clipă nemişcată, apoi trăgându-l pe Erling spre ea îi spuse cu voce schimbată:

— Să ştii că sunt foarte îngrijorată în privința Flaviei! Şi-a pierdut – într-un timp atât de scurt – înfățişarea înfloritoare, frumusețea cu totul deosebită...

— Fleacuri, spuse Erling. Flavie e sănătoasă tun şi te rog să mă crezi că am mare grijă de ea!

— Totuşi...

— Da, ştiu că arată rău. Asta din pricină că în momentul de față suntem puțin cam surmenați... Dar o să vezi că de îndată ce vom putea să ne tragem puțin sufletul, de îndată ce problemele cele mai anevoioase şi mai presante vor fi rezolvate, Flavie se va reface repede şi va redeveni femeia frumoasă dinainte.

— Până atunci, crede-mă că mi-e milă de ea!

— Să ştii că şi nouă ne e milă de bolnavii noştri, mamă!

— În seara asta nu mai vreau să aud de boală! „Vine vremea pentru toate”, zic cei bătrâni, vremea să fim serioşi, să nu ne gândim decât la muncă şi la îndatoririle pe care le avem de îndeplinit, precum şi vremea să fim veseli, să ne odihnim şi să ne destindem. Apoi, plină de afecțiune, îl trase brusc pe Erling după ea: Vino, vreau să-ți arăt ce-am pregătit!

În bucătăria vastă şi plină de vase de aramă, îi arătă ici un platou, colo un castron sau o oală.

— Vom începe masa cu un *rakcoktail, smor och rostat bröd*[9], fiindcă n-am uitat că-ți plac crevețiii. Pe urmă, un

---

[9] Cocktail cu crevețiși pâine prăjită cu unt. (suedeză).

smörgàstalbrik[10]. Apoi, după aceste gustări, vom avea un *fräskrokt lax med spenat och ägg*[11]... Uite, priveşte! Somonul ăsta nu-i grozav?

— Grozav de apetisant, mamă!

— Iar ca fel principal, am să vă servesc două rațe cu mere şi migdale. Îți plac?

— Îmi lasă gura apă!

— Iar la urmă, ca desert, un majestuos *Kugelhopf* alsacian...

Erling o urma pe mama sa şi chipul i se înveselise. Rigiditatea îi dispăruse. Se simțea atât de tânăr alături de ea... Pofticios îşi frecă mâinile, spunând:

— Am impresia că vom cinsti cum se cuvine masa ta, mamă! Atâtea mâncă-

---

[10] Gustări variate puse pe farf1urie. (suedeză).

[11] Somon afumat cu spanac şi ouă. (suedeză).

ruri gustoase şi suculente!

— Acum, doctore, spuse Thérèse împingându-şi fiul spre uşă, te rog să te duci lângă ceilalți, căci bucătăria e domeniul femeilor!

— Eşti minunată mamă!

— Pleacă, linguşitorule!

În odaia cea mare, încântată de ambianța plăcută de la Tjorpa, Flavie cânta o veche romanță germană pe care o învățase la Hamburg:

„Bucurați-vă de viață
Atâta vreme cât trăiți
Şi culegeți trandafirii
Cât sunt încă-mbobociți...”

Flavie se aplecase uşor peste pian, în vreme ce Jan o acompania. Privea spre grădină unde amurgul estompa contururile şi topea culorile, conferind aleilor şi straturilor cu flori irealitatea unui decor de vis, fluiditatea unei stampe

chinezeşti. Accentele melancolice ale romanței se potriveau de minune cu priveliştea naturii, potopită de noaptea ce se pregătea să coboare; cuvintele melodioase păreau să plutească, impalpabile şi imateriale, peste tăcerea de la Tjorpa, peste casă şi peste copaci, înainte de a pieri – misterioase şi aeriene – în depărtările inaccesibile ale nopții.

Capitolul V

— Mama, nu l-ai văzut pe James? întrebă Ide intrând în odaia unde se ținea lenjeria.

— Nu, răspunse Thérèse, ocupată să împăturească cearceafurile şi fețele de masă, nu-i în grădină?

— Nu-l văd pe nicăieri.

— L-ai strigat?

— Da, dar degeaba.

— Ei, zise Thérèse, aranjând un teanc de fețe de pernă, poate că s-o fi ascuns în dosul vreunui boschet sau undeva, pe aleea cu carpeni. De duminica trecută, de când s-a jucat cu Jan, a devenit mai îndrăzneț... Privindu-şi fata cu căldură, adăugă: De altfel, poți să fii mândră de copil, Ide! E foarte viguros şi creşte nespus de repede, atât trupeşte cât şi sufleteşte. Gândeşte-te numai cât de bine şi de repede învață suedeza.

Tăcută, Ide apucase o față de masă şi o împăturea cu grijă. Cu fruntea plecată, rămase ca mută în fața laudelor pe care mama sa le aducea micului James.

— Ce ai, dragă? o întrebă Thérèse. Pari cam ciudată...

— Nu, mamă, sunt neliniştită...

— Fiindcă nu-l găseşti pe James?

— Nu, nu, aşa, în general...

— Bineînțeles că te gândeşti la Nor-

bert...

Ide făcu un semn din cap:

— Da, şi mai ales la iubita lui!

— Ar trebui să-i uiți...

— Femeia aia e foarte primejdioasă, mamă...

— Mie-mi spui?

— O cred în stare de orice!

— Nu-ți băga astfel de idei în cap, fata mea!

— Sunt convinsă că încearcă să-mi facă un rău!

— Păi, mi se pare că ți l-a şi făcut...

— Da, dar de data asta va avea în vedere copilul.

— Cum te poți gândi la aşa ceva? Crezi, într-adevăr, că ar fi în stare să-i facă vreun rău fiului lui Norbert?

— Atunci de ce a venit Norbert la Göteborg? Numai să discute cu tata?

— Voia să-şi ia copilul, tatăl tău nu ți-a ascuns asta dar l-a făcut să priceapă

foarte clar că-şi pierde vremea degeaba!

— Foarte clar...

— Crezi că i-a ascuns tatălui tău unele lucruri?

— Presimt că femeia aceea îl va împinge la tot ce poate fi mai rău...

— Fleacuri! Poate că între timp s-au şi reîntors la Paris, dacă l-o fi însoțit şi ea în Suedia.

— Mi-e frică de ea, mamă!

— De ce, Ide?

— Îl cunosc bine pe Norbert, ştiu că are o voință deosebită sau, mai bine-zis, că e de o tenacitate agasantă.

— Mă rog, şi ce-i cu asta?

— Din moment ce s-a hotărât să-l ia pe James cu el, nu va renunța chiar atât de uşor la ideea asta!

— Ascultă, Ide, băiatul ăsta nu-i lipsit de orice morală, nu e un aventurier fără scrupule!

Cu ochii strălucind, Ide strigă:

— Atâta vreme cât... creatura aia, nu-l prinsese în mrejele ei, Norbert a fost ființa cea mai nobilă şi mai bună de pe pământ!

— În toate scrisorile pe care mi le trimiteai, îl lăudai fără reținere! Uneori, îți spun cinstit, chiar aveam impresia că exagerezi!

— Nu, să ştii că nu i-am exagerat niciodată calitățile!

— Bărbații cedează mult prea uşor în fața tentației!

— Rita e o stricată!

— Asta fără nicio îndoială!

— Puțini bărbați ar fi rezistat în fața farmecelor nefaste ale acestei femei! În plus, Norbert e pictor, şi deci mult mai sensibil ca alți bărbați în fața frumuseții provocatoare... Ea i-a descoperit repede punctele vulnerabile...

— Dacă am şti că are asupra lui o putere deplină...

— Face din el ce vrea ca să-şi poată realiza planurile ambiţioase! Sunt sigură că la Paris nu-l slăbeşte o clipă din ochi...

— Norbert este totuşi un Verneuil!

Ide clătină din cap.

— Nu-i decât o marionetă în mâinile acelei fete ambiţioase, neruşinate şi pretenţioase. Tata a văzut just lucrurile!

— Tatăl tău a băgat de seamă că Norbert îşi iubeşte mult copilul.

— Asta aşa e.

— În sfârşit, nu-l cred în stare să-i facă vreun rău copilului, spuse Thérèse dezolată să-şi vadă fata atât de preocupată şi de speriată. Oricât l-ar împinge ibovnica lui, nu-i va căşuna niciodată vreun rău propriului său fiu!

— Poate că ai dreptate, mamă, totuşi... mie mi-e frică!

— N-ai de ce. Aici, la Tjorpa, James e

în deplină siguranță.

— Ştiu, dar nu-mi pot învinge teama asta instinctivă, care mă roade fără voia mea, mă calcă pe nervi şi mă apasă întruna, făcându-mă să mă simt rău...

— Linişteşte-te, fata mea!

— Nu pot, mamă!

— Trebuie să lupți cu mai multă vigoare împotriva răului!

— Sunt prea deprimată şi descurajată...

— Noi ne vom strădui să-ți redăm dragostea de viață şi să te apărăm de orice rău... Ştii că n-ai putea avea un apărător mai de nădejde ca Jan...

Sprijinindu-se cu amândouă mâinile de masă, Ide spuse cu glas stins:

— În fiecare dimineață, cum deschid ochii, de îndată ce-mi dau seama de situația în care mă aflu, neliniştea, spaima şi îngrijorarea mă şi înşfacă în ghearele lor.

— N-ai niciun motiv să fii neliniştită sau îngrijorată aici.

Cu privirea absentă, Ide continuă:

— Noaptea adorm foarte greu, iar când adorm, sunt chinuită de cele mai cumplite coşmaruri.

— Ar trebui să-i spui toate astea tatălui tău, poate-ți dă un somnifer, ca să nu mai ai un somn atât de agitat.

Pe buzele Idei, înflori un zâmbet neîncrezător:

— Nu există niciun fel de medicament împotriva fricii care te hărțuieşte fără încetare, nici împotriva neliniştii care te apasă... Ducându-şi mâinile la tâmple, Ide exclamă disperată: Cât timp va mai dura povestea asta? Până când voi mai trăi sub imperiul fricii şi al incertitudinii?

— Fata mea, spuse Thérèse apropiindu-se de ea, te rog, nu te lăsa copleşită de deznădejde... Nu-ți fă tu

singură rău...

— Sunt la capătul puterilor!

— Ai răbdare!

— Nu mai am!

— Cu timpul, lucrurile se vor limpezi, vei vedea!

— Dar când, când?

— Presimt că foarte curând!

— Spui aşa ca să mă consolezi, mamă! În realitate, trăim cu toții în aceeaşi incertitudine...

— Să nu exagerăm, Ide...

— Nimeni nu ştie ce are de gând Norbert...

— A fost avertizat, ştie că orice-ar face, se va lovi de tatăl tău. De tatăl tău, care vă apără şi pe tine şi pe James...

O licărire afectuoasă îmblânzi ochii Idei:

— Tata nu mă va putea apăra împotriva unor fapte urâte şi josnice, spuse ea cu voce schimbată, pentru simplul

motiv că nu se aşteaptă la ele şi că nici măcar n-ar putea să le prevadă! Nu, nu, tata trăieşte într-o altfel de lume, el e deasupra unor astfel de lucruri, josnicia intrigilor şi calculele meschine ale unei Rita oarecare, nu-l vor atinge niciodată, el nici măcar nu va crede în existența lor.

— Te înşeli, Ide!

— Nu, mamă, tata e prea deosebit de ceilalți oameni pentru a se coborî până la asemenea uneltiri dezgustătoare.

— Te asigur că greşeşti.

— Tata e prea curat sufleteşte...

— Bunătatea, puritatea nu-l împiedică să fie lucid.

— Pentru a putea înțelege şi a putea prevede faptele urâte, ar trebui să se coboare la nivelul celor care le săvârşesc.

Thérèse o apucă pe Ide de braț:

— Ai început să judeci ca un copil;

află că-ți faci o imagine falsă despre tatăl tău!

— Îl cunosc cât se poate de bine!

— Nu, draga mea, generalizezi şi simplifici lucrurile la maximum.

— Pe acest pământ, mamă, dragostea, înțelegerea şi generozitatea sfârşesc întotdeauna prin a fi victimele egoismului şi răutății.

— Nu e chiar aşa!

— Tata e atât de departe de muritorii de rând!...

Cu capul plecat, distantă, gânditoare, Thérèse răspunse:

— Eu îl cunosc pe Jan mai bine decât tine, Ide... Aşa cum ai spus, e într-adevăr deosebit de majoritatea oamenilor, are un spirit mai elevat, mai vast, dar acestui spirit elevat trebuie să-i adaugi o luciditate şi o putere de analiză uneori de-a dreptul deconcertante. Am avut adesea impresia derutantă că

meandrele sufletului omenesc n-au niciun fel de taine pentru el. Închipuiești un uriaş care observă jocurile şi agitațiile unui trib de pitici... Crezi că pentru a le ghici intențiile şi faptele, uriaşul are nevoie să se coboare la nivelul lor?

— Mamă, spuse Ide, frecându-şi fruntea, ne-am luat cu vorba şi încă nu ştiu unde e James!

Şi îngrijorată, Ide ieşi din odaie.

Capitolul VI

În vestibul, rămase o clipă nemişcată în fața pendulei înalte şi rustice, ale cărei ace de aramă arătau patru şi un sfert. I se păru ciudat că James nu venise să-i ceară obişnuita tartină cu dulceață sau cu miere. Neliniştea îi spori, crescu în inima ei, ca o buruiană înaltă şi veninoasă.

— Nu l-ai văzut pe James? o întrebă ea pe Selma de care se ciocni când ieşi din casă.

Menajera schiță un mic gest de nepăsare:

— De ce vă faceți griji, doamnă Ide, răspunse ea surâzând, ştiți bine că lui James îi place să alerge şi să se pitească prin grădină... Ei, adăugă ea, ridicând indolentă din umeri, trebuie să fie pe undeva, prin dosul cărpinişului...

Fără un cuvânt, Ide îi întoarse Selmei, spatele. Se simțea neînțeleasă, singură cu teama ei apăsătoare. Cum tatăl ei plecase să se plimbe, se simțea şi mai vulnerabilă. La început, o luă pe aleea de castani, apoi se îndreptă spre pâlcul de arțari unde s-ar fi putut ascunde James. Dar îl căută în van şi prin tufişuri şi pe după trunchiurile copacilor. Atunci începu să-l strige:

— James, hai, gata cu ascunsul! Vino

în casă!

Dar chemările ei se pierdură în tăcerea apăsătoare a grădinii.

— James, vino încoace să-ți dau o tartină cu unt şi cu miere... Dacă vii, să ştii că-ți mai cumpăr un cerc! strigă ea, dar în fața tăcerii ostile a parcului, amuți. I se păru că arborii o priveau vicleni, că daliile târzii, care înfloriseră lângă un pâlc de măceşi, îşi băteau joc de ea, râzându-i în nas. Nicio pasăre nu însufleția lumea nemişcată a plantelor, nicio veveriță nu făcea să tresară frunzele încremenite! Printr-o întâmplare ciudată, grădina părea golită de orice vietate, lăsată în voia existenței sale vegetale. Nimic nu se clintea, nu trosnea, nu zumzăia! Ramurile se aplecau nostalgice către straturile şi către mormanele de frunze uscate sau de ace de pin. În aer, nicio adiere, niciun suflu!

„Tăcerea apăsătoare a plantelor... îşi spuse Ide. Mama mi-a spus totuşi că la Tjorpa n-am de ce mă teme... Unde poate fi copilul ăla? Ei, uite că a mai înflorit, totuşi, un trandafir alb... Mi-a plăcut cântecul Flaviei, cu trandafirii încă îmbobociți... Ar trebui să mă liniştesc, să evit criza de nervi pe care o simt apropiindu-se... Dar cum să fiu calmă când nu-mi găsesc copilul? Dacă o fi ieşit din curte şi se joacă în drum? Dacă m-a auzit când l-am strigat şi n-a vrut să-mi răspundă, merită o bătaie zdravănă! Nu, vorbesc prostii, cum o să-l bat? Dimpotrivă, am să-l strâng la piept, am să-i mângâi pletele bălaie şi am să-i sărut ochii limpezi şi nevinovați... Doamne, dacă i s-a întâmplat ceva? N-aş mai putea trăi... Rita ar spune «Doamne-ajută» să scape de mine!... Oare Norbert o mai fi la Göteborg? Cu iubita lui? Cum puteam să-mi fi apărat

casa şi bărbatul de ea, când e atât de frumoasă?... Nu, lupta ar fi fost inegală! Poate că totuşi ar fi trebuit să rezist, să mă zbat... Poate că ar fi trebuit să refuz să plec din Africa... Dar cum să mă opun hotărârii lui Norbert? Până la urmă, tot ar fi plecat... Fiindcă se îndrăgostise încă de pe atunci, de ea... Poate că nu trebuia să-i fi lăsat nicio clipă singuri... Ce şi-or fi spus în timpul plimbărilor prin savană? Ce planuri şi-or fi făcut! Oh, am cedat prea uşor în faţa acelei femei, am fost prea slabă... Dar ca să-mi apăr copilul, n-am să mai fiu slabă... Nu voi accepta niciodată să mă despart de James, niciodată!”

Absorbită de monologul interior, Ide rămăsese nemişcată, în faţa copacilor. Gândul la copil o readuse la realitate; se îndreptă în goană spre celălalt capăt al grădinii. Totuşi, băieţaşul nu era nicăieri. Ide observă dintr-odată că ve-

chea poartă de lemn din zidul împrejmuitor era întredeschisă. Se năpusti spre ea şi ieşi în drum, unde zări o maşină staționând lângă trotuar, iar la doi paşi de casă, Norbert, care vorbea cu micul James! O cuprinse o spaimă cumplită. Spaima spori şi mai mult când îl văzu pe Norbert luându-l pe James de mână şi îndreptându-se cu el către maşină. Ide scoase un strigăt de disperare şi începu să fugă după ei. Un bulgăre de foc îi ardea măruntaiele. Spaima creştea şi se lățea în ea ca o ciupercă neagră, uriaşă. I se părea că picioarele îi paralizaseră, că nu înainta deloc. Iar Norbert se ducea cu copilul ei... Odată cu James se năruia şi viața ei, se prăbuşea şi ultima nădejde ce-i mai rămăsese. Odată cu James, îşi pierdea sângele, vlaga, sufletul... Deşi alerga din ce în ce mai repede, avea impresia că stă pe loc. Timpul şi spa-

țiul dispăruseră, universul întreg nu mai era decât un vid incomensurabil; simțea o durere sfâşietoare pricinuită de bulgărele de foc care-i ardea măruntaiele... Iar drumul, drumul acela care nu se mai sfârşea, care părea însuşi infinitul, eternitatea... În fața ei, nu mai vedea decât cele două siluete ce se proiectau aidoma unor umbre chinezeşti pe fundalul negru al spaimei şi al deznădejdii. Ide avea impresia că aleargă printr-un tunel întunecos care devenise din ce în ce mai strâmt... Iar bulgărele acela de foc care continua să-i sfâşie măruntaiele, să-i pârjolească întregul trup...

Gâfâind, ajunse lângă maşină, chiar în clipa în care Norbert deschisese portiera. Din gâtlej, îi țâşni un strigăt de fiară rănită:

— James! Copilul meu!

Norbert n-o auzise şi n-o văzuse ve-

nind. Se întoarse stupefiat şi descumpănit. De îndată ce-o zări, îşi întoarse privirea şi-şi plecă, jenat, capul. Ide se năpusti spre James şi-l luă în braţe. Dar chiar în acel moment, din maşină ieşi o femeie, o femeie elegantă şi trufaşă... Rita! Cu un aer hotărât, cu o privire plină de ură şi cu un rictus disprețuitor în colțul gurii, se îndreptă spre Ide, hotărâtă să-i smulgă copilul din braţe. Dar Norbert înaintă, îşi apucă iubita şi-o împinse înapoi, în maşină.

— Locul tău nu-i aici! îi strigă el.

Pe urmă, se aşeză el însuşi la volan şi demară, trecând într-o viteză nebună prin faţa Idei şi dispărând după primul colţ. Cu ochii în lacrimi, rostind cuvinte fără şir, fraze fără cap şi fără coadă, Ide îşi strângea copilul la piept, acoperindu-i obrăjorul proaspăt cu sărutări, râzând şi plângând în acelaşi timp.

Întors de la plimbare şi pus la curent cu tentativa de răpire, Jan îşi stăpâni cu greu indignarea... Căci, pur şi simplu, se simțea jignit. În ochii săi, comportarea lui Norbert era de o ipocrizie respingătoare, de o falsitate care te îngreţoşa. Când se întâlnise cu el, la Göteborg şi discutaseră împreună, fratele Flaviei dăduse impresia că era convins de vina proprie, că-şi dă seama de amploarea răului pe care-l săvârşise şi că e conştient de vinovăția lui față de Ide. Şi iată că acum încercase – în nişte împrejurări morale revoltătoare, adică în prezența amantei sale – să-i smulgă pe James mamei sale, celei care nu mai avea nicio rațiune de a trăi fără acest copil! „Am fost prea îngăduitor cu el, îşi reproşa Jan, trebuia să fiu mult mai ferm!”

Acum, în schimb, era decis să fie.

Telefonă imediat la hotelul *Eggers*, ca

să afle dacă Norbert se mai afla încă acolo. Când i se dădu legătura cu pictorul, îi spuse dintr-o răsuflare:

— Ai abuzat de răbdarea şi de îngăduința mea, Norbert! Află că sunt hotărât să vă tai ghearele, şi ție şi ibovnicei tale!

— A fost o neînțelegere, protestă Norbert, dă-mi voie să-ți explic...

— N-am ce face nici cu explicațiile, nici cu minciunile tale!

— Te asigur că a fost o confuzie regretabilă!

— Iar eu îți repet că nu vreau să ştiu nimic! Începând din clipa asta, nu mai faci parte din familia noastră! Sunt convins că Flavie te va condamna şi mai aspru decât mine!

— Îngăduie-mi cel puțin să mă apăr...

— N-ai nicio justificare, nu mai poți invoca nimic, nimic! Tentativa de a-l răpi pe micul James a fost un gest urât

şi ruşinos!

— Când m-am îndreptat spre Tjorpa, n-am avut intenția să-l răpesc. Nu voiam să i-l iau mamei sale, ci doar să-l văd, să-i vorbesc...

— Nu te mai cred!

— Şi totuşi ăsta e adevărul! Când l-am văzut însă în fața mea, când i-am auzit glăsciorul, nu m-am mai putut abține să nu-l iau de mână şi să ne îndreptăm spre maşină...

— ...Unde te aştepta ibovnica ta! Nu ți-a fost ruşine nici măcar de fiul tău! Cum ai mai cutezat să te uiți în ochii copilului?

— S-o lăsăm pe Rita deoparte...

— Nu, fiindcă ea te-a instigat! Ascultă-mă bine, băiete, fiindcă ceea ce-ți spun acum e foarte serios: până mâine la prânz te poftesc să părăseşti pământul acestei țări. Am destule relații înalte ca să cer să fiți expulzați şi te rog să

mă crezi că-mi voi pune în practică amenințarea!

— Nu mă îndoiesc, zise Norbert. Apoi adăugă resemnat: Mâine dimineață, vom lua primul avion spre Paris...

Capitolul VII

Tjorpa se pregătea de sărbătoare pentru a primi un invitat drag şi venerabil: pastorul Lindström. Jan se dusese el însuşi la Troelle pentru a-l lua pe bătrânul său tutore şi a-l aduce la el acasă. Acum bătrânul, instalat în cel mai confortabil fotoliu, era înconjurat de toți ai casei. Se vedea că *fru* Undset îl îngrijea cu mult devotament şi meticulozitate, căci redingota neagră şi eşarfa de lustrin erau de o curățenie exemplară, iar gulerul apretat strălucea de alb ce era. Cu mâinile sprijinite pe capătul bastonului său noduros, pastorul pri-

vea în jur, iar chipul lui uscat şi zbârcit părea iluminat de o nesfârşită bunătate.

— Deci Ide, zise pastorul, va rămâne definitiv lângă voi... Apoi, privind-o cu multă bunăvoinţă, pastorul adăugă: În ce mă priveşte, sunt încântat să te ştiu aici. Transvaalul era cam departe... *Borta är bra; men hemma är bäst!*[12]

— Aşa e, răspunse Ide, sunt hotărâtă să-mi cresc copilul la Tjorpa!

— Departe de tumultul şi de ispitele oraşului! Ai dreptate, fata mea!

— Lângă părinţii mei, mă voi simţi întotdeauna acasă, liniştită şi ocrotită.

— Nu vrea să divorţeze, interveni Thérèse, deşi cred că asta ar fi probabil cea mai bună soluţie. Căci tribunalul i-ar încredinţa în mod sigur, copilul!

---

[12] E bine şi în străinătate; dar în ţara ta parcă e şi mai bine. (suedeză).

Privind drept în fața ei, Ide spuse cu un glas foarte ferm:

— Sunt şi voi rămâne nevasta lui Norbert până la moartea lui sau a mea! Niciun tribunal de pe lumea asta nu ne va putea dezlega de jurământul prin care ne-am legat, nimeni nu va putea distruge legătura dintre trupurile şi sufletele noastre! Chiar dacă ne-ar despărți mii de leghe, mări şi munți, căsătoria noastră va rămâne indisolubilă. Chiar dacă mă înşeală, chiar dacă mă face de râs, chiar dacă-mi vrea răul, Norbert rămâne bărbatul meu! De altfel îți poți târî în fața tribunalului propria ta dragoste? Un bărbat şi o femeie se hotărăsc să alcătuiască o singură ființă, să se dăruiască total şi deplin, unul altuia, să-şi contopească cele două personalități într-una nouă, mai puternică, mai plină de calități. Şi nişte oameni ai legii, nişte străini înarmați cu

hârtii şi coduri, să se amestece în această dragoste, să se erijeze în postură de judecători ca să judece ce? Legătura dintre cele două trupuri şi suflete? Nu, asta nu se va întâmpla niciodată!

— Sunt întru totul de acord cu tine, copila mea, spuse pastorul cu bunăvoință.

— Eşti într-adevăr o Yvarsen, draga mea, spuse Jan.

— Cu riscul de a vă contrazice pe toți, zise Thérèse, vă mărturisesc că nu sunt întru totul de acord cu Ide. Felul ei de a vedea lucrurile mi se pare cam... romantic. Concepția ei asupra măritişului e cam mistică şi prea inflexibilă. „Legătura dintre suflete", „deplina înțelegere a spiritelor", sigur, sună foarte frumos, foarte pur, numai că bărbatu-său a părăsit-o pentru o aventurieră oarecare. Într-o lume murdară şi coruptă e frumos să fii idealist – sunt de

acord şi aprob acest lucru – dar trebuie, de asemenea, să ştii să faci față unor situații concrete pe care nu le poți domina decât fiind realist şi lucid. În cazul Idei, socot că divorțul ar fi cea mai bună reacție față de uneltirile lui Norbert şi ale femeii aceleia! Asta e părerea mea!

— Norbert şi Rita nu mai sunt în Suedia, interveni Jan, aşa că nu-i mai pot face Idei niciun rău!

— Norbert, spuse pastorul, e fratele Flaviei... Nu l-aş fi crezut niciodată în stare să se poarte astfel față de nevasta lui!

— Nici eu, zise Jan; am fost surprins de fapta lui incalificabilă, de josnicie, dar parcă poți cunoaşte oamenii? Şi apoi, cum se spune pe la noi, *i det lugnaste wattnet ga de största fis*

karna.[13]

— Numai ea l-a împins la toate astea, numai ea! spuse Ide cu voce ştearsă.

Ide şi Selma întinseră o mare față de masă, albă şi lucrată pe margine cu motive marine. Apoi deschiseră dulapul cu veselă, de unde începură a scoate platouri şi farfurii din porțelan de Saxa, pahare şi carafe strălucitoare din cristal de Boemia. Thérèse scosese şi ea, dintr-o comodă pântecoasă, cutiile cu argintărie care – cu garniturile lor de catifea roşie sau verde – păreau nişte prețioase cutii chinezeşti.

Pastorul observă pregătirile, cu o plăcere evidentă.

— Eu nu mai pot mânca mare lucru, copiii mei, spuse el. Stomacul meu a

---

[13] În apele cele mai liniştite, înoată peştii cei mai mari. Prin extensie: Feriți-vă de apele potolite! (suedeză).

ostenit... Dar îmi place grozav să vă văd cum puneți masa... O femeie care-şi lustruieşte argintăria, care-şi şterge farfuriile şi care ține paharul în lumină, să vadă cât e de curat, iată nişte gesturi pe care le văd şi le ştiu încă de pe vremea când eram un țânc şi vă rog să mă credeți că de atunci a trecut ceva vreme... Tocmai de aceea aceste gesturi mă impresionează profund, sugerându-mi cea mai expresivă imagine a păcii pe pământ...

— După desert, strigă Thérèse, avem o surpriză pentru dumneata!

Lindström o privi maliții os:

— Bănuiesc, spuse el, că vreți să-mi oferiți o cutie cu țigări de foi. Din păcate, nu mai am voie să fumez. Nici chiar dacă aş dori să-ți fac plăcere, draga mea Thérèse...

— Nu, nu, surpriza constă dintr-o sticlă cu rachiu de zmeură, care mi-a fost

trimisă de nişte rude îndepărtate din Alsacia.

— Rachiu de zmeură din Alsacia? întrebă pastorul ţuguindu-şi buzele. Văd că nu mi-ai uitat preferinţele...

— Eşti mulţumit?

— Îi voi adulmeca parfumul...

— Şi vei bea şi un păhărel, nu-i aşa?

— Doar câteva picături, Thérèse, doar câteva picături...

— N-ai vrea să asculţi puţină muzică? întrebă Jan apropiindu-se de fotoliul pastorului Lindström.

— Într-o jumătate de ceas ne vom putea aşeza la masă, anunţă stăpâna casei.

Jan îi arătă pastorului o cutie mare de lemn, gen mobilă, aşezată între cele două ferestre ale camerei.

— Erling ne-a oferit acest aparat pe care nu-l avem decât de câteva zile.

— E ceva pe care se pun discuri, nu-i

aşa?

— Da, răspunse Jan ridicând capacul, şi are o sonoritate perfectă. Ai într-adevăr impresia că te afli în faţa unei orchestre.

Bătrânul schiţă un gest de admiraţie.

— Atâtea lucruri noi apar astăzi!... Sunteţi nişte răsfăţaţi, dragii mei, nişte răsfăţaţi... Intrigat, se aplecă uşor: Ce vrei să-mi pui să ascult? Mozart? Bach?

— Nu ţi-ar plăcea *Patimile după Matei?* întrebă Jan, aruncându-i o privire afectuoasă.

Sub sprâncenele stufoase, ochii pastorului străluciră:

— Dacă vrei într-adevăr să-mi faci o plăcere, pune-mi aria *Erbarme dich, mein Gott!*

— Da, spuse Jan, e una dintre cele mai frumoase şi mai mişcătoare părţi ale acestei lucrări. După ce puse discul

pe platoul electrofonului, Jan îşi aţinti privirile asupra căminului şi spuse: am impresia că s-a făcut cam frig aici, nu? Aşa că am să aprind un foc zdravăn din câteva bucăţi mari de lemn de brad!

Cei doi bărbaţi rămaseră singuri. Pe masă străluceau cristalele şi argintăria. Pastorul închisese ochii. Două lacrimi i se prelinseră de-a lungul chipului uscat şi îngălbenit, atât de tare îl impresionase muzica lui Bach! Pentru ca bătrânul să nu se simtă jenat, Jan se întorsese cu spatele, privind focul; trăgea în piept mirosul de răşină şi de miere care se răspândea din butucii groşi şi rotunzi. Flăcările ce se înălţau luau forme fără contururi precise, aidoma unor siluete ce se pierduseră în trecut...

PARTEA A TREIA

Capitolul I

Jan se închisese în cabinetul său de lucru ca să studieze o lucrare pe care tocmai o primise din Statele Unite şi care-l interesa foarte mult; căci, în ciuda vârstei, ţinea să fie la curent cu cele mai recente descoperiri ale terapeuticii. Dar iată că, pe neaşteptate, începu să sune telefonul; ridică receptorul şi recunoscu vocea lui Erling.

— Alo! Tu eşti, tată?

— Da, Erling.

— Eşti singur?

— Da, sunt singur...

— Deci Ide n-are cum să te audă...

— Nu, replică Jan mirat, nimeni în afară de mine nu poate auzi convorbirea. Ide şi cu mama ta au plecat la Göteborg, după cumpărături. Cât despre Selma, e în grădină cu James...

— E cât se poate de bine...

— Dar ce s-a întâmplat?

— Am să-ți dau o veste proastă, tată...

— În legătură cu micul Jan, cu Flavie? se alarmă Jan.

— Nu, nu...

— Vorbeşte odată, Erling!

— E... o veste foarte tristă...

— Ascult...

— Norbert şi Rita Tătărăscu au murit într-un accident de maşină...

Jan simți cum îi zvâcnesc tâmplele, cum i se accelerează brusc pulsul şi cum mâna i se încleştează pe telefon.

— Unde? izbuti el să întrebe.

— Între Saint-Tropez şi Nisa.

— Cunoşti... împrejurările în care s-a

petrecut accidentul?

— Da... Se aflau într-o maşină sport, decapotabilă şi mergeau cu viteză foarte mare. Jandarmii spun că, după accident, acul cutiei de viteze se blocase la 145 kilometri pe oră.

— Ce nebunie!

— La un moment dat, maşina lor a derapat spre stânga şi s-a ciocnit cu un camion care venea din sens invers. Rita a murit pe loc...

— Şi Norbert?

— O ambulanță a pompierilor l-a transportat la spitalul Saint-Roch din Nisa, dar când au ajuns cu el acolo, Norbert intrase de-acum în comă...

— Mi-e peste putință să cred...

— După două ceasuri, a murit...

Erling vorbea pe un ton detaşat, tonul clinicianului; totuşi, după uşoara sa gâfâială, Jan bănui că era foarte afectat de drama petrecută.

— Un sfârşit groaznic, oftă el; să fii proiectat, catapultat astfel, în nefiinţă, dintr-odată, fără nicio pregătire...

— La Saint-Roch i s-au făcut injecţii calmante, căci suferea groaznic... îi intrase volanul în piept...

— Norbert, uriaşul blond... E înfricoşător!

— Am fost foarte... răscolit de vestea asta! mărturisi Erling. Un bărbat ca el, atât de solid şi aparent invulnerabil, răpus în plină tinereţe...

— Cine te-a anunţat?

— Directorul spitalului din Nisa. Mă cunoaşte, ne-am întâlnit la câteva congrese... Ştia că Norbert Verneuil îmi era cumnat. Mi-a telefonat la institut...

— Nu mai cunoşti şi alte amănunte? Ce făcea Norbert pe Coasta de Azur?

— Se întorcea, împreună cu Rita, de la Saint-Tropez, unde făcuse o vizită unui prieten, pictor şi el şi se îndrepta

spre Monte-Carlo unde urma să aibă loc vernisajul expoziției lui. Ciocnirea s-a produs la intrarea în oraşul Nisa, nu departe de aeroport.

— Sigur că i-ai spus şi Flaviei...

— Da, şi pentru ea lovitura a fost groaznică.

— Îmi telefonezi de acasă?

— Nu, de la institut.

— Şi Flavie?

— A rămas acasă, îndurerată şi plânsă...

— Noroc c-o aveți pe Hanna...

— Da, Hanna, care e şi ea consternată; mai ales că nu şi-a văzut niciodată stăpâna într-o asemenea stare de depresiune.

— Ținea mult la Norbert...

— Sigur, spuse Erling, îl ținea de rău pentru purtarea lui față de Ide, îl condamna pentru slăbiciunea lui față de femeia aceea, dar era totuşi fratele ei...

— Acum, după ce Norbert s-a prăpădit, nu mai are rost să fie blamat sau criticat... Nu mai stă în puterea noastră să-l judecăm. Pentru noi, el a fost bărbatul Idei şi tatăl lui James şi aşa va rămâne în vecii vecilor! Restul, trecutul lui dubios şi dureros, trebuie uitat!

— Sunt întru-totul de acord cu tine, tată...

— De altfel sunt convins că şi Ide va fi de aceeaşi părere cu mine; şi ea va socoti că numele Ritei nu va mai trebui rostit niciodată la noi în casă! Jan oftă. Oh, Doamne, cum să-i dau această veste?

— Va trebui s-o pregăteşti, s-o iei mai pe departe, să nu-i spui adevărul dintr-odată...

— Am să încerc...

— Crezi, tată, că va resimți atât de puternic lovitura?

— Cred, fiindcă ne-a spus mereu că

nu încetase să-l iubească pe Norbert...

— Cu toate umilințele pe care le îndurase?

— Da! Vezi tu, Erling, bănuiesc că undeva, în străfundul sufletului ei, nutrise tot timpul nădejdea că se va împăca, totuşi, cu bărbatul ei şi că-şi va reface căminul.

— Deşi ştia că Norbert era ataşat cu trup şi suflet de ibovnica lui?

— Cu trup şi suflet?

— Flavie pretinde că era pur şi simplu obsedat de femeia aceea.

— Se poate... admise Jan. Socot însă că Norbert doar o dorea pe Rita, că n-o iubea în adevăratul înțeles al cuvântului, că ea nu era pentru el decât un foarte frumos animal de rasă cu care îi plăcea să se distreze şi atât.

— Crezi, deci, că mai devreme sau mai târziu – după ce patima lui s-ar fi potolit – s-ar fi reîntors la Ide?

— Cred că da... Dar să nu mai vorbim despre asta, din moment ce totul s-a isprăvit... Spune-mi unde şi când va avea loc înmormântarea.

— Poimâine, la Nisa.

— L-ai anunțat pe Erik?

— I-am trimis o telegramă, înainte de a-ți telefona.

— Va fi şi pentru el o lovitură grea...

— În mod sigur! Îți dai seama cât mi-a fost de greu să-i trimit o asemenea telegramă! Căci, în pofida neînțelegerilor de suprafață dintre ei, în pofida disputelor şi a modului lor de viață, atât de diferit, dragostea dintre frații Verneuil era puternică şi de nezdruncinat ca şi o stâncă. Erik va fi copleşit de durere.

— Aceste tipuri noi, sport, mult prea rapide pentru greutatea lor relativ uşoară, sunt nişte adevărate maşini ale morții.

— Ştiu, tată, dar în mediul artiştilor

la modă, unde se învârtea în ultima vreme Norbert, maşinile astea sunt în mare vogă...

— Ravagiile snobismului şi nesocotinței! Crezi că era nevoie să gonească cu o asemenea viteză? Mă rog, sunt gata să înțeleg un astfel de exces din partea unui medic, deşi nimeni n-are voie să semene groaza pe drumurile publice, dar ca să goneşti nebuneşte pentru a te duce la o expoziție e peste puterea mea de înțelegere. Bineînțeles, reluă Jan după o scurtă pauză, că tineretului îi place să guste beția vitezei. Viteza a devenit azi drogul, opiumul lor! Fiindcă epoca noastră nu le mai oferă hrană spirituală, fiindcă vremurile de azi le îngăduie să vegeteze într-un fel de vid sufletesc pentru că n-au ce face, nu muncesc, nu-s în stare de lucruri mari, menite să-i entuziasmeze, să-i stimuleze! Pentru mulți dintre ei, a conduce o

maşină sport e singurul fel de a-şi afirma personalitatea; tinerii de azi țin cu orice preț să fie liberi, să nu răspundă de nimeni şi de nimic, să nu aibă niciun fel de îndatoriri sociale, cu alte cuvinte, să trăiască numai după cum îi taie capul şi numai pentru ei!

— Ai perfectă dreptate, tată; când mă uit în jurul meu şi văd atâția medici tineri, indiferenți şi blazați, stăpâniți şi ei – când au maşină – de cultul excesiv al vitezei, şi care se prefac a fi sătui de toate, mai că ți se face greață...

— Da, tinerii de azi au cam luat-o razna... Dar iată-ne pe cale să filozofăm când avem lucruri mult mai importante de discutat...

— Presupun că te gândeşti la înmormântare...

— Da. Veniți şi voi doi, nu-i aşa?

— Nu, tată. Flavie nu poate face această călătorie...

— Totuşi, a fost sora lui Norbert...

— În starea în care se află, o asemenea deplasare ar putea să aibă urmări nefaste pentru ea... În plus, înmormântarea, cu toate accesoriile ei triste – sicriu, mormânt etc. – ar risca să-i provoace o criză de nervi! E şi aşa destul de îndurerată, de ce să-i mai scormonim durerea obligând-o să privească – biata de ea – cadavrul fratelui ei? Nu, n-ar putea suporta aşa ceva!

Jan aproape că nu-şi credea urechilor. Flavie, femeia voluntară, plină de energie şi tenacitate, nu se ducea să asiste la înmormântarea fratelui ei de teamă să nu facă o criză de nervi? Să fie chiar atât de doborâtă şi de deprimată în urma morții neaşteptate, încât să...

— Ascultă, Erling, strigă Jan, toate astea mi se par cam ciudate!

— Am să-ți explic, tată... Ştii că nu se

simțea nici înainte prea bine...

— Erling, aici se ascunde ceva despre care te fereşti să-mi vorbeşti!

— Da, tată, ai ghicit...

— Ei bine, dă-i drumul...

— Da, într-adevăr, există un motiv mult mai puternic din pricina căruia Flavie nu se poate duce la Nisa ca să ia parte la înmormântarea fratelui ei...

— E nevoie de prezența ei la institut, nu-i aşa? întrebă Jan, spunându-şi în sinea lui că „fanatismul ştiințific”, al fiului său începuse să întreacă orice limită.

— Nu tată, nici pomeneală de aşa ceva!

— Ai de gând să mă mai fierbi mult?

— Îmi vine greu să-ți spun...

— E cumva bolnavă şi-mi ascunzi acest lucru?

— Nu, nu e vorba de nicio boală...

— Atunci ce-i cu tot misterul ăsta?

strigă Jan agasat.

— Momentul e foarte prost ales ca să-ți dau vestea cea bună, înțelegi, tată?

— Înțeleg, înțeleg, Erling... spuse Jan cu pieptul tresăltând de bucuria pe care o presimțea. Micul nostru Jan va avea în curând un frățior sau o surioară, nu-i aşa?

În ciuda rezervei şi a detaşării sale, Erling nu izbuti să-şi ascundă emoția.

— Da, spuse el cu voce schimbată. Flavie aşteaptă al doilea copil.

— Dar e minunat, Erling!

— Fireşte, numai că nu era momentul potrivit să-ți dau vestea! Uite însă că viața are nişte coincidențe...

— O moarte şi o naştere, spuse Jan pe un ton visător; vezi, viața e un veşnic flux şi reflux! După iarnă, vine primăvara, după noapte, zorii trandafirii ai dimineții...

Capitolul II

În seara aceea, la Tjorpa, şi pianul şi electrofonul rămaseră mute. Singuri, în odaia cea mare, Jan şi Thérèse îşi apropiaseră fotoliile şi priveau focul din cămin. Când tăceau, nu se mai auzeau decât zgomotul continuu şi încăpățânat al picăturilor care cădeau pe frunzele copacilor şi pe cele ale plantelor din grădină, căci afară ploua.

— Îmi place să stau în fața căminului în care să ardă un foc zdravăn când afară plouă, spuse Thérèse. Lucrul acesta îmi dă plăcutul sentiment de a mă şti la adăpost, ocrotită şi ferită de rele. Cu cât e vremea mai urâtă afară, cu atât mă simt mai în siguranță, cufundată în moliciunea catifelei şi în căldura plăcută a unui fotoliu confortabil.

— Odinioară, spuse Jan umplându-şi

pipa cu tutun olandez, pe vremea când mai făceam încă excursii în munți, apreciam în mod deosebit, veghile îndelungi în vreun refugiu pierdut undeva, pe înălțimi şi înconjurat de zăpadă. Beam cu toții vin fiert sau *brännvin* şi, învăluiți în norii de fum ai focului pe care-l încropeam la repezeală, jucam cărți sau şah, în vreme ce afară vântul sufla cu furie. Atunci simțeam şi eu exact acelaşi sentiment de siguranță şi de confort despre care mi-ai vorbit tu.

Punându-şi deoparte împletitura, Thérèse zise:

— Ce mi se pare curios este faptul că Ide e foarte calmă. Chiar mă şi întreb dacă l-o fi iubit chiar atât de mult pe cât pretindea...

Foarte palidă, dar fără niciun semn vizibil de tulburare, Ide îşi culcase copilul, apoi se retrăsese în odaia ei.

— Poate că resentimentul – continuă

Thérèse – e mai puternic decât dragostea şi afecţiunea...

Jan aprinse un chibrit.

— Am impresia că te înşeli, spuse el trăgând din pipă, ca să se aprindă tutunul; mie mi se pare dimpotrivă, că durerea ei e fără margini, că suferă cumplit...

— Atunci de ce acest stoicism?

— Durerea ei e mare, dar sufletul trebuie să-i fie sfâşiat de reacţii contrare. Sigur că n-ar fi vrut ca Norbert să se prăpădească alături de nefericita aceea...

— Află că n-o plâng deloc! strigă Thérèse. A făcut destul rău!

— E moartă, draga mea, nu mai avem dreptul s-o judecăm. Apoi adăugă: îţi spuneam că Ide n-ar fi vrut probabil ca bărbatul ei să se afle, până şi în ceasul morţii, alături de femeia aceea!

— Cred şi eu!

— Iar pe de altă parte, e vorba de dragostea pe care a păstrat-o față de Norbert, de amintirile lor comune, atât de frumoase, de odinioară. Aşa că vezi şi tu, toate aceste sentimente se amestecă în sufletul ei, provocându-i o groaznică senzație de rău, o durere mută.

— Biata fată, oftă Thérèse, văduvă pentru a doua oară! Nu ți se pare că soarta a fost mult prea nedreaptă cu ea?

— A fost, dar Ide nu s-a plâns...

— E atât de bună şi de blândă...

— Îi citeşti în ochi resemnarea.

— Era resemnată încă de când s-a înapoiat din Africa! strigă Thérèse plină de indignare. Dacă aş fi fost în locul ei, aş fi luptat împotriva urzelilor intrigantei, m-aş fi opus ca Norbert să se întâlnească cu ea!

— Dragă te rog...

— Nu vrei să auzi adevărul pentru că

şi tu eşti bărbat! Iar voi, bărbaţii, sunteţi întotdeauna foarte indulgenţi, de îndată ce e vorba de o femeie frumoasă! Cum o să fiţi severi sau intransigenţi faţă de asemenea creaturi senzuale, faţă de astfel de femei de o frumuseţe diabolică, frumuseţe care face să vi se urce sângele la cap? Veţi fi întotdeauna gata să le apăraţi, să le justificaţi comportarea scandaloasă!

— Linişteşte-te, dragă...

— Da, sunteţi mult prea îngăduitori faţă de asemenea fiinţe.

— Rita şi-a plătit scump greşeala, mult prea scump... Acum, las-o să se odihnească în pace!

— Femeile astea îşi bat joc de orice morală, râd de cinste şi de fidelitate; şi iată că vine şi clipa scadenţei când trebuie să plătească pentru tot ce-au făcut! Şi uite că plătesc!

Jan clătină din cap, în semn de re-

probare; era vădit că afirmațiile Thérèsei îi displăceau.

— Nu-mi place să te aud vorbind astfel, zise el.

— Nu sunt răzbunătoare, Jan, dar mi-e groază de nedreptate. Da, dragul meu, cred cu toată tăria în dreptate.

— Hai, lasă, nu te mai enerva...

— Femeia aceea a semănat sămânța discordiei în inima unei perechi fericite, l-a aţâţat pe soț împotriva soției, le-a distrus căminul, apoi s-a dus să petreacă liniştită şi mulțumită, la Paris şi pe Coasta de Azur. Nu, nimeni nu scapă de pedeapsa Cerului.

Închizând ochii, Jan murmură:

— De fapt, ceea ce numim „dreptate”, e o născocire a noastră şi aduce mai mult a răzbunare. Dumnezeu doar nu-i contabil ca să stea cu creionul în mână şi să scrie, într-o parte, meritele, iar în altă parte, păcatele omeneşti, cu auto-

matismul orb şi inexplicabil al unei maşini, şi cu atât mai puțin, organizatorul suprem al răzbunărilor!

— Vrei să spui că nu există nici judecată, nici pedeapsă?

— O fi existând, dar Dumnezeu n-are niciun amestec şi nicio legătură cu ceea ce gândim noi despre semenii noştri.

— Da, cred că ai dreptate, spuse Thérèse reluându-şi lucrul.

— De altfel, adăugă Jan după o pauză, hai să nu mai vorbim despre nenorocire.

— Nu țin deloc să vorbim despre ea...

— Mai bine să ne gândim la Flavie şi la apropiata ei naştere.

Thérèse se îndreptă de spate şi ochii îi străluciră.

— Sunt atât de bucuroasă de veste...

— Dar eu!

— Ce fericire pentru noi toți ca această consolare să ne vină tocmai în cea-

suri negre! Ce coincidență ciudată!

— Da, o rază de soare care ne întăreşte!

— Până şi Ide a surâs când a aflat că Flavie va fi mamă, a doua oară!

— A fost ceva cu totul neaşteptat!

— Dar normal!

— Sigur.

— Nu exista niciun motiv, dar absolut niciunul, ca Erling şi Flavie să nu aibă decât un copil. E mult mai bine pentru micul Jan să nu fie singur, să aibă şi el un frățior sau o surioară care să-l ajute în formarea, în educația sa. Va fi mult mai călit să dea piept cu viața şi va înfrunta mai uşor greutățile care i se vor ivi în cale, mai târziu!

— Tu ce-ai vrea să fie: fată sau băiat?

— Fată.

— De ce?

— Pentru că până acum avem doi băieți în familie: Jan şi James... O fetiță

ne-ar aduce ceva nou, un surplus de drăgălăşenie, de farmec şi de gingăşie.

— Şi Erling? El ce-ar vrea? întrebă Thérèse.

— El sigur că ar fi încântat să mai aibă un băiat.

— De ce?

— Nu bănuieşti de ce? spuse Jan scuturându-şi scrumul din pipă. E foarte simplu, se teme ca nu cumva tradiția Yvarsenilor să se stingă odată cu micul Jan.

— Se teme că Jan nu va vrea să se facă doctor...

— Exact.

— Ce idee fixă...

— Dacă e să ne luăm după înclinarea copilului de a da curs liber imaginației, de a născoci istorioare şi poveşti, mă tem că Erling are dreptate...

— Dar tuturor copiilor le plac poveştile...

— Nu-i chiar aşa... Cu sensibilitatea lui deosebită şi cu o personalitate care începe a se contura încă de pe acum, puternică şi originală, Jan va fi, probabil, om de litere şi se va interesa în mod deosebit şi cu mult entuziasm mai mult de studiile clasice decât de disciplinele ştiinţifice.

— Aşa că cel de al doilea copil va trebui să meargă, vrând-nevrând, pe calea urmată de tatăl şi de bunicul lui.

Jan făcu un semn de aprobare, cu capul, apoi adăugă:

— Să nădăjduim, totuşi, că medicina nu va fi pentru el numai o datorie, un fel de obligaţie familială, ci de asemenea şi o vocaţie!

— Mai întâi, aveţi răbdare ca acest copil să vadă lumina zilei, apoi să crească şi pe urmă să vă faceţi planuri.

— Erling e grăbit, ce vrei...

— Mi se pare că a început să cam

exagereze, spuse Thérèse: văd că profesia, munca lui au devenit o adevărată obsesie.

— Să nu-i cerem totuşi să aibă chiar toate calităţile, obiectă Jan. Trebuie să recunoşti, că în afară de institut, Erling nu trăieşte decât pentru familia lui. N-am auzit-o niciodată pe Flavie plângându-se de el!

— Da, a fost întotdeauna un soţ ireproşabil. Deşi socot, continuă Thérèse, că e prea intransigent şi că nu-i acordă destul răgaz pentru odihnă, soţiei sale. Biata fată arată obosită, surmenată... Zău, e intolerabil, mai ales în starea în care se află.

— Aici, draga mea, părerile ni se întâlnesc...

— Deci recunoşti şi tu că arată rău...

— Da! se vede că-şi face datoria cu prea multă abnegaţie, că nu se mai sinchiseşte de sănătatea ei... De altfel,

m-am hotărât să vorbesc cu Erling ca să-i permită Flaviei să stea o vreme la Tjorpa, să ne-o lase în grija noastră.

— Excelentă idee!

— Aici va putea să se odihnească, să-şi refacă forțele, să se destindă, până ce-l va aduce pe lume pe noul Yvarsen.

— Noul Yvarsen... repetă Thérèse, gânditoare.

Butucii ardeau în cămin, iar afară ploaia cădea peste grădină. Jan se întoarse cu fața spre Thérèse, privind-o cu dragoste şi afecțiune. Ce soție minunată fusese de-a lungul atâtor ani! În seara asta, în rochia ei simplă, cenuşie, cu părul lins şi împletit în cozi, era de o grație sobră şi emoționantă. Urmele lăsate de anii ce trecuseră îi înnobilau chipul, oferindu-i o seninătate stilizatoare şi plină de înțelegere. Sigur că-şi păstrase firea poate puțin cam voluntară. Înclinarea – uneori –

sâcâitoare către dreptate şi echitate: şi nu de puține ori din pricina asta n-a fost întru totul de acord cu bărbatul ei. Dar oare lui Jan i-ar fi plăcut o soție supusă, o femeie care să fi fost, în mod invariabil, de aceeaşi părere cu el? Nu, fiindcă el aprecia la Thérèse tocmai tenacitatea ei alsaciană, de a nu ceda niciunei presiuni, niciunui amestec din afară, aprecia spiritul ei clar, tonifiant, care-i fusese adesea de un atât de prețios ajutor!

Jan se ridică şi se aplecă spre Thérèse. Ea înclină uşor capul spre spate. Ochii li se întâlniră. Rămaseră astfel, nemişcați copleşiți de magia dragostei, tulburați de puterea amintirii. Ploaia continua să lovească în fereastre, iar vântul să sufle printre crengile copacilor...

Capitolul III

— Cum te simți, draga mea?

Ide îşi privi îndelung tatăl, cu o privire plină de afecțiune şi mulțumire.

— Fără tine, tată, n-aş mai fi putut suporta, până la capăt, calvarul.

— Acum totul a trecut, copila mea, s-a dus...

— Prezența ta a fost un balsam pentru mine...

— Timpul va repara totul! Nu peste mult, vei uita toate necazurile şi-ți vei afla pacea şi nădejdea.

— James mă va ajuta să-mi regăsesc echilibrul şi liniştea interioară, murmură Ide, gândindu-se emoționată la băiețaşul ei absent.

— Vom face din el un bărbat adevărat!

— Sunt fericită să mă reîntorc la Tjorpa.

Jan şi Ide discutau astfel în avionul care tocmai decolase de pe aeroportul din Nisa, unde asistaseră la înmormântarea lui Norbert.

Reținut la institut, Erling nu-i putuse însoți; cât despre Thérèse, Jan refuzase categoric ca ea să întreprindă această obositoare călătorie. Funeraliile pictorului fuseseră simple, dar impresionante, în decorul clasic şi sobru al chiparoşilor întunecați din vechiul cimitir al Nisei, aflat pe colina unui castel ce domină Mediterana.

Făcând un ocol amplu pe deasupra Golfului Îngerilor, înainte de a se îndrepta spre Nord, avionul trecu foarte aproape de Cap-Ferrat.

— Uite, spuse Jan uitându-se prin hublou, acolo se afla vechea noastră *„Journey's End"*... Azi-dimineață, în timp ce tu te odihneai în camera ta de la hotel, eu am luat un taxi şi m-am

repezit până acolo...

— Cred că ți s-a strâns inima...

— Nicidecum!

— Totuşi îți plăceau mult şi vila şi priveliştea...

— Ştii ce-am văzut azi-dimineață?

— Presupun că ruinele fostei voastre case.

— Nu! Ruinele aparțin de-acum trecutului! Căci pe locul unde nu mai rămăseseră pe vremuri decât nişte bucăți de ziduri înnegrite, am văzut două excavatoare care pregăteau terenul pentru fundația unei noi case.

— Aşa de repede?

— Da, şi acest spectacol mi-a dat curaj, m-a impulsionat. Ruinele, Ide, cedează întotdeauna locul unor noi construcții, fiecărei căderi îi corespunde un urcuş, fiecărui declin, o nouă viață.

— Chiar nu-ți mai pare rău pentru casa aceea?

— Nu, pitorescul Tjorpei m-a consolat.

— Şi soarele? Clima minunată de pe Coastă?

— Şi clima noastră e foarte sănătoasă, ba poate chiar mai sănătoasă.

— Nu simți lipsa mării?

— Ba da, zise Jan, îmi plăcea grozav micul meu iaht şi plimbările pe mare cu Yannakos erau pur şi simplu ameți-toare! Apoi adăugă, dezamăgit: Dar toate au un sfârşit pe lumea asta şi apoi la Tjorpa n-avem şi noi lacul Vänern? Acea imensă suprafață verde şi nemişcată, pe care plutesc mici insulițe de pământ acoperite cu un covor de ciuperci roşii stropite cu alb şi umbrite de pini uriaşi, înclinați nostalgic către undele limpezi?

— Lacul în care m-ai învățat să înot...

— Gândeşte-te la malurile lui întinse, acoperite cu trestii, din mijlocul cărora

țâşnesc păsări sălbatice cu pene de un roşu aprins...

— Cât de frumos descrii Suedia noastră...

— Noul contact cu țara mea m-a întinerit, m-a reînsuflețit.

— În concluzie, s-ar părea că nefericitul de Cornelius Bloom a fost instrumentul soartei, al Providenței...

— Să nu ne mai gândim nici la Bloom, nici la maşinațiile lui sinistre.

— Tată, chiar nu-l urăşti deloc?

— Nu, şi trebuie să ți-o spun sincer şi deschis că n-am înțeles niciodată de ce se cramponează oamenii atât de tare să descopere în trecutul lor motive care să le amărască prezentul.

— Te înțeleg perfect, tată...

— Ranchiuna, resentimentele şi ura țin în mod invariabil de trecut, deci de ceva mort, încremenit. Singură dragostea e cea care deschide poarta viitoru-

lui. În loc să condamni, ar trebui să încerci să înțelegi. În loc să blestemi, să ierți...

— Deci recunoşti că am făcut bine venind la înmormântarea lui Norbert, în ciuda... mă rog, în ciuda tuturor lucrurilor pe care le ştim...

Jan dădu din cap în semn de aprobare.

— Mai mult decât atât, te-aş fi judecat foarte aspru dacă n-ai fi venit.

— Uneori am impresia, tată, că trăieşti pe un fel de culmi unde noi nu vom izbuti să ajungem niciodată...

— Vezi tu, draga mea, replică Jan pe un ton afectuos, niciun om nu e perfect, fiindcă între culmile despre care vorbeşti există şi văi şi coborâşuri...

— Tu nu eşti în stare de nicio josnicie...

— Mai bine hai să vorbim despre tine, Ide... Ce planuri ai, ce proiecte?

Ide răspunse foarte ferm:

— N-am niciun alt plan în afară de cel de a-mi creşte copilul în condiții cât mai bune...

— Mai târziu, n-ai vrea să te recăsătoreşti?

— A treia oară?

— Eşti încă tânără...

— Nu, tată, nu mă mai mărit niciodată! Am să trăiesc alături de voi şi de copilul meu! Apoi încheie, gânditoare: Poate că aşa vrea soarta, să mă reîntorc lângă voi şi James al meu să însufleţească din nou Tjorpa cu strigătele şi râsul lui plin de bucurie...

La două zile după ce s-a reîntors în Suedia, Jan s-a hotărât să facă un drum... S-a sculat cu noaptea în cap, la ceasul în care păsările începuseră a ciripi în pinii, castanii şi mestecenii din jur, iar cețurile din văi prinseseră a se

ridica spre coline pentru ca – mai târziu – să se topească sub flăcările strălucitoare ale răsăritului. Ziua se anunța nemaipomenit de frumoasă pentru acel anotimp; întreaga natură care avea parcă un aer de sărbătoare, părea să tresalte veselă sub mângâierea primelor raze ale soarelui. Cocoşii de pe la ferme îşi răspundeau unul altuia prin strigăte prelungi şi ascuțite. Pe canale îşi şi făcuseră apariția primele şlepuri încărcate cu trunchiuri de copaci, cu brazi curățați de coajă şi cu grinzi.

După ce a străbătut colina Hunneberg, a pornit-o pe poteca ce ducea în întunecimea stufoasă şi umedă a pădurii, şerpuind prin luminişuri de pini, iar mai încolo, pierzându-se pe un teren tare şi stâncos. Cu mult înainte de a ajunge la Trollhättan, Jan îi auzi mugetul asurzitor, tumultul şi zgomotul apelor sale înspumate ce se prăvă-

leau în genune. Totuşi vacarmul nu mai era chiar atât de asurzitor ca altădată. Ca pretutindeni în lume, tehnica nu se sfiise să violeze şi aici natura sălbatică şi virgină: căderile de apă erau acum captate de o puternică staţie hidroelectrică şi orăşelul Trollhättan – situat la doi paşi de acolo – se transformase într-un important centru industrial, cu peste treizeci de mii de locuitori.

Când Jan ajunse pe platoul gol şi dezolant unde se desfăşuraseră atâtea scene importante din viaţa lui, rămase o clipă uluit, fiindcă aici nu se schimbase absolut nimic. Aşezată peste colţurile unei stânci roşcate, aceeaşi piatră plată te invita, la fel ca şi odinioară, la odihnă şi la meditaţie; era aceeaşi piatră veche, spălată de zăpezi şi de ploi, unde – tânăr entuziast – Jan descifrase misterioasele semne runice,

şterse de vreme, pe care le săpaseră odinioară îndepărtații săi strămoşi, vikingii. Aproape peste tot – în afară de câțiva arbori şi de câteva tufişuri pipernicite – numai stâncă, stâncă dură şi ostilă. Privirile lui Jan se înceţoşară. I se păru că vede în fața lui două siluete fără contururi precise. Încet, încet, scenele din trecut – pe care le crezuse de mult uitate – reîncepură a se însufleți...

... Uite-o pe blonda Sigrid, urmărind un fluture, sărind din piatră în piatră, cu o nepăsătoare imprudență; iat-o ajunsă pe buza prăpastiei. E încă un copil care-şi întinde brațele ude de spuma apelor către fluturele pe care şi-l doreşte... Piciorul îi alunecă pe pământul ud şi moale...

— Jan! strigă ea.

El face un salt şi o apucă de talie... Cad amândoi, pe spate, dar băiatul

continuă s-o țină strâns.

— Sigrid! îi şopteşte el.

Se privesc gâfâind uşor, mândri de curajul lor. Şi iată că fețele li se apropie şi buzele li se unesc pentru prima oară într-un sărut îmbătător. Năuciți de această dragoste pură şi luminoasă ca un cristal în soare, ei îşi şoptesc prime-le cuvinte de dragoste şi-şi fac primele jurăminte... Dar mugetul torentului duce cu sine făgăduielile lor atât de fierbinți... Căci în acelaşi loc pustiu şi sălbatic, Jan şi-a surprins mai apoi lo-godnica sărutându-se pătimaş cu cel mai bun prieten al său, Sven Lundell, coleg de clasă şi de studenție! S-a nă-pustit asupra perechii îmbrățişate, a smuls-o pe fată şi a trântit-o jos. De pe buzele Sigridei începuse a se prelinge o şuviță de sânge...

— Între noi doi, acum! îi strigase el lui Sven, năpustindu-se asupră-i.

Se bătuseră şi se tăvăliseră ca două fiare întărâtate. Orbiți de furie, se apropiaseră de buza îngustă de piatră ce atârna deasupra prăpastiei unde clocoteau apele tumultuoase ale torentului.

— Iertare! strigase fata. Milă!

Jan arborase acel surâs amar şi disprețuitor care, începând de atunci, avea adesea să-i coboare colțurile gurii.

— Tremuri pentru viața lui, pentru biata lui viață! îi strigase el batjocoritor, dându-i drumul lui Sven. Ți-am pedepsit iubitul cum merita, poftim, ți-l dau înapoi! Sunteți demni unul de altul!

Stăpân pe el, îşi frecă mâinile ca şi cum s-ar fi curățat de contactul acela infamant.

— Pleacă! îi poruncise el prietenului de până atunci.

Cu chipul plin de vânătăi şi cu hainele rupte, Lundell plecase. Atunci Sigrid

făptui o greşeală:

— Ascultă-mă, îl implorase ea, nu suntem chiar atât de vinovați pe cât îți închipui!

Fusese prost inspirată să amintească de revoltătoarea imagine ce declanşase mânia şi turbarea lui Jan. Doar ce-i auzi vocea că-şi ieşi din sărite. Cu o violență fără margini, o apucase de umeri şi, fără să rostească o vorbă, o scuipase în față. Dar chiar în clipa în care săvârşise gestul, îi fusese groaznic de ruşine. Îi întoarse brusc spatele, şi o luase la goană, plin de remuşcări. Seara se urcase în tren şi plecase la Amsterdam... Sub lumina albă a lunii, apa care se năpustea în jos şi spuma de la poalele stâncilor abrupte aveau reflexe sidefii... Sigrid se oprise drept pe marginea prăpastiei... Îşi auzise numele, strigat în noapte: „Sigrid! Sigrid!” Chemările se repetau, se auzeau din ce în

ce mai aproape. Apoi zărise cele două umbre alergând spre ea, două siluete întunecate ce se profilau, în lumina lunii, ca nişte mari umbre chinezeşti pe stânca goală. Erau Jan şi Thérèse.

— *Adjö, Jan, adjö!*[14] strigase ea.

Apoi ridicase braţele în semn de rămas bun şi se aruncase în gol. Înspăimântaţi, Jan şi Thérèse rămăseseră nemişcaţi, lângă prăpastie.

— Iată sfârşitul, spuse Jan încet şi grav, iată ispăşirea...

Thérèse nu răspunsese nimic. Apoi culesese câteva flori sălbatice pe care le aruncase una câte una în Trollhättan...

Jan se aşezase pe vechea piatră plată. Îşi aminti dintr-odată că exact în acelaşi loc, pe acelaşi vestigiu din vremuri de demult, îi istorisise Idei – prima lui

---

[14] Rămâi cu bine, Jan, rămâi cu bine! (suedeză).

soție – dureroasa poveste a logodnei sale cu Sigrid. Imaginea Idei şterse toate celelalte amintiri. Ide! Tandră, grijulie, generoasă. O rugase să-şi spună părerea despre el:

— Te-am dezamăgit, Ide? Mă condamni că am scuipat o fată în obraz? Ah, nu-i voi ierta niciodată faptul că m-a adus într-o asemenea stare de mânie încât m-a obligat să fac un astfel de gest!

Cu glasul ei blând şi catifelat, Ide îi răspunsese:

— Sunt de acord cu tot ce faci tu, dragă, cu tot ce vei face de acum încolo, doar ştii bine acest lucru. Gestul tău n-a fost decât dovada dragostei pe care o nutreai față de logodnica ta. Îți puseseşi în ea toate nădejdile, decepția ta a fost mult prea mare...

Romantica şi afectuoasa Ide...

Pornind îndărăt, către casă, Jan mer-

gea cu capul în jos de teamă ca nu cumva privirea să i se oprească pe vreun copac, pe vreo stâncă sau pe vreun pârâiaş legate – prin mecanismul fragil, dar tenace, al amintirii – de existența lui din trecut. Se temea să nu fie copleşit, năucit de beția amintirilor, de farmecul fatal al acelui „adu-ți aminte”. Fiindcă trebuia să rămână disponibil pentru viața nouă ce se pregătea să înceapă colo jos, în casa mătuşii Brita.

Capitolul IV

Trezit în plină noapte, Jan se îmbrăcă în grabă şi coborî în vestibul unde-l aştepta pastorul Undset. Ieşiră din casă şi coborâră pe aleea principală ce ducea spre intrarea pe domeniu, unde Undset îşi lăsase mica lui maşină englezească.

— Explică-mi ce s-a întâmplat? între-

bă Jan.

Undset îşi ridică gulerul redingotei. Era un bărbat înalt şi uscat, cu un chip osos şi cu un nas mare şi coroiat. Tuşi, apoi răspunse:

— S-a făcut prea frig, domnule doctor... Şi apoi mai e şi ceaţa asta... Am să vă spun totul, în maşină!

— Atunci să ne grăbim, spuse Jan accelerând pasul.

Pe cer, fâşii lungi de nori se retrăgeau spre nord, descoperind, din când în când, o lună plină şi palidă. Undeva, departe, se auzeau urlând nişte câini.

— Ei, cum e? întrebă Jan întorcându-se spre Undset.

Mergeau pe drumul spre Troelle şi fascicolele luminoase ale farurilor făceau să ţâşnească rând pe rând, din întuneric trunchiurile groase ale castanilor, aidoma unui dublu şir de santinele încremenite în noapte.

— Ieri seară – începu Undset cu vocea lui puțin nazală – când ne-am aşezat la masă, pastorul Lindström a început să se plângă de un rău cam ciudat, de o senzație de apăsare care aproape că-i tăia răsuflarea.

— De ce nu m-ați anunțat imediat?

— Soția mea a vrut, dar pastorul n-a lăsat-o. N-am insistat, ca să nu-l neliniştim degeaba.

— Şi pe urmă?

— Abia s-a atins de mâncare. Părea distrat, era cu gândurile în altă parte: după masă, a rugat-o pe soția mea să-i citească ceva. Căci de câtva timp, domnule doctor, vederea îl cam lăsase, iar ieri seară aproape că nu mai vedea nimic.

— El, căruia îi plăceau atât de mult cărțile! Ce tristețe!

— Era însă foarte lucid. La rugămintea lui, soția mea i-a citit un paragraf

din *Geschichte der Leben – Jesu – Forschung* de Albert Schweitzer. Eram toți trei așezați în jurul mașinii de gătit.

— A băut alcool, a fumat vreo țigară?

— O, nu, domnule doctor! De altfel, văzându-l atât de gânditor și de concentrat, mi-am zis că-i este mai bine, că probabil nu mai simțea apăsarea aceea care-l sufocase. A întrerupt-o de mai multe ori pe soția mea, ca să mă întrebe unele lucruri și să-mi ceară părerea în legătură cu câteva din opiniile lui Schweitzer.

— Pe urmă, presupun că s-a retras în odaia lui...

— Da, nenorocirea s-a întâmplat în timp ce dormeam...

— Când v-ați culcat?

— La ora unsprezece, domnule doctor. Ca de obicei, am mai făcut un ultim tur, prin casă, ca să văd dacă totul e în ordine. Când am trecut prin fața odăii

pastorului Lindström, am văzut, pe sub uşă, că încă mai ardea lumina. Faptul m-a uimit, fiindcă de obicei stingea lampa imediat ce se culca.

— În ultima vreme, nu putea dormi, spuse Jan, mi s-a plâns de asta... De altfel, i-am şi dat nişte somnifere uşoare.

— Da, da, zise Undset, ştiu, dar stingea totuşi lumina de îndată ce se băga în pat. Adormea mai repede pe întuneric, înțelegeți? Deci ieri seară, m-am apropiat de uşa lui şi i-am spus „noapte bună”. Asta ca să văd dacă-mi răspunde şi să-mi dau seama cum se simte.

— Şi ți-a răspuns?

— Da, a spus foarte clar *god natt*, numai că vocea îi era bizară, aşa că n-am fost câtuşi de puțin liniştit, domnule doctor. Probabil tocmai pentru că eram atât de neliniştit, am dormit foar-

te prost. După două ceasuri, am sărit ars din pat, fiindcă l-am auzit pe pastor strigând. Strigătele şi gemetele acelea erau groaznice în liniştea deplină a nopții!

— Te-ai dus deci imediat în odaia lui, nu-i aşa? întrebă Jan pe care încetineala cu care povestea Undset începuse să-l enerveze.

— Da! Când am intrat, a tăcut, dar ceva trebuie să-l fi durut cumplit! Partea dreaptă a corpului îi era complet paralizată şi vorbea foarte greu. M-a impresionat foarte tare... Atunci am lăsat-o pe nevastă-mea lângă el, iar eu m-am urcat în maşină şi am venit direct la dumneavoastră. După o pauză, aruncă o scurtă privire spre Jan, şi întrebă: Dumneavoastră ce credeți, domnule doctor, că i s-a întâmplat pastorului nostru?

— Probabil că e vorba de o embolie.

— Credeți că va muri?

— O să aflăm foarte curând! replică Jan.

Lumina farurilor căzu pe clădirea scundă a prezbiteriului.

De îndată ce-l văzu pe bătrân, Jan îşi dădu seama că pastorul Lindström ajunsese la capătul îndelungatei sale existențe terestre. Cu capul sprijinit pe pernă, avea un chip ca de ceară ce prevestea rigiditatea măştii mortuare. *Fru* Undset se năpusti spre Jan şi-i şopti la ureche, ca să n-o audă pastorul:

— I-am pus câteva comprese reci pe frunte, domnule doctor, credeți că am făcut rău?

Fără să-i răspundă, doctorul se apropie de pat şi apucă mâna pastorului pentru a-i lua pulsul. Lindström îl recunoscu: îşi mişcă încet buzele şi izbuti să rostească – cu glas slab şi răguşit:

— *Tack för att du kom...*[15] După un geamăt surd, murmură: *Ack, Jan, jag är mycket, mycket trött...*[16]

Apoi privi în ochii lui Jan, ghici adevărul şi între cei doi bărbați se stabili o legătură intensă şi tăcută. Cuvintele erau de prisos, căci bătrânul îşi dăduse seama că viața avea să-l părăsească dintr-o clipă într-alta.

Gâfâind, pastorul Lindström se ridică brusc din pat şi strigă horcăind:

— *Jag fattig syndig människa!*[17]

Jan îl apucă de braț şi se aplecă asupra lui, dar bătrânul se prăbuşi din nou pe pernă. Murise.

În vreme ce pastorul Undset şi soția sa, îngenuncheați lângă pat, rosteau o

---

[15] Îți mulțumesc că ai venit. (suedeză).

[16] Oh, Jan, sunt foarte, foarte obosit. (suedeză).

[17] Eu, sărmanul pescar. (suedeză).

rugăciune, Jan îi închise încet ochii celui din urmă martor al tinereții sale. Apoi, nemaiputând să-şi stăpânească emoția, se întoarse şi-şi duse mâinile la ochi pentru a-şi ascunde lacrimile iscate de durerea profundă pe care-o simțea.

Jan se aşezase în fața orgii impunătoare din biserica din Troelle; la capătul celălalt al naosului, zăcea sicriul cu trupul neînsuflețit al fostului său tutore. În bănci, un mare număr de enoriaşi venise să aducă un ultim omagiu bătrânului venerat, aşa că atunci când pastorul Undset cântă un psalm, i se alăturară mai bine de o sută de glasuri. După ce ultimele cuvinte ale corului improvizat se stinseră, răsună orga. Jan cânta pentru pastorul Lindström şi, departe de a fi trist, îşi simțea, dimpotrivă, sufletul liniştit şi senin. Dege-

tele sale îşi regăsiseră, în mod firesc, abilitatea de odinioară, iar memoria îl ajutase să-şi amintească cele mai înălțătoare şi mai vibrante compoziții ale lui Bach, muzicianul preferat al pastorului Lindström. Şi de ce-ar fi fost trist, mâhnit sau abătut? După nouăzeci şi cinci de ani de viață rodnică, închinată oamenilor, bătrânul izbutise, în sfârşit, să se odihnească. Chipul lui luminos şi senin îi uimise pe toți cei ce veniseră să se încline în fața sicriului. Părea că predică şi de dincolo de moarte, dar într-un fel mult mai convingător, că le vorbeşte enoriaşilor săi despre dragoste şi speranță...

Jan cânta pentru pastorul Lindström şi sufletul îi era asaltat de amintiri. În primele rânduri de bănci, îi zări pe Thérèse, pe Ide şi pe Flavie, pe James, pe micul Jan şi pe Erling. Dar alături de ei, îi vedea şi pe cei ce lipseau, toate

ființele care-i îmbogățiseră viața, care-i aduseseră bucurii şi necazuri, suferințe şi împliniri... Ide, prima lui soție şi micul Nils, Tom şi Fanny, Judith şi Hugo Stiffenacker, Norbert Verneuil, iar la capătul băncii, trufaşă şi solitară, superba Sigrid...

Jan cânta pentru pastorul Lindström şi în sinea sa se gândea la propria sa moarte.... După *Coralul priveghiului*, Jan atacă o *Fugă*, o meditație plină de înțelepciune asupra vieții şi a morții; căci pe măsură ce unele ființe pier, se ridică altele şi le iau locul. Viața merge înainte... *Soli Deo Gloria!* Iată care fusese deviza acestui sublim compozitor ce preamărise ca nimeni altul înțelepciunea şi frumusețea, puterea şi geniul, mila şi dragostea! Gloria prieteniei, a afecțiunii, a tandreței, a purității, a fidelității, într-un cuvânt, gloria tuturor virtuților umane!

Jan cânta pentru pastorul Lindström şi nădejdea începuse a înflori din nou în inima lui. Pentru a-şi încheia omagiul muzical, interpretă grandioasa *Tocată şi fugă în re minor*, acea operă tumultuoasă şi antrenantă, un adevărat uragan al încrederii şi al speranței. Când privirile i se opriră asupra nurorii sale – frumoasa Flavie Yvarsen, cea care purta în pântecele ei o nouă viață – îşi simți inima plină de bucurie fără margini. Pasărea Fenix renăscând fără încetare din propria cenuşă... Viața va dăinui de-a pururi, va urca şi va coborî mereu, dar nu va înceta niciodată. Îşi aminti că atunci când se înapoiase acasă, după moartea bătrânului pastor, vântul gonise de pe cer şi ultimele rămăşițe de nori... Noaptea se destrăma, alungată de razele trandafirii ale răsăritului...

CÂNTECUL TROLLHÄTTANULUI

PARTEA ÎNTÎI

Capitolul I

Cei din casă o sărbătoreau pe Flavie, care adusese pe lume o fetiță. Jan reuşise să se refugieze în gradină, în dosul unui gard viu de căline; sprijinit cu spatele de un tei secular, stătea nemişcat, visător, cu ochii pe jumătate închişi. Deci familiei Yvarsen i se mai adăugase un membru... Da, copacul creştea, îşi înălța noi ramuri spre viitor, în vreme ce rădăcinile, din ce în ce mai stufoase, se înfundau tot mai adânc în pământul vieții. Jan îşi aduse aminte, cu strângere de inimă, de micul Nils, primul lui copil, care se odihnea de atâ-

ția ani într-o criptă din îndepărtatul Transvaal. Primul lui copil... Prima sa reacție, nemărturisită Idei, fusese o teamă ascunsă, o frică pe care nu şi-o putea explica. Acum însă, odată cu obiectivitatea şi luciditatea vârstei, putea să-şi îngăduie o analiză psihologică în fața căreia atunci dăduse înapoi. Adevărul e că se văzuse amenințat, detronat, surghiunit în rândul generațiilor trecute. Copilul însemna o viață nouă, imaculată şi pură, care venea să i-o tulbure pe a sa. „Oricărei curbe ascendente – îşi spusese el atunci – îi corespunde în mod necesar şi una descendentă; deci oricărui urcuş spre lumină, un declin iremediabil". N-ar fi trebuit mai curând să recunoască, chiar din prima clipă, că viața nu se conduce după legi matematice, că ea scapă de sub lanțul rigid al rațiunii reci, că se situează, în realitate, pe tărâmul tai-

nei? Taina profundă, taina nesfârşită a dragostei, genunea ce nu poate fi cercetată, a sufletului omenesc... El, Jan Yvarsen, cutezase să se sperie de ivirea pe lume a primului său copil, îi fusese teamă ca nu cumva această nouă viață să-i frângă avântul! Totuşi, se mai ridicase atunci în el şi un alt glas, puternic, cu accente mult mai imperioase: glasul speranței! Căci, gândindu-se la viitor, omul aude cum țâşneşte din speranță izvorul imaculat al bucuriei şi atunci inima – cuprinsă de fiorul aşteptării înflăcărate – presimte armonia dulce şi senină a zorilor acelui timp care n-a sosit încă, a acelor viitoare aurore şiroind de prospețime şi de lumină. O dimineață de mai la marginea unei păduri, sub un cer vast, fremătând de limpezime, cu flori timide, orbite de aurul soarelui; strălucirea boabelor de rouă, ciripitul, parcă vrăjit, ieşit din gâ-

tlejul vreunei păsări tulburate şi mai ales imperceptibila, dar cât de reala tresărire a întregii firi în fața veşnicului miracol al unei noi zile! Acea dimineață de primăvară înflorise odinioară şi în inima lui Jan. Când micul Nils venise, în sfârşit, pe lume, tatăl său se simțise aproape transfigurat...

Cu o mână distrată, Jan culese o floare şi începu să-i rupă încet, petalele; cu ochii pe jumătate închişi, plutea departe, în timp şi spațiu, alături de blânda Ide, prima lui soție şi alături de leagănul încântător ale cărui perdele albe de muselină îşi desfăceau faldurile aidoma unor mari aripi de lebădă, leagăn unde surâdea Nils, primul său fiu, datorită căruia el, Jan, descoperise bucuriile paternității. Bucurii de nebănuit! Era ca şi cum traiectoria propriei sale vieți s-ar fi dedublat brusc, ca şi cum lungul, foarte lungul fir de argint al unui

viitor luminos s-ar fi adăugat panglicii luminoase a drumului său terestru. Se născuse din el, Jan, o nouă conştiinţă, un nou suflet! Prezenţa sa pe lume devenise parcă mai bogată, mai intensă. Dar şi ce durere îngrozitoare când micul Nils murise răpus de boala necunoscută! Chiar şi acum după atâţia ani, Jan mai simţea şocul, disperarea, revolta sa cumplită în faţa ineluctabilului pe care, cu toată ştiinţa sa, nu-l putuse împiedica.

Mai târziu, ori de câte ori o nouă naştere binecuvânta familia Yvarsen, Jan încerca acelaşi sentiment de bucurie, dar totodată şi de sfâşiere: în toiul bucuriei suverane, ameţitoare pe care i-o prilejuia tresărirea pură a unei fiinţe chemate la viaţă, în toiul înflăcărării febrile în care-l arunca miraculoasa apariţie a unei fiinţe născută din dragoste, în toiul nădejdii pe care o aprin-

dea în inima lui privirea limpede a unui copil, nu putea să nu vadă esența ultimă şi sublimă a vieții, nu putea să nu se gândească la moarte...

Căci orice nouă viață e ca un cântec de slavă, ca un imn de bucurie ce se înalță de pe pământ către bolta cerească. Este prima licărire a zorilor după domnia întunericului, freamătul mugurilor sub soarele proaspăt, strigătul ciocârliei ce se avântă pentru prima oară către imensitatea cerului, suflul irezistibil al puternicului vânt care ia cu sine frunzele uscate, îngăduind gingaşelor fire proaspete de iarbă să răsară, mânzul care se năpusteşte, nechezând de bucurie, către câmpia îmbălsămată de flori, raza de lumină care cade în mijlocul unui luminiş tăcut. Orice viață nouă înseamnă, de asemenea, dulcea legănare a spicelor de aur sub adierile dimineții, acel *allegro* care izbucneşte

după tânguiosul *adagio*, corabia încărcată cu miraje ce se reîntoarce, în sfârşit, în port, surâsul răscolitor al bătrânei mame care-şi regăseşte, tremurând, fiul, scăpat din grozăviile războiului.

— Atât de departe de noi, doctore şi atât de visător? spuse brusc o voce cristalină.

Jan deschise ochii şi o văzu în faţa lui pe Judith Stiffenacker, tânără, blondă şi seducătoare. Împreună cu soţul ei, Hugo, se afla de mai bine de o săptămână la Tjorpa. Căci, de îndată ce auzise de trecerea prin Suedia a lui Hugo, prilejuită de un turneu de concerte, Jan îşi şi invitase foştii vecini de la Cap-Ferrat. Aflat într-o prestigioasă ascensiune, Hugo devenise unul dintre cei mai iluştri violonişti ai vremii sale. Flavie şi Erling îl cunoscuseră odinioară, la Hamburg, pe vremea când era slujbaş la un armator, simplu contra-

basist, cu o înfățișare misterioasă. Mânat de soarta lui glorioasă, obscurul muzician de odinioară din saloanele burgului german se însurase cu frumoasa americană care, timp de o vară, îi tulburase inima lui Jan... Fiindcă radioasa ei frumusețe îi amintise de Sigrid, năluca Trollhättanului...

— Da, insistă Judith, eşti tăcut şi gânditor. Ce se întâmplă cu dumneata?

Jan schiță un gest evaziv.

— O răbufnire a trecutului a ajuns până la mine, zise el.

— Amintiri melancolice? Regrete?

Stăpânul Tjorpei se îndreptă brusc.

— Nu, rosti el cu putere, nu melancolie! Ci... admirație, uimire în fața mărețului spectacol al vieții, al vieții acesteia mereu noi, țâşnind cu un elan neobosit dintr-un izvor mereu proaspăt şi limpede.

— Câtă încredere, cât optimism!

— Nu întotdeauna, Judith, am şi eu ceasurile mele de slăbiciune.

Tânăra îşi înălță, gânditoare, capul.

— Da, spuse ea, ştiu. Într-o zi ai venit la *„Santa Monica”* foarte deprimat. Organizaseşi o mică petrecere de familie ca să sărbătoreşti aniversarea casei dumitale, acea splendidă *„Journey’s End”*... Te simțeai însă cam apăsat. Înconjurat de copiii şi de nepoții dumitale aveai impresia că te afli pe marginea unei prăpăstii, că în sfârşit, ți-a sunat ceasul...

— De obicei, răspunse Jan, lupt destul de uşor împotriva acestei senzații, care este de altfel în totală contradicție cu ceea ce gândesc în realitate.

Făcu un gest larg şi energic.

— Hai să alungăm himerele! Să nu mai vorbim despre asta, Judith... Mai bine spune-mi ce aştepți ca să ne anunți şi dumneata o veste bună...

Soția violonistului își lăsă ochii în jos şi făcu câțiva paşi spre o încântătoare boltă acoperită cu mici trandafiri albi. Cu o mână sprijinită de zăbrele se întoarse cu o mişcare suplă către Jan.

— Vino, doctore, spuse ea încet, vino... Aş vrea să-ți vorbesc, să-mi răspunzi la o întrebare...

Jan o urmă.

Se izolară sub cupola de trandafiri, în spatele gardului viu de flori. O bancă de fier forjat, vopsită în alb, te invita la destindere, la apropiere, la un schimb de confidențe. Palidă, cu ochii strălucind, Judith se aşează, aplecându-se uşor în față:

— De-ai şti cât de mult mi-a plăcut plimbarea la care m-ai invitat ieri, doctore! spuse ea. Cascadele uluitoare ale torentului! Rostogolirea aceea majestuoasă şi totodată tumultuoasă, de lumină şi de argint! Da, mii de paiete de ar-

gint scânteind în soare! Cât de frumoasă, de limpede şi de luminoasă este Suedia dumitale!

— Deci Trollhättanul meu te-a încântat?

— Total! O experiență minunată... Un loc sălbatic şi de o măreție fără egal. Abia acum înțeleg puterea de seducție, de vrajă pe care o exercită asupra dumitale. La marginea acelei genuni unde mugesc apele, în fața spectacolului atât de grandios şi de impresionant, resimți – cu o acuitate aproape dureroasă – extrema fragilitate, precaritatea existenței umane, a fiecăruia dintre noi.

— Ştiu, zise Jan: „Tichia vrăjitorului” ne face mai modeşti, ne obligă să apreciem mai just şi mai realist lucrurile. Natura primitivă, trufaşă şi prestigioasă care te înflăcărează, dar care totodată te şi nelinişteşte, poate constitui ca-

drul ideal pentru un examen de conştiință.

— Am fost mai ales răscolită de cântecul Trollhättanului, de glasul profund ce părea că iese chiar din măruntaiele pământului! Glas care parcă-mi spunea să bag de seamă că timpul trece şi care mă îmboldea să-mi fac un examen de conştiință...

Câteva secunde Judith tăcu, apoi fără să-şi mai ascundă amărăciunea, continuă:

— Ca toate fetele tinere, am visat şi eu, doctore, am visat mult... Dar viața e uneori atât de ingrată... În ziua măritişului, am socotit că cele mai cutezătoare vise ale mele deveniseră realitate: da, cele mai frumoase vise... Am îndrăznit să cred că-s fericită... Pe buze, i se ivi umbra unui zâmbet amar. Dezamăgirea a fost pe măsura iluziilor!

Jan era pur şi simplu uluit.

— Iată primul cuvânt...

— Am învățat să joc bine comedia asta, doctore... Judith râse scurt şi nervos. Cred că nu-s singura, spuse ea afectând o detaşare amuzată; cei mai buni actori nu se află pe scenă, ci în viața de toate zilele.

— Totuşi dați amândoi impresia unei perechi perfect unite.

— Văd că nu spui „fericite”!

— Pentru că uneori, cu toată atitudinea dumitale drăgăstoasă, îmi pari cam mâhnită, mărturisi Jan.

— Deci, ai observat, totuşi...

— Mai exact, există uneori, în relațiile dintre voi, ceva mecanic.

— Trăim un vis cu totul diferit de nădejdile mele de odinioară, doctore, radical opus speranțelor mele. Un vis rece, dur, cenuşiu, impersonal ca într-un film în alb şi negru, turnat într-un peisaj cețos.

— Dar dumneata îl admiri, îl iubeşti pe Hugo!

— Când m-am măritat cu el, am crezut că voi deveni soția, femeia lui...

— Şi?

— Nu sunt pentru el decât un fel de... doamnă de companie, de secretară-impresar.

— Judith, eşti sigură că nu exagerezi?

Tânăra privi drept în fața ei; trăsăturile crispate trădau o veche ranchiună acumulată de fiece fibră a trupului ei şi gata să izbucnească aidoma unei flăcări:

— Mi-a distrus viața, m-a ucis, m-a îngropat în adâncul unei cripte reci şi umede... Acum, când cântă, nu mai aud decât nişte sunete funebre.

Mâna puternică a lui Jan, cu degete lungi de chirurg, se strânse în jurul mâinii Judithei.

— Hai, spuse el, vino-ți în fire, nu te

lăsa pradă lamentărilor macabre, negrelor desperări. Eşti încă atât de tânără! Crede-mă! Chiar dacă te-ar îngropa într-un cavou, acesta s-ar preschimba imediat într-un pavilion înflorit. Nu, nu! Sunt convins că totul se mai poate îndrepta între voi...

— Nu se mai poate îndrepta nimic!

— La urma urmei, care-i adevărata cauză a acestei nefericiri, a acestei deceptii?

— Nu-mi spune decât *„kleines Mädchen”*.

— E cât se poate de încântător!

— O fi. Dar nu şi atitudinea lui faţă de mine. Căci nu mă ia şi nu m-a luat niciodată în serios.

— Un băiat atât de fin, atât de sensibil?

Vocea Judithei se înăspri:

— Calităţile lui – spuse ea cu un licăr de ură în privire – le rezervă iubitei sa-

le.

— Cum, exclamă Jan aplecându-se către ea, te înşeală? Chiar aşa, pe faţă?

Capitolul II

— *Die musik ist*... Muzica e toată viaţa mea! strigă Hugo cu patimă. Fără ea m-aş înăbuşi ca o fiinţă lipsită de oxigen.

— Totuşi, protestă Thérèse râzând, mai e şi nevasta dumitale!...

Muzicianul schiţă un gest tranşant:

— Sigur! replică el puţin cam aspru, dar în centrul vieţii mele stă arta mea, restul e pe planul al doilea.

— Chiar şi existenţa dumitale zilnică alături de Judith?

Hugo clătină din cap:

— Pentru noi nu există viaţă particulară, explică el. Existenţa unui muzician trebuie să fie consacrată artei sale;

în străfundurile inimii sale nu trebuie să se afle decât muzica. Ei îi aparține el cu trup şi suflet!

— Dar ăsta-i fanatism!

— Dumneavoastră nu mă puteți înțelege. A te consacra muzicii e ca şi cum te-ai consacra... Bisericii. Şi vă rog să mă credeți că regulile ordinului nostru sunt mult mai riguroase!

Thérèse îl privi pe Hugo cu un sentiment crescând de jenă, de neliniște. Cu toată dragostea ei față de muzică, nu putea fi de acord cu nişte idei atât de excesive. Şi apoi, o artă putea, trebuia să devină vreodată un scop în sine? Muzica n-avea oare menirea să-ți întărească sufletul, să ți-l înflăcăreze? Nu să pună stăpânire pe el cu atâta egoism! Îşi aminti de înmormântarea pastorului Lindström. Jan stătea în fața orgii din Troelle, în timp ce la celălalt capăt al naosului fusese aşezat sicriul

în care se odihnea bătrânul lui tutore. Thérèse îşi aduse aminte cu ce linişte, cu ce majestate sfâşietoare cântase atunci bărbatul ei. Nicio clipă muzica atât de pură nu devenise ceva de paradă, un exerciţiu de virtuozitate!

— Pentru ca vioara să-şi păstreze frumoasa ei sonoritate, continuă Hugo Stiffenacker, şi degetele abilitatea, e necesar să dialogăm zilnic; pe scurt, nu aparţin pe deplin decât viorii mele. Nu e cu putinţă niciun compromis, nicio împărţeală cu nimeni şi cu nimic!

— Nu cumva dai un sens puţin cam... restrâns vieţii?

— Restrâns? sări Hugo. Dimpotrivă, ăsta-i sensul cel mai minunat, cel mai frumos ce i se poate da!

— Nu-mi prea vine să cred.

— Trebuie să credeţi, scumpă doamnă, trebuie!

— „În viaţă – a spus Goethe – nu ţi se

oferă decât viața, nu un rezultat al ei". Dacă înțeleg bine, a vrut să spună prin asta că înainte de orice, trebuie să apreciem însăşi țesătura vieții: adică, în primul rând, dragostea apoi uimirea copilăriei şi prodigioasa aventură a vârstei mature, luminoasa seninătate a bătrâneții, în sfârşit, toate episoadele existenței umane!

Da, în biserica din Troelle, Jan se slujise de muzică doar pentru a preamări caritatea, pietatea filială, afecțiunea care-i leagă între ei pe membrii unei vaste familii spirituale. Sub degetele sale, orga slăvise măreția creațiunii, a dragostei, a fidelității, măreția celor mai nobile virtuți umane. Şi Thérèse ştia sigur că – deşi Jan nu era câtuşi de puțin un virtuoz – această concepție despre muzică era cea justă, cea adevărată, şi nu cea egocentrică, tendențioasă şi excesivă a soțului Judithei.

— Goethe? strigă Hugo cu un râs nervos, dar el n-a priceput niciodată nimic din muzică! Era plin de admirație față de vechile peruci şi disprețuia tot ceea ce era nou şi creator. Cât despre valoarea filozofică a sentințelor peremptorii ale „Olimpianului”, socot că e pur şi simplu exagerată.

— În concluzie, respingi toate argumentele care nu dau apă la moară ideii dumitale...

— Le supun judecății mele critice...

— ...Care e foarte subiectivă!

— Îmi apăr idealul.

— Un ideal opus celor mai înalte valori ale vieții crezi că mai merită acest nume?

— Ce anume îi reproşați!

— Că-ți distruge viața personală. Eşti într-adevăr vrăjit de arta dumitale, dar oricât de nobilă ar fi ea, e prea mult.

— Iertați-mă, dar acest raționament

este specific feminin, scumpă doamnă!

Thérèse clătină din cap încet, dar ferm.

— Mi se pare că un raționament poate fi just sau fals, şi nu masculin sau feminin.

— Totuşi Freud...

Soția lui Jan nu voi să se lase prinsă în plasa unor discuții abstracte.

— Să-l lăsăm pe Freud, spuse ea cu o undă de necaz, şi să vorbim mai curând de Judith.

Hugo îşi ridică sprâncenele vădit mirat:

— Parcă era vorba de muzică...

Thérèse se făcu că nu observă acest subterfugiu.

— N-am uitat ziua în care m-ai anunțat, pe aeroportul din Nisa, logodna dumitale, spuse ea gânditoare. Erați amândoi în costume de călătorie. Judith strălucea de bucurie.

Muzicianul înclină capul.

— Şi eu îmi aduc aminte de ziua aceea. Eraţi singură, doctorul fusese obligat să plece în grabă în Egipt, pentru un caz urgent...

O umbră trecu pe chipul Thérèsei.

— Da, murmură ea, un caz urgent... Dar îşi reveni repede în fire: Soţia dumitale nu mai are aerul acela radios pe care-l avea atunci, afirmă ea, nu fără vehemenţă.

— Ciudată remarcă! exclamă Hugo. Toată lumea afirmă că suntem o pereche fericită.

— Poate că unii se mai înşeală...

— Ce vreţi să spuneţi doamnă? Am impresia că aveţi păreri greşite în legătură cu Judith şi cu viaţa noastră comună.

— Orice mi-ai spune, sunt sigură că ea nu e fericită.

Hugo schiţă un gest evaziv.

— La urma urmei, ce-i fericirea?

— Satisfacerea aspirațiilor unei ființe, tihna sufletului...

— Judith are toate astea, ba chiar mai mult.

— Iartă-mă, dar nu te cred.

— De ce n-o întrebați pe ea? Ați încercat să abordați acest subiect față de dânsa?

Un surâs sceptic se ivi pe buzele Thérèsei.

— Mi-ar spune acelaşi lucru ca şi dumneata, sunt sigură. Anumite mărturisiri ar fi, poate.... penibile.

— Născociri, doamnă, născociri...

— Am o experiență a vieții şi a oamenilor care dumitale îți scapă, domnule Stiffenacker.

— N-aş vrea să v-o contest... Totuşi, persist în a spune că greşiți în ceea ce-o priveşte pe soția mea.

— Nu, fiindcă ştiu să văd dincolo de

aparențe. Cu ochii pe jumătate închiși, Thérèse continuă cu o voce mai estompată, cu un aer îndepărtat, absorbită: Am trăit ani îndelungați în țările cele mai diverse, pe continente diferite... Am cunoscut îndeaproape o mulțime de bărbați și femei, ale căror vieți au fost bântuite de furtuni, de vijelii; ființe pârjolite de focul lăuntric al patimii, torturate de năvala suferințelor. Cei mai mulți dintre ei purtau o mască, dar, deși greu, sfârșeau prin a-și mărturisi aproape întotdeauna adevărata natură a vieții lor.

— N-am nici cea mai mică intenție să neg acest lucru, spuse Hugo conciliant.

— Uneori, un simplu gest sau un cuvânt dezvăluiau zonele cele mai ascunse ale personalității lor, le dezgolea sufletul, lăsa să li se ghicească intențiile profunde, sau pur și simplu, cele mai intime gânduri, necazurile sau bucurii-

le cele mai tainice...

Thérèse se gândea la Sigrid, la Ide, la Norbert, la atâtea alte făpturi care avuseseră sau care mai aveau încă un rol în viața ei. Afluxul amintirilor fu prea puternic pentru ca Thérèse să se mai poată concentra multă vreme asupra episodului Hugo-Judith. Discuția cu muzicianul n-o mai interesa. Era atât de departe de el, cu gândul... Se vedea pe vaporul german „*Wahnfried*", în cabina unde o condusese comisarul de bord. Tocmai era pe cale să-şi despacheteze câteva haine, când cineva bătu la uşă. În prag se ivise o necunoscută. Înaltă, învеşmântată în negru. Chipul îi părea cioplit în piatră, brăzdat de riduri adânci, chipul unei condamnate la moarte. În ciuda părului ei alb, femeia nu era bătrână şi ochii ei castanii trebuie să fi fost frumoşi odinioară. Acum însă nu-i mai însufleţea nicio străluci-

re, erau obosiți şi posomorâți ca şi vocea. „Scuzați-mă, spusese ea, înainte de a debarca am ocupat această cabină unde mi-am uitat nişte hârtii...” Acele hârtii Thérèse avea să le găsească mai târziu în fundul dulapului când vasul „*Wahnfried*” părăsise de mult Hamburgul. Caietele Idei Yvarsen... Când cafrii o aduseseră la ferma familiei Mathijs Minhaar pe femeia albă pe care-o găsiseră în hățiş, aproape moartă de frig şi de epuizare, fermierii nu putuseră scoate de la ea decât câteva vorbe: „Nu ştiu.... Nu-mi amintesc nimic!” O luaseră şi o adăpostiseră la ei pe necunoscuta ce părea lovită de amnezie. Uneori, nefericita se apuca de cap, cu amândouă mâinile, îşi încrunta sprâncenele şi privirile îi rătăceau într-un efort imens... Începând din acea zi – Thérèse se afla în plină mare, în fața unui orizont larg, cu valurile ce lunecau înceti-

şor de-a lungul carenei, cu trepidația abia perceptibilă a elicelor şi unde totul era învăluit în ampla melopee a mării – începând deci din acea zi, în care Thérèse citise caietele Idei Yvarsen, viața i se schimbase. În existența ei intrase un bărbat, un bărbat înalt, frumos, inteligent, înzestrat cu daruri din cele mai diverse, un bărbat adevărat, un bărbat extraordinar... Jan! În ea se ivise o aşteptare, o febră pe care spiritul pătrunzător al lui Markus van der Laan, companionul ei olandez de călătorie, le caracteriza repede ca pe nişte semne prevestitoare ale unui sentiment minunat, cel mai puternic care poate răscoli o inimă omenească: dragostea. Thérèse îşi aminti de prima ei întrevedere cu tânărul medic din Krittelwerk, cu acel suedez puțin cam trufaş şi cu o statură de uriaş. Era în holul hotelului „*Royal*”. Jan tocmai aflase vestea ple-

cării precipitate a Sigridei. Decepția lui era vădită. Chiar şi acum Thérèse se mai întreba cum de avusese cutezanța să-l abordeze pe bărbatul despre care toți spuneau că era la fel de glacial ca şi vânturile Nordului. „Domnule doctor – spusese ea – domnule doctor, niş-te hârtii...” În zadar încercase să-şi limpezească glasul răguşit de emoția acelei prime întâlniri cu cerul visurilor ei, cu protagonistul principal al dramei Idei Yvarsen. „Nişte hârtii care vă privesc se află în posesia mea şi vă vor explica fuga domnişoarei Lindval...” Niciun muşchi de pe obrazul lui nu tresărise. „Cine eşti?” se nelinişti el, în sfârşit, cu o oarecare bruschețe şi pe un ton tăios. „Am să vă spun dacă veți vrea să mă primiți la orele de consultație”, răspunsese ea la capătul puterilor, incapabilă să mai suporte multă vreme privirea de oțel a lui Jan Yvarsen. Astfel

debutaseră faptele atât de numeroase şi episoadele ce se dovediseră mai târziu a fi atât de crude. Fapte ce se înlănțuiseră întruna, pentru că ele constituiau însăşi viața!

După atâția ani, Thérèse se regăsea în odaia cea mare a casei mătuşii Brita, în odaia aceea vastă, al cărei decor i se părea neschimbat: pianul ce te invita la reverie, lampa chinezească, ce răspândea o lumină discretă, fotoliile confortabile, bufetul mare, lucrat cu minuțiozitate, dezvăluind o onestă bunăstare, gheridoanele de mozaic, vitrinele înalte, adăpostind în ele comori de aur şi de argint, de cositor şi de porțelan. Şi deşi cadrul rămăsese neschimbat, un element nou fusese totuşi introdus în el: leagănul cu baldachin, unde se odihnea încântătoarea fetiță a Flaviei, ultima sosită în clanul Yvarsenilor... Flavie, Ide şi *fru* Undset discutau cu însu-

fleţire alături de un minunat coş cu flori, pe care Jan îl comandase la Göteborg şi culorile catifelate ale potirelor larg deschise, panglicile late de satin roz dădeau întregii odăi un aer de sărbătoare. În mijlocul camerei, Erling discuta cu pastorul, în vreme ce Thérèse se aşezase într-unul din fotoliile aranjate în semicerc în faţa impozantului şemineu. Alături de ea stătea Hugo Stiffenacker, palid şi nervos, cu ochii strălucitori; Jan şi James, cei doi nepoţi, se jucau pe terasă; strigătele şi râsetele lor păreau un fel de garanţie pentru viitor. Aidoma fremătătoarelor ciocârlii ce se înălţau spre cerul luminat de auroră, chiotele lor îşi luau şi ele, vesele, zborul din vechea locuinţă a mătuşii Brita.

Capitolul III

— Da, răspunse Judith pe un ton aspru, mă înşeală pe faţă... cu muzica lui!

Rostise cuvântul „muzică” cu o intonaţie care trăda ură, ranchiună, chiar furie.

— Asta-i tot? se miră Jan.

Atunci tânăra deveni vehementă.

— Asta-i tot? te miri dumneata. Dar el nu trăieşte, nu respiră, nu gândeşte şi nu trudeşte decât pentru ea!

— Din partea unui mare virtuoz, asta e...

— Normal?

— Sigur, fără îndoială.

— La el dimpotrivă, totul e anormal.

— Judith...

— Nu mai pot, doctore, crede-mă! Sunt complet, sunt absolut la capătul puterilor!

Nervos, Jan îşi aprinse o ţigară, ceea ce nu făcea decât rareori.

— Totuşi, spuse el, păreați atât de deplin fericiți, în timpul primelor luni de căsătorie... V-ați instalat la Paris, pe strada Tournon şi din când în când veneați pe la *„Santa Monica”* doar ca să respirați aerul Mediteranei. Puteai să juri că fericirea voastră va dura tot restul vieții.

— Iluzii.

— Există totuşi aparențe care nu te pot înşela.

Judith înălță din umeri.

— La început, concedă ea, da, poate... Mă uluia, pricepi? E atât de minunat înzestrat! De altfel, mărturisesc că la început era mai tandru cu mine; atențiile lui erau mai dese... Femeia îşi lăsă capul în jos; vocea îi deveni un murmur: I se întâmpla chiar să mă îmbrățişeze adesea, să mă amețească cu sărutările lui pătimaşe.

— Şi acum?

— Jucăm teatru. În fața lumii jucăm rolul unei perechi fericite.

— Dar, mă rog, Hugo te iubeşte!

— Fals!

— Eşti nevasta lui!

— Muzica e adevărata lui nevastă, iar poezia singura lui prietenă. Pentru el, eu nu-s decât un obiect decorativ.

— Mi-e greu să cred aşa ceva. Poate că eşti cam obosită şi în starea asta ai întotdeauna tendința să exagerezi.

Judith se îndreptă, rugătoare.

— Trebuie să mă crezi, doctore, strigă ea cu patimă, cel puțin dumneata iamă în serios; cel puțin dumneata dă dovadă de puțină înțelegere față de mine.

— Fii calmă, Judith...

— Dacă ai şti cât de penibile îmi sunt toate astea! Simt o nevoie cumplită să plâng, să-mi strig disperarea! Inima mea a îndurat prea mult şi vreme prea

îndelungată...

Jan se întoarse:

— Datoria, spuse el, ordinea, liniştea...

Tânăra se înfurie:

— Vorbe goale! De ce ținem neapărat să trișăm cu viața? De ce să fim sclavii unor termeni umflați şi găunoşi?

— În dosul acestor cuvinte se află țesutul atât de fin şi de fragil al existenței zilnice, al miilor de sacrificii care numai ele singure fac posibile unitatea, activitatea comună în sânul societății care ne înconjoară.

— Simți vântul care a început să bată?

Gânditor, Jan scrută cerul.

— Alungă frunzele moarte şi praful. E vântul din Nord. Noi îl cunoaştem bine, aici. Adesea, face arborii să geamă săptămâni întregi. Atunci animalele devin nervoase, neliniştite; oamenii îşi pierd

somnul, ies noaptea afară ca să-şi caute liniştea pierdută.

Judith puse mâna pe braţul însoţitorului ei.

— Vântul ăsta, doctore, e însăşi simbolul vieţii. Ea merge fără încetare, înainte, târând după sine lucruri şi fiinţe. Cel care cade, cel care nu poate ţine pasul cu ea e mort. Cu chipul crispat de amărăciune, continuă: Măritişul meu cu Hugo e un foc de-a pururi stins... Niciun suflu nu va izbuti să-l reaprindă. Vântul, chiar cel mai violent, cel mai puternic, nu va putea decât să împrăştie cenuşa. Nu mai există nimic din căsătoria asta. Soţul meu nu mai e soţul meu, eu nu mai sunt nevasta lui. De luni şi luni întregi legăturile dintre noi se rezumă doar la nişte banale formule de curtoazie sau la înşelătoarele manifestări ale unei afecţiuni de faţadă, ale unei tandreţi care nu

mai există. „Ai dormit bine, *kleines Mädchen?* Eşti încântătoare în rochia asta nouă, *liebes Kind*, dar... ai văzut partitura din concertul de Brahms? Mă văd obligat să lucrez toată noaptea, să lucrez cu patimă, cu înverşunare. Pentru a atinge perfecțiunea, pentru a o prinde din zbor, fiindcă timpul trece afurisit de repede! Pari contrariată... După câte văd, pari hotărâtă să-mi dai peste cap concertul din sala *Pleyel*. Ştii totuşi cât de exigentă a devenit critica. Am tot timpul impresia că sunt urmărit de o haită de lupi flămânzi! Nu iartă nimic, nici cea mai mică slăbiciune. Dacă vreau să rămân în frunte, trebuie să trudesc fără răgaz, auzi, fără răgaz... Ar fi de ajuns o singură noapte de nepăsare, de lene, ca să-mi zdrobesc toată cariera. Nu mai face mutra asta! Dacă voiai să ai nişte seri tihnite, în papuci şi capot, trebuia să te măriți cu

vreun mic-burghez, iar dacă voiai un bărbat care să-şi petreacă nopțile făcându-te fericită, trebuia să-ți fi ales un tip oarecare. Ce vrei, arta cere sacrificii, iar eu socot că satisfacțiile pe care ni le dă amândurora compensează din plin problemele pe care – pe de altă parte – ni le pune. Concertul ăsta de la *Pleyel* este deosebit de important pentru mine...”

Cu privirea fixă, Judith întinse mâna cu degetele tremurând de nervozitate.

— Dă-mi o țigară, doctore. Nenorocirea, continuă ea după ce trase un fum, e că toate concertele sale au fost şi sunt întotdeauna „deosebit de importante”. Niciun răgaz! De câte ori n-am simțit dorința nebunească de a-i sfărâma prețioasa vioară, de a pune pe careva să i-o fure. Ah, să-mi distrug, să-mi suprim rivala! Tăcu un moment, dusă pe gânduri. La „*Santa Monica*”,

unde nu-l deranjează nimeni, – continuă dânsa – exersează ca să spunem astfel, zi şi noapte. Cumplita mea adversară, muzica, e aproape tot timpul şi peste tot prezentă în casă.

— Tocmai dumneata spui asta, dumneata care iubeai atât de mult arta muzicală...

— Astăzi mi-e groază de ea!

Incredul, Jan clătină din cap.

— Poate că deteşti muzica atunci când îl subjugă pe soțul dumitale, dar nu în general... Nu-i posibil. Cum ai putea urî arta cea mai sublimă, cea mai pură?

Un licăr de ură trecu prin ochii frumoşi ai tinerei, ochi plini de tandrețe şi de melancolie, reflexe ale atâtor vise neîmplinite, ale atâtor gânduri solitare.

— Dumneata nu poți şti, doctore, continuă ea cu o oarecare bruschețe, cât poate suferi o femeie părăsită pe ne-

drept. Am trăit nopți îngrozitoare!

— Din partea unui bărbat încă atât de tânăr, începu Jan, nu pot...

Bătând din picior, Judith îl întrerupse:

— Hugo n-are vârstă!

— El, cu tinerețea-i strălucitoare, purtată parcă de un veşnic şi irezistibil elan... Nu simte arzându-i în vine focul dragostei?

— Nu!

— Totuşi, dacă judeci după...

Judith aproape că strigă:

— Hugo e deasupra sau... dedesubtul a tot ceea ce e omenesc: vârstă, condiție, sex, totul!

— Mie, care sunt medic, îmi dă totuşi impresia de contrariu, observă Jan.

— Impresie înşelătoare!

— Înflăcărarea lui, neastâmpărul...

— Nu se gândeşte decât la muzică, singura care îl mişcă!

— Deci un soi de idee fixă?

— Da, o obsesie, un delir.

— Nu te vede nici pe dumneata care eşti atât de încântătoare, atât de frumoasă?

— În ochii lui eu nu-s decât un obiect, ți-am mai spus, doctore!

— Totuşi Hugo e şi el om! Are un trup, are simțuri...

— Hugo e o maşină care produce muzică, o maşină minunat organizată şi acordată pentru a face să vibreze o vioară, pentru a da viață partiturilor, a interpreta creațiile compozitorilor, a înflăcăra inimile publicului meloman.

— Şi propria lui inimă?

— N-are aşa ceva.

— Nu eşti prea severă în privința lui, Judith? Nu cumva amărăciunea te face să fii nedreaptă?

— Cel căruia i se spune soțul meu şi care este atât de puțin, are, rând pe

rând, inima lui Mozart, Brahms, Mendelsohn, Beethoven, dar astea sunt întotdeauna inimi de împrumut.

— Cuvinte deosebit de crude.

— Nu crezi că el e cel care dă dovadă de cruzime?

— Judith, viața unei perechi este...

— La noi nu e vorba de nicio pereche. Dragostea noastră n-a fost decât o flăcăruie oarecare, un foc de paie, cum zic oamenii.

Chipul tinerei nu încetase a se adumbri, iar vocea îi deveni din ce în ce mai estompată:

— Nopțile la *„Santa Monica”* mi-au devenit acum atât de odioase, încât nu mai accept decât foarte rar să mă duc pe Coasta de Azur. De câte ori nu m-am trezit acolo, lungită pe patul înghețat, singură cu amărăciunea mea! Înțepenită de disperare! Zăcând ca o statuie! Auzeam de la parter, acordurile vio-

rii. Acorduri sublime, dar care-mi străpungeau inima..

Cu ochii întredeschişi, ea se lăsă în voia amintirii, a rănii iscată de o amintire prea fidelă.

— Parcă văd şi acum, prin ferestrele largi, pe fundalul unui cer presărat cu stele, siluetele dragi ale pinilor mei. Printre crengile lor întunecate se zărea limpezimea fosforescentă a mării. Luna joasă, enormă, halucinantă era învăluită în fuioare subțiri de nori. Aproape că mă speria... Tăcerea adâncă, densă părea aproape palpabilă. Departe, la marginile nopții, o pasăre nevăzută scotea din când în când câte un țipăt ascuțit, neliniştitor. Întreaga natură părea vrăjită, plină de încântare, dar totodată ostilă. Aşteptam... Pândeam fiecare zgomot din casă. Oare va veni lângă mine? Îmi va mai spune cuvintele tandre, pătimaşe pe care mi le spunea la

începutul căsătoriei noastre? Sau noaptea va aparține, ca atâtea altele, rivalei mele de temut? Mă gândeam la vechile lui jurăminte... şi nădejdea renăştea în inima mea împietrită. Oh, nu era încă decât o mlădiță foarte fragilă, un firicel minuscul de iarbă în singurătatea de gheață. Oare avea să înfloreas-că sau, dimpotrivă, să piară tot atât de repede pe cât apăruse? Hugo va redeveni iubitul înflăcărat de odinioară? Mă uitam întruna la ceas; acele păreau nemişcate, timpul se oprise în loc. Brusc, Hugo începu să cânte, arcuşul începu să zboare peste corzile întinse... Cântecul diavolului! Dexteritate pe care-o blestemam! Geniu pe care-l uram! Fiecare notă era pentru mine o arsură, o tortură cumplită. Lacrimile prinseră să-mi curgă încet, pe obraz, apoi în curând am început să plâng în hohote. Venise ceasul resentimentului, al urii!

Cu cât cânta mai frumos, cu atât îl uram mai tare!

O licărire ca de febră străluci în ochii tinerei femei.

— Nu mă sfiesc să-ți mărturisesc, doctore, rosti ea pe un ton aproape agresiv, că mi s-a întâmplat să-i doresc nişte lucruri... cumplite, înfricoşătoare! De pildă, să nu mai poată cânta cu mâna dreaptă, sau să surzească la fel ca Beethoven. Dorințe crude, inumane, de nemărturisit. M-am simțit adesea la doi paşi de nebunie. Decât să fiu părăsită, preferam să-l văd pe Hugo infirm. Cred că-ți par monstruoasă, nu-i aşa?

— Biată Judith... Dar e omenesc...

Urmă o tăcere. Îndelungată. Jan o contempla pe Judith.

— Şi acum? o întrebă el în sfârşit.

Ea schiță un gest de oboseală.

— Totul s-a sfârşit, murmură ea, cu privirea fixă.

Jan clătină încet din cap.

— Judith, în viață nu există decât un singur sfârşit adevărat: moartea. Şi chiar şi moartea nu e decât un început...

— Căsătoria noastră a fost un fiasco, domnule doctor. Şi sunt singura care văd clar, singura care am destulă luciditate ca să apreciez situația şi anume că legăturile care ne uneau s-au rupt în mod definitiv.

— În clipa de față nu te simți în apele dumitale. Mâine...

Mâhnită, tânăra femeie îşi lăsă în jos colțurile gurii atât de perfect desenată.

— Eşti prea generos, domnule doctor, îl întrerupse ea, îi judeci pe oameni după dumneata.

— Nu, ci după experiență de viață pe care o am.

— E acelaşi lucru.

Jan se ridică de jos, cu o suplețe ui-

mitoare, cu acea extraordinară agilitate a mişcărilor căpătată în urma practicării îndelungate a tenisului. Rupse un trandafir alb din cei care acopereau bolta şi-l privi cu interes.

— Eşti încă tânără şi fremătătoare, – continuă el – întocmai ca floarea asta, Judith. Pentru dumneata, viața înseamnă primăvară, elan, prospețime, fericire, bucurie constantă... Încă nu vrei să admiți suferința, decepția, asprimile anotimpului mort.

— Suferința? Mi-am avut totuşi partea mea, domnule doctor!

— Sigur, dar te răzvrăteşti împotriva ei.

— Ce poate fi mai firesc?

— Ea face parte din viață, la fel ca şi bucuria.

— Eu sunt americancă, ripostă Judith, şi în țara mea suferința e considerată duşmanul umanității.

Jan făcu un semn negativ cu capul.

— Nu cred totuşi că ai dreptate. Ca medic, sigur, sunt de acord cu dumneata în ceea ce priveşte suferința fizică: trebuie să lupți împotriva ei, s-o combați prin toate mijloacele posibile. Dar mai există pedeapsa morală, căința. Eu, care am ajuns aproape la capătul vieții, îți pot spune că uneori e salutară, ea călește sufletele cele măi nobile şi mai generoase. Fiindcă, într-adevăr, suferința morală te poartă adesea pe cele mai înalte culmi ale spiritului...

Capitolul IV

„Vreau să-ți spun că m-am săturat de comedia pe care o jucăm. Nu, nu mai pot! M-am hotărât să cedez, să capitulez în fața rivalei mele, să mă despart de tine şi să te las muzicii.

În această țară atât de limpede şi de

luminoasă, în această casă a doctorului Yvarsen, aerul pe care-l respiri este atât de pur, încât viața trăită în minciună devine imposibilă, de nesuportat.

Am jucat şi am pierdut, Hugo... Ah! Căsătoria noastră în acea capelă mică din Manhattan! Ce speranțe nemaipomenite a iscat în inima mea! Aveam pe atunci impresia că mă invidiază întreaga lume! Eram nespus de fericită. Alături de tine, lângă tine, viața mea îşi aflase rostul. Niciun cuvânt n-ar putea reda vreodată atât de fidel intensitatea sentimentelor mele pentru tine, în decursul primelor luni ale căsătoriei noastre. Trăiam într-o continuă stare de încântare. Nebună de bucurie, înflăcărată!

«Mă vei ajuta Judith, vei fi întotdeauna alături de mine, nu-i aşa? Dragostea ta pentru mine va fi lumina, suportul meu! Tu eşti izvorul meu de apă vie! Fără tine aş fi ca o plantă ce se vestejeşte departe

de soare! Te iubesc cum niciun bărbat de pe lumea asta nu şi-a iubit vreodată soția, niciunul!» Aceste fraze înflăcărate sunt ale tale şi eu eram cea căreia îi erau adresate. Frunze moarte...

Te învinuiesc că ți-ai bătut crâncen joc de mine. Chiar de-aş vrea, n-aş putea să număr nopțile de singurătate şi de disperare pe care m-ai făcut să le îndur. Tu nu mă neglijezi, mă ignori. Pentru tine, muzica e totul, eu nu însemn nimic. La o statuie frumoasă, cel puțin te uiți, un obiect de artă ți se mai întâmplă să-l iei în mână, să-l admiri. Eu nu m-am bucurat nici măcar de această favoare.

Când eram fată tânără, visam să văd Europa, cetățile ei prestigioase, muzeele, teatrele, monumentele ilustre, artiştii, scriitorii ei, întreg acel tezaur de artă şi cultură acumulat de secole şi secole de civilizație. De îndată ce mi-a stat în putință, am întreprins această călătorie şi

am vizitat Parisul, Roma, Atena, Florența, Veneția, Neapole, Toledo... Într-un mod foarte naiv şi într-un stil foarte americănesc, m-am ghiftuit într-adevăr cu cultura Europei. Dar totul se petrecea doar la suprafață, eram departe de a fi una dintre ai voştri. Asta nu s-a întâmplat decât în ziua în care te-am întâlnit şi am început să mă transform, să asimilez într-adevăr bogățiile artistice şi spirituale ale Europei. Iar tu, tu erai în ochii mei încarnarea acelui geniu al bătrânului continent!

În ziua căsătoriei noastre, fusesem cât pe-aci să delirez de bucurie, să leşin de încântare! Da, căci mă făceai să trăiesc într-un fel de extaz. Fericirea pe care scontam atunci mi se părea imensă, nesfârşită... Eram convinsă că cerul nostru va rămâne veşnic radios, că viața în doi va fi o veşnică încântare, un vis cu ochii deschişi. Viitorul, pentru mine? Era al-

bastrul deschis, rozul, verdele... Cenuşiul şi negrul nu mai aveau loc în existența mea. Mii de sori ne străluminau soarta!

Dar, puțin câte puțin, tu aveai să te îndepărtezi de mine, să te laşi cu totul stăpânit de demonul tău, de exigența şi capricioasa ta iubită: muzica. Totuşi, făceam tot ce puteam ca să creez în jurul tău o atmosferă de dragoste copleşitoare şi totodată un decor vesel şi senin. Adu-ți aminte cu câtă plăcere am amenajat, la Paris, apartamentul din strada Tournon. Dar, cu toate eforturile mele de a te reține, tu alunecai din ce în ce mai mult spre fanatismul propriu.

Sunt soția ta, fără ca totuşi să fiu. Lunile, anii trec, şi prăpastia care ne separă nu face decât să se adâncească, să se lărgească şi mai mult. Suntem doi străini care trăiesc alături, surâzând dar care, în realitate, sunt foarte, foarte

departe unul de altul. Eşti drăguț, eşti atent cu mine: dar eu nu sunt o «kleines Mädchen» sau un «liebes Kind», ci o femeie!

Mi-ai furat tinerețea, anii cei mai frumoşi din viață. Te detest, Hugo, te urăsc! Tu mi-ai extirpat, în mod brutal, din inimă, dragostea pe care am putut-o simți pentru tine. La aztecii din vechea Americă, inima victimelor ce trebuiau sacrificate era smulsă – bătând şi fremătând – din trupul încă viu: mai era caldă încă, atunci când era aruncată pe altarul zeilor nemiloşi. Şi tu ai făcut la fel: mi-ai smuls, în mod brutal, inima din pieptul care încă mai palpita, pentru ferocea ta divinitate, Euterpe! Muza muzicii pe care nu mai pot decât s-o blestem. Mie, care-mi plăcea atât de mult această artă, mi-a fost smulsă din inimă şi asta numai din vina ta! Înainte de a te cunoaşte şi încă o bucată de vreme

după ce te-am cunoscut îmi plăcea să cânt la pian. Ți-ai bătut atât de crunt joc de mine privind felul cum atingeam clapele şi cum interpretam, încât până la urmă am renunțat. Dă-mi voie să-ți spun că trăsătura asta a ta de caracter nu dovedeşte câtuşi de puțin generozitate: să ridiculizezi tot ceea ce nu e genial, tot ceea ce nu e superior şi strălucitor!

Egocentrismul tău este pur şi simplu monstruos, n-ai făcut niciodată nici cel mai mic efort ca să te adaptezi gusturilor şi preferințelor mele. Totul trebuie să graviteze, tot timpul şi întotdeauna, numai în jurul tău. Dorințele mele n-au contat nici măcar o clipă în viața noastră comună. Noi nu alcătuim o pereche, Hugo... În afară de tine, mai exist eu, o persoană în plus, pe care o socoți frumoasă, dar care de fapt nu e decât un fel de secretară – impresar – doamnă de companie. Da, trebuie s-o spun fără je-

nă: căsnicia noastră e un fiasco total!

Nu scriu scrisoarea asta pentru a umple un dosar cu doleanțe, pentru a te copleşi cu reproşuri, ci ca să te fac să înțelegi că această situație nu mai poate dura. Trebuie tăiat în carne vie, trebuie pus capăt acestei existențe pseudocomune, acestei agonii a dragostei noastre.

Suedia e o țară teribilă... Aici nu se mai pune problema de a trişa, de a înşela. Falsele fațade se prăvălesc, măştile cad. Asta ține, pe de o parte, de nu ştiu ce lucru dur, hotărât, de puritatea pe care o oferă peisajul, de nemiloasa luminozitate a priveliştilor, iar pe de altă parte de firea cinstită şi fără fard a locuitorilor săi, care alătură unei anumite lucidități a inimii nemaipomenit de înflăcărate, o voință dintre cele mai tenace şi o nostalgie aproape dureroasă şi de nevindecat. Aici contururile lucrurilor şi ale

ființelor se decupează, cu o precizie şi o puritate uneori halucinantă, pe fundalul infinitului. În acest decor, viața este mai intensă, moartea are mai multă măreție tragică. Încă de când am sosit la Tjorpa am presimțit că atunci când vom părăsi acest loc nu vom mai fi noi înşine. E ca o baie de argint-viu: sufletul iese călit ca oțelul, întărit, curățat, dar totodată despuiat, redat lui însăşi. Şi apoi mai există aici şi semeața, impozanta făptură a doctorului Yvarsen. Acest om are o privire care pătrunde până în străfundurile cele mai tainice ale ființei noastre, o privire care se scufundă în însăşi esența sufletului. În fața lui te simți atât de mic, atât de slab... În casa lui nu mai poți juca nicio comedie, adevărul şi sinceritatea plutesc, parcă, în aer. Aici trebuie să spargem şi noi abcesul!

Ghicesc că această scrisoare începe să te plictisească, îți şi văd mutra nerăbdă-

toare. Ce-ți propun? Despărțirea imediată! După ce vom părăsi Tjorpa, tu te vei duce în Germania, în turneul organizat acolo, iar eu mă voi întoarce la «Santa Monica» unde te voi ruga să nu mai vii niciodată. Acolo, aproape de marea care mi-e atât de dragă şi care m-a întărit întotdeauna, voi reflecta calm la toate aceste lucruri. Ca o bună americancă, vreau să găsesc o soluție practică şi mai ales o soluție definitivă.

Să nu crezi că mă vei putea face să-mi schimb părerea: sunt ferm hotărâtă să te părăsesc pentru totdeauna!

Judith”

Apartamentul de la primul etaj pe care Jan îl pusese la dispoziție oaspeților săi era alcătuit dintr-un fermecător salonaş decorat şi mobilat în stil Ludovic al XV-lea, o cameră spațioasă şi luminoasă, cu un vechi pat suedez, aşezat

sub un baldachin cu coloane şi o cochetă sală de baie, a cărei pardoseală de marmoră oferea nişte frumoase motive câmpeneşti. Judith îşi scrisese epistola în salon, târziu, în noapte, în vreme ce Hugo dormea în odaia de alături. Înfăşurată într-un amplu şal de caşmir, aşezată în faţa unui minunat secreter, minuţios sculptat, ea rămase vreme îndelungată aplecată deasupra hârtiei, palidă şi gânditoare, cu trăsăturile crispate de amărăciune. După ceşi iscăli dureroasa misivă, trecu mai întâi în sala de baie ca să-şi răcorească fruntea cu apă de colonie. Se sperie de chipul din care parcă se scursese tot sângele, de paloarea tenului, de cearcănele adânci şi negre din jurul ochilor. Nemaiputând să suporte această imagine, se dădu cu puţină pudră, îşi schimbă rochia de interior cu un elegant taior de culoarea somonului, co-

mandat la un mare croitor din Paris şi se pieptănă. Îi plăcea să-şi ridice părul greu, de culoarea aurului, şi să-şi facă un coc perfect rotund şi armonios care dădea siluetei sale un aspect majestuos, sculptural. Gesturile îi erau febrile şi după ce se examină critic în oglinda înaltă de pe perete, se reîntoarse în salon; nu putu rezista tentației de a-şi aprinde una din lungile ei țigări egiptene şi de a trage cu lăcomie câteva fumuri menite s-o calmeze. Apoi, cu un pas foarte ferm, se îndreptă spre dormitor şi puse scrisoarea pe măsuța de la căpătâiul lui Hugo.

Capitolul V

Hugo însă era treaz.

— Ce-ai pus acolo? întrebă ridicându-se din pat.

Avea o pijama de mătase neagră, ca-

re-i accentua şi mai mult paloarea obişnuită a chipului. Sub fruntea înaltă şi netedă, ochii negri scânteiară.

— O scrisoare? exclamă el despăturind foile, o scrisoare de la tine?

— Da, Hugo, şi doresc s-o citeşti.

Stupefiat, muzicianul îşi privi soția.

— Te văd îmbrăcată de oraş... În toiul nopții? Ce se întâmplă, *kleines Mädchen?*

Judith insistă:

— Citeşte scrisoarea!

— Ce mai e şi toana asta?

— Unele lucruri care nu pot fi spuse, pot fi scrise.

— Văd...

Cu sprâncenele ridicate, Hugo parcurse repede scrisoarea; degetele lui lungi, de virtuoz, bătură nervos în marmora alb-verzuie a noptierei. În sfârşit, lăsă foile să cadă pe pat şi spuse cu glas estompat:

— Sunt de acord cu tine: căsătoria noastră a fost un fiasco.

Constatarea rece şi obiectivă fu pentru Judith ca o palmă usturătoare. Cu toată dorința ei de a renunța la căsnicia cu violonistul, nu putea fi de acord ca el să accepte cu atâta nonşalanță eşecul căsniciei lor. Prea îi dăruise, prea îi sacrificase mult! Cei mai frumoşi ani din viața ei! Cei cu care nu te mai întâlneşti niciodată... Simți din nou crescând în ea resentimentul, mânia. La început, când intrase în odaie, când îl văzu pe Hugo, palid şi frumos, cu chipul lui fin, cu trăsături cioplite parcă în marmoră, chipul pe care ca îl iubise atâta, simți un nod ridicându-i-se în gâtlej. Acum nu se mai gândea decât să se revolte împotriva nedreptății care i se făcea, decât să-l copleşească cu reproşuri aspre pe cel care-i trădase încrederea şi afecțiunea.

— Deci, exclamă ea, accepți ruptura?

— Accept tot ce vrei tu, zise el.

— Eşti laş sau indiferent? N-am însemnat chiar nimic pentru tine?

Vocea exasperată a Judithei începu să devină din ce în ce mai ascuțită. Hugo îşi îndreptă privirea către vioara lui, Amati, care fusese aşezată delicat pe larga comodă lucrată cu migală. Ochii i se umplură de o lumină foarte intensă.

— De ce strigi? zise el. De ce te revolți tocmai tu care ai văzut atât de just lucrurile în ceea ce mă priveşte...

— Mărturisirea acestui eşec nu ți se pare amară?

— Ne-am înşelat, *liebes Kind*...

— Am fost oarbă...

— Cât de ciudate, de bizare sunt femeile... Sunt gata să fiu de acord cu tot ceea ce afirmi în scrisoare, şi iată că te înfurii, că te ridici împotriva mea... În toate astea e o contradicție...

— Taci! Nu vrei să înțelegi nimic!

— Aş fi preferat o despărțire fără scene penibile, fără vană agitație.

— Mereu preferințele tale!

— Cum ți-aş putea vorbi de ale altora? Nu le cunosc!

— Nu te-ai străduit niciodată să le cunoşti! Şi eu, Hugo, eu nu eram „alții", eram nevasta ta!

— Mi se pare că nu m-am sustras niciodată de la obligațiile mele. A fost o vreme în care...

— Opreşte-te! Eşti ignobil! Iar limbajul ăsta grosolan e cu atât mai deplasat în acest loc!

— Încetează să te mai agiți astfel!

— Nicio femeie de vârsta, de condiția mea, n-a fost neglijată cu atâta cruzime.

Hugo făcu o mutră agasată.

— Nu văd la ce-ar mai putea sluji o scenă ca asta, în toiul nopții. Ce anume

vrei de la mine? Spune! Dar încearcă să-ți păstrezi calmul; căci mâine am un concert la Göteborg, de care se pare că ai uitat...

— Puțin îmi pasă!

— Dacă aşa stau lucrurile...

— Prea au fost numeroase sacrificiile pe care am consimțit să le fac pentru muzica ta. Cu un aer încrâncenat, tânăra făcu semn către superbul instrument al cărui lemn prețios avea reflexe aurii. Dacă ai şti, strigă ea, de câte ori am simțit dorința să-ți distrug vioara! Ah, să nu-i mai aud cântecul vrăjit care e pentru mine un fel de insultă sau, mai curând, care era, fiindcă toate astea, slavă Domnului, acum s-au isprăvit!

Nelinişţit, Hugo se ridică dintr-o săritură şi se aşează între vioară şi Judith.

— Nu, nu, spuse el gâfâind, asta nu! Vioara e însăşi sufletul meu!

— Nu mai ai de ce te teme! replică Judith cu dispreț. În ce mă privește, și tu și vioara ta aparțineți trecutului.

Gânditor, cu trăsăturile crispate, Hugo murmură:

— Dar tu mi-ai oferit-o... Legătura asta va exista între noi atât cât voi trăi, ba chiar și după asta, căci arta este indestructibilă. N-aș putea niciodată să cânt fără să mă gândesc la tine, fără să-ți văd chipul în fața ochilor...

— Da, sări tânăra femeie, eu sunt cea care ți-a dăruit acest instrument al diavolului! Fără să mă gândesc atunci că va deveni pentru mine un adevărat supliciu. Toate notele pe care le smulgi din el sunt tot atâția spini care mi se înfig în carne!

— Imaginile evocate sunt de un gust îndoielnic, Judith, de un gust care nu-ți face cinste. Încetează...

— Tu m-ai făcut să urăsc muzica! Pe

vremuri, numele lui Bach, Vivaldi, Mozart, Brahms, îmi erau dragi... Acum, ele mă umplu de amărăciune.

— Dramatizezi prea mult situația.

— Dacă ai şti cât mi-a fost de penibilă mărturisirea acestui lamentabil fiasco, a acestei cumplite neînțelegeri!

— Trebuie să ne resemnăm în fața evidenței.

— Fraze!

— Tu care eşti întotdeauna atât de lucidă, atât de obiectivă, de *matter of fact*[18], ar trebui...

— Ar trebui, ar trebui! Cine îmi va da înapoi anii irosiți? Cine îmi va reda vârsta pe care o aveam în ziua acestui nefast măritiş?

Hugo îşi pusese halatul de casă, din satin negru, şi-şi înfăşurase gâtul într-

---

[18] Expresie americană desemnând o mentalitate practică şi obiectivă.

un fular uşor, de mătase albă. Foarte înalt, foarte slab, părea că se află pe scenă, în costum de seară.

— În viață nu există ani pierduți, spuse el aşezându-se în fața soției sale. Mai târziu, vei înțelege că această încercare n-a fost zadarnică pentru noi. Ceea ce-am să-ți spun astăzi, poate că ți se va părea atroce, odios, dar te asigur că vom ieşi din asta îmbogățiți sufleteşte amândoi.

Judith clătină neîncrezătoare din cap.

— Destul! spuse ea. Destul cu aceste judecăți reci. Oare cel care-mi vorbeşte e într-adevăr discipolul lui Hölderlin, demonul romantismului german?

— Ascultă-mă cu atenție! Toți criticii sunt de acord în a recunoaşte că, de câțiva ani, felul meu de a cânta s-a îmbunătățit în mod considerabil. Şi mai ales, noua manieră de a interpreta, de a înțelege operele care întrunesc toate

sufragiile, care-mi sporesc gloria. Toate astea pot să ți se pară vorbe goale, dar pentru noi, artiştii, glasul criticilor sau manifestările de satisfacție sau de nemulțumire ale publicului sunt singurele criterii reale ale nivelului desăvârşirii noastre. Dacă culegem aplauze, dacă suntem sensibili la mărturiile şi la dovezile de admirație, asta se întâmplă din pricină că i-am înflăcărat pe cei ce-au venit să ne asculte, din pricină că le-am retransmis, în chip fidel, mesajul marilor muzicieni dispăruți. Or, dacă astăzi înțeleg mai bine operele pe care le interpretez, asta se datorează în mod sigur încercărilor prin care a trecut fiecare dintre noi în această căsnicie. N-am lăsat nimic să-mi scape din chinul, din dezamăgirea mea, nici măcar față de tine. Şi totuşi, mi-am dat curând seama că legătura noastră se va destrăma, dar voiam totuşi s-o mențin pâ-

nă în ultima clipă. Înțelegi? Trăgându-se puțin îndărăt, Hugo adăugă: În viață, vezi tu, trebuie să perseverezi întotdeauna, să rămâi la postul tău, ca un soldat la datorie, să nu dezertezi niciodată.

— Vedeai totuşi că eram nefericită. Soarta mea te lăsa indiferent?

— Eram prinşi în angrenajul vieții cotidiene: se stabilise între noi un anumit *modus vivendi*, bazat pe ignorarea problemelor esențiale.

— Spune, mai simplu, că te-ai obişnuit să mă neglijezi, să nu-ți mai pese câtuşi de puțin de nevoile mele afective.

— Meseria mea e o sclavie, Judith...

— Recunosc, căci te-am văzut muncind, te-am văzut repetând fără răgaz, cu o tenacitate aproape inumană. Ştiu să apreciez la justa sa valoare tot efortul pe care l-ai depus ca să ajungi unde ai ajuns. Dar nu uita, Hugo, că meseria

asta atât de dură îți procură şi unele satisfacții care sunt pe măsura ambițiilor tale şi care-ți măgulesc din plin orgoliul. Aşa stând lucrurile, aveai oare dreptul să sacrifici fericirea mea carierei şi mai ales egoismului tău?

— Îți spun încă o dată că am fost şi sunt complet absorbit de munca mea, că nu-mi mai aparțin. Turnee după turnee, angajamente în mai toate capitalele...

— Da, călătorii istovitoare cu avionul, cu vaporul, cu trenul, cu maşina... Cunosc toate astea, fiindcă le-am trăit alături de tine.

— În unele seri eram atât de extenuat, încât trebuia să înghit tot felul de întăritoare. Adu-ți aminte de noaptea aceea faimoasă din Montevideo când, după concertul de Brahms, am căzut în cabină... Mi-au trebuit douăzeci de minute şi doi medici ca să mă facă să-mi vin

în fire... Şi uite aşa au trecut săptămânile, lunile, anii. Am devenit idolul mulțimilor, dar şi prizonierul propriei mele glorii.

— Chiar aşa stând lucrurile, o astfel de explicație nu constituie o scuză! exclamă Judith care-şi dădu seama că prin argumentele sale Hugo urmărea s-o împingă pe o pantă periculoasă. Voi, artiştii, consideraţi cu prea multă uşurință că toată lumea trebuie să se sacrifice pentru arta voastră, că ea stă în centrul preocupărilor tuturor persoanelor din anturajul vostru, că reprezintă polul oricărei activităţi, oricărei gândiri.

— În concluzie, noi ne supraestimăm.

— Te rog, nu te cocoța iar pe piedestal! Ah! Dacă aţi putea fi şi voi puțin mai modeşti!

— Să nu ne pierdem vremea cu copilării, vrei?

— Te doare că-ți spun adevărul?

Hugo făcu un gest de plictiseală.

— Hai să isprăvim! Şicanele astea sunt nedemne şi de tine şi de mine!

— Dacă ai şti cât mă agasezi când îți dai aerele astea de geniu neînțeles!

— Pentru mine, muzica ocupă cel mai de seamă loc în viața mea!

Scoasă din răbdări, Judith bătu din picior.

— Îngăduie-mi să cred că viața, în esența ei, nu datorează nimic muzicii şi că prețuieşte mult mai mult decât ea! Şi că fiecare ființă umană ar trebui, înainte de orice, să se consacre celor mai nobile legi ale ei şi mai ales carității, această supremă expresie a dragostei. Da, Hugo, dragostea a fost, este şi va fi întotdeauna deasupra artei!

Hugo ridică din umeri şi se îndreptă spre fereastră. Trase perdeaua şi privi afară.

— Cât de ciudată e noaptea asta! ob-

servă el pe un ton neutru. Copacii par niște santinele negre, încremenite pe vecie în atitudinea lor de apărare mută. S-ar spune că o vrajă a înlănțuit natura, că e fermecată de nu știu ce putere misterioasă. Să știi că ai descris foarte bine Suedia în scrisoarea ta... Ce țară ciudată! Ce locuitori bizari! Plini de cele mai violente contraste! La concert sunt rezervați, aproape țepeni, dar în viața de toate zilele sunt pătimași și manifestă o înflăcărare pe care nu o găsești nicăieri în altă parte. Sunt cruzi și totodată caritabili, idealiști și realiști și – lucrul cel mai important – împrăștie în jurul lor o vitalitate care mă atrage și mă seduce în cel mai înalt grad. Crezi că această înfruntare dintre noi ar fi fost posibilă în altă parte decât în acest ținut atât de nemaipomenit de tonifiant, de ațâțător? Niciodată!

— Să nu ne abatem de la obiectul dis-

cuției noastre cu astfel de generalități, de considerații abstracte! spuse Judith, nerăbdătoare. Mă aşteptam la o altă atitudine din partea ta, mai umană, mai plină de regrete...

— Fiecare dintre noi e închis în propria lui sferă. Pentru tine, totul e în funcție de necesitățile şi de satisfacțiile vieții. Pentru mine, totul rămâne subordonat artei, exigențelor ei. Aşa că, Judith, noi nu ne vom putea niciodată înțelege, niciodată...

— Nu simți deci nici cea mai mică remuşcare în ceea ce mă priveşte? Nu regreți că m-ai neglijat?

Hugo întoarse din nou capul spre fereastră:

— Ba da! Şi se cuvine să-ți mărturisesc că mă simt vinovat față de tine, murmură el, de data asta nemaiavând putere să-şi ascundă tulburarea.

— În sfârşit!

— Trebuia să fi luat măsuri mai curând, da, să fi încercat să pun capăt acestui fel de viață care a devenit insuportabil pentru tine. Această greşeală, pe care n-o neg, va apăsa greu asupra mea...

— Aşa că te-ai decis să...

— Să-ți îndeplinesc dorința, pentru că am ajuns la punctul în care nu se mai poate îndrepta nimic.

Judith o porni încet, spre uşă.

— Va trebui să ne despărțim cât mai repede cu putință, declară ea cu voce ştearsă. De prisos să mai prelungim o situație care ne nemulțumeşte pe amândoi.

— După concertul de la Göteborg, n-am să mă mai întorc aici; mă voi duce direct la Stockholm. Apoi, după ce turneul în Suedia va lua sfârşit, voi pleca în Japonia, la Festivalul de muzică europeană, organizat la Tokyo. Vezi deci

că în curând se vor aşterne între noi mii de kilometri, continente, oceane... Aşa că ruptura va fi definitivă.

Cu un gest febril, Judith îşi aranjă o buclă rebelă.

— Vreau să mă duc în parc, spuse ea pe nerăsuflate, mă înăbuş aici. Poate că în mijlocul naturii adormite îmi voi găsi liniştea sufletească. Domnul să te aibă în pază, Hugo!

— Rămâi cu bine, Judith... Şovăind, aproape timid, muzicianul se duse să-şi ia vioara: Pentru ultima oară... Aş vrea să cânt numai pentru tine... pentru ultima oară...

Ajunsă în salon, Judith rămase nemişcată: divin, de neuitat, Hugo cânta... Fără voia ei, ochii i se umplură de lacrimi. Căci nebănuite sunt adâncurile inimii omeneşti şi insondabil infinitul sufletesc! Hugo cânta şi Judith simțea cum se linişteşte, cum o părăsesc şi ul-

timele rămăşiţe de agresivitate şi ranchiună. Cântecul viorii părea o lumină limpede, nemaipomenit de atrăgătoare. Da, acordurile ei luminau lumea, transfigurau întregul univers. Farmecul inefabil al artei, înflăcărată magie a muzicii!

Hugo cânta şi Judith se simţea transportată într-o lume de vis. Albăstrimi delicate pe vastele orizonturi. Freamăt de crengi primăvăratice. Suavitatea îmbătătoare a celor mai subtile miresme. Veselie, bucurie, ameţeală. încântare, extaz... Veşnicul miracol al fiinţei şi al vieţii!

Trebuia să rupă însă firul întins de vraja muzicii, să curme farmecul! Acoperindu-şi urechile cu mâinile, ca să nu mai audă, ca să nu cedeze chemării visului, Judith ieşi repede din odaie. Coborî alergând scara şi se năpusti în tăcerea noptatecă a parcului.

Aerul proaspăt şi pur o aduse la realitate. Gâfâind, se sprijini de un copac, apoi oftă din străfundul fiinţei sale.

Capitolul VI

— Eu, om de seamă? spuse Jan, cu un surâs. De-a lungul întregii vieţi, singura mea preocupare a fost să-mi îndeplinesc cu scrupulozitate şi, în măsura posibilităţilor, chiar cu fervoare, obligaţiile, să dau fiecăruia ceea ce aştepta de la mine, să-mi respect angajamentul, să fiu tolerant şi înţelegător şi să ating – din punct de vedere profesional – perfecţiunea. Toate astea sunt mult prea simple şi insuficiente – ar spune astăzi, unii – ca să facă pe cineva ilustru.

— Şi totuşi eşti, replică Thérèse, cu încăpăţânare.

— În ceea ce-l priveşte pe Erling, în-

cepu Jan, socot că... Se întrerupse şi-şi ciuli urechile. Ascultă!

— Muzică... în casa noastră?

— Da, e Hugo.

— La ora asta?

— Da, eu i-am spus că în acea aripă a clădirii poate să exerseze oricând, că micul apartament e astfel situat, încât cântecul lui nu poate deranja pe nimeni.

— Totuşi... să cânți la vioară la miezul nopții... Dă-mi voie să socot aşa ceva nepotrivit...

— Nu fi prea severă, draga mea.

— De altfel, nu prea pare să exerseze...

— Nu, mai curând s-ar spune că tânărul cântă pentru plăcerea lui... sau pentru durerea lui! În orice caz ceea ce cântă e foarte frumos.

— Mă văd obligată să-ți mărturisesc că muzica asta mă răscoleşte, zise

Thérèse cu voce schimbată.

— Băiatul ăsta e cel mai mare violonist al vremurilor noastre...

— Niciodată, n-am auzit ceva mai emoționant, nişte sunete atât de terestre, dar care să aibă asemenea accente celeste. Ştii ce anume cântă, dragul meu?

— Improvizează pe un *andante* de Brahms.

Thérèse aruncă o privire asupra pendulei de la căpătâi:

— Vino să te culci, Jan, spuse ea. Nu putem totuşi rămâne în picioare, întreaga noapte!

— Să dorm? Când omul ăsta cântă atât de minunat? Când îşi obligă vioara să cânte astfel?

— Cel puțin întinde-te pe pat...

Jan scutură din cap.

— Cu neputință. Noaptea asta are ceva enervant: simt în creier nişte gheare

de oțel...

— Tocmai, te vei liniști...

— Nu. Poate e de vină luna, poate noi înșine... Simt o neliniște surdă, ceva care parcă dă târcoale casei.

— De unde-ți vin ideile astea morbide? Mai mult ca sigur că vioara lui Hugo te-a adus într-o astfel de stare!

— Aerul e greu, încărcat de electricitate; am impresia că o amenințare nevăzută apasă asupra Tjorpei.

— Dacă ai încerca să citești?

— Nu m-aș putea concentra asupra textului.

— Atunci ce ai de gând să faci?

— Mă duc să iau puțin aer... O sclipire trecu prin ochii lui Jan: De fapt, mă duc la Troelle.... Simt nevoia să cânt la orgă... Simt aproape instinctiv atingerea clapelor. Știu că orga mă așteaptă...

— Ce noapte ciudată!

— În timpul zilei a bătut vântul din-

spre Nord...

— Cel care aţâţă animalele... ba chiar şi oamenii!

— Dacă te iei după ce spun bătrânii din ţara asta, cei care-i ascultă prea multă vreme tânguirile, peste an îşi vor pierde minţile...

— Ei, nevoia asta de a vă înconjura de legende, spuse Thérèse. Apoi, practică şi realistă, adăugă: Fii atent pe drumul spre Troelle; nu merge prea repede! Mi-e întotdeauna frică de şirul acela de castani! După care, cu o expresie gânditoare, spuse fără nicio tranziţie: Ca să ne întoarcem la Judith şi la Hugo... Sunt sigură că lucrurile s-au deteriorat de tot în ultima vreme.

Aceste cuvinte îl tulburară profund pe Jan. Ele îi deşteptară din nou ceea ce se străduise să înăbuşe în străfundul conştiinţei sale: amintirea acelei vâlvătăi, a patimii pe care o iscase în el pri-

ma întâlnire cu Judith Collins, pe țărmul Mediteranei, atunci când frumoasa americană era încă o tânără romantică şi când însuşi imposibilul i se păruse realizabil. Căci mărturisirea Judithei, sub bolta de trandafiri, îi însufleţise puternic amintirile. În plus, cu timpul, uimitoarea ei asemănare cu Sigrid se accentuase şi mai mult. Oare cum suna versul lui Puşkin?

„Redă-mi, o, Doamne, vechea mea sminteală,
Şi-abate de la mine imaginea-i fatală...”

Imaginea funestă a Sigridei, da... Nu numai că se statornicise în sufletul lui Jan, dar uneori se reîntrupa şi în alte femei, ca să-şi sfâşie şi mai cumplit vărul: Flavie, Judith... Obsesie veşnică, amintire chinuitoare. Timpul –

recunoscut ca mare vindecător – nu avusese nicio putere împotriva înşelătoarei năluci. În van treceau anii, chipul Sigridei nu pălise niciodată, ba uneori lui Jan chiar i se părea că-i aude vocea atât de cunoscută, şoptindu-i: „Fac adesea lungi plimbări, în timpul cărora stau de vorbă cu copacii. Cu copacii care ne cunosc pe amândoi, care ne-au auzit mărturisirile. Eu nu-s nebună, Jan, dragostea mea e nebună, dragostea mea pentru tine. Când vreau să-mi descarc inima, vorbesc cu copacii, cu florile, cu animalele. Caii noştri...” Mai ales de când se întorsese în Suedia, năvala amintirilor era tot mai puternică. În decorul încântător al tinereții sale, totul i-o evoca pe luminoasa lui logodnică, totul îi vorbea de Sigrid... Scoarța scrijelită a unui arțar, o piatră mare, răsturnată în mijlocul drumului... Trecutul redevenea, în mod dure-

ros, prezent.

— Hugo s-a oprit din cântat, spuse Thérèse. Păcat, era atât de frumos!

Jan aprobă din cap.

— O artă ca a lui înseamnă o bogăție inestimabilă.

— Dar şi periculoasă.

— De ce?

— Câte sacrificii îi vor fi costat această artă, atât pe el cât şi pe cei din jurul lui! Mărturisesc că atunci când îl aud cântând, când ascult acordurile acelea sfâşietoare şi de o asemenea perfecțiune, niciun preț nu mi se pare prea mare pentru a atinge un asemenea țel sublim. Adaug însă că setea mea de dreptate, de echitate mă face totuşi să-i țin parte Judithei. Niciodată, înțelegi, niciodată Hugo n-ar fi trebuit să-şi neglijeze nevasta, să-i ignoreze dragostea şi tandrețea şi să nu țină seamă decât de muzica lui.

— Fiecare om trebuie să-şi urmeze propriul său drum, Thérèse, să asculte de chemarea conştiinţei sale, de dorinţa lui primordială.

— Nu pot să-l scuz pe Hugo... nu pot...

— Să lăsăm acest subiect, problema e prea complicată. Simt nevoia de destindere, de linişte. Vreau să mă îmbrac şi să mă duc la Troelle...

— Înainte de a pleca vrei să arunci o privire asupra micuţei Tora? Şi nu sta prea mult la Troelle, dragul meu...

În prag, Jan se întoarse şi-i trimise un sărut credincioasei şi curajoasei sale soţii. După ce plecă, Thérèse rămase multă vreme cu privirea aţintită asupra uşii, apoi, gânditoare, îşi aprinse o a doua ţigară...

Câteva minute mai târziu, puternicul automobil Bentley, de culoare neagră,

al stăpânului Tjorpei, o porni pe drumul către Troelle, printre cele două şiruri de castani scăldați în lumina rece a lunii. După moartea pastorului Lindström, lui Jan îi plăcea să se ducă din când în când la Troelle, ca să cânte la magnifica orgă din biserica parohială; ca să nu-l deranjeze pe Undset, noul pastor şi ca să nu conturbe slujba, luase obiceiul de a se duce acolo noaptea. De altfel, cu cât ora era mai înaintată, cu atât era mai propice orației muzicale, fiindcă Jan avea atunci impresia că biserica din primii ani ai copilăriei era a lui, că într-un anume fel era un soi de capelă particulară unde se putea reculege, într-o deplină izolare, iar imensa tăcere din jur era ca o pregătire treptată a imnului pe care orga îl făcea să urce către tării.

Iar compozitorul a cărui operă se acorda cel mai bine cu starea lui sufle-

tească, cel cu care se simțea, într-un fel, complice, era autorul celor mai sublime momente ale muzicii occidentale: Johann Sebastian Bach. Cioplit dintr-o bucată, aidoma înalților pini negri pe care-i vedea ridicându-se ca un jet vertical de apă, pe malurile lacului Vänern, Jan avusese întotdeauna cultul fidelității. Aceleaşi compoziții care-l seduseseră când nu era decât un adolescent continuau să-l incinte şi acum, când era un om bătrân. Şi la urma urmelor de ce să-şi fi schimbat gusturile, din moment ce ele se îndreptau către ceea ce era mai bun şi mai de preț? Când interpreta muzica atât de pură, atât de sacră a lui Bach, simțea cum cad de pe el şi ultimele fărâme din zgura patimilor omeneşti. La capătul acestei progresive ascensiuni către puritate, nu mai rămânea altceva decât dialogul dintre el şi providență, şi asta datorită

puterii miraculoase a muzicii.

Capitolul VII

Când Jan se văzu în fața orgii din Troelle, simți coborând în el o liniște deplină. Venerabilul sanctuar din Troelle era un lăcaş magic, un zid înalt de care se spărgeau toate valurile deşartei frământări omeneşti. Aici putea să se reculeagă, să se concentreze... Se gândi intens la membrii familiei sale, la Flavie, la mica lui nepoțică Tora, ultima sosită în clanul Yvarsen. Flavie era zâna bună a Institutului, o zână activă, muncitoare. Ultimele cercetări pe care le făcuse împreună cu Erling constituiau un studiu monumental, elaborat într-un interval de timp foarte scurt. Dar această operă o costase multă oboseală, plictis şi uneori chiar accese de descurajare pe care trebuise să şi le re-

prime. Viața ei, alături de Erling, era un continuu efort pentru a se menține la suprafață, pentru a rezista, pentru a nu cădea de epuizare. Sfârşitul tragic al fratelui ei fusese o grea încercare, resimțită atât de Ide, cât şi de dânsa. Flavie se număra printre ființele cele mai nobile, cele mai generoase pe care le cunoscuse Jan. Mai avea încă de îndeplinit sarcini mari, şi doctorul îşi zise că pilda acelei femei de excepție exercita, cu siguranță, o influență tonifiantă, educativă asupra celor din jur. „Să-i dea Domnul puterea necesară pentru a duce la bun sfârşit ceea ce i-a hărăzit soarta”, îşi spuse doctorul.

Jan tocmai se pregătea să atace primele acorduri, când simți brusc prezența cuiva. Întorcând încet capul spre stânga zări – pe ultima treaptă a scării de lemn ce ducea la pupitrul orgii – o siluetă feminină, slab luminată...

Sigrid... În pofida judecății şi a sobrei sale lucidități, Jan socoti că apariția nu putea fi decât o nălucă. Totuşi, cuprins de un soi de rătăcire, întinse mâna spre ea. Atunci, tulburătoarea apariție schiță un gest de mirare şi de scuză.

— Iartă-mă că te-am întrerupt, doctore: cred chiar că te-am şi speriat.

Recunoscând vocea Judithei, Jan se linişti. Dar în el continua să persiste o nostalgie dureroasă. Deci încă mai era vulnerabil până şi la simpla amintire a lui Sigrid! Ce amprentă puternică lăsase asupra vieții lui! Amețitoarea logodnă, amărăciunea despărțirii, apoi moartea tragică a verişoarei sale în apele Trollhättanului, toate aceste amintiri dădeau acum năvală în ființa lui. În ciuda numeroşilor ani ce trecuseră de la toate acele evenimente, încă mai suferea. Tăcerea prelungindu-se, Judith se simțea din ce în ce mai jena-

tă: îşi dădu seama că intruziunea ei în lăcaşul liniştit, unde Jan căutase, desigur, singurătatea, putea părea nelalocul ei.

— Domnule doctor... spuse ea, şovăind, te rog să nu fii supărat...

— Nu mă supăr, Judith, dar aş dori să aflu şi eu motivul vizitei neaşteptate, aici, în lăcaşul din Troelle, în miez de noapte...

— În curând se va lumina de ziuă, domnule doctor...

— Să lăsăm vorbele de prisos, Judith, ele nu fac decât să ocolească întrebarea mea...

— Ştiam de la Thérèse că vii adesea aici, noaptea, ca să cânți la orgă...

— Ah, femeile... Dar cum ai putut ghici că tocmai în noaptea asta...

— Mă aflam în parc, la câțiva paşi de garaj... Te-am văzut ieşind din casă, urcându-te în maşină şi pornind pe

drumul spre Troelle. Atunci, am cutezat...

O expresie de dezaprobare apăru pe chipul lui Jan.

— Trebuie să-ți mărturisesc că nu-mi prea place această fantezie.

— Dumneata nu eşti omul căruia să-i pese de bârfe, de „ce-se-va-spune”! Mi-ar fi greu să cred un astfel de lucru...

Jan avu un gest tăios.

— Nu e vorba de alții, ci de mine! Şi de dumneata! Vezi, pastorul Undset a avut încredere în mine; mi-a lăsat o cheie de la uşa laterală, pe unde probabil ai intrat şi dumneata.

— Într-adevăr.

— Dar mai mult ca sigur că nu i-ar plăcea să mă ştie aici în compania unei femei tinere, frumoasă şi seducătoare.

Judith îşi plecă încet capul, cu un surâs trist.

— Complimentul încearcă să atenueze

reproşul? întrebă ea.

Jan răspunse foarte serios, aproape grav:

— Nu înțelegi că prezența dumitale aici este inadmisibilă?

Ochii frumoşi ai Judithei se umplură de lacrimi.

— Există momente în viață, în care ajungi să nu-ți mai pese de unele lucruri; sunt cumplit de nefericită, domnule doctor Yvarsen!

Stăpânul din Tjorpa nu răspunse nimic, mărginindu-se să contemple în tăcere luciul clapelor, unde lumina slabă isca unele reflexe timide. Era într-adevăr supărat; când plecase de acasă, în plină noapte, dorise – înainte de orice – să-şi regăsească pacea, liniştea şi seninătatea, în fața „orgii sale”. Sanctuarul din Troelle era insula lui, locul de retragere, ferit, cu gelozie, de străini. Sosirea Judithei punea capăt dragei lui

singurătăți: digul fusese rupt, lumea exterioară apăsa din nou asupră-i şi grijile zilnice năvăleau din toate părțile.

— Mă alungi şi dumneata, doctore? se nelinişti tânăra femeie.

Jan avu un surâs indulgent şi-i arătă simplu, uşa.

— Afară e o bancă. Ne vom simți mai bine acolo.

Cu paşi mari, ieşiră amândoi din biserică.

— Ce înseamnă capriciul ăsta nocturn?

— Hugo şi cu mine ne-am... ne-am despărțit definitiv, murmură Judith.

— De când? întrebă Jan fără să se mire.

— În noaptea asta am avut o discuție decisivă.

— Presupun că înainte de acel *andante* de Brahms?

— Da, domnule doctor. Cu voce uşor

răguşită, ea adăugă: la instrumentul pe care i l-am oferit când a început dragostea noastră. Căci a înțeles, ca şi mine, că ruptura era de neînlăturat, că această căsnicie a noastră fusese un fiasco, un eşec lamentabil.

— Despărțirea asta bruscă este o aberație! Căsătoria e un lucru sacru, Judith, n-o desfaci în câteva minute!

— Nu mai aveam nimic de desfăcut. Am mai spus acest lucru!

— Mă rog, în sfârşit, o hotărâre atât de pripită... Ia să vedem ce împrejurare v-a determinat să luați hotărârea comună, pe cât de bruscă, pe atât de nebunească...

— I-am reproşat lui Hugo răceala, indiferența. Atunci mi-a mărturisit, cu seninătate, că nu-l interesează decât muzica şi că o femeie n-are loc în viața lui.

— Oh, toate astea sunt de-a dreptul

absurde!

— Atitudinea dumitale mă miră, doctore. Pari foarte... contrariat, tocmai când mă aşteptam să te găsesc mai curând mulțumit de ceea ce, pentru mine, e de fapt, o eliberare! Mi s-a părut întotdeauna că nutreşti o oarecare simpatie față de mine.

— Tocmai pentru că-mi sunteți foarte dragi amândoi, sunt atât de mâhnit de fapta voastră nesăbuită, strigă Jan un pic cam tăios. Hugo te neglija, e explicabil, arta lui e tiranică, ştiu, dar de aici şi până la a o rupe definitiv... nu! Cu asta nu sunt de acord!

— Deci, după dumneata, ar fi trebuit să mă sacrific, nu-i aşa?

— De ce exagerezi?

— Dar ăsta e adevărul. Un sacrificiu total, o abnegație absolută, iată ce cerea el de la mine.

— Dar aveai şi satisfacții...

— Eu, nevasta ridiculizată?

— Fii mai ponderată, te rog. Când cucerea laurii izbânzi nu erai alături de el? Gloria n-o împărțea cu dumneata?

Judith ridică spre Jan o privire de o infinită sinceritate:

— Triumfurile sale, dragă domnule doctor, le uram, fiindcă îl îndepărtau şi mai mult de mine.

— Ce încurcătură afurisită! Alcătuiați amândoi o pereche minunată, da. Păreați într-adevăr sortiți unul altuia.

— Nepăsarea bărbatului care-mi era soț numai pe hârtie a ucis în mine toată dragostea pe care aş fi putut s-o simt pentru el.

Visător, cu capul sprijinit în căuşul mâinii, Jan rosti încet, cu grijă, şi cu multă franchețe:

— O căsnicie, Judith, e un mare rămăşag, de o îndrăzneală extraordinară. O încercare foarte dură, de o rigoare

adesea atroce, nemiloasă. Îți trebuie o răbdare imensă, o infinită bunăvoință, pe scurt, aproape un fel de smerenie, ca s-o poți duce până la capăt.

— Şi dumneata crezi, în mod serios, doctore, că mulți bărbați şi multe femei sunt în stare să îndure, cu un real succes, o asemenea încercare? întrebă Judith cu un aer de îndoială.

Stăpânul Tjorpei îşi fixă asupră-i privirea de o luminoasă limpezime şi răspunse cu un accent de o absolută certitudine:

— Sunt legiuni întregi! Căci pentru majoritatea ființelor, dragostea, dragostea împărtăşită, dragostea conjugală este singura fărâmă de eternitate în lumea asta materială, singura poartă spre infinit, partea lor de fericire, aici, pe pământ. Pentru ei, această dragoste înseamnă lumina, speranța...

— Dumneata ai o concepție cu totul

deosebită despre dragoste.

— Singura care e justă.

Tânără femeie izbucni contrariată:

— Dragostea la care faci aluzie nu există în căsnicie, dragă domnule doctor Yvarsen. Coabitarea zilnică ne pune prea multe piedici, ne întinde prea multe capcane. Poți simți dragostea sublimă, dragostea lui Dante şi a Beatricei, în timpul unui sonet sau al unei sonate, dar nu în timpul lungilor ani ai unei vieți comune. Nobila înflăcărare cântată de poeți şi artişti e o treabă, dragostea conjugală curentă e alta!

— Nu există dragoste „curentă”, Judith, fiindcă orice dragoste pare unică şi nouă.

— Dar când trăieşti alături, în banalitatea de fiece zi?

La această întrebare, Jan răspunse cu un surâs de o inefabilă bunătate:

— Sigur, am recunoscut că legătura

conjugală e o treabă îndrăzneață, plină de dificultăți şi de conflicte. Dar trebuie să depăşeşti, să învingi piedicile! Cum? Jean de la Croix îți dă această rețetă: „Acolo unde nu există dragoste, semănați voi dragoste şi veți culege dragoste”.

— Dumneata trăieşti şi gândeşti la un nivel mult prea înalt pentru muritorii de rând, domnule doctor.

— Nu cred! Dimpotrivă, sunt realist. Dacă tovarăşul tău de viață este enervat, deprimat, dacă-l apucă vreun capriciu, dacă e nerăbdător, dacă pare că-ți poartă pică pentru vreo neplăcere, răspunde-i cu şi mai multă dragoste. Fii înțelegătoare, tolerantă, dă dovadă de o infinită răbdare; mai devreme sau mai târziu vei culege dragoste...

— Sunt sceptică...

— Esențialul în viața unei perechi este să nu se descurajeze niciodată. Tre-

buie să persevereze, să țină piept, să reziste în fața descurajării, în fața atitudinilor morocănoase. Ştiu, lupta împotriva plictiselii, iritării, indiferenței, rutinei, geloziei, amărăciunii, resentimentului, împotriva tensiunii datorată grijilor materiale nu-i întotdeauna foarte uşoară. Vezi că cunosc toate cauzele unor eventuale conflicte! Totuşi, deasupra tuturor acestor neajunsuri trebuie să se afle afecțiunea, da, acea dragoste despre care ți-am vorbit.

— Utopie, domnule doctor...

— Nicidecum, fiindcă dragostea poate face adevărate minuni; miracolele pe care le săvârşeşte în fiece minut, în fiece secundă, sunt nenumărate. Uite, vreau să-ți istorisesc o poveste, o poveste extrem de edificatoare. În urmă cu vreo douăzeci de ani, am operat un băiat de douăzeci de ani care fusese rănit groaznic într-un accident de cale

ferată. Prins între două vagoane, trupul a trebuit să-i fie scos afară cu ajutorul aparatului de sudură.

— Îngrozitor...

— Mi s-a adus deci acel băiat, o zdreanță jalnică, ciopârțită şi sânge-rândă. Ca să-l salvez, trebuia să tai, să secționez, să adun ce-a mai rămas, să cos... Era aproape o sfidare a soartei. Niciodată nu m-am rugat cerului ca înaintea acelei operații, să mă ajute, să-mi călăuzească mâna. După ceasuri înfricoşătoare, rănitul meu a fost salvat. Dar îşi pierduse o mână şi un picior.

— Ce poveste înspăimântătoare!

— Nu, urmarea e sublimă. Ai să vezi! Căci băiatul era logodit...

— Biata fată! Ce lovitură!

— Se numea Ulrika, Ulla, cum spunem noi pe aici. Una dintre persoanele cele mai curajoase, nobile şi generoase

pe care mi-a fost dat să le cunosc în decursul îndelungatei mele cariere. Şi pe deasupra, o fată splendidă, alcătuită ca o zeiță! Îşi pregătea licența în litere. Studenții erau nebuni după ea! Mă crezi sau nu, dar la un an după operație Ulla se mărită cu logodnicul ei, grav rănitul meu.

— Nu pot crede!

— Aş putea să-ți dovedesc cu certificatul de căsătorie în mână. Am asistat la cununie... Erau legați unul de altul printr-o dragoste totală, completă, absolută: printr-un sentiment care depăşea în mod radical cele două existențe ale lor, şi care era deasupra tuturor mizeriilor acestei lumi. Această dragoste a făptuit minuni, le-a îngăduit să învingă toate obstacolele şi să înfăptuiască cea mai deplină legătură conjugală. Tandrețea, afecțiunea şi înaltul spirit de abnegație al soției au constituit pen-

tru infirmul meu un stimulent de prim ordin. Acest stimulent a dezvoltat în el cele mai nobile calități şi, în contactul zilnic cu acel spirit de elită care era Ulla, deveni un om de o excepțională elevație spirituală. Încurajat de tovarăşa sa de viață, începu să scrie. Eseuri, povestiri, studii istorice, în sfârşit, romane. Astăzi, acest om, al cărui nume îl voi trece sub tăcere, este unul dintre marii noştri scriitori. Cărțile sale, pe lângă satisfacția pe care mi-o procură fiindcă sunt ale lui, ale „rănitului meu", constituie pentru mine o adevărată sursă de elevație morală.

— Poate că ai dreptate! admise Judith, poate că toate astea sunt juste şi adevărate, dar în ceea ce mă priveşte, povestea asta nu schimbă nimic.

— Deci am vorbit degeaba? Povestea Ullei nu te-a convins de greşeala dumitale?

— Nu, domnule doctor.

— Nu te-a făcut să înțelegi că sacrificiile dumitale sunt neînsemnate față de cele la care consimt alte femei? Nu vrei să încerci şi dumneata experiența unei legături conjugale mai dificile?

— Cu Hugo?

— Evident. Pentru că el este şi rămâne soțul dumitale, oricare-ar fi hotărârile atât de pripite pe care le-ați luat.

Deşi chipul Judithei se înăspri, ea răspunse cu o liniştită fermitate:

— Ceea ce mi-ai spus despre dragoste, domnule doctor, mi-a dovedit mai ales un lucru: că între mine şi Hugo n-a existat niciodată dragoste adevărată, dragoste în sensul pe care-l dai dumneata acestui cuvânt. Poate că Hugo a simțit, la început, pentru mine, o anumită dorință, un fel de pasiune. Cât despre mine, îmi dau seama astăzi că am fost sedusă de marele artist din el, mai

curând de muzicianul fără pereche decât de bărbat. Iubeam, admiram în el un ideal de sensibilitate estetică.

— Să revenim la esențial! spuse Jan privind-o pe tânăra femeie cu o curiozitate compătimitoare. Care e motivul real al prezenței dumitale aici? Ce speri de la mine?

— După despărțirea mea de Hugo, după scena penibilă şi dureroasă, după rămasul bun şi cântecul lui sfâşietor, m-am văzut dintr-odată atât de singură, atât de părăsită, încât am simțit nevoia unei prezențe omeneşti.

— Şi de ce neapărat prezența mea? Puteai să te duci, de pildă, să bați la uşa Idei...

— Nu, numai dumneata, domnule doctor, îmi poți reda curajul; numai dumneata mă poți ajuta să-mi regăsesc echilibrul interior, pacea sufletului, numai dumneata poți să-mi arăți dru-

mul care duce către un viitor mai senin. Şi apoi, la Tjorpa, totul depinde de dumneata, aşa că e cât se poate de firesc ca în tulburarea mea să mă îndrept către stăpânul Tjorpei...

— Ce anume aştepți de la mine, Judith?

— Un sfat, glasul unui prieten...

— Nu puteai să aştepți până mâine?

— Oh, nu! Cântecul lui Hugo m-a răscolit atât de puternic încât eram cât pe ce să fac o criză de nervi, să-mi pierd capul. Muzica lui sublimă m-a aruncat într-un fel de haos mental. Nu puteam să mai aştept... În plus, un lăcaş ca ăsta nu este oare locul cel mai indicat pentru reculegere, pentru un examen de conştiință?

Jan se simți brusc foarte obosit. În timpul unei perioade din viața sa crezuse c-o iubeşte pe Judith. Biata fată, cum s-o ajute?

— Ce sfat aş putea eu să-ți dau, spuse el în sfârşit, cu voce blândă, decât să revii asupra regretabilei dumitale hotărâri, să te reîntorci lângă soțul dumitale şi să-i rămâi credincioasă şi devotată? De altfel, am certitudinea, da, ferma certitudine că această ruptură e trecătoare: personal, voi face tot ce-mi va sta în putință ca legătura dintre voi să se reînnoade, să redescoperiți drumul împăcării. Dragostea este un dar, cel mai de preț dintre toate bunurile de pe acest pământ şi niciun sacrificiu nu poate fi prea mare ca să-l păstrezi.

Cu paşi rari, se reîntoarse în biserică şi se aplecă peste clape. Apoi, cu o extraordinară fervoare, Jan începu să cânte. Expresia chipului se schimbase, părea foarte departe de lucrurile pământeşti, absorbit de contemplarea în care-l cufundase muzica, purtat pe cele mai înalte culmi ale ghidului. Sub ple-

tele şi acum stufoase, chipul părea al unui profet, al unui vizionar îmbătat de splendoarea unei privelişti încântătoare. Judith, rămasă afară pe bancă, se ridică încet, fără zgomot şi se reîntoarse la maşină. Simțea că prezența ei în biserica din Troelle ar fi fost inoportună şi că drama ei personală trebuia să pară măruntă şi insignifiantă în ochii unui asemenea om.

Capitolul VIII

— Ascultă-mă pe mine. Eşti prea tânără ca să rămâi o biată văduvă. La vârsta asta ai încă toată viața înainte!

— Am fost măritată de două ori, mamă...

— Asta nu-i un motiv.

— Şi pe urmă sunt foarte fericită lângă voi doi. Pentru mine, Tjorpa e un adevărat paradis.

— Nu trebuie să judeci în chip egoist, fata mea... James va avea nevoie de un tată.

— Dar îl are pe tata. Tata care face cât zece bărbați mai tineri decât el.

— Jan este bunicul lui James şi, în educația unui copil, bunicul are de jucat propriul său rol.

— Tata, bunic! Trebuie să-ți mărturisesc că expresia mi se pare ridicolă.

— Mă rog! Dar tatăl tău are atâtea alte griji, atâtea probleme, încât nu se poate consacra exclusiv copilului tău, Ide. Nu, nu, crede-mă, ar trebui să te recăsătoreşti cât mai repede.

— Cu cine?

— Pretendenții nu-ți lipsesc. Ia hai să-i trecem în revistă...

— Oh, te înşeli, mamă, niciunul...

— Trăieşti cu capul în nori, fata mea! Nu ştii că se vorbeşte despre tine ca despre cea mai drăguță femeie din co-

mitat, care a înflăcărat cele mai multe inimi?

— Cu aerul meu obosit, cu înfățișarea mea îndurerată?

— Astea țin de trecut, fata mea. Privește-te în oglindă! Știu bine că moartea lui Norbert a fost o lovitură grea pentru tine, o încercare cumplită, dar după asta s-a făcut simțită asupra ta influența binefăcătoare a sănătosului nostru climat suedez.

— Totuși, sunt încă foarte deprimată.

— Ești înfloritoare.

— Moartea lui Norbert e prea recentă, mamă. Amintirea lui e încă prea vie.

— Mă rog, dar cum a murit Norbert?

— Să nu mai revenim asupra acestui subiect, mamă, căci nu voi fi niciodată de acord cu tine. Nu poți înțelege...

— Cum se numea femeia care stătea alături de el în timpul stupidului accident?

— Ştii bine că împreună cu tata, am convenit să nu mai rostim niciodată numele acelei... nefericite!

— Nu-ți împărtăşesc câtuşi de puțin felul de a vedea lucrurile. Ai să spui iarăşi că n-am nicio fărâmă de milă creştinească, sau că mă complac în resentimente. Adevărul e că nu-i voi ierta nici azi, nici mâine acelei nefericite, faptul de a fi zdrobit – cu o asemenea lipsă de scrupule, cu un asemenea cinism – căsnicia voastră. Norbert n-a fost un băiat rău, dimpotrivă.

— Problema nu se pune astfel, mamă.

— Ba aşa se pune!

— Norbert era un artist şi ca atare extrem de sensibil la frumusețea fizică.

— Ce avea în plus femeia aceea decât o frumusețe diavolească? Nu, Norbert era totuşi fratele Flaviei, un Verneuil, un băiat cinstit, sincer, loial...

— Sigur...

— Şi ca să ajungă unde-a ajuns, aventuriera aceea ticăloasă şi-a pus la bătaie toate armele periculoasei sale cochetării, toată odioasa ei putere de seducție. Astfel de ființe sunt în stare de cele mai mari perfidii şi chiar numai noțiunea de morală le face să izbucnească în râs. Nu arbora mina asta plictisită, Ide... Am simțit pe propria mea piele până la ce extreme pot ajunge astfel de femei pentru a-şi atinge scopul nefast. Ştii la ce mă gândesc...

După plecarea lui Jan, Thérèse se simțise mult prea neliniştită ca să mai poată dormi. Se dusese deci la Ide, pe care era aproape sigură că o va găsi trează, ştiind că avea obiceiul să citească până târziu. Şi nu se înşelase. Ide stătea în pat şi se delecta cu *Muntele magic* de Thomas Mann, autorul ei preferat. O cutie cu ciocolată şi un pahar cu vin dulce îi stimulau zelul de ci-

titoare nocturnă. Mama sa mâncă o bomboană de ciocolată, o găsi delicioasă, şi până la urmă se cuibări în celălalt capăt al patului. În curând, cele două femei se antrenară într-o discuție foarte însuflețită, deşi purtată pe şoptite.

Thérèse se apucă să evoce umbra frumoasei Sigrid, a cărei amintire era, la Tjorpa, omniprezentă.

— Erling şi cu mine, spuse Ide pe un ton de uşor reproş, n-am putut înțelege înverşunarea ta împotriva lui Sigrid, ura ta față de ea. Toate astea ni se par exagerate.

— A fost o criminală! strigă Thérèse, jignită. N-am avut niciun motiv s-o am la inimă! Şi pentru că vorbeşti de înverşunare, poate ar trebui să te gândeşti la ceea ce i-a făcut celei al cărei nume îl porți.

— Am impresia, mamă, că n-o supor-

tai tocmai pentru că era atât de uluitor de frumoasă.

— Câte ai mai inventat în legătură cu acest subiect! Şi de câte ori te-ai arătat nedreaptă față de mine! Iată, îmi amintesc şi acum scena pe care a făcut-o fratele tău când Flavie se afla în Transvaal şi mai ales cuvintele pe care le-a aruncat în fața lui Jan: „Odinioară, tată, ți-ai stricat viața. Nu te-ai consolat niciodată că n-ai putut s-o ai pe femeia visurilor tale. Cu atât mai rău pentru tine! Cum să nu poți ierta un moment de slăbiciune sau de rătăcire celei pe care-o iubeşti? Crezi că orgoliul sau dreptatea contează în dragoste? Tată, n-ai ştiut s-o păstrezi pe Sigrid Lindval! Eu nu fac parte din aceeaşi generație ca tine! Eu nu am nici scrupulele, nici complexele tale!” Şi asta, imediat după...

Thérèse oftă, jucându-se nervoasă, cu

ciucurii de la cuvertură.

— Astfel de vorbe, rostite de față cu mine, m-au făcut să sufăr îngrozitor, Ide; abia acum îți pot mărturisi. Oh, lui Erling, nu i-am spus niciodată nimic, el e acum atât de departe de asemenea probleme... Mai ales una din fraze a fost foarte dură în ceea ce mă privea: „Nu te-ai consolat niciodată că n-ai putut s-o ai pe femeia visurilor tale!” Atunci eu, eu, mama voastră, ce loc ocupam în frumosul discurs? Aparent, eram o cantitate neglijabilă!

— Sigur că Erling n-a vrut să te rănească, mamă: doar ştii cât de mult ține la tine!

Thérèse avu un gest de deznădejde.

— Atât de ataşat, încât nici nu s-a gândit la mine când a rostit „încântătoarele” fraze...

— Dragostea pentru Flavie îl înnebunise...

— Nebun? Erling? Habar n-ai, fata mea! Fratele tău a fost întotdeauna de o luciditate fără pereche. Atunci însă era vorba de sentimente mari, de o pasiune irezistibilă, de drepturile dragostei şi de nu mai ştiu ce! Atunci eu, cunoscută ca o ființă practică şi realistă, am fost lăsată în afara unor astfel de lucruri. Erling nu se gândea că mă jigneşte, pentru că eu fusesem exclusă total de la asemenea lucruri „subțiri”...

— Mamă, de ce te pui într-o astfel de situație din pricina unor vorbe care aparțin definitiv trecutului?

Dar Thérèse se pornise:

— Eu nu mai contam, eu nu mai eram acolo! Discuția se purta între doi sentimentali şi prezența unei persoane atât de materialiste ca mine era cu totul deplasată! Apoi, pe un ton mai calm, reluă: Şi pentru că veni vorba de sentimentele mari, există unul pe care

eu îl cunosc bine şi care mi-e foarte drag: cel al dreptății. Am avut întotdeauna un simț foarte ascuțit al dreptății, fapt care se explică probabil prin originea mea alsaciană. Căci în Alsacia – vezi tu – ea este socotită cea mai de preț şi nicio dragoste, nicio pasiune n-ar putea trece înaintea ei.

Thérèse oftă adânc şi continuă: Cel mai tare mă înfurie că aici toate discuțiile duc – mai devreme sau mai târziu – la femeia pe care nu voi înceta niciodată s-o socot nefastă pentru toți: Sigrid!

După ce schiță un gest ca şi cum s-ar fi eliberat de o prezența inoportună, luă o țigară şi spuse cu voce mai veselă: Venind să te văd, doream cu ardoare să-mi schimb gândurile. Aşa că, dacă eşti de acord, să revenim la eventualul tău măritiş.

— Ai zis bine „eventual”, mamă.

— Cred că n-ai totuşi de gând să mă contrazici tot timpul... Hai să vorbim puțin despre pretendenții tăi.

Ide înălță nişte ochi în care se citea mirarea.

— Există într-adevăr?

— Eşti chiar atât de oarbă, draga mea?

Dintr-odată curioasă, Ide închise cartea şi se aplecă spre mamă-sa:

— Spune-mi câteva nume...

— Acum iată-te nerăbdătoare...

— Din pricină că lucrul mi se pare cât se poate de bizar, de neaşteptat! De altfel, continui să fiu sceptică!

— Ce ai de zis, de pildă, de Henrik Andersson?

— Inginerul acela de păduri şi ape care vine adesea în vizită la tata?

— Chiar el.

Ide pufni în râs.

— Vai, mamă! N-ai văzut cum arată?

Aş putea spune că e de-a dreptul urât.

— Frumusețea nu trebuie să fie un criteriu pentru tine.

Ide se supără:

— Şi mă rog, de ce? Mai adineauri ai spus că mă bucur de reputația de a fi cea mai drăguță femeie din comitat; dar văd că asta nu te împiedică să mă arunci în brațele primului venit.

— Hai, hai, să nu umflam astfel lucrurile. În ce mă priveşte, ştii bine că n-am să te împing în brațele oricui. Aş vrea doar să te sfătuiesc, să-ți arăt pe ce cale să apuci. Căci, în ciuda celor două căsnicii, văd că n-ai niciun pic de experiență.

— Am destulă ca să nu-l vreau cu niciun preț pe moşneagul ăla! Are capul ca o pară şi când râde, seamănă cu o focă bătrână.

— N-o să fii niciodată serioasă!

— În plus, discuția cu el e de o plati-

tudine întristătoare. A accepta să trăieşti alături de un asemenea om ar însemna o adevărată sinucidere morală...

— Bine, bine! şi Per Svenström?

— E prea mare, adică prea înalt pentru mine.

Thérèse îşi reprimă cu greu un gest de nerăbdare.

— Până acum, spuse ea prost dispusă, n-am auzit nicio obiecție serioasă.

— Dar pentru mine sunt foarte serioase.

— Ia spune-mi, ce părere ai despre Jorgens Meldgaard?

— Băiatul fabricantului de chibrituri?

— Da, e un bărbat superb, cea mai bună partidă din ținut.

Ide îşi scoase uşor bustul înainte, gest de mândrie, pe care-l moştenise de la tatăl ei.

— Cred că nu se cade ca o fată din familia Yvarsen să înceapă să adulmece

„partidele bune”, zise ea.

— Ehei, problemele materiale îşi au importanța lor, fata mea. Până azi, tu ai trăit tot timpul în medii înstărite, n-ai ştiut niciodată ce înseamnă strâmtorarea, nici tu, nici cei apropiați ție. Te-ai obişnuit cu un anumit confort, cu un anumit nivel de trai. Nu te sfătuiesc să renunți la el, fiindcă vei deveni foarte repede acră şi noua ta căsătorie se va solda cu un eşec.

— Asemenea raționamente cumplit de materialiste mă depăşesc.

— Nu mă îndoiesc, dar ştiu că e datoria mea să ți le amintesc. Nu-l uita, mai ales, pe micul tău James. Copilul are dreptul la cele mai bune şcoli şi la cea mai aleasă educație.

— Uiți, mamă că am eu însămi mijloacele de a-i oferi cea mai costisitoare educație? Dispun de o avere personală, destul de mare, care să ne pună la

adăpost, pe copilul meu şi pe mine, de orice griji materiale.

— Poate... Dar până atunci nu mi-ai spus cum ți se pare Jorgens?

— Se spune că-i cam place să bea...

— Oh, nu mai mult decât altuia.

— Cum îi mai aperi pe toți! se amuză Ide.

— Spune-mi măcar, ca fizic îți place? Sau nici el nu e pe gustul tău.

— Nu e neplăcut...

— În sfârşit!

— Ca să te bucuri, aş afirma că e chiar simpatic.

Dar Ide îşi tempera aprecierea, adoptând un ton glumeț. Ridicându-şi capul Thérèse îşi privi fata.

— Veşnic maliția asta care ți-e caracteristică! Ai rămas la fel de copilăroasă ca pe vremuri, fata mea! Pe buze îi înflori un surâs cam trist. Adesea, când te văd umblând de acolo, acolo, prin

casă, uit toți anii care s-au scurs; îmi închipui că ai redevenit tânăra capricioasă care erai înainte de a te mărita cu James şi a pleca în Transvaal... Dar, revenind la prezent, spuse: Deci nu respingi ideea unei căsătorii cu Jorgens?...

Lăsându-se să cadă pe pernă, Ide îşi aranjă pletele, cu gesturi pline de cochetărie.

— Planurile astea sunt cu totul iluzorii, mamă zise ea. În primul rând, nu sunt câtuşi de puțin hotărâtă să mă recăsătoresc: În al doilea rând, habar n-am ce sentimente poate avea băiatul ăsta pentru mine. Aşa că ar fi mai bine să încetăm cu planurile care țin de domeniu! fanteziei.

— Greşeşti, Ide. Ştiu de la tatăl lui Jorgens că băiatul e îndrăgostit nebuneşte de tine.

Ide nu se putu abține să nu izbuc-

nească într-un râs nervos.

— Îndrăgostit nebuneşte? Ha, ha, iată-ne în plin roman-foileton. Nu mai urmează decât mențiunea „va urma”.

— De ce-ți bați joc?

— Pentru că expresiile astea ridicole nu-şi mai au astăzi rostul, mamă. Dacă un bărbat mi-ar fi vorbit astfel, i-aş fi râs în nas! James avea, e adevărat, un aspect cam rustic, dar era un om simplu şi sănătos. Cât despre Norbert, el era un mare artist. N-aş fi putut niciodată trăi alături de o ființă ce s-ar fi exprimat în limbajul demodat al cărților poştale, unde vezi câte o pereche îmbrățişată, într-o inimă de mătase roz cu franjuri de dantelă! Nu, stilul ăsta grotesc nu-i pentru mine! Oricât ar fi fost de vinovat, Norbert m-a obişnuit totuşi cu altceva. Datorită lui am învățat să trăiesc la un nivel superior, să dau dovadă de multă exigență. Senti-

mentalismele muiate în apă de trandafiri nu mă mai interesează.

Thérèse se arătă dezamăgită.

— Câte proteste pentru două vorbe socotite prea naive! Voi, ăştia tineri, vreți să schimbați totul, să puneți în discuție felul de a gândi şi de a simți al celor vârstnici. Fără să vă dați seama, sunteți orbiți de propriile voastre prejudecăți. Generațiile urmează unele după altele, dar nu seamănă între ele, ştiu asta, e un adevăr vechi de când lumea. Dar în momentul de față se exagerează! Niciodată nu s-a vorbit atâta de conflictul dintre generații sau de stupida încăpățânare cu care, chipurile, se opun părinții înclinărilor atât de fireşti, atât de simpatice, atât de elevate şi de inteligente ale copiilor lor! Ca şi cum înainte de răsunătoarea şi zgomotoasa voastră apariție pe pământ noi am fi trăit cu toții ca nişte imbecili feri-

ciți! Vă bateți joc de gusturile noastre, prea romantice, prea „trandafirii”, fără să vă gândiți că şi ale voastre vor fi luate în râs de generațiile care vor urma şi care vor fi probabil sătule să trăiască într-un univers zugrăvit în negru!

Ide începu din nou să râdă.

— Cât te iubesc, mamă, când faci astfel de procese „noului val”! Poți deveni atât de pătimaşă! Apoi, ridicându-se în coate, spuse pe un ton mai grav: Totuşi, trebuie să înțelegi că dacă resping orice mediocritate intelectuală sau fizică, n-o fac pentru că aş fi ahtiată după nu ştiu ce modernism, ci pentru că primele mele experiențe de viață cer acest lucru.

— Ai avut şansa să trăieşti alături de nişte oameni excepționali, sunt de acord! consimți Thérèse, mai ales în ceea ce-l priveşte pe Norbert...

— Dacă ai şti câte lucruri m-a învățat,

mamă! întări Ide. În muzică, datorită tatei, eram mai tare ca el. Dar în celelalte arte ignoranța mea era – pentru a spune astfel – totală. Da, formația mea artistică i-o datorez lui Norbert. Împreună cu el, vizitarea unui muzeu – la început atât de rebarbativă şi de plicticoasă – devenea o plăcere de neuitat. Statuile se însuflețeau, tablourile începeau să trăiască. Şi cu câtă sagacitate, cu câtă siguranță ştia să descopere conținutul spiritual al unei opere, chintesența ei! Epocile, stilurile, viețile marilor artişti n-aveau nicio taină pentru el. La Luvru, la British Museum sau la Museo Nazionale rămânea întotdeauna el însuşi, sigur pe gusturile şi pe preferințele sale. Iar eu, eu stăteam alături şi-l ascultam... Privind în jur, Ide adăugă: Într-adevăr, mamă, bărbatului care va dori să ocupe locul lui James şi a lui Norbert îi va fi greu să

stea alături de ei. James era atât de viril, de puternic! Cât despre tablourile agățate pe toți pereții casei noastre, ele constituie dovada cea mai elocventă a geniului lui Norbert.

Mişcată de acest gest de fidelitate față de memoria celor dispăruți, Thérèse luă mâna Idei şi i-o strânse între ale sale.

— Cu ce aureolă de măreție îi încununi pe aceşti oameni! rosti ea cu sinceră admirație.

— Dragostea, mamă, răspunse încet tânăra, transfigurează tot ce atinge...

PARTEA A DOUA

Capitolul I

Jorgens porni cu calul în galop. Viteza îl îmbăta, îl exalta. Pădurea era atât de frumoasă după ploaia de dimineață! Culorile erau mai vii, mai strălucitoare; miresmele grele care urcau din pământul încă umed, mirosul de frunze uscate, de muşchi şi de ciuperci erau pentru acest tânăr suedez, îndrăgostit de încântătoarea natură a țării sale, cele mai minunate parfumuri. De altfel, duminica, pădurea i se părea întotdeauna în sărbătoare şi avea impresia că împărtăşea şi ea bucuria oamenilor.

— *Jag hälsor dig*, strigă el cu vocea sa

plăcută, de bărbat tânăr, *vänaste land uppä jord, din sol, din himmel, dina ängder gröna.*[19] Mai repede! strigă el mângâind superba coamă a lui Nisse, armăsarul său negru, mai repede!

Virginala frumusețe a ținutului natal îl aruncase într-un soi de febră juvenilă. Dar iată că se întunecă brusc şi deveni gânditor. Ajuns într-un luminiş larg, îşi opri bidiviul, sări jos şi se aşează pe trunchiul răsturnat al unui arțar. O oboseală bruscă pusese stăpânire pe el, o descurajare totală. Ca în urma unei lovituri magice de baghetă, culorile vii şi strălucitoare se şterseră din jurul lui; i se păru că întregul univers nu mai era decât un tablou în tonuri cenuşii, de o plicticoasă monotonie. Căci femeia pe

---

[19] Te salut, cea mai inimoasă țară din lume, salut soarele, cerul, întinderile tale înverzite! (suedeză).

care o iubea rămânea departe, inaccesibilă şi Jorgens începea să fie descurajat din pricina acestei iubiri pe care toată lumea o socotea zadarnică.

Prietenii îl luau fără nicio jenă, peste picior, ironizând dragostea lui pentru fiica doctorului Yvarsen; iar dacă părinții săi stimau foarte mult o personalitate eminentă şi remarcabilă cum era stăpânul de la Tjorpa, dezaprobau totuşi căsătoria cu o femeie de două ori văduvă.

Jorgens însă o iubea pe Ide şi-şi dădea seama că acest sentiment era tot atât de puternic, de indestructibil ca un bloc de bronz: departe de a suferi din pricina dezaprobării generale, dragostea lui nu făcea decât să crească, să se amplifice? Ide era radioasa lui speranță, dulcea iubire, minunata aventură. Tânărul nu putea concepe un viitor în care Ide să nu ocupe locul principal.

Gândurile sale se întorceau tot timpul la ea: Ide! Ide! Ea era izvorul oricărei bucurii, oricărei fericiri. Fără ea, pământul întreg îi părea o întindere aridă, pustie, un câmp mohorât şi dezolant. Dar irezistibilul elan care-l înflăcăra pe Jorgens avea oare şanse să işte vreo reacţie favorabilă în inima celei care era obiectul unei atât de fervente pasiuni? Până în prezent, Ide se retrăsese cu înverşunare în dosul zidului de apărare al văduviei sale, consacrându-se fără nicio rezervă educaţiei micului James. Când Jorgens era primit în vizită la Tjorpa, ea nu se arăta plictisită faţă de el, dar nici nu-i dădea vreo atenţie deosebită. Surâzătoare şi luminoasă, rezerva aceeaşi primire, caldă şi curtenitoare, tuturor prietenilor casei, tuturor celor care erau în relaţii cu tatăl ei; când Jorgens încerca să rămână singur cu ea sau să se angajeze în vreo discu-

ție mai personală, Ide găsea întotdeauna un pretext ca să scape de el, cu eleganță, şi să se alăture celorlalți invitați. Niciodată tânărul Meldgaard nu putuse smulge de la dânsa dovada cât de mică a unei afecțiuni.

Nisse păştea liniştit în mijlocul luminişului, bătând, din când în când, nervos, cu copita în pământ. În bolta înaltă de verdeață cântau şi băteau din aripi, nepăsătoare, păsările, în vreme ce miriade de musculițe dansau un tăcut şi frenetic balet în raza piezişă a soarelui ce răzbătea prin penumbra frunzişului. Întreaga pădure, scăldată într-o lumină difuză, părea că serbează, în felul ei, acea zi de sărbătoare. Dar în inima lui Jorgens pătrunsese-ră – aidoma viermelui într-un măr – o tristețe şi o melancolie de nespus.

Oare Ide va spune vreodată da? Oare va accepta într-o zi să devină soția lui

şi să alcătuiască împreună perechea pe care cuteza să şi-o imagineze în cele mai îndrăznețe visuri ale sale? Întrebările astea îl obsedau, îl tulburau, iar odată ajuns în stare de descurajare, îşi răspundea întotdeauna negativ. Atunci cerul se întuneca, iar viața i se părea goală, lipsită de sens.

— Vreau să-ți vorbesc şi încă foarte serios! îi spuse Henrik Meldgaard fiului său, înainte chiar ca acesta să fi coborât de pe cal.

Jorgens îl încredință pe Nisse rândaşului şi-şi urmă tatăl care intrase în casă. Cei doi bărbați se întâlniră în cabinetul de lucru al lui Henrik Meldgaard, odaie mare şi luxoasă, cu o fereastră ce dădea spre lacul Vänern. Supunându-se gestului imperios al tatălui său, Jorgens se aşează într-unul din fotoliile aflate în fața imensului bi-

rou în stil baroc spaniol.

— Nu mai eşti băiatul serios de odinioară, Jorg!

Rostită pe un ton acuzator, fraza dezvălui pe loc o atmosferă extrem de încordată.

— Ce-mi reproşezi, tată?

Ignorând întrebarea, Henrik Meldgaard îşi aprinse o ţigară şi contemplă îndelung volutele fumului albăstrui care se înălţau încet către tavan.

— Afacerea Yvarsen! lăsă, în sfârşit, să-i scape, laconic.

Chipul lui Jorgens se întunecă.

— Mi se pare că sunt major, replică el şi că această „afacere”, cum îi spui tu, nu mă priveşte decât pe mine!

— Major, major! Baliverne! Eşti moştenitorul meu direct, viitorul stăpân şi proprietar al fabricilor Meldgaard! Prin urmare, tot ceea ce se referă la viaţa ta

particulară mă priveşte şi pe mine! Când eşti fiul unui vârf al industriei, Jorg, nu-ți mai îngădui un sentimentalism de mic-burghez!

Jorgens se înfurie:

— Sentimentalism de mic-burghez? strigă el indignat. Aşa numeşti tu glasul inimii?

— Inima, răspunse liniştit şi cu un surâs ironic Henrik Meldgaard, este un organ esențial în funcționarea organismului uman. Restul ține de imaginație, de o anumită emfază şi nu poate decât şoca un spirit realist.

— Iată un cinism cam forțat, tată!

— Sunt, în mod legitim, indignat sămi văd fiul vârât într-o „poveste de dragoste", ridicolă şi penibilă!

— Dragostea nu e niciodată ridicolă.

— Nu asta e şi părerea prietenilor tăi. Lor li se pare nemaipomenit de comic să te vadă îndrăgostit de o femeie de

două ori văduvă!

— De ce vă amestecați în viața mea? Ide este încă tânără, e de aceeaşi vârstă cu mine!

— Nu mă interesează!

— Deci ai ajuns să-ți acoperi ochii şi să-ți astupi urechile în fața evidenței, ca să-ți poți justifica blamul şi criticile!

Henrik Meldgaard bătu cu un *coupe-papier* în marginea biroului.

— Industria de chibrituri trece printr-o criză gravă! declară el. Trebuie să luptăm din greu ca să ne menținem poziția pe piața mondială. Săptămâna trecută am petrecut nopți întregi discutând cu directorii mei, ca să găsim un mijloc de a scădea prețul de cost.

— Ştiu bine asta, pentru că eram şi eu de față!

— Nu mă întrerupe! Anul acesta va fi un an hotărâtor pentru noi, căci trebuie să facem față concurenței străine,

mai ales celei americane şi să nu ne lăsăm înlăturați de pe anumite piețe care ne aparțin prin tradiție...

— Sunt perfect la curent cu aceste treburi, tată.

— Cred că nu te îndoieşti câtuşi de puțin că lupta va fi foarte strânsă, concurența, feroce!

— Am dat vreodată dovadă de nepăsare?

Cu ochii scânteind, Henrik Meldgaard strigă cu asprime:

— De când eşti cu mintea la femeia asta, ai devenit însăşi imaginea nepăsării, da! Ți se întâmplă din ce în ce mai des să nu vii la fabrică dimineață sau după-amiază, să galopezi prin păduri ca un băiețandru amorezat! Lucrul a devenit intolerabil şi-ți cer să respecți, ca toată lumea, programul de lucru şi să rămâi la postul tău ca oricare alt director sau inginer!

— Fabrica n-a suferit din pricina plimbărilor mele: nu mi-am încălcat niciuna din obligațiile care-mi revin!

— Asta o spui tu, amice! În realitate, patima absurdă te-a făcut nemaipomenit de distrat. Adesea, când suntem la fabrică şi când am nefericirea de a-ți pune vreo întrebare, eşti incapabil să-mi răspunzi, abia realizând despre ce e vorba.

— Exagerezi, tată!

— Câtuşi de puțin! Şi poate că dacă te-ai fi arătat mai puțin neglijent, Lars Bjorne n-ar fi fost ucis acum zece zile în accidentul acela groaznic!

Pălind brusc, Jorgens ripostă:

— N-ai dreptul să-mi imputi acest lucru cumplit! strigă el ieşindu-şi din fire. Bjorne a fost înhățat de fierăstrăul mecanic dintr-un atelier de care eu n-am răspuns niciodată! Singurul răspunzător, dacă există vreunul, e inginerul

Svenström care dirijează fierăstrăul.

— Care-l dirija, căci am hotărât să fie îndepărtat din funcție.

— Deci eşti de acord că nu sunt implicat în treaba aia nenorocită?

În picioare, cu trăsăturile crispate, cei doi bărbați se înfruntau.

— În ce mă priveşte, articulă cu trufie Henrik Meldgaard, pretind să împărți răspunderea accidentului cu întregul personal al direcției. Într-un astfel de caz, fiecare inginer şi fiecare director e vinovat, indiferent de specificul postului pe care-l ocupă. Tu mai ales, fiul meu, tu trebuie să fii cu ochii în patru, să previi toate neajunsurile tehnice, toate stângăciile unor lucrători.

— Dar e absurd! Întreprinderea noastră e mult prea vastă pentru ca eu să pot exercita un astfel de control!

— Înainte de a te fi îndrăgostit de fata doctorului Yvarsen, nu dormeai decât o

noapte din două, până într-atât erai de preocupat de supravegherea fabricii. Făceai controale prin toate atelierele, indiferent de oră... Eram mândru de tine, mulțumit de munca ta. Plin de încredere în viitor, eram convins că după ce eu nu voi mai fi, fabrica va rămâne pe mâini bune.

Schițând un gest de oboseală şi oftând din adânc, Henrik Meldgaard se aşează din nou în fotoliu: Jorgens făcu şi el acelaşi lucru şi, timp de câteva minute, tatăl şi fiul se priviră în tăcere.

— Sunt dezolat să te văd atât de mâhnit, cutează să spună Jorgens.

Ridicând din umeri, Henrik Meldgaard zdrobi nervos capătul de țigară în somptuoasa scrumieră de cristal, măiestrit tăiată în fațete, pe care salariații săi i-o oferiseră cu prilejul împlinirii unui veac de la înființarea întreprinderii.

— Accidentul a constituit un şoc pentru mine... mărturisi el cu glas slab. Îl cunoşteam personal pe Bjorne, îi ştiam situaţia, familia, aşa că m-am simţit groaznic de vinovat, pricepi?

— Pricep, tată, şi sunt eu însumi răscolit. Totuşi, nu e cazul să insinuezi că de când o cunosc pe Ide, îmi petrec vremea dormind...

— N-am spus decât că lipseşti mult prea des de la fabrică, ceea ce e purul adevăr! Sunt de acord că nu porţi răspunderea directă pentru moartea nefericitului! Ah, toată povestea asta mi-a scos, pur şi simplu, peri albi! Mi-am ridicat toate sindicatele în cap! Un membru al guvernului a venit special de la Stockholm ca să mă tragă la răspundere şi chiar până şi pastorul Undset s-a arătat pornit împotriva mea.

— Trebuie să explicăm exact cum s-au întâmplat lucrurile, tată! Am fost

foarte afectat de sfârşitul brutal şi crud al lui Bjorne şi ți-am sugerat imediat să-i oferi văduvei o pensie pe viață. Dar nici tu, nici eu nu ne simțim cu nimic vinovați! Cu o zi înainte de accident, Bjorne s-a dus la nunta surorii sale, a băut zdravăn şi n-a închis ochii toată noaptea. Când a venit la lucru, se clătina de oboseală şi epuizare. Stând lângă fierăstrăul mecanic, zgomotul uniform al acestuia i-a accentuat starea de somnolență până în clipa în care – aidoma unei păpuşi dezarticulate – a căzut peste maşină. Într-un astfel de caz, nici cel mai bun dispozitiv de securitate nu face doi bani.

— Da, dar Svenström, care se afla acolo, ar fi trebuit să-şi dea seama că omul nu era apt de muncă şi să-l trimită acasă. Nu îngădui, într-un atelier, prezența unui muncitor care abia se ține pe picioare!

— Recunosc că o parte din vină o are inginerul de serviciu şi că sancțiunea pe care i-o vei da va fi, probabil, îndreptățită.

— Ne-am cam abătut de la discuția noastră, bombăni Henrik Meldgaard. Fiindcă de fapt era vorba de tine şi de grijile pe care mi le pricinuieşti! Aprinzându-şi o a doua țigară, Henrik declară accentuând pe fiecare silabă: Situația a durat destul, Jorg, şi a început să mi se facă greață de ea! N-am să accept niciodată ca fiul meu să ajungă de râsul comitatului, pricepi? Numele pe care-l porți, te obligă să dai dovadă de un anumit orgoliu!

— Am pătat cu ceva reputația familiei?

— Te faci de râs alergând după o femeie care nu te vrea!

Un fulger de mânie trecu prin ochii lui Jorgens.

— Cine a cutezat să pretindă că nu m-ar vrea? Cine s-a hazardat să facă această afirmație gratuită şi răuvoitoare'?

— Nu încerca să te fofilezi, cu falsa ta indignare! Se vede clar, cât se poate de clar – dacă vrei să ştii – că Ide e cât se poate de indiferentă în ce te priveşte.

— Nu-i adevărat!

— Dovedeşte-o! Să vedem, poți să anunți că te-ai logodit cu ea?

— Abia i-a murit bărbatul, tată...

— Recurgi la o scuză jalnică, bietul meu băiat!

Jorgens se ridică şi se sprijini de fereastra largă, cu spatele spre cameră şi cu fața spre apele scânteietoare ale lacului.

— O iubesc pe Ide şi vreau să mă însor cu ea, spuse el pe un ton sec şi cu o anumită grabă. Treaba asta mă priveşte doar pe mine, pe nimeni altcine-

va. Poate că va fi nevoie de timp, de menajamente...

Roşu de indignare, Henrik Meldgaard strigă:

— Orice-ai spune, să ştii totuşi că treaba asta ne priveşte în egală măsură, şi pe mine şi pe maică-ta. E cu neputință să nu ne intereseze cu cine se însoară fiul nostru! Nu suntem chiar nişte fitecine, băiete, ci o familie de neam mare! Se pare că uiți asta! Ai datoria să ții seama de părerile noastre şi să ne urmezi sfaturile.

— Tată, dragostea e mai presus de orice!

— Dragostea, mereu dragostea! Ți-ai pierdut mințile? Totuşi nu mai eşti un băiețandru sentimental! Henrik Meldgaard se ridică brusc, cât era de înalt, şi veni lângă fiul său: Îți dau o lună, rosti acesta cu asprime, ca să te logodeşti cu una din fetele pe care ți-o

va alege mama ta!

— N-ai dreptul să te amesteci, într-un mod atât de despotic, în destinele altora! se revoltă Jorgens plin de înflăcărare.

Răspunsul tatălui fu usturător:

— Dacă nu mă asculți, te dezmoştenesc şi-l chem pe vărul tău Olaf ca să mă ajute la conducerea întreprinderii! Iar tu nu vei mai avea niciun drept, nici unul!

Capitolul II

Tremurând – iritați, dar totodată şi consternați – mama şi fiul se înfruntară, porniți unul împotriva celuilalt din pricini diferite: pe de o parte grija maternă şi mândria de mare aristocrată a mamei, pe de alta, dragostea pătimaşă a fiului. Îi despărțea o prăpastie, un abis de netrecut, motiv pentru care nu

se înțelegeau, nu se mai puteau înțelege.

Totuşi, ziua începuse destul de bine la Kronstuga...

Henrik Meldgaard şi Jorgens se reîntorseseră de la fabrică, pentru masa de prânz, aducând o veste importantă: încheierea unui contract ce prevedea vânzarea unei mari cantități de marfă guvernului indian. Lupta împotriva concurenților străini fusese foarte strânsă, mai ales împotriva americanilor, dar până la urmă, toți fuseseră înfrânți, iar semnarea contractului reprezenta triumful personal al lui Henrik Meldgaard. Aşa că stăpânul de la Kronstuga poruncise să se servească şampanie, iar masa se desfăşurase în deplină veselie şi voie bună, fiecare străduindu-se să evite cu grijă subiectul care frământa familia.

Ca în fiece sâmbătă, Hedwig

Meldgaard invitase câteva prietene ce urmau să sosească în cursul după-amiezii şi să rămână la masa de seară. După ce-l anunțase pe fiul ei că recepția va avea un caracter deosebit fiindcă îi va oferi ocazia să cunoască câteva tinere aparținând celor mai de seamă familii din comitat, tinere pe care ea, mama lui, le socotea demne de moştenitorul familiei, Jorgens nu-şi ascunse nemulțumirea; ca să scape cu fața curată, îi spuse mamei sale că trebuia să se ducă la fabrică, unde avea de rezolvat o treabă extrem de urgentă. Numai că fabrica – fiind sâmbătă după-amiază – era, bineînțeles, închisă. Scandalul izbucni imediat cu violență.

— M-am săturat până în gât de certurile astea! strigase Henrik Meldgaard, înfundându-şi pălăria pe cap şi plecând furios să-şi facă plimbarea zilnică prin pădure.

Sub pretextul că se duce să se schimbe, Jorgens voise să se refugieze în apartamentul lui, dar mamă-sa venise după el. Se treziră amândoi în vasta cameră de zi, pe care tânărul Meldgaard o amenajase şi o mobilase după propriul său gust.

Ataşat de tot ce era modern, Jorgens dorise o odaie luminoasă, sobră şi funcțională. Două din laturile vastului dreptunghi ce alcătuia odaia erau din sticlă şi aluminiu şi dădeau – una, spre copacii din Kronstuga, iar cealaltă spre apele scânteietoare ale lacului Vänern. Prin liniile sale drepte sau curbe, mobilierul – mese lungi şi joase acoperite cu marmoră, fotolii în formă de scoică, lămpi cilindrice – părea a fi ilustrarea unui manual de geometrie euclidiană. Câteva sculpturi şi trei tablouri abstracte completau decorul.

Dornic să atenueze, într-un fel, discu-

ția mult prea pătimaşă pe care o avusese cu mama sa, Jorgens puse un disc la electrofon şi dădu drumul aparatului să meargă.

— Iarăşi muzica asta oribilă! strigă Hedwig Meldgaard chiar de la primele note. Ştii că jazzul îmi provoacă dureri de cap, dar – ca să-mi faci în necaz – ai pus acest disc.

— Scandalul devenise pur şi simplu insuportabil, mamă, aşa că m-am gândit că muzica...

— Vrei să spui că vacarmul ăsta e muzică?

— Nu trebuie să condamni această muzică dacă n-o înțelegi...

— Să nu schimbăm subiectul, Jorg... E vorba de viitorul tău, nu de jazz...

— Cred, că în legătură cu acest lucru, nu mai avem ce discuta.

— Aşa că vei lua parte la recepția mea...

— Cu neputință, trebuie să mă înapoiez la birou...

— Minți, birourile sunt închise!

— Unele detalii din contractul pe care abia l-am semnat...

Hedwig Meldgaard bătu în podea cu bastonul ei de fildeş:

— Recepția asta am organizat-o special pentru tine, Jorg! N-ai să-mi faci ruşinea să nu vii!

— Mamă, eu...

— Vreau să-mi dai cuvântul că vii, şi asta acum, pe loc!

— Înțelege, mamă, că fetele pe care le-ai invitat nu mă interesează şi nu mă vor interesa niciodată!

— Dar nici măcar nu le-ai văzut!

— Le cunosc.

— Nu pe toate...

— Seamănă între ele, ca două picături de apă...

— Dar văduva ta ce are, mă rog, atât

de deosebit? Prin ce diferă de fetele pe care vreau să ți le prezint? Nimeni nu e unic, băiatul meu, şi fata doctorului Yvarsen nu face excepție de la regulă.

— Totuşi, în ochii mei, ea e cu totul deosebită de celelalte, mamă.

— Prin ce?

— Prin simplul fapt că o iubesc! Iată pentru ce orice comparație este de prisos, aşa că trebuie exclusă dinainte!

— Îți bați joc de mine, Jorg, ăsta nu-i un răspuns serios!

— Pentru mine este şi te rog să mă crezi!

— Cutezi să te împotriveşti fățiş voinței tatălui tău?

— Dragostea mea față de Ide este mai presus de toate considerațiile voastre dictate de interes. Nu mă voi pleca în vecii vecilor în fața acestui gen de tutelă.

— Dar, dragul meu, ceea ce ne preo-

cupă pe noi este tocmai viitorul, fericirea ta! Ar trebui să ne fii recunoscător că vrem să evităm o căsătorie nepotrivită, chiar deplasată, atunci când există atâtea fete tinere care ar fi în culmea fericirii să se mărite cu tine....

— Mamă, cum poți să împingi părtinirea până acolo, încât să vorbeşti de o „căsătorie deplasată”? Doctorul Yvarsen este o celebritate națională, ştii tot atât de bine ca şi mine! Doctor universal recunoscut, chirurg emerit, savant eminent, a contribuit din plin la gloria țării noastre. E primit la Curte, are prieteni în guvern, relații în lumea întreagă şi o influență încă destul de mare. Nu-ți înțeleg deloc ostilitatea în ceea ce priveşte o eventuală alianță între familia lui şi a noastră.

— Da! Yvarsenii fac parte – ca şi noi – dintre familiile de vază ale țării, aici sunt perfect de acord cu tine!

— Ba sunt chiar mult mai cunoscuți decât noi! Numele lui Jan Yvarsen este cunoscut de mai toți suedezii, în vreme ce noi...

— Nu minimaliza situația şi reputația noastră, Jorg... Tatăl tău este stăpânul necontestat al întregii industrii de chibrituri din Suedia...

— Jan Yvarsen e un medic care a îngrijit şi vindecat mii de oameni! Ori ăsta nu-i chiar un lucru lipsit de importanță!

— Să nu ne abatem de la discuția noastră, băiete dragă! Opoziția mea nu vizează câtuşi de puțin familia, care este una dintre cele mai onorabile, ci însurătoarea ta cu o văduvă, cu o femeie care, după două experiențe matrimoniale, nu mai este nici măcar o Yvarsen şi nu mai poate avea puritatea inimii şi puritatea sentimentelor pe care ți le-ar putea oferi o fată tânără.

— Ide are aceeaşi vârstă ca şi mine, e frumoasă şi atrăgătoare.

— Nu asta e problema, ci însăşi situația Idei care creează un obstacol de netrecut.

— Nu vreau să-mi stric viața, din pricina unui aşa-zis „obstacol” pe care-l socotesc absurd!

— Află că în comitatul nostru vom găsi partide dintre cele mai strălucite.

— Mamă, eu am ales....

— Gândeşte-te la Karin Vising, de pildă, prietena ta din adolescență... O fată splendidă, inteligentă, spirituală, sportivă, crescută într-un pension elvețian. S-ar părea că dintre toți tinerii din regiune, pe tine te preferă.

— Iartă-mă, mamă, dar pudoarea sentimentelor nu prea pare a fi punctul forte al tinerelor persoane pe care le cunoşti. Zarva, confesiunile lor sunt de o indiscreție jenantă!

— Cât poți fi de încăpățânat! Tendința asta a ta de a spune întotdeauna nu, de a mă contrazice tot timpul...

— Karin nu reprezintă nimic pentru mine. Nu pot totuşi să inventez nişte sentimente inexistente numai ca să-ți fac plăcere!

— Ați fost totuşi foarte apropiați; adică să nu mai fi rămas nimic din această camaraderie? Văd, într-adevăr, că-ți renegi tot trecutul... Odinioară erai atât de fidel amiciților tale...

— Sunt şi acum. Dar Ide e altceva, înțelegi? Pe Ide o iubesc... Şi nu cu o pasiune trecătoare, o iubesc din toată ființa mea, e o dragoste pe care numai moartea ar putea-o stinge.

Şi iată că încă o dată Jorgens o înfrunta pe mamă-sa. Aceste discuții dure îi făceau să sufere. El, care se înțelesese întotdeauna atât de bine cu mama sa, o vedea acum coalizându-se cu cei-

lalți împotriva lui, furioasă şi plină de ranchiună. Scandalurile nu erau câtuşi de puțin agreate la Kronstuga, proprietatea familiei Meldgaard – locuință vastă şi luminoasă ce se ridica pe malul lacului Vänern – aşa că Jorgens asista – cu un fel de mânie neputincioasă – la înrăutățirea relațiilor dintre el şi părinții săi; cu atât mai mult cu cât era mândru că făcea parte din vechea familie Meldgaard şi că era sortit să ia locul părintelui său în fruntea puternicei industrii creată de strămoşii săi.

Hedwig Meldgaard să-şi fi dat oare seama de tulburare? Căci, bătând din nou, cu bastonul ei de ivoriu, în podea, spuse pe un ton dur şi trufaş:

— Eşti un visător, băiete, un visător incorigibil! Mai întâi, că ridici întruna osanale unei femei care pare a fi cu totul indiferentă în ce te priveşte. Spune, nu-i un lucru de-a dreptul smintit?

Jorgens îşi privi mama cu o mirare îndurerată. Oare să se fi înstrăinat atât de mult unul de altul, încât ea nici măcar nu mai şovăie să se folosească de nişte argumente care lui îi făceau rău? Îşi înghiți reproşurile care-i stăteau pe buze.

— Eşti mult prea crudă cu mine, şopti el, şi dădu să iasă din cameră.

— Rămâi! ordonă poruncitoare Hedwig Meldgaard.

— De ce? Ca să fiu, în continuare, tratat ca un puşti?

— Pentru o mamă, fiul ei rămâne întotdeauna un puşti, spuse Hedwig Meldgaard, a cărei voce îşi regăsise în mod miraculos, blândețea de odinioară. Vino lângă mine, încearcă să mă înțelegi, nu-ți vreau decât binele, Jorg, băiatul meu; te-ai gândit că femeia asta are un copil? Ce-ai să faci cu el?

O sclipire de înflăcărare juvenilă apă-

ru în privirea lui Jorgens.

— Copilul are nevoie de un tată, aşa că voi fi tatăl lui! Să creşti un copil mi se pare o treabă minunată!

— Chiar pe al altuia.

— E copilul Idei...

— Şi al lui Norbert Verneuil. Într-adevăr, pasiunea te-a făcut să-ți pierzi mințile, să nu mai raționezi!

— Cum, mamă, tot nu pricepi ce înseamnă cuvântul „dragoste”?

— Semnificația acestui cuvânt am cunoscut-o înaintea ta, Jorg, aşa că voi trece peste lecțiile tale.

— Odinioară, mamă, erai plină de dragoste şi de înțelegere; acum, vorbele tale dovedesc o uscăciune a inimii care mă surprinde.

— Încerc doar să te apăr împotriva ta însuți, bietul meu copil! Căsătoria e un lucru mult prea serios şi prea grav ca s-o faci doar dintr-un capriciu!

Jorgens simți că răbdarea îi ajunsese la limită:

— Un capriciu! Dar tocmai în asta constă eroarea! De câte ori să-ți repet că dragostea mea pentru Ide este un sentiment profund, definitiv, că nimeni şi nimic, mamă, nu va putea să mi-o înăbuşe!

Cu gesturi febrile, îşi aprinse o țigară.

— Şi, la urma urmelor, sunt major, continuă el cu violență. Sunt sătul de veşnicele amestecuri în viața mea intimă! E treaba mea să-mi aleg nevasta, e treaba mea şi nu a altcuiva! Iar această alegere, am şi făcut-o! Aşa că nu vă mai rămâne altceva decât să fiți de acord!

— Să fim de acord! strigă la rândul ei Hedwig Meldgaard, ieşindu-şi din fire. Cum îndrăzneşti să-mi arunci în față asemenea impertinențe? Avem dreptul şi datoria să ne ocupăm de însurătoa-

rea ta şi vom şti să ne opunem cu îndârjire planurilor tale smintite!

— Voi trece peste orice opoziție! Un Meldgaard adevărat are curajul să-şi ducă întotdeauna hotărârea până la capăt!

— Un adevărat Meldgaard trebuie să pună întotdeauna rațiunea înaintea pasiunii!

— Să isprăvim, mamă! Disputa asta n-are niciun rost!

— Ai uitat de amenințarea tatălui tău?

Jorgens – care şi trecuse dincolo de prag – se întoarse brusc, în odaie, foarte palid...

— O, nu, n-am uitat! strigă el indignat. Ştiu că are intenția să mă dezmoştenească în favoarea lui Olaf.

— Nu e o intenție, ci doar o amenințare!

— E revoltător, fie şi numai faptul că

s-a putut gândi la aşa ceva! Să mă dea la o parte şi să pună în locul meu un băiat care habar n-are de munca din întreprinderile noastre şi care nu ştie altceva decât să alerge după fuste...

— Principalul e că unchiul tău n-a avut niciodată motive să se plângă de Olaf, aşa cum avem noi, în legătură cu tine!

— Deci, strigă Jorgens în culmea indignării, nu veţi şovăi să mă alungaţi, numai pentru simplul motiv că nu sunt de acord să-mi alegeţi nevasta şi că doresc – aşa cum de altfel e şi firesc – să mă însor cu femeia pe care-o iubesc! Şi pe cine aţi ales să-mi ia locul? Un băiat care nu are nicio calitate, care nu e nici măcar conştient de sarcinile, de îndatoririle, de răspunderile care-i revin în profesia asta. Adică el să adune roadele muncii mele alături de tata?

— N-ai decât să fii ascultător, Jorg, şi

nu se va întâmpla nimic din toate astea!

— Nu voi ceda pentru nimic în lume în fața şantajului! De altfel chiar crezi că tata mă va dezmoşteni în profitul lui Olaf? O astfel de măsură ar fi absolut ilegală! Ştii bine că nu voi ceda, că-mi voi apăra drepturile! Contractul ăsta cu guvernul indian cui crezi că-l datorează? Lui Olaf? El sau eu am stat săptămâni în şir la New Delhi ca să urmăresc nişte negocieri anevoioase?

— Nimeni nu-ți neagă meritul în tranzacție...

— Ca să-mi pot da seama de nevoile exacte ale economiei indiene în materie de lemn de construcție, de lemne pentru foc sau în diverse alte scopuri, dar mai ales de lemn pentru chibrituri, am făcut mii de kilometri cu Jeepul sau călare, am bătut toate provinciile, de la poalele munților Himalaia şi până la

mare. Ca să-i fac pe interlocutorii mei să se simtă la largul lor, pentru a le câştiga încrederea şi prietenia, pentru a-i înfrânge pe concurenții americani, am învățat până şi limba hindi, limba oficială a Indiei independente! Pot afirma, fără să mă laud, că n-am dat înapoi din fața niciunui efort, a niciunei greutăți; de ce? Ca să fiu, acum, frustrat de reuşită? Nici dacă aş fi săvârşit o crimă n-aş fi fost tratat mai aspru şi mai nedrept! Dacă aş fi iubit o femeie nedemnă, aş fi înțeles ca orgoliul vostru să fie lezat. Dar fata doctorului Yvarsen? Aşa că, mamă, dă-mi voie să mă revolt împotriva acestei orbiri îndărătnice, împotriva acestei idei preconcepute față de Ide, numai pentru că a avut nenorocirea să rămână de două ori văduvă! Mă revolt împotriva unei flagrante, unei abominabile inechități; voi lupta din toate puterile mele împo-

triva arbitrariului unei atitudini jignitoare, umilitoare!

— Mergi mult prea departe, murmură Hedwig Meldgaard, dezorientată în fața impetuozității şi a protestelor atât de categorice; povestea cu dezmoştenirea nu-i decât un proiect... foarte vag...

— Mamă, fac apel la conştiința ta! Ea îți va spune că o astfel de atitudine ar fi o ruşine atât pentru casa, cât şi pentru numele nostru!

Cuvintele o arseră pe Hedwig ca şfichiul unui bici.

— S-ar putea să ai dreptate, murmură ea brusc îmbătrânită, plecându-se în fața fiului ei.

Trântită cu putere, uşa se închise în urma lui Jorgens.

Soarele inunda curtea şi grădina plină de flori de la Kronstuga. Orbit de lumină, Jorgens rămase câteva clipe nemiş-

cat, pe peron, apoi se năpusti şi coborî treptele în goană. Auzise nechezatul caracteristic, puțin sălbatic, al lui Nisse, armăsarul cel negru care, la rându-i, recunoscuse şi el pasul stăpânului său. Totuşi, nu se îndreptă spre grajd, ci spre garaj: ca să-şi potolească mânia pe care o simțea năvălind din străfundurile ființei sale şi urcând în el cu violența unui vulcan, râvnea viteza amețitoare care să-i dea senzația unei puteri nelimitate... Se aşează deci la volanul maşinii sale – un Jaguar lung, de curse – şi puse motorul în funcțiune. Maşina trecu ca un bolid prin fața peronului, sub privirile încremenite ale primilor invitați şi se îndreptă către oglinda strălucitoare a lacului Vänern.

Apucând-o pe drumul care mergea paralel cu lacul şi cu pădurea, Jorgens se simți cuprins de o mare linişte. Uitase de griji, era singur pe lume, singur

cu dragostea şi cu maşina sa. Cu surâsul pe buze, apăsă pe accelerator. În faţa lui se întindea spaţiul infinit, unde putea să profite din plin de viteza la care se preta motorul. La liziera pădurii, întrezări brusc două siluete cunoscute: Ide şi micul James! Fericit, dar totodată intimidat, frână, făcând pneurile să scrâşnească îndelung.

— N-aţi vrea să urcaţi? întrebă el aplecându-se spre Ide şi spre James, care se apropiaseră de maşină.

Capitolul III

Hugo atacă rondoul din concertul pentru vioară de Brahms. Simţea că sala era transportată, fermecată de cântecul lui, în timp ce el – cu totul indiferent la cei din jur – interpreta lucrarea aidoma unui somnambul. Se simţea atât de departe de public... Era

al cincilea concert dat la Kyoto, primele patru neputând potoli entuziasmul debordant al melomanilor locali. Presa salutase în Hugo pe unul dintre cei mai mari violoniști europeni ai epocii, susținând că era singurul care izbutise să-i facă pe japonezi să-l înțeleagă pe Brahms.

La hotelul unde trăsese, se bucura de o solicitudine excesivă şi cele mai mici dorințe îi erau îndeplinite cu o fervoare fără egal. Dar Hugo era sătul până în gât de interviuri, de recepții şi de sporovăială mondenă. Zarva din jurul lui începuse a-l incomoda. Aşa că de îndată ce aflase despre aprecierile criticii, se retrăsese în lumea lui interioară, se refugiase în labirintul complex al sufletului.

După ce sosise în Japonia, felul său de a interpreta căpătase unele accente dramatice şi criticii începură să vor-

bească despre o nouă fază în cariera lui de virtuoz, să presupună că ea se datora influenței Extremului Orient. Aprecierile şi presupunerile muzicologilor îl făceau pe Hugo să surâdă amuzat. Erau atât de naivi şi, în fond, atât de nepricepuți! Căci motivele psihologice pe care le invocau pentru a explica măreția şi frumusețea interpretării sale, accentele adesea sfâşietoare – dovada geniului său – erau deplasate şi eronate. Analizele cele mai subtile şi mai amănunțite se dovedeau totuşi departe de realitate. În concluzie, „noua lui manieră” – mai umană şi mai impresionantă – de a interpreta compozițiile marilor maeştri reflecta de fapt extraordinara transformare ce avusese loc în adâncurile ființei sale. Din acea noapte de neuitat de la Tjorpa, când acceptase să se despartă de Judith, simțea cum creşte în el o nostalgie fără margini, o

nostalgie al cărei motiv nu-l putea încă dibui, dar care – pe zi ce trecea – îi năpădea sufletul. Lucrul cel mai surprinzător era că adesea acel sentiment ciudat îl cufunda într-o mâhnire, din care nici chiar muzica nu mai era în stare să-l scoată şi să-i redea curajul.

Ovațiile izbucniră de pretutindeni, în sală, se amplificară, se transformară într-un adevărat uragan. Hugo se înclină ca de obicei, politicos şi rece, apoi – conform ritualului sălilor de concert – strânse mâna dirijorului şi primului violonist. Publicul ştia că nu avea obiceiul bisurilor şi că respecta cu strictețe programul; aşa că, după ultimul val de aplauze, deosebit de însufleţite, asistența nu mai insistă şi Hugo se retrase în cabina lui. După câteva minute, o maşină puternică îl ducea spre Nara, unde fusese invitat să stea în casa unui prieten japonez.

În ochii săi de artist, această casă părea întruparea unui vis. Vasta şi feerica locuință, al cărei plan capricios de împărțire a camerelor putea fi modificat, după dorință, prin numeroase paravane şi pereți mobili, avea o mulțime de verande tăcute, luminate noaptea de lanterne chinezeşti, care te invitau la destindere şi meditație. Hoshinô, prietenul său, era un om înțelept şi cultivat, care stăpânea la perfecție arta subtilă a decorațiunilor interioare. Trei flori dispuse cu grație într-un vechi vas de ceramică, un rulou vertical de mătase reprezentând un peisaj ce se etaja spre înălțimi inaccesibile şi un fir de pai de orez împodobit cu un discret motiv geometric erau suficiente ca să dea unei odăi o tentă artistică rafinată. Devotamentul său fața de Hugo, pentru care nutrea o admirație înflăcărată, era fără margini.

— Dacă ai şti cât de obositoare e gloria! îi spuse Hugo întorcându-se de la concert.

— Pari zdrobit! remarcă Hoshinô.

Foarte palid, dar cu ochii strălucind, violonistul oftă plictisit.

— Concertele nu-mi mai produc aceeaşi bucurie ca odinioară, mărturisi el.

— Vrei să mănânci? Ți-am pregătit o surpriză chinezească.

— Mai curând, dă-mi un *saké!*[20]

— Beatitudinea produsă de alcool este înşelătoare.

— Nu mă mai pot refugia în muzică, Hoshinô. Cel puțin, *saké*-ul îmi va reda liniştea.

— O linişte falsă!

— Principalul e să uit.

— Ai ceva anume de uitat?

— Aş vrea să mă smulg din nostalgia

---

[20] Rachiu de orez. (japoneză).

care a pus stăpânire pe mine.

Se opri brusc şi, după o clipă de tăcere, încercă să schimbe discuția.

— Ce părere ai despre femei, Hoshinô?

— Femeia este podoaba existenței noastre terestre, giuvaerul cel mai strălucitor! Nu trebuie să devii însă robul ei, s-o divinizezi, ci doar s-o iubeşti.

— Ai cunoscut patima?

— Ca orice bărbat adevărat!

— Dar i-ai descoperit şi limitele? Ştii că dragostea poate crea legături mult mai puternice decât crezi?

— Da, ştiu, dar ataşamentul de care vorbeşti este foarte periculos; i-a dus pe mulți bărbați la pierzanie!

— Parcă viața ce e altceva decât o aventură periculoasă?

— Da, dar în timpul primejdiei, spiritul bărbatului trebuie să fie lucid, iar starea sa permanentă trebuie să fie de-

taşarea.

— Mie, dimpotrivă, îmi place să mă ataşez...

Dezamăgit, Hoshinô clătină încet din cap.

— *Yama e nobotte sita no kesiki o miorosu no ga suki desu!* rosti japonezul, sarcastic.

— Vrei să traduci? Nu cunosc încă suficient de bine frumoasa voastră limbă ca să înțeleg ce-ai spus.

— *Îmi place să urc un munte şi, din vârful lui, să contemplu priveliştea câmpiei.*

— Dragul meu Hoshinô, prefer să fiu eu însumi prezent în câmpie.

— Mi-am dat seama de un lucru, prietene: că eşti chinuit de amintirea unei femei, a unei femei care a rămas în Europa...

— Ai priceput foarte repede...

— Preferai să tac?

Hugo ridică mâna.

— Câtuşi de puțin. Nu ți-am reproşat că ai fi indiscret...

Hoshinô deveni puțin distant:

— Supa e servită, spuse el.

Violonistul schiță un gest de silă.

— Ți-am mai spus că nu mi-e foame!

— Iar eu ți-am mai spus că nu vreau să bei *saké*, că nu vreau să te distrugi! Mai ai şi mâine un concert.

— Aş vrea să-mi dai un sfat...

— Cu neputință! Ştiu ce-ai vrea să mă întrebi, ştiu ce arzi de nerăbdare să discuți...

— Îmi eşti totuşi prieten, Hoshinô! N-aş putea să-mi deschid sufletul în fața ta, să-ți împărtăşesc gândurile care mă frământă?

Hoshinô schiță un gest de refuz.

— Nu, fiindcă e vorba de un domeniu unde fiecare bărbat se află singur cu conştiința sa, aşa că tot singur trebuie

să şi hotărască! Află că citesc în ochii tăi, îmi dau seama din inflexiunile glasului că te numeri printre bărbații tulburați de chipul unei femei.

Sprijinit de balustrada verandei, cu trăsăturile contractate sub fruntea înaltă şi palidă, Hugo părea să scruteze marginile nopții.

— Deci cunoşti adevărul... spuse el cu însuflețire. Acest chip mă urmăreşte, mă obsedează... Iar muzica nu mă mai poate ajuta în niciun fel!

O adiere de vânt stinse lanterna chinezească şi cei doi bărbați rămaseră în întuneric. Glasul prietenului său se preschimbă într-o şoaptă.

— Dacă eşti obsedat de imaginea unei femei – spune un vechi proverb al samurailor, ucide-o sau posed-o! Restul e nedemn de un bărbat!

— Dacă aş ucide-o, ar trebui să mă sinucid şi eu.

— Atunci, spuse Hoshinô dintr-o răsuflare, întoarce-te lângă ea şi posed-o!

Capitolul IV

„Judith, Judith, singur lângă lampa mea, îți scriu, îți vorbesc, mi te închipui acolo, la «Santa Monica» în acea limpede lumină mediteraneană unde am fost atât de nebuneşte îndrăgostiți unul de altul. Ireparabile tempus fugit... *scrie poetul. Vom mai putea regăsi vreodată încântarea din primii ani ai dragostei noastre? Sau acea fericire s-a dus pentru totdeauna? Întrebarea mă tulbură, mă obsedează, nu-mi dă pace.*

Da, ştiu, conținutul acestei scrisori te va surprinde, poate că te va indigna, dar trebuie să-ți spun ce simt de când ne-am hotărât atunci, la Tjorpa, să ne despărțim, ruptură pe care tu ai socotit-o necesară şi inevitabilă.

Mă simt singur şi pierdut, ca un biet copil – cutez s-o spun – şi aş vrea să strig adevărul, în gura mare, să-l ştie toată lumea! Căci, află Judith, că după ce tu m-ai părăsit, m-a părăsit şi muzica! Muzica... Am crezut că ea era singura mea iubită, că-mi va umple întreaga viaţă! Greşeală! Astăzi – şi nădăjduiesc cu înfrigurare că nu e prea târziu – înţeleg că numai arta nu e de ajuns să dea sens vieţii. Mărturisirea mă doare! Arta a ocupat şi ocupă un loc foarte important în viaţa mea. Din cea mai fragedă vârstă am simţit un entuziasm de nedescris faţă de muzică şi poezie. Elanul ce mă mâna spre creaţia artistică era atât de minunat... Adolescent, aveam un adevărat cult faţă de Schiller şi de Beethoven. Nu aveam posibilitatea să-mi cumpăr cărţi sau partituri, dar le împrumutam de peste tot. Nesfârşitele nopţi albe! Lumea era atunci, pentru mi-

ne, ca o odă! Mai târziu, a urmat marele port Hamburg, cu permanenta lui invitație la plecare, portul care mă făcea tot timpul să visez la necuprinsa mare... Afinitățile mele se schimbaseră, deveniseră mai romantice. Zeii mei se numeau acum Hölderlin, Kleist, Schubert, Schumann! Mozart începea şi el să mă cucerească! Amintiri de neuitat!

După asta, datorită ție, am cunoscut strălucitoarea feerie de la «Santa Monica». *Îmi plăcea să urc până sus la* «Madona neagră», *îți aduci aminte? Dintr-un anumit loc al acelui drum se vedea întregul orăşel Cap-Ferrat, cu Villefranche şi rada sa, în dreapta, şi cu Saint-Jean, în stânga. O bancă, drept în mijlocul straturilor cu garoafe... O tăcere pe care aproape că puteai s-o pipăi cu mâna, decorul învăluit în soarele după-amiezii... Vremurile moderne dispăreau, mi se păreau ceva înşelător. Nu mai*

credeam în prezent, mă simțeam transportat în antichitate. Secolul nostru de oțel şi sticlă pierea în neant şi în locul lui apărea un altul, cu construcții ideale: de pildă, un templu grec ivit pe țărmul mării, coloane albe pe promontoriul stâncos. Apollo şi Dionisos, împreună! Şi în această atmosferă, auzeam răsunând muzica lui Mozart. Fiindcă nu m-am putut gândi niciodată la un templu grec fără să-l asociez, în mintea mea, cu operele lui Mozart! De îndată ce viziunea arhitecturii luminoase îmi apărea în fața ochilor, auzeam şi primele note, la fel de limpezi şi de luminoase, aidoma unor picături de argint-viu. Năpădeau templul acela alb, făcându-l să pară, într-un anume fel, parcă aerian, cu o structură extrem de delicată. Muzica însufleția marmora, îi înlătura greutatea şi frontonul acelui templu se înălța mereu, despicând bolta cerească, se înălța sus, tot

mai sus...

Iată-mă vorbind despre arhitectura greacă, eu care – ți-o mărturisesc cinstit – voiam să-ți scriu o scrisoare de dragoste. Ce om ciudat sunt, nu-i aşa? De ce sentimentele, impulsurile inimii mele sunt întotdeauna dominate de interesul, mult prea pătimaş, pentru tot ce e frumos? Fiindcă, de fapt, sentimentele mele sunt adevărate, chiar dacă uneori sunt disimulate de înflăcărarea cu care ridic în slăvi muzica.

Înainte de a fi violonist, sunt om, un om care are simțire şi inimă! Şi care are, de asemenea, şi unele amintiri deosebit de dragi. Adu-ți aminte, Judith... Varşovia, în primul an când ne-am căsătorit... Ce public minunat, plin de căldură şi de entuziasm! O sală de concert plină de un tineret care vibra. Tu stăteai în rândul al doilea, îmbrăcată într-o rochie neagră, de satin, iar ca singură podoa-

bă, ca singură bijuterie – dacă pot spune astfel – aveai o orhidee albă. Vezi că n-am uitat nimic? Cât de sfâşietor e cântecul trecutului, iubita mea! După concert, am plecat amândoi să vizităm oraşul. Noaptea era atât de plăcută! Ne-am plimbat pe vechile şi pitoreştile străduțe medievale, strâmte şi întortocheate, privind plini de încântare căsuțele cu foişoare. Ici şi colo mai vedeai câte o cafenea deschisă şi, uneori, doi sau trei clienți întârziați apăreau în pragul unei uşi, ca să ne privească. Dar iată că pe neaşteptate, a început să plouă, iar noi ne-am adăpostit sub portalul unei biserici. O construcție în stil gotic, roasă şi înnegrită de vreme. Ca pretutindeni, şi în Polonia războiul îşi lăsase peste tot urmele. Urme de gloanțe pe timpanul bisericii, părți întregi din podoabele sculptate, spulberate de obuze. Sfinți decapitați, apostoli mutilați...

În jurul nostru, luminile se stingeau una câte una. Aveam impresia că suntem singuri pe lume sub portalul acelei biserici devastate. În fața noastră, se întindea o piață ce lucea din pricina ploii şi pe care o lumina, slab, un singur bec cu gaz... Ne țineam de mână şi, din când în când, ne adresam câte un surâs complice, fericiți ca nişte copii care au chiulit de la şcoală... Apoi, după ce-am aruncat o ultimă privire spre statuile mutilate, am părăsit portalul bisericii şi ne-am aventurat, din nou, prin oraşul adormit. Nu dădeam nici cea mai mică atenție ploii persistente, întocmai ca acei îndrăgostiți de douăzeci de ani pe care-i vezi prin unele cartiere ale Parisului... O bucurie de nedescris coborâse în inimile noastre. De ce? Mi-e peste putință să-ți răspund. Regăsisem amândoi plăcuta şi tandra intimitate, minunata noastră singurătate în doi. Din când în când, ne

opream ca să ne îmbrățișăm şi să ne sărutăm îndelung, ca şi cum am fi făcut acest lucru pentru prima oară. În noaptea aceea, în camera noastră de hotel, am citi în ochii tăi iubirea deplină, totală. O, Judith...

Amintirile îmi sfâşie sufletul, îmi ard inima!...

Adu-ți aminte de o altă noapte nemaipomenită, când ne-am rătăcit pe undeva, prin fundul Manhattanului. în plin Harlem! Dădeam atunci o serie de concerte la Carnegie Hall şi coborâsem în Park Sheraton. De îndată ce aveam câteva ceasuri libere, mă duceai să-mi arăți unele din secretele celei mai mari cetăți din lume: New Yorkul! Încă de la prima mea întâlnire cu el, am fost fascinat de acest oraş grandios şi zgomotos, care pare să fie pe măsura secolului nostru.

Dar iată că iar mă pierd în generalități!

Sunt incorigibil! Înclinarea către abstracțiune va sfârşi prin a te face să te îndoieşti de sinceritatea mea! Deci, plecasem să ne plimbăm pe strada 125, dincolo de Mount Morris Park... Se făcuse foarte cald, aerul ne apăsa şi, la majoritatea ferestrelor vedeam negri, în cămăşi cu mânecile suflecate, încercând să respire puțin aer proaspăt. Uneori, din vreun bar invizibil, ajungeau până la noi sunetele stridente ale muzicii de jazz. Adolescenți fără nicio treabă lâncezeau prin colțurile străzilor şi, cu inconştiența nepăsătoare, proprie vârstei şi condiției lor, fluierau admirativ când treceai pe lângă ei.

Ambianță cam ireală, atmosferă de film! Erai foarte veselă în acea seară şi chiar ai schițat un pas de dans în ritm de swing! Ne simțeam – aş spune aproape cu furie – extrem de tineri! Ne îmboldea o dorință nebună de a ne chel-

tui. Muzica de jazz era atât de aţâţătoare, încât aveam impresia că aerul era încărcat cu electricitate... Am mers întruna, pe nişte străzi interminabile, străjuite de clădiri înalte şi monotone. Ori de câte ori ne încrucişam cu vreo maşină a poliţiei, agenţii ne priveau plini de curiozitate, cum priveşti unele animale ciudate. Cred că ne luau drept nişte străini excentrici. Până la urmă, ne-am trezit într-o fundătură sumbră, neştiind încotro s-o apucăm ca să ieşim din Harlem. Ne-am adresat unei fetiţe negre care, cu toată ora înaintată, se mai juca încă pe trotuar. Glasurile noastre au speriat-o şi fetiţa a fugit ascunzându-se în dosul unei palisade dărăpănate. Cât de ciudat pare totul, rememorat astfel! Apoi am auzit zgomotul regulat al unui baston care loveşte caldarâmul: era un orb care venea după noi, pipăind pereţii. L-ai întrebat acelaşi lucru ca şi pe fetiţă, dar el

nu ți-a înțeles întrebarea şi ți-a vorbit de un cabaret, de un fel de „bombă”, situată în fundul unui labirint de coridoare, într-o casă dărăpănată. Atraşi de mister, seduşi de aventură, ne-am hazardat în încâlcitura de coridoare şi de scări, ca să ajungem, până la urmă, într-o curte interioară unde câțiva negri cântau muzică de jazz, în mijlocul unui public aşezat pe scaune pliante şi aprovizionat din belşug cu bere şi suc de fructe. Venirea noastră i-a deranjat şi mulți dintre ei şi-au exprimat nemulțumirea cu glas tare. Eram singurii albi în toată mulțimea aceea de negri! Prezența noastră îi deranja, le strica obiceiurile. Cu un aer ostil, dar hotărât, trei băieți se îndreptară către noi, vrând să pună mâna pe mine şi să-mi aplice, probabil, câteva lovituri. Eram prinşi ca într-o cursă, căci în jurul nostru cercul începuse să se strângă. Atunci, ție ți-a venit ideea care m-a sal-

vat. Mi-ai şoptit la ureche să le dau de înțeles că eram cu însumi muzician, mare amator de jazz. N-aveam de ales, aşa că, la fel ca Diogene, care a demonstrat mişcarea, mergând, m-am năpustit în mijlocul instrumentiştilor. Am înşfăcat un clarinet – instrument la care cântasem odinioară, la Hamburg şi față de care am avut întotdeauna o anumită predilecție – şi am cântat... La început, cu un entuziasm simulat, apoi adevărat. Cunoscând numeroase teme de jazz clasic şi modern, am improvizat o muzică într-un ritm îndrăcit. În noaptea aceea, am descoperit, spre propria mea uimire, că eram în stare să electrizez şi mulțimea unor fanatici ai jazzului! Fireşte că uluirea celorlalți cântăreți a fost de scurtă durată; au început să mă acompanieze imediat şi concertul s-a încheiat într-o asemenea veselie generală, încât am fost purtați în triumf! Amintiri...

Da, primii ani ai căsniciei noastre se numără printre cei mai frumoşi din viaţa mea. Trăiam într-o stare de continuă fericire! Ce s-a întâmplat mai pe urmă? Am fost oare prea fericiţi şi am atras invidia zeilor? Oh, nu neg nicidecum partea mea de vină! Ştiu că primele semne de plictiseală în această dragoste a noastră – dragoste care ne făcea să trăim ca într-un fel de vis şi care ne împingea tot timpul, unul în braţele celuilalt – eu le-am dat. Sunt încredinţat că n-am încetat niciodată să te iubesc, nici un ceas, nici măcar un minut, că dimpotrivă, prezenţa, dragostea, solicitudinea ta au devenit părţi integrante din existenţa mea, cărora – în aparenţă – nu le dădeam nicio atenţie pentru că le socoteam ceva de la sine înţeles. Pe scurt, tu deveniseşi o parte din mine, pe care o neglijam aşa cum mă neglijam pe mine. Asta e o explicaţie, o justificare? Nu mai

ştiu nici eu...

Există şi în mine, ca în atâția alți artişti, un fond de egoism? Probabil... Totuşi, am ajuns la concluzia că principalul motiv al despărțirii noastre a fost surmenajul meu. Devenisem un fel de maşină de produs sunete! Îmi închipuiam, ca un smintit, că muzica era de fapt resortul principal al vieții mele. În realitate – şi tu ți-ai dat mai bine seama de acest lucru, – dragostea noastră stătea la temelia a tot ce construisem până atunci, era – ca să zic aşa – nervul harului meu artistic. Orbit de o glorie care azi mă lasă indiferent, am crezut că pot trăi fără tine, departe de tine... Funestă eroare! Cum aş fi putut să mă despart de tine, fără să-mi fac rău, fără să mă distrug când îți aparțineam cu trup şi suflet? Muzica era ceva de suprafață, dragostea mea pătimaşă, ceva profund: am confundat superficialul cu profundul.

Nu încerc să scuz o comportare de nescuzat, ci mă strădui să înțeleg de ce s-a ivit între noi prăpastia peste care tu ai socotit că nu se mai poate trece, mă strădui să înțeleg, dând timpul înapoi. Sentimentele sunt atât de complexe, nu se pleacă decât cu greu în fața constrângerii raționale şi a deducției logice. Sigur, ar fi bine să putem lumina şi zonele tenebroase ale ființei noastre, studiate cu atâta sârg de Freud. Eu însă n-am nici energia, nici cunoştințele necesare pentru a-mi analiza subconştientul, dorințele cele mai tainice. Ştiu doar că muzica a fost pentru mine un Moloh, căruia i-am adus cele mai dureroase jertfe. Oare am avut vreodată şi eu viață personală? Nu cred... La fiecare două sau trei zile, mă aflam pe scenă: între timp, aveau loc repetițiile, neîncetatele călătorii cu avionul, deplasările pe nepregătite, şederile grăbite prin hotelurile din

mai toate capitalele lumii. De altfel, tu cunoşti mai bine decât oricine viaţa mea de atunci, fiindcă ai împărţit-o cu mine. Devenisem un robot al viorii şi chiar mă întreb acum dacă eram conştient de gândurile, de actele mele. Trăiam ca intr-un fel de vis, simţurile mi se atrofiaseră, voinţa mi se concentrase asupra unui singur lucru: concertele.

Scrisoarea asta a început să se lungească prea mult... Şi încă n-am apucat să-ţi spun esenţialul. Chiar din prima zi a despărţirii noastre, pe măsură ce timpul trecea, am început să mă simt sfâşiat, devorat de dorinţa de a te vedea, de a te avea lângă mine. În concluzie, despărţirea noastră m-a trezit la realitate, m-a smuls din starea de indiferenţă, de apatie. Acum ştiu în mod sigur, absolut şi definitiv, că te iubesc cu toate fibrele fiinţei mele, şi că această dragoste îmi este tot atât de necesară ca şi aerul pe

care-l respir. Hoshinô, prietenul meu japonez, mi-a mărturisit azi-dimineață, că semăn din ce în ce mai mult cu un «om fără vlagă».

Vei fi desigur mirată să afli că deocamdată m-am stabilit în Japonia. Dar – vezi tu – după prima serie de concerte în această țară, n-am mai simțit dorința de a mă reîntoarce în Europa sau de a mă duce în America. Japonia m-a încântat. Nu cunosc niciun alt loc pe pământ care să te determine, cu atâta hotărâre, să priveşti înlăuntrul ființei tale, care să te îndemne la un serios examen de conştiință. Stau la prietenul meu Hoshinô, într-o casă mare şi tăcută, plină de paravane, de mobile lăcuite şi de flori aşezate în vaze, într-un mod savant. O casă împodobită cu obiecte de artă nipone şi cu rulouri chinezeşti, pictate. Din când în când, dau câte un concert, ca să nu pierd legătura cu publicul. Dar încrede-

rea în mine s-a dus... Mintea îmi umblă pe alte meleaguri, mă gândesc tot timpul la tine, pe care te-am pierdut, la tine care ai rămas flacăra vieții mele.

Cu pinii ei grațios înclinați, cu prospețimea virginală a florilor, cu orânduirea subtilă a potecilor sale, grădina lui Hoshinô e pur şi simplu o încântare. De altfel, totul aici nu-i decât calm, detaşare şi seninătate.

O, Judith, ceea ce urmăresc eu, de acum încolo, cu tot atâta tenacitate pe câtă frenezie, este să te recuceresc, cu trup şi suflet. Restul trece pe planul al doilea, chiar şi muzica. Vreau să te ştiu din nou alături de mine; vreau să te strâng din nou în brațele mele. De când m-am despărțit de tine, n-a existat clipă în care să nu fiu obsedat de luminoasa ta făptură! Ai pus stăpânire pe gândurile, pe visele mele, pe întreaga mea ființă! Iar imaginația mea se complace în a

te revedea în diverse ipostaze, în diverse locuri, cu atâta precizie şi cu atâta lux de amănunte, de parcă aş fi fost un aparat fotografic. M-am întors către tine cu atâta intensitate, aidoma unui arc, un arc întins atât de tare, încât stă gata să plesnească.

Tu eşti soția mea şi asta vei rămâne până la ultima suflare a vieții mele. Legăturile care ne unesc sunt indisolubile, indestructibile. Chiar dacă am vrea, n-am mai putea să imprimăm traiectorii opuse curbei vieții noastre; mai devreme sau mai târziu, ele vor sfârşi prin a se întâlni, prin a se confunda într-un elan comun!

Am evocat, la începutul acestei scrisori, unele amintiri din frumoasa noastră viață conjugală... Aceste amintiri sunt un bun de preț care mi-au înfrumusețat viața şi pe care se va sprijini existența noastră în viitor. Se spune că trecutul nu

poate fi niciodată reparat... Dar acest trecut nu constituie totuşi un adevărat tezaur de amintiri? Am fost foarte fericiți împreună, Judith, şi nu vom putea şterge niciodată din memorie acei ani de împliniri şi de bucurii. Vom rămâne legați unul de celălalt până la sfârşitul zilelor noastre şi chiar dincolo de ele, căci ne-a fost sortit să trăim alături.

Scrie-mi, Judith! Aştept cuvântul care să-mi îngăduie să mă reîntorc lângă tine; îl aştept cum aşteaptă un orb să zărească prima rază de lumină, menită să pună capăt întunericului şi deznădejdii.

Hugo."

Capitolul V

— Mă tem de viitor, Jorg...

— Eşti atât de tânără şi de frumoasă. Ide, încât ar trebui să fii cum nu se poate mai optimistă.

— Cei doi bărbați pe care i-am avut au murit în împrejurări tragice; ce se va întâmpla cu al treilea?

— Nu te mai uita înapoi, la trecutul dureros, priveşte cu hotărâre viitorul.

— Mi-e frică, Jorg: am impresia că o fatalitate apasă asupră-mi, umbrindu-mi întreaga existență.

— În țara noastră plină de lumină, de soare şi de veselie? Vino-ți în fire, Ide, alungă coşmarul!

— Am prea multă stimă, prea multă prietenie sinceră pentru tine; iată de ce mi-e frică să spun „da”. Dacă e cumva un „da” nefast?

— Cum poți fi atât de superstițioasă, Ide?

— Am fost zguduită atât de tare de valurile vieții, încât am ajuns să pun întotdeauna răul înainte.

— Ai încredere în mine, draga mea, şi viitorul îți va fi plin de lumină, de bu-

curie şi de dragoste. Îl iubesc pe micul James. Cred că mă iubeşte şi el. Dorința mea cea mai fierbinte este să vă fac fericiți pe amândoi. Te rog, Ide, să ai încredere în mine!

— Inima ar vrea să-ți dea dreptate, dar judecata îmi porunceşte să fiu prudentă.

— Ceea ce numeşti tu judecată nu-i decât o împrejurare nefericită. Aşa că ascultă-ți mai curând glasul inimii.

— Primul meu soț, James Starner, a fost ucis de un bătrân, care şi-a pierdut mințile, Old Sammy... Norbert Verneuil a murit la volanul maşinii sale de curse...

— Nu te mai lăsa obsedată de asemenea amintiri!

— Văd că şi tu, Jorg, şi tu ai o maşină de curse...

— Jaguarul meu e solid şi sigur.

— Te-am observat la volanul bolidu-

lui: mergi prea repede, viteza te îmbată, te ațâță...

— Sunt gata să renunț la maşină, Ide... Niciun sacrificiu nu mi se va părea prea mare, dacă trebuie să-l fac pentru tine... Ca să-mi apăr dragostea, i-am sfidat până şi pe ai mei. În aceste condiții, ce importanță mai are o maşină? Eu nu mă mai călăuzesc decât după o singură lege: dragostea, iubirea pe care ți-o port... restul, toate celelalte, nu mai contează.

— Jorg...

— Ide...

Ce întâmplare stranie le călăuzise paşii pe platoul sterp ce se înălța deasupra cascadelor clocotitoare ale Trollhättanului? De la o vreme, întâlnirile dintre Jorg şi Ide deveniseră tot mai dese. De data asta, străbătuseră vesele-le coline Halleberg şi Hunneberg, ca să urce mai apoi, mânați de cine ştie ce

tainică atracție, către cascadele milenare ale torentului. Ide nu putu admira, fără strângere de inimă, spectacolul grandios al naturii sălbatice. Ştia că locul avea o anume importanță, o semnificație oarecum simbolică pentru soarta celor din familia Yvarsen. În acel loc sălbatic, tânărul Jan Yvarsen văzuse spulberându-i-se odinioară, visurile cele mai dragi. În decorul dramatic, îi venise ideea de a-şi părăsi țara, de a pleca departe, cât mai departe cu putință, undeva, la capătul pământului. Fantoma frumoasei Sigrid probabil că mai rătăcea şi acum pe lângă apele tumultuoase care, sub strălucitoarea lor mantie de spumă, se prăvăleau într-o genune de granit. Cântecul Trollhättanului – când jalnic, când triumfal – era ca o muzică de fond prezentă în toate episoadele epopeii Yvarsen.

Acum Ide stătea şi ea lângă torentul fatidic şi asculta jurămintele de dragoste ale bărbatului înalt şi blond, atât de entuziast şi ai cărui ochi – când era contrazis – căpătau culoarea lacurilor înghețate din Nord, pe care o văzuse de atâtea ori şi în ochii tatălui ei. De altfel, cu Jorgens, se simțise încă de la început, ca în familie. Prin trecutul, prin tradițiile, prin obiceiurile lor – aceleaşi într-un anume sens – prin caracterul şi aspectul lor fizic, familia Meldgaard se apropia foarte mult de familia Yvarsen. Idila născută între Ide şi Jorgens părea să se situeze în cadrul mai vast al unui ineluctabil destin, supus unor afinități şi imperative determinante.

— Eşti cu gândul departe de aici, remarcă Jorgens cu o tandră solicitudine. Locul pare să-ți amintească de unele lucruri neplăcute, poate chiar întristătoare.

— Nici neplăcute, nici întristătoare, ci mai curând răscolitoare! răspunse Ide, uitându-se în jos, la formidabila cădere de apă în care soarele aprindea mii de diamante.

Discret, Jorgens îşi umplu cu tutun pipa din spumă de mare, apoi spuse:

— Dacă ai şti cât sunt de fericit că mă aflu aici, alături de tine, în această plăcută şi tăcută intimitate, pe banca asta acoperită cu muşchi, în acest măreţ şi încântător peisaj...

— Şi părinţii tăi ce spun?

— De ce-mi vorbeşti despre ei?

— Aş vrea să ştiu ce părere au despre plimbările noastre...

— Mama e de partea mea; cât despre tata... se teme mai ales să nu mă vadă stând degeaba.

— Ştiu că nu mă agreează...

— Te înşeli, Ide! Ei nu vor decât să afle răspunsul tău.

— Şi... dacă aş spune da?

— Pot să te asigur că te-ar primi cu braţele deschise.

— Tatăl tău mă sperie grozav, Jorg...

— Să ştii că sub aspectul lui sever se ascunde un om bun şi îngăduitor. Sunt sigur că vă veţi înţelege de minune.

— *Man kan aldrig veta...*[21]

O umbră trecu brusc peste chipul Idei.

— Tu crezi, adăugă ea cu un accent patetic, că părinţii tăi vor tolera prezenţa micului James, care nu le e nepot şi care va creşte totuşi sub acoperişul casei lor?

— Ţi-o repet, Ide, că deşi par autoritari şi reci, sunt foarte omenoşi.

— Să ştii, Jorg, că nu voi suporta niciodată ca James să fie persecutat, indiferent de cine!

---

[21] Cine ştie... (suedeză).

— Dimpotrivă, îl vor îngădui şi-l vor cocoloşi. Îi cunosc bine!

— Nu vreau să sufere din pricina situației sale, nu vreau să-i reproşeze nimeni niciodată că nu e un Meldgaard.

— Ți-o făgăduiesc în mod solemn, Ide.

— Din partea ta, Jorg, nu mă tem de nimic, fiindcă eşti mult prea generos, dar mai există şi alte persoane...

Jorgens puse încetişor mâna pe umărul Idei.

— Mă bucur, totuşi, de o anumită autoritate în casă, spuse el cu un surâs maliții os. În plus, începând din clipa în care-mi vei deveni soție, vei fi tu însăți o Meldgaard şi veți avea, şi tu şi James, dreptul la acelaşi respect ca toți ceilalți membri ai familiei noastre.

— Țin atât de mult la copil... E foarte drăguț, ai văzut şi tu şi apoi, în toată perioada aceea nefericită din viața mea,

el mi-a fost singura mângâiere, singura bucurie.

— Mă voi strădui... să-l înlocuiesc pe tatăl lui, murmură Jorgens, profund emoționat de manifestarea dragostei materne.

Astfel, pentru a treia oară în viața ei, Ide se pomeni îndrăgostită. Mai cunoscuse încă de două ori minunatul sentiment al dăruirii de sine, irezistibilul elan către un viitor fericit. Maturizată de necazuri, de durerea cumplită pe care i-o pricinuiseră pierderea celor doi bărbați pe care-i iubise, Ide nu mai era demult tânăra nepăsătoare, lipsită de griji şi puțin cam sălbatică, ce se îndrăgostise odinioară de fiul lui Tom Starner. Timpul şi necazurile o sensibilizaseră, o înzestraseră cu mult mai multă putere de înțelegere, cu tact şi înțelepciune.

Noua dragoste era bazată mai mult pe

afecțiune şi pe simpatie decât pe iubire pătimaşă, deşi în străfundurile ființei sale simțea o înfrigurare tainică, o sete năvalnică de fericire şi o bucurie care probabil că, mai devreme sau mai târziu, avea să rupă zăgazurile rațiunii. Dacă această căsătorie avea să se facă, o voia întemeiată pe înțelepciune, dorea să fie mai întâi convinsă de utilitatea, de necesitatea ei. Şi totuşi, în forul ei interior se simțea roasă de o nerăbdare pe care abia şi-o putea stăpâni. Asemenea mânjilor închişi în țarc, care pufăie pe nări, râvnind să străbată liberi întinderile verzi ale câmpiei, tot la fel simțea şi Ide dorința de a alerga liberă către o nouă primăvară. Această căsnicie, pe care o dorea plină de pace şi de seninătate, poate că avea, în sfârşit, s-o ajute să dea frâu liber torentelor de pătimaşă înflăcărare pe care se abținuse atâta vreme să le dea la iveală. Jorgens

era un bărbat frumos, înalt, cu o înfățișare atletică, blond...

— O căsătorie, spuse Ide e întotdeauna o aventură amețitoare.

— O sfidare pasionantă!

— Care se poate solda cu un eşec, cu un faliment...

— Am o încredere absolută în reuşita căsătoriei noastre, spuse Jorgens cu o candoare juvenilă.

— Mă faci să cred că eşti o forță a naturii...

— Speranța şi optimismul sunt armele cele mai de preț ale unui bărbat!

— Totuşi viața aduce după sine atâtea probleme complexe, atâtea conflicte şi cazuri de conştiință, încât...

— Vom şti să găsim întotdeauna soluția cea mai bună.

— *Människan spär, men Gud rår.*[22]

---

[22] Omul propune şi Dumnezeu dispune.

— Atunci să strigăm: „Domnul cu noi!”

Ide nu-şi putu ascunde un surâs amuzat:

— Cât eşti de sigur de tine! spuse ea. Până acum n-ai întâlnit obstacole de netrecut?

Jorgens scutură cenuşa din pipă, lovind-o uşor de piatra plată, roasă de intemperii, pe care adolescentul Jan Yvarsen descifrase odinioară semnele runice gravate de vechii vikingi. Apoi întinse braţul către cer:

— Uită-te la pasărea aceea, acolo sus... Un şoim... Se năpusteşte către albastrul pur, ca săgeata, fără să şovăie o secundă. Şi eu fac la fel! Dacă şoimul ar sta să chibzuiască pe unde s-o ia, dacă s-ar apuca să cântărească lucrurile, să se gândească la riscurile ca-

---

(suedeză).

re-l pândesc acolo sus, ar fi imediat înlăturat, în lupta implacabilă pentru existență.

— Dar omul n-a fost înzestrat cu rațiune ca să se folosească de ea, Jorg? Crezi că trebuie să asculte orbeşte de impulsurile sale?

— Rațiunea nu trebuie să fie o frână, ci un stimulent! A trăi înseamnă a acționa, nu a ezita!

— Şi James avea aceeaşi deviză... Numai că mergând drept, ca şoimul acela, s-a izbit piept în piept cu moartea.

— A avut un sfârşit eroic, un sfârşit demn de un bărbat adevărat. Curajul are riscurile lui, Ide.

Tânăra femeie oftă dezamăgită.

— Eu n-am nevoie de eroism, ci de linişte, de bucuriile fireşti ale vieții.

— Vom avea toate astea şi ceva în plus! strigă Jorgens cu ardoare. Sun-

tem tineri şi puternici, ne vom clădi viitorul pe o stâncă! Întrevăd – în ce ne priveşte – multă lumină şi bucurii fără număr! Viața noastră va fi strălumina-tă de dragoste, Ide...

Dragoste... Sursă inepuizabilă de fericire, izvor nesecat de afecțiune şi de tandrețe. Acolo unde nu există dragoste, domnesc tristețea şi dezolarea, necazul şi ura. Dragostea ilumineazăă trupurile şi sufletele, îmbrățişează întregul univers. Primul surâs al fetei sau al femeii tinere are un preț incomensurabil în ochii bărbatului pe care-l iubeşte.

Orice dragoste este unică, nouă, miraculoasă. Când este adevărată şi deplină, pune stăpânire pe câte o ființă şi o transformă până într-atâta, încât ajunge să plutească în al nouălea cer. A iubi înseamnă a renaşte la o nouă viață, într-o nouă lume! O lume de grație şi de frumusețe, unde culorile sunt

mai vii şi formele mai armonioase. O lume de unde a fost izgonită răutatea, egoismul, cupiditatea şi resentimentul.

Fiecare bărbat, fiecare femeie, poate descoperi în inima sa, prin dragoste, grădina raiului...

Jorgens luă mâinile Idei într-ale sale.

— *Var inte ond pä mig*...[23], spuse el, cu ochii strălucind; dar vreau să-ți aflu răspunsul chiar acum...

Ide îşi lăsă capul în jos:

— Acum... murmură ea.

— Da, acum.

— Jorg...

— *Kära du?*[24]

— Prima oară când mama mi-a vorbit despre tine şi... despre interesul pe care mi-l porți... am simțit o tresărire, o emoție ciudată...

---

[23] Nu te supăra pe mine. (suedeză).

[24] Da, draga mea. (suedeză).

— Ide...

— Cu tine, da, cred că aş putea să fiu fericită, Jorg!

— Atunci, strigă Jorgens înfrigurat, spui da, nu-i aşa?

Privirea curată şi limpede a Idei fixă îndelung chipul fiului lui Henrik Meldgaard.

— Te-ai gândit bine la ce vrei să faci? Doreşti într-adevăr acest lucru, fără niciun fel de idei preconcepute?

— *Av allt mitt hjärta.*[25]

— N-ai să regreți mai târziu?

— Niciodată!

— Ştii, am aflat că... părinții tăi ar fi preferat o noră mai tânără decât mine, o fată... Cele mai frumoase tinere din comitat ar fi încântate să-şi împartă viața cu tine...

— Să lăsăm asta, draga mea!

---

[25] Din toată inima. (suedeză).

— Iar tu, tu faci curte unei văduve!

Jorgens deveni foarte palid, iar degetele i se crispară pe încheietura mâinilor Idei.

— Pentru mine, tu eşti fiinţa cea mai frumoasă, cea mai încântătoare şi cea mai tânără din întreg comitatul! strigă el înfrigurat. Şi singura mea dorinţă este să te fac fericită, să trăiesc alături de tine, să-ţi aud vocea, să-ţi simt privirea blândă fixată asupră-mi...

— Flacăra pasiunii urcă uneori foarte sus, Jorg, după care cade şi se stinge!

— Jur să-ţi fiu credincios până la moarte, Ide...

— James şi Norbert au fost şi ei bărbaţi tot atât de deosebiţi ca şi tine. Oricât aş dori eu, să ştii că nu-i pot şterge din memorie. Fiecare în felul său şi-a pus asupra mea pecetea personalităţii sale şi, într-un anume fel, amândoi continuă să trăiască în inima mea.

— Nu ți-am cerut să-ți renegi trecutul.

— Ar fi mult prea greu...

— Îmi placi aşa cum eşti, cu sensibilitatea fină, cu experiența ta de viață, cu tot...

— Mă înfrumusețezi, Jorg, mă aşezi pe un piedestal când, în realitate, eu sunt o femeie ca oricare alta.

— Eu te văd minunată!

Se simțiră amândoi copleşiți dintr-odată de emoție; ochii li se umplură de lacrimi.

— Ai să-l tratezi pe fiul meu ca pe propriul tău copil?

— Va fi copilul meu, răspunse simplu Jorgens. Chipurile li se apropiară şi cele două făpturi se îmbrățişară strâns, gândind acelaşi lucru, murmurând aceleaşi cuvinte:

— *Jag älskar dig!*[26]

Şi în vreme ce cântecul Trollhättanului urca spre ei aidoma unui imn al bucuriei, Ide şi Jorgens se sărutară pentru prima oară. Săltând, mugind, apele torentului se năpusteau vijelioase către şes. Dar Ide şi Jorgens nu mai vedeau nimic, nu mai auzeau nimic. Erau singuri, departe de lume, în universul fermecat al dragostei lor...

Capitolul VI

Căutând izolarea, Jan se refugiase în bibliotecă. Logodna Idei cu Jorgens Meldgaard, care se sărbătorea în acea zi, îl răscolise atât de tare, constituia un eveniment atât de important în viața sa, încât simțise brusc nevoia să se reculeagă, să fugă de mulțimea de invi-

---

[26] Te iubesc. (suedez).

taţi ce se înghesuiau la Tjorpa. Voia să fie singur ca să-şi pună în ordine gândurile, ideile, să încerce să facă faţă noii situaţii. Sigur, perspectiva căsătoriei nu putea decât să-l bucure, fiindcă Jorgens era un băiat foarte înzestrat, de o înaltă probitate morală; dar, de la moartea lui Norbert, lui Jan i se întâmplase, şi încă destul de des, să socoată – cu o bucurie nemărturisită, cu o tainică satisfacţie – şederea Idei la Tjorpa ca definitivă. Căci prezenţa fiicei sale îi dădea iluzia unei a doua tinereţi: nu era el mai curând un tată decât un bunic pentru micul James? În ochii săi, Ide redevenise fata zburdalnică şi veselă care fusese înainte de a se mărita cu James Starner. Iar acum... Se vedea smuls din visul lui şi readus la realitate. Ide avea să plece în curând. Sigur, nu pleca departe, fiindcă Kronstuga era la doi paşi. Totuşi va părăsi căminul

părinților săi, va trăi în mijlocul unei alte familii, va aparține de acum încolo unui alt clan, cel al Meldgaardilor!

Se trânti într-un fotoliu şi-şi duse, trist, mâinile la tâmple. Îl cuprinse o adâncă melancolie.

Țârâitul strident al telefonului îl făcu să tresară. Ridicându-l, auzi o voce cunoscută:

— Alo! Domnul doctor Yvarsen?

— El însuşi!

— Sunt eu, Judith...

— Ți-am recunoscut vocea, Judith... Unde eşti?

— Telefonez din Göteborg.

— Şi eu care te credeam la *„Santa Monica”!*

— Abia am coborât din avion. Te rog să-mi acorzi o fărâmă din timpul dumitale, domnule doctor; am nevoie de sfaturile, de părerile dumitale...

— Ce s-a întâmplat?

— Am primit o scrisoare ciudată de la Hugo, o scrisoare care m-a răscolit şi m-a dezorientat total... Nu mai ştiu ce să cred... Toate presupunerile mele anterioare s-au dovedit false... Se pare că numai o singură persoană a văzut clar chiar de la început, iar acea persoană ai fost dumneata. Aşa că n-am mai stat pe gânduri: am luat avionul şi am aterizat în Suedia. Fiindcă numai dumneata mă poți ajuta în aceste ceasuri care pentru mine sunt decisive.

— Într-adevăr, sunt intrigat...

— Viața poate fi uneori atât de ciudată...

— Unde e Hugo acum?

— În Japonia. Am să-ți spun totul când ajung, fiindcă e foarte dificil să-ți explic toate lucrurile astea la telefon. Pot să vin la Tjorpa?

— Casa mea îți stă oricând la dispoziție, Judith! Ştii bine asta!

— Sunt pe cale să fac o criză de nervi, domnule doctor! N-am dormit de trei zile...

— Vrei să vin să te iau de la Göteborg?

— Nu, am comandat un taxi care a şi sosit...

— Deci te aştept...

— Mulțumesc, domnule doctor! Abia aştept să văd cum vei reacționa în fața acestei scrisori a lui Hugo...

— Cam bănuiesc despre ce e vorba...

— Dacă te iei după el, totul s-a schimbat! Dar ezit să iau hotărârea pe care mi-o cere, nu mă simt încă pregătită pentru o astfel de hotărâre.

— Vino, te aştept...

— Eşti minunat, doctore, ca de obicei...

De îndată ce sosi la Tjorpa, Judith fu introdusă în bibliotecă, unde-o aştepta

Jan. Era îmbrăcată într-o elegantă rochie galbenă de satin, dar pieptănătura îi era totuşi puțin cam neglijentă, semn vădit la ea – care era întotdeauna atât de pusă la punct – de nervozitate şi oboseală. Dovada nopților nedormite o constituiau cearcănele mari şi negre ce-i înconjurau ochii, cearcăne ce-i sporeau frumusețea, adăugându-i o anumită notă de melancolie. În timp ce Jan o conducea spre fotoliu, Judith îşi ceru scuze:

— N-am ştiut că astăzi, chiar astăzi, are loc logodna Idei, spuse sincer necăjită, căci nu te-aş fi deranjat pentru nimic în lume, domnule doctor. De altfel, cred că nici n-am să te deranjez prea mult, fiindcă trag nădejde că pot pleca deseară...

— Nici pomeneală! Selma tocmai îți pregăteşte odaia în care ai mai dormit şi altădată. O să rămâi aici, te vei odih-

ni. Ai nevoie de linişte, de destindere; acum îți vorbeşte medicul.

— Eşti atât de bun cu mine! De îndată ce-am trecut pragul casei dumitale, m-am şi simțit în siguranță, într-o adevărată oază de pace şi linişte... Judith îşi deschise geanta: Poftim scrisoarea lui Hugo... Citeşte-o şi spune-mi ce crezi despre ea.

— Un lucru mi se pare sigur, spuse Jan după ce parcurse lunga misivă: Hugo e sincer!

O sclipire deosebit de intensă trecu prin ochii tinerei femei.

— Eşti sigur, domnule doctor? întrebă cu o nelinişte nedisimulată.

— Absolut sigur.

— În timpul primilor ani de căsnicie a fost la fel de sincer, ceea ce nu l-a împiedicat însă ca mai târziu să mă neglijeze...

— Îşi recunoaşte vina.

— Asta nu mă consolează deloc. M-a rănit atât de tare, încât balsamul e prea slab ca să şteargă cicatricele.

Jan contemplă foile pe care se etala scrisul mare şi nervos al violonistului.

— Există în scrisoare unele accente, unele impulsuri de o atât de mare sinceritate, încât e cu neputinţă să te înşeli... Când vorbeşte de amintirile voastre comune, totul devine aproape sfâşietor... De altfel, scrisoarea e foarte frumoasă... Am fost convins întotdeauna că soţul tău e o fiinţă de elită, Judith, o mare personalitate! Prin scrisoarea asta, Hugo dovedeşte un caracter de o rară noblețe, un suflet de pătimaş, înflăcărat, uneori poate prea înflăcărat, dar totuşi sublim.

— Şi fondul problemei, domnule doctor?

— Ce ţi-am spus în noaptea în care mi-ai vorbit despre despărţirea voastră?

N-am insistat eu asupra naturii indisolubile a legăturii dintre voi?

— Ba da, şi pot să-mi aduc aminte aproape fiecare cuvânt.

— Atunci?

— Tocmai pentru asta vin din nou la dumneata. Ce să răspund la o astfel de scrisoare?

— Un singur cuvânt: „Vino!”

— Asta a fost şi primul meu imbold. Dar mai pe urmă, mi-am spus: dacă mă înşel cumva?

— Mai bine să te înşeli, Judith, decât să jigneşti un suflet, să-i respingi elanurile pline de atâta bunăvoinţă!

— Te rog să nu uiţi, domnule doctor, cât de greu încercată am fost în ultimii ani, când practic, eram tot timpul ridiculizată şi ignorată de Hugo.

— Văd că motivează felul lui deplorabil de a se purta...

Judith strigă mânioasă:

— Ceea ce caut eu, americanca practică, în această scrisoare, sunt faptele! Ştiu demult că Hugo e un om fin şi cultivat, ştiu de asemenea că pentru a-şi justifica comportarea crudă faţă de mine, dădea mereu vina pe muzică. Aşa că ce e nou în paginile astea?

— Încetişor, spuse Jan ridicând mâna, să nu ne înfuriem!

— Am ajuns la capătul răbdării!

— Cred, draga mea fată, cred! Dar să încercăm totuşi să fim lucizi, să nu ne situăm în cercul fără ieşire al acuzaţiilor. Ştim că Hugo a dat dovadă de neglijenţă faţă de dumneata, că te-a făcut nefericită. Deci să nu mai revenim asupra unui lucru cunoscut. Când afirmi însă că paginile astea nu aduc nimic nou, exagerezi în mod vădit.

— Vreau fapte! Unde sunt faptele?

— Există... Măcar una şi tot există: retragerea lui din viaţa muzicală. Fap-

tul că a renunțat la concerte e cât se poate de semnificativ...

— N-a renunțat definitiv.

— Nu-i cere imposibilul: concertele pe care le-a semnat cu mult înainte trebuie onorate.

Judith nu-şi putut reprima resentimentul.

— M-a obligat să-l detest ca artist, să-mi fie groază de vioara lui! Cu puțin înainte de a ne despărți, talentul lui nu-mi mai insufla decât ură!

— Haide, haide, cu ura n-o să ajungem prea departe în afacerea asta!

— Hugo m-a făcut prea mult să sufăr, spuse Judith plecându-şi capul. Odinioară, nu ştiam, ce înseamnă mânia şi ranchiuna. Datorită lui am învățat să cunosc şi astfel de sentimente.

— Acum e vorba de iertare, Judith, şi nu de o listă de imputări!

— Să-i iert tot răul pe care mi l-a fă-

cut?

— Da, tot răul!

— N-aş putea pentru nimic în lume...

— Totuşi, altă soluție nu există!

Judith se ridică şi rosti cu răceală:

— Putem trăi foarte bine şi despărțiți.

— Îți repet, Judith, că o despărțire definitivă nu e posibilă. Veți suferi amândoi, fiindcă nu veți putea trăi unul fără celălalt.

— Şi de ce ar trebui să fac eu acest gest?

— Gestul l-a făcut el, trimițându-ți scrisoarea. Şi apoi tu eşti cea ofensată. El nu are ce să-ți ierte, fiindcă el e cel vinovat. Asta ți-a creat drepturi, Judith, dar şi datorii.

— Nu pot, domnule doctor, să trec aşa, dintr-odată, cu buretele peste tot.

— Nu crezi că despărțirea a fost o pedeapsă destul de grea?

— Această despărțire a acceptat-o

chiar aici, în casa asta, cu o grabă şi cu o uşurinţă de-a dreptul jignitoare!

— Totuşi, cântecul lui, în noaptea aceea, avea în el ceva de un patetism zguduitor; sunt convins că presimţea pierderea imensă, ba aş îndrăzni să spun chiar mutilarea pe care a suferit-o.

— M-a sacrificat pe altarul artei sale, acea artă pe care acum o socotesc nu un dar, ci un mijloc de tortură, ceva diavolesc.

— Oho! ce vorbe mari! Să lăsăm diavolii în pace, ei fac parte dintre personajele care n-au acces la Tjorpa, răspunse Jan cu un surâs maliţios... Apoi adăugă: Te înţeleg, draga mea Judith, căci te cunosc bine, îţi cunosc firea, calităţile, ca şi cum ai fi propria mea fiică.

— Atunci fii indulgent cu mine... Am îndurat atâtea necazuri, am trecut printr-o experienţă atât de tristă...

Jan bătu cu degetul în foile de pe birou:

— Leacul răului tău e aici, fata mea, în această scrisoare, în intențiile ei generoase! spuse el. Nu-ți cer decât bunătate şi blândețe față de Hugo, fără să te mai gândeşti la suferințele pe care ți le-a căşunat.

— E greu să ierți cuiva tot răul pe care ți l-a făcut!

— Sunt de acord. Totuşi, pentru voi, ăsta este singurul drum.

Muşcându-şi buzele – atât îi era de mare agitația lăuntrică şi nervozitatea – Judith spuse:

— Bun! Şi Hugo ce-mi va da în schimb? Cum îşi va putea dovedi sinceritatea intențiilor?

— Prin simplul fapt că ți-a scris această scrisoare.

— Asta-i tot?

— Pentru un moment, da.

— Deci eu cu iertarea deplină, cu absolvirea tuturor greşelilor, iar el doar cu frazele frumoase!

— Da, situația e nedreaptă, sunt de acord, dar rezultatul s-ar putea să fie frumos.

— Frumos?

— Da. Dacă evident, preferi să vezi căsnicia voastră sudându-se din nou şi dragostea voastră triumfând.

Jan întoarse capul spre fereastră, contemplând – dincolo de vârfurile copacilor de la Tjorpa – vastele întinderi celeste. Judith îi admiră profilul, ca de medalie, dăltuit de bogata sa experiență de viață: sub părul ca argintul, fruntea părea mai înaltă, mai impunătoare ca niciodată, în vreme ce privirea îi rătăcea departe, poate chiar dincolo de limitele spațiului şi ale timpului.

— Ți se pare că sunt prea îngăduitor față de Hugo? şopti el, continuând să

fixeze un punct invizibil de pe bolta cerească. Să ştii că am motivele mele. Faptul că ai sosit la Tjorpa chiar azi, când sărbătorim logodna Idei cu Jorgens Meldgaard, e pentru mine un semn bun! De altfel, hazardul e un cuvânt inventat de oamenii care nu mai cred în nimic, un cuvânt care nu mai spune nimic. Să ştii un lucru, Judith: Jan Yvarsen care-ți vorbeşte acum, nu mai este cel pe care l-ai cunoscut la *„Journey's End"*. Timpul i s-a scurs printre degete asemenea unei grăunțe de nisip... A devenit un om bătrân, foarte bătrân, care încearcă acum să te călăuzească pe drumul cel bun...

Din gâtlej îi ieşi un sunet răguşit – suspin sau poate o ultimă afirmare a vigorii, a tenacității sale.

— Am iubit această viață terestră, carnală, am frământat cu amândouă mâinile plămada vieții. Astăzi a sunat

şi pentru mine ceasul detaşării, al deplinei abnegații, al lentei şi constantei pregătiri pentru călătoria cea mare: vreau să-i ştiu pe toți cei pe care-i iubesc porniți pe drumul cel bun. Erling şi Flavie nu-mi mai pricinuiesc niciun fel de griji, drumul lor e drept, căsnicia lor e solidă. Prin cei doi copii ai lor – Jan şi Tora – vor continua să trăiască şi în viitor... Timp de o secundă, o undă de nostalgie îi aburi ochii. Apoi continuă: Ide va ieşi şi ea din singurătatea văduviei, măritându-se cu unul dintre bărbații cei mai prețuiți din comitat şi intrând într-o familie de oameni care au trudit din greu. James va avea un nou tată. Toate astea sunt bune, chiar foarte bune... Cât despre Thérèse, draga mea soție, credincioasa mea tovarăşă de viață şi la bine şi la rău, ea va rămâne lângă mine până la sfârşit... Destinele noastre sunt legate pe vecie.

Noi doi alcătuim o singură ființă!

În sfârşit, se întoarse către Judith:

— Mai rămâneți voi doi... voi care ocupați un loc deosebit de important în viața mea, voi, de care mă leagă atâtea amintiri frumoase. Mi-ar plăcea să ştiu că te-ai împăcat cu Hugo, că v-ați întors la casa voastră, cu inimile vindecate: mi-ar plăcea să vă văd pe amândoi copleşiți de bucuriile pe care vi le oferă dragostea adevărată, dragostea care triumfă învingând toate adversitățile şi neînțelegerile.

Apoi, aplecându-se către Judith, întrebă aproape în şoaptă:

— Spune-mi, ai să-l ierți?

Tânăra femeie îşi şterse ochii cu batista.

— Eu... începu ea. Pe chip i se citea o cumplită dezamăgire. E ceva care... mă depăşeşte... izbuti ea în sfârşit să spună. Nu pot... nu... nu pot... şopti

Judith cu glas sugrumat.

Un alt om ar fi fost consternat de faptul că această femeie – atât de încrezătoare şi de dornică de a se lăsa convinsă de cele mai bune şi mai logice argumente – se agăța cu înverşunare de un obstacol de natură psihică. Dar doctorul Yvarsen era un mult prea dibaci cunoscător al sufletelor ca să se descurajeze: ştia că în unele boli psihice deziluziile puteau duce la căderi. Cu gesturi foarte lente şi cu multe menajamente, Jan o luă pe Judith de umeri şi o ajută să se ridice din fotoliu. Atrăgându-o spre el, o sărută uşor pe fruntea înfierbântată.

— Acum, spuse el cu un surâs afectuos şi pe un ton pe care-l adopți când ai de a face cu un copil, vom merge frumuşel să ne odihnim după o călătorie atât de obositoare, după atâtea hărțuieli şi necazuri. Iar deseară, după ce

ne vom linişti şi vom fi lucizi, ne vom gândi pe îndelete la toate aceste lucruri...

Apoi, o conduse încetişor spre uşă.

Invitaţii plecaseră şi membrii familiei se strânseseră în jurul mesei, pentru cină, în odaia cea mare de la Tjorpa. Jan şi Thérèse, Erling şi Flavie, Jorgens şi Ide şi de asemenea, Judith. Foarte palidă, de o frumuseţe aproape imaterială, soţia lui Hugo Stiffenacker purta o superbă rochie neagră ce-i împodobea, aidoma unei somptuoase corole, trupul minunat. Pe corsaj nu strălucea decât o singură bijuterie, un diamant ce ardea în mii de focuri. În cinstea Idei, făcuse efortul de a se îmbrăca elegant, aşa cum s-ar fi îmbrăcat pentru orice altă recepţie la New York sau la Paris. Dar sufletul ei era absent, plutea undeva, departe... Din când în când,

privea cu atenție flacăra lumânărilor a căror strălucire se răsfrângea şi se multiplica în argintul sfeşnicelor unde erau aşezate.

Radioul – pus foarte încet – transmitea muzică de dans, iar discuțiile se purtau aproape în şoaptă, ca şi cum toți cei aflați la masă ar fi fost apăsați de o presimțire, de un sentiment de nelinişte, chiar de teamă. O amenințare nevăzută, ceva greu de definit părea să plutească deasupra casei. Mesenii să se fi simțit astfel din pricina furtunii care se apropia şi a fulgerelor care brăzdau cerul cu lumina lor violacee? Aerul era, într-adevăr, încărcat de electricitate, dar...

— Ssstt! strigă deodată Erling, cu glasul său puternic, cu inflexiuni metalice, se transmite ceva la radio!

Şi răsuci butonul la maximum. Toată lumea tăcu, ascultând, plină de con-

sternare, anunțul pe care-l citea crainicul nevăzut.

— Radio Stockholm transmite către toate posturile de radio mesajul care i-a parvenit de la Radiodifuziunea din Tokyo! În cursul unui cutremur de pământ, care a avut loc în sudul Japoniei, marele violonist german Hugo Stiffenacker a fost grav rănit, în urma prăbuşirii sălii de concert. Muzicianul o cheamă de urgență pe soția sa! Repet: muzicianul o cheamă de urgență pe soția sa, care este rugată să se prezinte la Spitalul american din Tokyo! Iată şi o precizare care ne-a parvenit chiar acum de la postul de Radio nipon: viața celebrului violonist nu mai este în pericol, dar s-ar putea să nu-şi mai poată exercita arta...

Toate privirile se îndreptară către Judith. Era lividă, dar stătea foarte dreaptă, încremenită de durere şi ului-

re. Ochii ei, plini de lacrimi, se îndreptară spre Jan, căruia îi făcu un mic semn înțeles doar de el. Apoi se ridică de la masă şi – cu mişcări de somnambulă – se îndreptă către scara largă de piatră ce ducea la etaj. După ce puse piciorul pe prima treaptă, se întoarse şi rosti cu voce slabă:

— Aş vrea... să prind primul avion... care pleacă într-acolo...

Erling se ridică imediat:

— Am să te duc cu maşina mea până la aeroportul din Göteborg. Telefonez imediat să-ți rețină un loc!

Thérèse sări şi ea s-o sprijine pe Judith, care abia putea urca scara. Acum, la radio, se cânta un vals vienez. Jorgens răsuci butonul şi într-o clipă, în odaie, se înstăpâni liniştea.

O oră mai târziu, Jan se plimba prin grădina slab luminată de razele palide ale lunii. Judith şi Erling plecaseră la

Göteborg.

Lămpile casei se stingeau una după alta. Încet, încet, noaptea puse stăpânire deplină pe Tjorpa. Dar, pe neaşteptate, Jan zări două siluete care se plimbau agale pe aleea principală. Îi recunoscu imediat pe Ide şi pe Jorgens... La un moment dat, logodnicii se opriră. Nemişcate, siluetele lor păreau că se contopiseră. Jan se întoarse, cu un surâs pe buze. Scena de dragoste îi năpădi inima de nădejde, îl împăca, dintr-odată, cu viața. După ce urcă treptele peronului, rămase o vreme nemişcat. Vântul aducea pe aripile sale un zgomot estompat, ce părea să vină de undeva, de la marginile nopții, ale întunericului, dar pe care Jan îl recunoscu imediat: era cântecul Trollhättanului, puternic, înverşunat şi veşnic... Răscolit de amintirile care-l luaseră cu asalt, Jan asculta fascinat cântecul...

Sfârşitul volumului 5/6

